Antologia

Masca

Proză fantastică românească

Vol. II

Vasile Beneş

Wilhelm Temerarul, Duce de Brabant

Dintre ducatele Brabantului numai al lui Wilhelm Temerarul nu putea ţine pas cu vremea. Toate celelalte înfloreau. Fiecare îşi desfăşura pe crenelurile foişorului ducal, în fiecare an, câte un nou stindard, semnul unei alte cuceriri sau biruinţe. Doar al lui Wilhelm Temerarul tânjea. Nici nu pierdea din ce avea, dar nici nu sporea. Erau zadarnice trudele şi în deşert zbuciumările.

Gânduri de alte cuceriri nici nu mai avea. Era cel mai întins ducat, cel mai bogat şi cel mai dârz. Vitejia lui Wilhelm era vestită, mai ales în urma ultimelor lupte avute în ţara Maasului. În timpul acestor aprige frământări, care ţinură peste doi ani, Wilhelm cucerise toată provincia vecină dinspre miazănoapte şi-o supusese blândă şi paşnică la rând cu celelalte. Întors victorios, avea să poarte pentru restul vieţii o rană la genunchiul drept care-l făcea şchiop şi gloria de temerar, ce

avea s-o înscrie ca titlu de nobleţe numelui său, în cartea de aur a biruinţelor brabante.

Cetatea ducală se înghesuia, la prima privire prea strâmtă, pe culmile de la miazănoapte de Breda, pe dealurile sterpe care coborau lin spre golfurile mereu înceţoşate ale mării. Era legată însă, spre inima ţării, cu ducatele vecine, prin drumuri pietruite, până departe, chiar până spre ţările neastâmpăraţilor principi germani.

Lui Wilhelm Temerarul nu-i era greu să-şi stăpânească ducatul; nu era un om slab şi nici sentimental. De-un curaj şi o loialitate cu care intra în istorie, nu se temea de nimeni, după cum nu se temuse de nicio oaste duşmană, înfrântă pe rând, fie în mlaştinile Sliedrechtului, fie la Mook sau chiar în celebra luptă de la Tolen. Altă durere îl rodea şi alta era piedeca prosperităţii sale.

De vreo doi ani se încuibaseră în cetate, veniţi de undeva sau născuţi acolo, nişte şobolani mari şi roşi, sprinteni şi foarte sângeroşi. La început nimeni nu-i luă în seamă. Care cetate n-avea şobolani! Dar încetul cu încetul se înmulţiră tot mai mult, încât îi puteai întâlni ziua pe stradă, noaptea în pat, şi-n biserică chiar, plimbându-se nestânjeniţi pe crucifixul înalt şi drept. Lumea îi privea cu răbdare, dar când se împiedică de ei peste tot, începu să cârtească. Şi nu aceasta era vina cea mare ce li se aducea, că se plimbau peste tot, dar mâncau alimentele, subminau prin canaluri întortocheate grânarele, umpleau turnurile în care se păstra slănina, rodeau

burdufurile cu brânză şi nu rareori îi găseai în cazanele cu supă sau în hârdaiele cu lapte.

Wilhelm Temerarul primea tot mai multe plângeri. La început le luă în râs:

„Cum, tu van Looken, fiu de cavaler, erou de la Münsterland, să te temi de nişte şobolani?” îi spunea într-o zi Ducele în batjocură Primarului cetăţii, venit să i se plângă.

Şi discuţia urmă pe acelaşi ton până în clipa în care, pe unul din picioarele pologului de la patul pe care se odihnea Ducele, începu să coboare în spirale iuţi un şobolan roşu-gălbui, cu ochii verzi şi cu o uitătură de te treceau fiori. Primarul se făcu pământiu la faţă, iar Ducele râzând îşi trase pumnalul din teacă şi, cât ai clipi, îl înfipse în spinarea şobolanului. Animalul înţepenit ca-ntr-un proţap guiţa sinistru. Râsul Ducelui creştea însă tot mai vesel şi se împletea cu guiţatul şobolanului într-o simfonie de stridenţe, spre spaima tot mai mare a primarului.

„Iată, Primare van Looken, dacă fiecare cetăţean ar face treaba asta de câteva ori pe zi, într-o lună am stârpi această hoardă nepoftită!”

A doua zi ordinul fu dat. Fiecare cetăţean era dator să omoare în fiecare zi cel puţin cinci şobolani. Se alese pe fiecare stradă câte un om încredinţat cu numărarea victimelor. Cine vâna mai puţin, plătea amendă.

Prima săptămână recolta fu impresionantă, în fiecare colţ de stradă, seara, erau arşi pe rug mii de şobolani. Se păru că-n acea primă lună se

împuţinaseră. Lumea se bucura, iar Wilhelm Temerarul îşi recâştigă încrederea în el.

Bucuria nu ţinu însă mult. Curând, peste câteva săptămâni doar, cetatea mişuna iarăşi de şobolani. Şi, parcă, cu o furie mai mare, stricau şi infectau totul pe unde se furişau. Nu cunoşteau niciun fel de piedică, nicio sfială şi nicio ezitare. Goneau în grupuri cu o iuţeală de nu vedeai decât şiruri roşii, iar nopţile, liniştea cetăţii era zgâriată cu nenumărate ronţăituri care păreau nesfârşite ferăstraie ce tăiau din temelii pământul. Oamenii intrară în panică. Groaza le-o vedeai pe faţă, în gesturi şi-n vorbe. Iar femeile, cărora nu rare ori li se căţărau pe picioare şobolanii, umblau de spaimă cu fustele legate în jos de genunchi, încât cetatea părea un grotesc amestec de femei orientale cu bărbaţi din miazănoapte.

Comerţul stânjenit sărăcea pe negustori. Brânzeturile lui Wilhelm Temerarul erau ocolite. Negustorii străini, care nu ştiau prea adânc durerea acestora, îi batjocoreau şi-i necăjeau:

„Nu mâncăm noi caşcavalul amestecat cu mustăţi de şobolan!”

Culmea fu ajunsă însă într-o seară cu ceaţă şi ploaie, când o femeie, înnebunită de spaimă şi durere, alerga pe străzi spre locuinţa Ducelui, purtând pe palmele întinse resturile încă sângerânde ale copilului mâncat de viu de către şobolani.

Chiar a doua zi Ducele strânse un sfat. Pericolul tot mai mare înspăimânta şi pe cei mai

liniştiţi şi chiar pe Wilhelm Temerarul. Sfatul fu însă agitat. Ţinut sub panică, fiecare având în ochi resturile copilului mâncat de şobolani, fiecare privind mereu într-o parte şi alta, parcă spre a se putea feri din vreme de şobolani, nu duse la un rezultat prea bun. Se făcură fel şi chipuri de propuneri, care mai de care mai plină de „inedit şi mai îndrăzneaţă. Niciuna nu era însă de îndeplinit. Destul că, spre seară, când se-ncheie sfatul, fiecare plecând spre casă, ducea cu sine o nedumerire tot mai mare şi-n suflet o teamă ce se îngroşa odată cu bezna nopţii.

Încercară totuşi, toţi cetăţenii, cu otrăvuri, puse în carne, în grâu, cu fum şi cu altele. Mureau şobolani şi astfel, dar numărul lor creştea zi de zi.

Într-una din aceste zile de panică şi de teroare, un Consilier, înspăimântat că şi-n pălărie găsise un şobolan, propuse Ducelui să părăsească cu toţii cetatea şi apoi să-i dea foc.

Wilhelm Temerarul îl privi lung şi trist:

„Cum crezi tu, înalt Consilier Ducal, că eu, Wilhelm Temerarul, Duce de Brabant, voi capitula în faţa acestui duşman? M-ai văzut pe mine vreodată ezitând? M-ai văzut înfrânt?” şi după o pauză în timpul căreia asculta atent un ronţăit de şobolan: „Voi porni război împotriva acestor lighioane… şi vom vedea cine-i mai tare!”

Şi-ntr-adevăr, a doua zi vestea cea mare fu auzită. Toată lumea, de la copiii de şapte ani, până la bătrânii care nu erau ţintuiţi în pat, fură constrânşi să se pregătească de război. Fiecare

casă trebuia să aibă câte o ceată de stârpire care să lucreze cel puţin o jumătate de zi. Li se mai dădură sfaturi: scândurile să fie scoase, bârnele răscolite, cămările golite, podurile vânturate, străzile desfundate, găurile zidite, magaziile vechi arse, aşa încât să nu mai rămână niciun loc în care s-ar putea ascunde vreun şobolan.

Lupta începu, ca şi oricare alta, c-o sfântă slujbă religioasă. În frunte porni chiar Ducele, iar primul şobolan fu ucis tot de Duce. Înfrigurarea era atât de mare, încât în cele dintâi zile se lucră până noaptea târziu. Curând o înjumătăţiră însă. Nicicând noaptea nu venea ca o binefacere pentru trupurile istovite de atât aplecat, târât şi alergat. Dacă cineva, vreun străin, ar fi putut vedea atunci cu ce se îndeletniceau cetăţenii lui Wilhelm Temerarul şi dacă ar fi văzut furia oarbă cu care căutau orice colţ şi orice urmă de şobolan, ar fi putut crede c-au înnebunit. Se puteau vedea în acest timp figurile cele mai groteşti, expresiile cele mai macabre şi gesturile cele mai brutale. Totul se agita între furie, desperare, neputinţă şi extremele lor, pace desăvârşită, calm şi izbândă. Dacă vreunuia îi scăpa vreun şobolan, gonit atât de mult încât să-l înfurie, era în stare să-şi înfigă în propriul gât cuţitul cu care ar fi trebuit să spintece animalul.

Cam la două săptămâni după ce începuse stârpirea, se putea vedea cum într-adevăr numărul lor scăzuse simţitor. Aproape ceasuri întregi trebuia să alergi până să mai prinzi unul. Când

Wilhelm Temerarul se convinse, nu ezită; un nou ordin fu dat. Toată lumea va lucra şi mai mult, trei sferturi din zi, la stârpire. Unora li se păru ciudat ca tocmai acuma, când erau pe terminate să muncească mai mult. Curând înţeleseră însă. Trebuia să nu mai rămână niciunul, căci din acesta, de va rămâne, se vor naşte iarăşi mii.

Trei luni încheiate dură lupta. Trei luni de muncă aprigă, fără odihnă şi fără bucurii. În acest timp nu fu nicio nuntă, niciun botez şi nicio petrecere. Iar femeile care trebuiau să nască, o făceau în grabă, căci braţele lor erau aşteptate pe după cotloanele cuptoarelor, locurile unde se ascundeau cu plăcere şobolanii. Atunci Ducele opri poporul, îi mulţumi şi-l sfătui să mai pândească. Iar pentru ca să nu-i obişnuiască cu lenea puse preţ, doi galbeni de fiecare cap de şobolan. Şi cu toată răsplata, preţ a cinci vedre cu vin, de-abia la săptămână o dată dacă se mai găsea cineva să mai aducă vreun şobolan mort.

O întâmplare însă, pe care unii o credeau poveste doar, putu fi auzită din gura pazniculuide la poarta cea mare a cetăţii. El povestea, că-ntr-una din nopţile cu lună ale ultimei săptămâni de luptă, a văzut o ceată de câteva sute de şobolani fugind nebănuit de repede prin mijlocul drumului cel mare, ieşind pe sub poarta cetăţii, afară, şi de acolo pierzându-se în cenuşiul câmpului.

Zile senine răsăriră din nou pentru cetăţenii lui Wilhelm Temerarul. Scăpaţi de urgia nemiloasă a şobolanilor, bucuria lor nu găsea margini. Munca

era mai voioasa, petrecerea mai puternică. Comerţul începu din nou să se înfiripeze şi-n curând ducatul fu iarăşi în rândul celor dintâi din Ţara Brabantului.

Urmară zile de pace şi de belşug, de plinătate şi de voie bună, încât invidia ce fremăta la hotare îl făcu pe Wilhelm Temerarul să se gândească serios la o apărare şi la o înarmare mai bună. Puse de se ridicară ziduri noi, puternice şi înalte. Arme făurite din nou, zale puternice şi coifuri tari se puteau vedea în atelierele cetăţii. Tinerii străjeri erau aleşi dintre cei mai destoinici, dintre cei de frunte din cetate. Şi, ca o încoronare a izbânzilor, o biserică nouă şi semeaţă îşi înălţă turlele gotice spre seninul cer al Brabantului. Cetatea lui Wilhelm Temerarul stăpânea acuma mările şi drumurile, ducând peste tot gloria unui ducat fără teamă şi fără prihană.

Într-o după-amiază de vară, cu legănat monoton de vânt şi cu ciripit înfocat de păsărele, un paznic din turnul cel înalt al cetăţii se plimba agitat dintr-o parte a meterezului în cealaltă. Punea mâna streaşină la ochi şi-şi tot lungea gâtul, când într-o parte, când într-alta. Părea foarte atent la ceva ce i se năzăreşte în depărtări. La început nu-l văzu nimeni, dar apoi rămăsese într-o aşa curioasă poziţie încât atrase atenţia celor de jos; sub turn, la o masă, stăteau vreo zece halebardieri cu şeful lor şi-şi beau liniştiţi vinul. Când văzură pe paznic atât de agitat, îi strigară mai mult în râs decât în serios:

„Hei, ce-i acolo?”

De sus porni un glas sugrumat de-o teamă mare parcă:

„Nu ştiu ce-o fi, dar de jur-împrejur cetatea este înconjurată de nori de praf ce se ridică din iarbă, drumuri şi păduri!”

Sub turn izbucniră râsete zgomotoase:

„Auzi tu, se sperie de praf! Ha, ha, ha…!”

Şi-şi văzură mai departe de joc şi de băut.

Chiar în acea clipă sosi în cetate un călător gonind călare. Pe faţă avea întipărită spaimă, iar ochii mari deschişi păreau că văd încă cine ştie ce lucru de groază. Descălecă din fuga calului şi se opri la şeful gărzii:

„Vin… vin… şobolanii!” şi se prăbuşi pe o bancă suflând fără putere.

Cel din turn auzi. Când putu înţelege vestea, înmărmuri. Şeful postului lăsă totul şi fugi la paznic. De acolo îşi îndreptă privirile spre cele patru colţuri ale lumii. De jur-împrejurul cetăţii, la o fugă bună de cal, un zid viu de praf încercuia cetatea. Atunci luă buciumul şi sună.

Porţile fură închise, podurile ridicate, clopotele trase şi armata la ziduri.

Wilhelm Temerarul sosi în grabă în turn cu toţi consilierii săi. Când ajunseră ei acolo, şobolanii se apropiaseră atât de cetate, încât se vedea, jos, sub un nor imens de praf, o dungă roşie care forfotea ca marea agitată. Nesfârşite, mii de şobolani năvăleau din toate părţile. Erau atât de deşi, încât ce se vedea de praf părea un câmp înflorit cu mac.

În turn era nedumerirea atât de mare, încât niciunul nu ştia ce trebuie să facă. Nu cunoscuseră încă un astfel de duşman. Să te lupţi cu el prinzându-l sub pat sau în dulap e altceva, dar să te atace cu grămada, ca o cavalerie războinică, li se părea ceva atâta de înspăimântător, încât toţi îşi pierdură cumpătul. În acest timp, odată cu groaza creştea şi liniştea în cetate. Şi-n liniştea care se întindea ca un giulgiu începu să se audă un foşnet îndepărtat, ca de pădure, fremătată de vânt lin. Şobolanii se opriră la câteva sute de metri de zidurile cetăţii. Se puteau vedea cum îşi strâng rândurile, cum aşteaptă pe cei din urmă şi cum se pregătesc de atac. Praful se ridicase puţin, aşa că apăru tot câmpul ca o enormă spinare pe care miile de şobolani se întindeau ca un covor exotic.

În turn înlemniseră cu toţii. Se vedeau oameni plângând de disperare, alţii schimonosiţi de groază şi alţii într-un hal de parcă erau în pragul nebuniei. Şi când disperarea era mai adâncă, glasul lui Wilhelm Temerarul tună:

„Ce, aţi înnebunit? La metereze şi sub porţi. Toată lumea cu securi, om lângă om, nicio palmă de loc să nu fie fără apărare. Şi acolo tocaţi-i, măcelăriţi-i, oricât ar fi de mulţi!”

Oamenii se dezmeticiră şi rânduri dese urcară scări şi lespezi, creneluri şi metereze. Sub porţi se aşezară zeci de oameni cu săbii şi topoare. Niciodată nu văzuse cetatea atâta om strâns cot la cot pe ziduri.

Şobolanii, ca la un semn, porniră năvala. Mulţi cât firele de iarbă se mişcară lipiţi unii de alţii. Zidurile fură urcate într-o clipă şi acolo, pe muchia lor, începu lupta. Soldaţii tocau c-o furie nebună. Dar omorau zece şi alţi zece le scăpau printre picioare, pe sub mâini şi chiar pe sub secure, de câte ori o ridicau în sus. Rândul al doilea de tocători lupta şi el, dar şi acestuia îi scăpau şobolani, încât ajungeau şi la al treilea rând de apărători. Cei scăpaţi şi de acolo, erau scăpaţi în cetate.

O clipă doar se păru că năvala poate fi oprită. Dar şobolanii, care erau de-o ferocitate îngrozitoare, deveneau duşmani de neînvins. Se urcau pe luptători, pe spate, pe piept şi pe mâini până la gât, unde muşcau adânc, încât soldaţii se prăbuşeau neputincioşi, urlând de durere şi murind în chinuri de nedescris. Şi, valuri-valuri împânzeau zidurile, încât, în curând, niciun apărător nu mai era în picioare. Şi acum lupta începu pe străzi. Era în zadar să te aperi de şobolani: bieţii soldaţi se frământau zadarnic cu săbiile şi cu mâinile, atâta timp cât lighioanele, turbate parcă, li se căţărau pe picioare, până la gât. Cavalerii îmbrăcaţi în zale, eroii neînvinşi nici în măcelul de la Müsterland, stăteau neputincioşi. Şi prin cutele zalelor, muşcături adânci făceau să se prăbuşească şi aceşti viteji, fără ca ei să fi putut ucide cel puţin un singur şobolan.

Goniţi, neputincioşi şi-n stradă, lumea şi soldaţii se refugiară în case. Dar nici acolo nu

putură fi mult timp singuri. Prin găuri nebănuite de ei, prin crăpături ce păreau astupate, îşi făcură şobolanii apariţia. Luptele erau şi aici scurte, căci în întunericul ce cuprindea cetatea nici n-aveai timp să-i vezi cum te atacă; mulţi mureau gâtuiţi, tocmai când se credeau mai ascunşi.

Wilhelm Temerarul rămăsese în turn cu garda lui personală. Cei o sută de cavaleri, neînfricaţi luptători pe toate câmpiile Brabantului, priveau neputincioşi, împreună cu stăpânul lor, la masacrul ce se înşira tot atât de sângeros ca pe ziduri şi-n stradă şi-n case. Curând, întreaga cetate era roşie de şobolani. Mişunau peste tot, încât casele şi zidurile, străzile şi cadavrele oamenilor păreau că mişcă. Şi valuri, nesfârşite şiruri treceau mereu peste ziduri. Iar orizontul de jur-împrejur era tot mai roşu, ca un cerc viu de foc ce cotropea cetatea.

Deodată Wilhelm Temerarul ridică glasul:

„Viteji cavaleri ai gărzii, vom muri oare masacraţi de aceste nimicuri în patru picioare!? Poate oare Wilhelm Temerarul pieri în acest fel?”

Zeci de voci strigară „nu” şi zeci de jurăminte de credinţă se auziră de la oamenii din gardă.

Coborâră apoi cu toţii în încăperile de piatră ale turnului şi acolo, înconjurând într-un eroic avânt pe Ducele lor, aşteptau nerăbdători duşmanul.

Nu trecu prea mult timp şi din colţuri, de sub pietre, pe sub uşi şi pe la ferestre începură să se audă zgomote ciudate. Şi aici se apropiau

nemiloşii călăi. Şi fără să mai aibă careva timpul să organizeze o apărare, şobolanii săriră ca săgeţile prin câteva găuri făcute atunci şi cu ochii injectaţi de plăcerea masacrului porniră lupta. Şi aici fu scurtă: curând se puteau vedea doar leşuri cuprinse de moarte şi înţepenite în zvârcolirile din urmă, în poziţii groteşti şi macabre.

Nimeni nu văzu însă, cum în clipa când primul şobolan pătrunse-n chilie, Wilhelm Temerarul se strecură singur în gangul subteran şi se închise acolo cu zăvoare puternice după uşi grele de fier.

A doua zi de dimineaţă, soarele nu lumină decât o cetate moartă şi prădată de hoardele roşii. Nu era niciun loc gol, niciun petec pe care să nu se frământe vreun şobolan. Din beciurile cele mai adânci şi până în vârfurile crucilor de la biserici şobolanii se plimbau liberi şi stăpâni. Nici leşurile cetăţenilor n-avură pace. Cele mai multe din ele erau mâncate până la oase, încât apăreau în amestecul lor cu resturi de haine, ca un cimitir răscolit de cine ştie ce putere drăcească. Totul părea un furnicar. Câmpul în jurul cetăţii cât şi întreaga întăritură cu ziduri şi bastioane fremăta de aceeaşi puzderie de lighioane iuţi şi scârboase. Nu era nici urmă de om viu. Se părea că-n cetatea lui Wilhelm Temerarul nu vieţuiseră niciodată oameni, ci, că tot ceea ce străjuia încă drept, zid, casă şi biserică, nu fusese din începutul începuturilor decât locaş liber poftelor unor şobolani lacomi şi sângeroşi. Iar în năvala ce nu mai contenea şi în dezordinea care agita pe

cotropitori se părea că a coborât, de cine ştie unde, un blestem de neastâmpăr.

În acest timp, în sala tronului, şobolanii aşezaţi în rânduri aşteptau pe cineva. Simţeau şi ei ceva din măreţia acestei încăperi în care se încoronaseră câţiva duci şi principi de Brabant. Fiecare era mai reţinut şi fiecare se arăta ca şi când ar şti ce rol trebuie să joace. Şi aceia care se căţăraseră pe perdele din stofe orientale şi aceia de sus de pe candelabre, sau de pe ramele tablourilor îşi lăsau cozile în voie să atârne într-o aşteptare plină de respect.

Se părea că-n această încăpere se strânseseră căpeteniile, acei şobolani pentru care nu era jaful cea mai mare desfătare. Şi-ntr-adevăr, aşteptarea lor era dintre cele mai nobile, căci îşi aşteptau stăpânul spre a li se acorda întreaga lui graţie pentru marea biruinţă ce-o înfăptuiseră.

Dinspre intrarea principală se auzi o rumoare. Capete întoarse spre uşă, cozi înghesuite şi mustăţi ridicate demn, arătau încordare şi nerăbdare. Şi, iată, că-n fruntea unui grup de câteva perechi de şobolani, apăru căpetenia tuturor, un şobolan mai frumos şi mai sprinten, cu chip mai arătos şi cu uitătură mai semeaţă. Întreg grupul se îndreptă în pas domol spre estrada ducală. Toţi se căţărară, fiecare pe unde putu, pe scaunul ducal. Căpetenia se urcă până sus de tot, pe spătarul scaunului, făcându-se comod într-un ornament de aur al coroanei brabante. Ceilalţi rămaseră pe scaun, acolo unde şezuseră atâtea

generaţii de duci victorioşi. O linişte ca de mormânt împânzi sala. Era ca-n preajma unei mari întâmplări. Şi glasul căpeteniei răsună:

„Victoria a fost a noastră. Răzbunarea e împlinită. Nicio fiinţă nu mai este vie în această blestemată cetate în care n-am avut linişte. Vreau să ştiu un singur lucru, vrednici căpetenii, unde este bestia de Duce de Brabant, acel Wilhelm Temerarul?”

Se auziră glasuri răzleţe şi timide, şoapte şi iscodiri; când un şobolan din apropierea tronului izbucni:

„Stăpâne, Wilhelm Temerarul a fugit prin gangul secret şi s-a ascuns în casa subterană a vrăjitoarei. Nu ştiu ce face acolo, dar de aseară se tot aud cum fierb cazanele şi cum se agită baba-vrăjitoare”.

„De ce nu intraţi? Laşi ce sunteţi?” tună într-un acces de furie stăpânul. Vă e teamă de-o babă scofâlcită şi de un duce fricos?” completă într-un spasm de indignare, agitându-se grotesc prin ornamentele coroanei ducilor de Brabant.

„Nu se poate stăpâne, casa vrăjitoarei e adânc săpată sub pământ şi are uşi groase de fier. Trebuie timp… Vom încerca…!”

În această clipă, vorba şobolanului fu oprită de un tumult ce se auzea de afară. Toate capetele se întoarseră spre uşă şi toate urechile se ciuliră atente într-acolo. Deodată năvăliră înăuntru câţiva şobolani înspăimântaţi şi uitând de protocol şi ordine, oprindu-se în faţa tronului, vorbiră toţi

deodată:

„Stăpâne…! Stăpâne…! Vine Wilhelm Temerarul!”

„Cum… vine…?

„Nu vreau să-l văd!”…

„Omorâţi-l!”…

„Mâncaţi-l de viu!”…

„Toţi pe el!”…

„Nu m-auziţi?… strigă zbârlit de furie şobolanul stăpân.

„Nu putem…!” răspunseră toţi într-un glas.

„Nu putem să-l omorâm… căci s-a schimbat…!”

Şi, chiar atunci, într-o linişte şi-o înmărmurire ce cuprinse toată încăperea, se putu vedea intrând în sala tronului, singur şi şchiopătând, un şobolan mare şi roşu care semăna la chip leit cu Wilhelm Temerarul Duce de Brabant.

Victor Papilian

Lacrima

Doamnei Lia Busuioceanu

Doctorii o ţin şi azi întruna: c-am fost în delir. Doctorii! Ce neam de oameni drăguţi, dar ce adunare de oameni comozi! La ei, totul e simplu, perfect şi firesc. În realitate, ia nişte străini de cetatea spiritului, nişte rătăciţi din cărarea adevărului. În afară de scoaterea apendicelui şi deschiderea colecţiunilor supurate, toată virtutea lor lecuitoare se reduce la morfină şi… psihanaliză.

Delir? Fiindcă trăsnetul a căzut chiar asupra mea?

Delir? Fiindcă am avut cinstea să povestesc cronologic, cum fac şi acum, toate întâmplările care au hotărât acea proiecţiune a făpturii mele din universul limitat al timpului şi spaţiului în universul adevărat al veşniciei şi infinitului?

Delir? Fiindcă am avut curajul să susţin adevărul celor văzute în dramatica-mi peregrinare dintre două lumi?

Eu însă nu voi osteni să strig celor ce au urechi de auzit, că trăsnetul a răspuns la chemarea mea, că trăsnetul a fost opera mea… exclusiv opera mea, a sufletului meu în tot ce am eu mai firesc, mai logic, mai pământesc.

Dar mai trist decât toate e că şi Mărgărita

crede la fel cu ei – Mărgărita Damian – logodnica mea.

Un fapt de nimic a accentuat, brusc, puterea de mărire a sistemului meu optic – cristalin, lupă, microscop lunetă – şi cu riscul de a comite o greşeală de gust, pot spune, fără nicio exagerare, că acest fapt de nimic a deschis uşa dintre laboratorul meu şi laboratorul universului, dezlănţuind succesiunea de întâmplări despre care am pomenit mai sus. Deci un fapt de nimic: prezenţa unui atlas de istoria artelor în institutul meu de astrofizica. Aci trebuie să notez că sunt un ins nu devotat, ci robit ştiinţei. Lucrările mele, fără nicio laudă, fac gloria ştiinţei române. Eu am arătat ridicolul teoriei lui Eddington, a dematerializării materiei prin transformarea electronilor în fotoni şi a rematerializării prin conversiunea fotonilor în electroni; dar tot eu am confirmat lucrările lui Hubble, ale universului în expansiune, dovedind că universul nostru şi-a dublat întinderea în ultimele două miliarde de ani, prin fuga şi depărtarea nebuloaselor spirale. Dar adevărata glorie mi se trage, fără îndoială, de la polemica mea celebră cu Planck şi Heisenberg, asupra constantei „h”. Cred că principiile discontinuităţii şi ale indeterminismului în structura şi mecanica materiei, după explicaţiile mele, au fost date la coş, împreună cu teoriile finaliste, conceptele teologice şi ideile metafizice. A fost necesară această prezentare ştiinţifică, fiindcă atari lucrări, bazate toate pe cea mai

riguroasă logică, nu pot fi opera unui om cu resorturile minţii deranjate.

Ce a căutat acel atlas de istoria artelor, în laboratorul meu, printre balanţele de precizie, microscoape, aparatele de bombardat atomii? Explicaţia e simplă... Iubeam şi iubesc şi azi pe Mărgărita Damian.

De bună seamă că iubirea noastră urmează o linie de asemenea lentă, dar sigură. Deci, nici exaltare mistică, nici prăbuşiri deznădăjduite, nici măcar oscilaţii de gelozie, ci din capul locului multă prietenie într-o ţinută apoliniană, plină de ponderaţie, seninătate şi frumos, aşa cum şade bine la doi cărturari. Căci Mărgărita Damian e şi ea o savantă, studiază antropologia şi acum îşi pregătea doctoratul. Ea a imaginat acel procedeu, după părerea mea, de geniu – potrivit căruia se pot calcula de pe fotografii şi desenuri, ţinându-se seama de anumiţi coeficienţi de stilizare, dimensiunile reale ale corpului, frunţii, feţei şi deci ale indicelor care servesc la determinările antropologice.

Şi când mă gândesc că procedeul a fost inspirat din dragostea ei pentru mine! E frumos ca o femeie să inspire pe un poet, dar e neasemuit mai frumos şi chiar minunat ca un bărbat să inspire pe o femeie într-o viziune de largă perspectivă ştiinţifică.

Dar încă n-am spus ce căuta acel atlas pe biroul meu de lucru. Pregăteam o surpriză. Era acolo atâta material antropologic. Or, ce dovadă

de iubire şi de încredere mai mare, decât să prelucrez acel material pentru teza iubitei mele… fără ca ea să bănuiască ceva. Şi în chipul ăsta îmi alinam dorul. Căci Mărgărita întârzia încă zece zile peste data proiectată a întoarcerii ei. Dar descoperise în Munţii Apuseni, unde îşi continua ancheta antropologică, un cătun complet izolat, complet scăpat oricărei influenţe străine, alcătuit din tipuri de români atât de neobişnuiţi ca aspect – cu siguranţă descendenţi ai vechilor celţi – încât se gândise să descrie o nouă rasă – rasa Munţilor Apuseni.

Trebuia să mă resemnez.

Şi acum, în singurătatea laboratorului meu, trântit în fotoliu, răsfoiam alene atlasul, trecând în revistă chipurile celor mai frumoase femei ale veacurilor, aşa cum le-au văzut marii maeştri. La toate aveam să aplic procedeul de corecţiune matematic, ca să le redau antropologiei.

Dar azi n-aveam chef de lucru. Ca distracţie, imaginasem un joc: care din acele frumuseţi semăna mai mult cu iubita mea Mărgărita. Joc pueril. Era acolo Ioana de Aragon sub penelul lui Leonardo Da Vinci, cu decolteul ei atât de pur şi surâsul atât de enigmatic şi Izabela de Portugalia, lenevoasă şi absentă parcă de la orice omagiu, de la orice compliment, ca şi cum totul i s-ar fi cuvenit. Apoi Porţia da Rossi, celebra artistă sculptor, care a murit din prea multă iubire, şi necunoscuta lui Boticelli, candidă şi provocătoare, cu capul în pământ, dar cu ochii în tainică

semnalizare. Şi Julia, frumoasa fiică a lui Titus, cu peruca atât de frizată ca şi cum ar fi făcută din rotocoale de fum, şi zeiţa Mă a Egiptului, amestec de cărbune, de cobe şi de curtezană, şi cele mai strălucite frumuseţi ale galeriilor, frumuseţi prin ironie, frumuseţi prin graţie, frumuseţi prin distincţiune, frumuseţi prin senzualitate…

Dar jocul mă obosi mai repede decât aş fi crezut. O stare de inerţie a trupului, aproape dureroasă, un dor necunoscut şi deci nedefinit, o aşteptare parcă nelămurită… Fumul greu al ţigaretelor îmi apăsa respiraţia şi îmi întuneca mintea. Un duh străin mă învăluise parcă. Era venit poate de la graniţele visului, era venit parcă de mai departe. Senzaţii şi imagini amestecate îmi torturau simţirea: stele înecate în mâl şi pescuite din adânc ca perlele… O lebădă neagră pe lac de lună…

Aproape în neştire am întors pagina, când deodată simţii că mă prăbuşesc. Iute m-am dezmeticit; mă găseam tot în fotoliul meu de la biroul din laborator. Dar senzaţia a fost net cea de naufragiu. Aşa trebuie să fie când te îneci. Te-ai oprit undeva, dar masa anonimă a oceanului trece în şuvoi nestăpânit, departe, peste tine…

În acea zi a trebuit să mă întreb cu groază dacă nu cumva un rău ascuns îmi bântuie fără ştirea mea, mintea şi sufletul. Am oroare de declamaţia romantică, o socotesc pur verbală şi nesinceră, de aceea voi fi cât se poate de scurt şi chiar arid în expunerea faptelor. Primul sentiment

a fost de revoltă, de revoltă împotriva mea.

Cum? Eu? Eu să mă las influenţat de o ficţiune? Doar aruncasem dispreţuitor cartea, îmi zâmbisem cu o mustrătoare indulgenţă pentru farsa suferită, hotărât să nu mai îngădui atari slăbiciuni şi apoi liniştit am plecat. Dar la poartă a trebuit să-mi opresc paşii. Parcă nu puteam respira, parcă înaintea mea nu mai găseam aer de respirat, ci numai înapoi. Apoi o nelinişte în tot sufletul, ca atunci când ţi se pare c-ai uitat acasă gazul deschis sau lumina aprinsă…

— Prostii, făcui eu şi încercai să fac un pas mai departe. Dar acum parcă drumul se ridicase în sus şi îmi sta proptit în piept.

— Înainte, mă înfuriai.

Dar la porunca mea, paşii cârmiră într-o parte ca nişte cai nărăvaşi şi dintr-odată se porniră pe fugă. M-am trezit în laborator, palid, tremurător, gâfâind. Ce voiam? Pentru ce alergasem ca neoamenii? Eram sănătos? Eram nebun? Deodată în mintea mea ţâşni un răspuns salvator.

Trebuia să ştiu al cui era chipul care îmi produsese atâta tulburare! Greşisem ca om de ştiinţă, nu era permis să las un fapt oricât de mic, fără o documentare completă şi sufletul meu îmbibat de metoda ştiinţifică se răzvrătea, chiar dacă nu voiam, împotriva oricărei greşeli. Deschisei atlasul la pagina cunoscută şi cu toată liniştea citi: Nefertiti, soţia lui Amenofis al IV-lea. Acum putui pleca în voie. Dar liniştea fu de scurtă durată. De fapt, chipul frumoasei regine nu-mi

părăsi o clipă mintea. Îi vedeam linia de bijuterie a profilului, tiara din cap sub care bănuiam un păr mai negru decât nămolul Nilului şi îi completam bustul firav şi gâtul lung, cu un trup zvelt de adolescentă. Ajuns în Cişmigiu, sub nori ca de gresie, soarele îmi apărea şlefuit ca un disc rotund, iar lacul, proiecţiunea lui metalică. Parcă băusem o licoare magică. Pe alee, fiecare bob de nisip părea spălat ca griul, iar în pomi frunzele stau presate între foile de umbre.

O! Trebuia să scap neapărat de obsesie şi de chinul ei. Lângă mine, la doi paşi, se găsea Liceul Lazăr. Acolo puteam să convertesc ficţiunea în realitate, prin ajutorul nesmintit al ştiinţei. În câteva minute mă găsii în cancelaria şcolii, faţă în faţă cu colegul meu de liceu, profesorul Pamfil Anastasiu, cunoscutul istoric.

— Spune-mi tot ce ştii despre Amenofis al IV-lea şi despre soţia lui, Nefertiti.

— Ştiu puţin… dar puţinul ăsta e tot ce se ştie.

Şi atunci am aflat că Amenofis al IV-lea, faraonul răzvrătit împotriva lui Amon şi a preoţilor săi, a decretat ca singur şi adevărat zeu pe Aton, adică gloria lui Aton.

Poet, Amenofis a cântat pe Aton; războinic, el a prigonit pe credincioşii lui Amon. Vechea poveste a reformelor religioase: imn de laudă deoparte, luptă iconoclastă de cealaltă. Cât despre Nefertiti, ea n-a fost sânge din sângele solar al vechilor faraoni, ci o prinţesă străină, ariană, fiica regelui Mitan Dushrata… A avut numai fete, şapte

la număr, dintre care cea dintâi a fost soţia vestitului Tutankamon, care a fost nevoit să restabilească vechiul cult al lui Amon…

Dar informaţiile aflate n-au putut stăvili răul, ci dimpotrivă. Noaptea am visat doar grădini de palmieri şi sicomori, lagune de apă azurată, deşertul întins, stăpânit de sfinxul cu trup de leu şi privirea de înger. Nilul, când verde ca puroiul, când roşu ca sângele, strâns îmbuiestrat printre pereţii stâncoşi ai munţilor, sau revărsat, lac întins pe toată valea şi toată minunăţia asta sub stăpânirea discului solar, chipul lui Aton.

Dimineaţa am scris Mărgăritei: „Ieri te-am trădat. Dar n-avea nicio teamă. Rivala ta e o fotografie, iar vraja ei a dispărut de acum câteva mii de ani”.

Şi de-abia acum m-am liniştit.

II

O! Acum eram sigur de mine! Scrisoarea către Mărgărita gonise, în lumea efemeră a visului, umbra, halucinaţia şi stafia. Ambiţia mea: mintea să-mi fie metronom şi ochiul compas. Aşa mă simţeam acum. „Gând lucid, reia-ţi întâietatea în judecată”, mă îmboldeam şi, odată la masa de lucru, îmi simţeam ochiul ager şi mâna sigură. Nevasta laborantului îmi pregătise o cană mare de cafea turcească, iar eu mă asigurasem de o bună provizie de tutun tare.

Până la sosirea Mărgăritei, lucrarea să fie

gata, măsurătorile făcute, coeficienţii calculaţi, indicele determinate.

Lucram cu o uşurinţă de libelulă. Cafeaua şi tutunul or fi ruinând sănătatea, dar exaltă geniul. „Caraghiosule, îmi ziceam, te-ai lăsat păcălit ca un ucenic de bărbier care trăieşte în lumea filmelor… Priveşte chipurile pe care le ai în faţa ta, sunt subiecţi… se pot studia cu rigla şi compasul”. Şi lucram repede şi precis ca şi cum aş fi făcut o adunare, măsurăm cu compasul, calculam cu rigla, ca şi cum acele femei – regine glorioase, zeiţe pline de har, amante minunate – n-ar fi avut o viaţă proprie, n-ar fi suferit, n-ar fi plâns, nu s-ar fi bucurat, iar faţa, gura şi ochii lor n-ar fi fost decât nişte elemente predestinate determinării omului fizic. Lucram chiar într-o uşoară exaltare nervoasă. Şi totuşi, undeva departe, departe de lumina ochilor, ascuns parcă în desişul creierului, pe lângă ţinutul auzului, un murmur înăbuşit continua să se audă. Oare ce? Freamăt de frunze în pădure? Foşnet de şopârle înamorate? Susur de mătăsuri fine?” Prostii”, făcui eu.

Dar întorcând pagina, inima mi se strânse deodată în piept ca o piele de arici. În faţa mea, chipul reginei Nefertiti. O! Dar acum eram pregătit, nu mai mă lăsam „dus” ca un ucenic de bărbier. Ea nu era nimic altceva decât o adunare de reperuri şi elemente anatomice, supuse, ca tot ce-i materie, exactei măsurători. Dar când să fixez compasul pe punctele oculare, mâna începu să-mi tremure, deveni moale ca la paralitici şi slobozi

compasul pe jos.

Mă oprii din lucru, să examinez, cu calm şi obiectivitate, starea mea sufletească. Oare nu eram prada toxicelor? Nu! Căci mintea îmi era prea lucidă şi simţurile prea în tensiune… cu toate că straniul murmur continua parcă să se apropie din adâncul creierului, către frunte şi către ochi. Dar dacă eu mă găseam în faza prealabilă marilor descoperiri? S-ar fi putut. Toţi marii autori au descris atari „transe”…

„Atunci, încă o cafea”.

Ochii din faţa mea începură să scânteieze ca apele safirului, chipul să se desprindă din desenul în care era prins…

„Încă o cafea!”

Cât fusesem de neghiob până atunci.

Raţionamentul meu, celebrul meu raţionament, fusese doar o infirmitate. Buzele reginei îşi căpătaseră căldura cărnii; gâtul, mişcarea; pieptul, respiraţia…

„Încă o cafea!”

Mintea-mi devenise atât de lucidă, încât depăşea puterea de cunoaştere obişnuită. Puteam vedea în mari depărtări, puteam urmări, în minte, succesiunea întâmplărilor care duc fatal şi logic la acea concluzie numită de oameni de rând, hazard sau coincidenţă.

„Încă o cafea…”

Un parfum necunoscut, amestec de efluvii subtile de cometă şi miros crud de aluviuni, îmi pătrundea trup şi suflet. Atunci, încet, încet m-am

simţit atras de o putere nestăpânită ca fluxul mării la chemarea razei de lună.

Încet, încet mi-am aplecat capul şi dându-mi seama că nu sunt în vis, am apropiat buzele de buzele reginei. Cât a durat îmbrăţişarea? Cât sclipirea unei luciole sau cât lumina unei stele moarte?

Când m-am ridicat, în faţa mea se găsea o femeie. Nu m-am mirat de fel. Era parcă în firea lucrurilor…

— Sunt Crăiţa Mitan.

N-am spus nimic. Mi s-a părut ciudat doar numele. Aş fi crezut că-mi spune: „Sunt regina Nefertiti”.

Se admite în mod obişnuit că elementul mitic, când nu e interesul, determină simpatia dintre oameni. La mine n-a fost aşa. Crăiţa Mitan mi-a intrat în suflet, de-a dreptul, înainte să-i fi putut închipui un portret, înainte ca simţurile să-i fi speculat frumuseţea. Era matematiciană şi venise să repete în faţa mea celebrele calcule prin care distrugeam concepţia discontinuului şi nedeterminismului lui Planck şi Heisenberg.

Rezultatul a fost o mare surpriză. Greşisem profund! Raţionamentul meu fusese defectuos şi calculele, eronate! Şi lucru ciudat! Această distrugere totală a lucrărilor, care pentru savant e cea mai grozavă jignire, care în alte împrejurări m-ar fi făcut neom, m-ar fi aruncat în arenă, să protestez, să vociferez, să polemizez, azi îmi produce un sentiment de mulţumire, pur, de

adevăr descoperit, de frumuseţe revelată. Păstrez şi azi acele suluri de hârtie, pline de calcule şi simboluri matematice, dispuse în coloane verticale, cu cifrele şi literele mari, frumos deformate, pască stilizate, în total cu un aspect decorativ.

— Ciudat scris… Ea îmi zâmbi:

— N-ai observat?… Litera are un sens magic şi unul estetic… magic pentru ştiinţă… estetic pentru adevăr…

Nu i-am înţeles răspunsul, fiindcă eram preocupat de vorba ei.

La ce mişcare sufletească răspundea acel ritm poetic, când nu înşira decât formule matematice? Ce gând traducea acea muzicalitate a glasului, când nu se rosteau decât sunete alfabetice şi cifre?

Crăiţa calculând parcă povestea şi în raţionamentul ei trăia parcă o amintire!

Peste câteva zile m-a găsit lucrând pentru Mărgărita. Eram tot la chipul reginei Nefertiti. Mă încăpăţânasem.

— Ce faci acolo?

— Măsor!

— Ce?

— Gura celebrei regine, făcui eu mândru. Dar atunci colţul ochiului tresări parcă în portret, ca şi cum ar fi strivit o lacrimă.

— Şi crezi?

Nu-i dădui răgaz să termine vorba.

— E un procedeu de geniu… e al logodnicei

mele, Mărgărita Damian…

Şi atunci simţii exaltându-se acel orgoliu masculin, pe care-l credeam absent. Eram mai mândru de ştiinţa Mărgăritei ca de a mea!

— Crezi că se poate măsura?

Acum nu mai răspunsei. O priveam, dar în acelaşi timp priveam şi portretul din cartea deschisă. Era o făptură de rasă cu tot trupul ei mic şi fin şi faţa foarte brună, cu nuanţe cărămizii pe obraji. Ovalul chipului ei era în parte stânjenit de ridicarea pometelor, dar avea nasul drept, gura mică, cu buze care parcă niciodată n-au fost siluite de un sărut. Toată frumuseţea o făcea însă, fără îndoială, ochii şi gâtul, acei ochi scoborâţi parcă într-o parte, alungiţi şi totuşi mari, cu umbre în pleoape şi umbre în pupile şi gâtul lung, subţire, cu reliefuri musculare tari, arătând forţa şi viaţa sub un aspect plăpând.

— Cunoşti trista poveste a reginei Nefertiti?

— Da! Câteva date istorice…

Şi începui să debitez ceea ce aflasem de la colegul meu, istoricul. Dar vorbind, gândul meu era altul. Aş fi vrut să-i văd părul. De atâtea zile lucra în laboratorul meu şi încă nu-l văzusem. Eram sigur că trebuie să fie mai negru decât mâlul Nilului, fiindcă dinţii îi avea albi şi tari, ca lucraţi în silex şi nişte dinţi atât de albi nu puteau răspunde decât unui păr foarte negru. Dar părul îi era ascuns într-o tocă mică, modernă, asemănătoare cu tiara egipteană.

— Ştii puţin… A fost o iubire nefericită.

O! De data asta am prins cu siguranţă o lacrimă. Zăpăcit, simţii ochii rătăcind. Femeia din faţa mea sta în profil. Nu ştiu dacă lacrimă a fost în ochiul ei sau în ochiul portretului, dar în clipa aceea mi-am dat seama că femeia din faţa mea şi cea din portret era una şi aceeaşi.

Ajuns acasă, am găsit, scrisoarea Mărgăritei. Se întorcea cât de curând. Ce bine! Femeia asta îmi aducea sănătatea şi siguranţa, dar mai ales îmi aducea bunul simţ, atât de smintit în timpul din urmă, şi siguranţa realului. Căci pe un hazard şi o coincidenţă, asemănarea între cele două chipuri, eram în stare să întreprind o aventură, care pornită de la un caraghioslâc să mă ducă la nebunie! M-am hotărât: să nu revăd pe Crăiţa până la venirea logodnicei mele.

Dar n-a fost aşa!

Chiar în seara aceea am întâlnit-o!

O! Dar după ce zbucium şi după câtă încordare! Zadarnic a fost orice sfat de cuminţenie; zadarnică, frica de ridicul; zadarnică, perspectiva nebuniei! Trebuia s-o întâlnesc, clocotea dorinţa-n mine. Trebuia să aflu chiar în noaptea aceea, taina reginei Nefertiti. N-am nicio altă explicaţie de dat! Trebuia s-o găsesc! Atât!

Poate starea asta e ceea ce se numeşte amor!

Am găsit-o pe marginea lacului Herăstrău, singură, parcă aşteptându-mă.

M-au dus la ea, Carul mare pe cer şi cărăbuşii pe pământ. Căci nu ştiam unde locuieşte. Şi, ca s-o găsesc, am închis ochii minţii şi am alergat la

călăuzele de la poarta norocului.

Era o noapte de mai… şi cărăbuşii m-au dus pe poteca de aur – aur din Carul mare – până la ea.

Sunt stări ale sufletului când mintea a devenit placă sensibilă de înregistrat. Înseamnă şi arpegiile izvorului în pădure şi nisipul Căii lactee pe cer şi pulsul sângelui în vine.

O! Nu voi uita nicicând povestea ascunsă a reginei Nefertiti. A reginei Nefertiti sau a Crăiţei Mitan?

— Ce frumos ai dovedit că nebuloasele spirale, în mişcarea de expansiune a universului, la un moment dat, ajung viteza luminii şi atunci dispar în adâncul insondabil al genunii, fiindcă raza lor nu ne mai poate ajunge. Iată deci că stele moarte se arată, iar stele vii se ascund. Adânc simbol! Iluzie şi adevăr! Dar preoţii egipteni au cunoscut înaintea savanţilor noştri.

În templul lui Konsu de la Karnak, după ce treci pilonul şi curtea cu portice, cea rezervată oamenilor de rând, dai în sala hipostil pe uşa căreia stă scris: „Cei ce intră aci, trebuie să fie puri”. Dincolo de ea e locuinţa zeului, sanctuarul înconjurat de chilii pentru cultul magiei şi al frumosului. În chiliile magiei stăpâneşte lumina soarelui, în cea a frumosului, lumina de dincolo de fire, numită lumina lacrimii. Căci ce e magia? E lupta clipei împotriva eternităţii, e triumful măsurii împotriva nemăsuratului. La lumina soarelui s-au descoperit stelele ikemusek, mereu vizibile, iar la lumina lacrimii, stelele ikemuurz,

care după mari peregrinări dispar în genune.

Răzvrătirea lui Amenofis-Ikunaton a fost răzvrătirea magiei împotriva frumosului. Templul lui Aton e jalnic. O curte mare, cu un altar în ea. Nici monumentalul pilon ornat cu flori de lotus şi papirus, nici maiestuosul hipostil susţinut de coloane cilindrice, cu capiteluri palmate, nici naosul de granit în care se găseşte luntrea sfântă care duce *frumuseţea zeului.* Ascultă, te rog, frumuseţea zeului, căci zeul e puternic prin magie, dar frumos prin iubire.

Nu ţi se pare curios că Amenofis a avut şapte fete?

Au fost şapte avertismente a lui Amon, în favoarea frumosului, căci numai femeia e depozitarea frumosului, femeia când e de sânge regal.

Eu multe n-am să-ţi vorbesc, căci vorba ne fixează prea mult în spaţiu. Îţi voi recita un poem, poemul ei, al Reginei Nefertiti, aşa cum e scris pe stela votivă din Tel-Amarna. El spune tot, cu toată simplitatea de meşteşug a versului. Dar numai versul ne sustrage din prinsoarea spaţiului. Ascultă:

„În Ikulaton, noua capitală a ţării, la jumătate cale dintre Teba şi Memfis, este lacul cel din afara firii, fiindcă învinge apele Nilului şi înfruntă puterea soarelui – lacul lacrimă. Lac de iubire şi de durere, el are albia pe temelia zeiţei Neftis, dărâmat de prigoana lui Amenofis, iubitul meu. Zadarnic s-a dat drumul apelor Nilului peste el,

zadarnic soarele îşi îndreaptă împotriva-i ţepii lui de spin.

Apa nici nu seacă, nici nu se tulbură, fiindcă ochiul zeiţei plânge întruna şi lacrimile învinge puterea râului şi înmoaie săgeţile astrului.

Pe acest lac mi-am aşteptat iubitul. Pentru el am furat zeului Horus luntrea şi am împodobit-o numai cu irişi şi cu trandafiri albi.

Şi iubitul a venit.

— Vino, iubitule, de-ţi odihneşte capul obosit de gânduri pe dulcele aşternut al lacrimii…

Dar iubitul meu privea soarele în apus, roşu şi strâns ca o gură de cuptor.

— Vino, iubitule, îţi voi arăta, prin lumina lacrimii, cenuşa stelelor ce te îngândurează…

— Arată-mi, dacă poţi, inima lui Aton… Şi nu-şi întoarse la mine privirea.

— Vino, iubitule, lacrima mea va chema de dincolo de soare, stelele care au fugit de el şi s-au ascuns de razele lui…

— Cheamă, dacă eşti vrednică, mâinile lui Aton, să le văd şi să le pipăi…

Atunci, în desperarea mea, am trădat taina încredinţată mie de marele preot, întru câştigarea adevărului ultim, tainã ce trebuie trecută din mamă-n fiică, până la cea de o mie. Şi am strigat îngâmfatului:

Regele capătă puteri de zeu, când, mărturisind cinstit, îşi face sufletul cruce între lacrimă şi soare.

Dar când trăsnetul a căzut, trăsnetul, semnul

cuvântului, el l-a prins în mână şi l-a aruncat în lacrima mea. S-a temut ca lacrima să nu întunece gloria lui Aton. Şi la lumina trăsnetului, el a văzut că Aton n-are inimă, dar are mii şi mii de braţe omeneşti”.

Aşa se încheie micul poem de iubire şi de durere, veşnic pentru toate femeile care n-au altă podoabă decât frumuseţea. Din parte-mi, trebuie să adaug că cei vechi cunoşteau arta de a stăpâni fulgerul. Sacerdoţii etrusci, prin ajutorul trăsnetului, au apărat oraşul Marnia împotriva lui Alaric, iar Numa Pompiliu, al doilea rege al Romei, folosea trăsnetul la vânătoare.

Şi încă ceva. Lacrima din ochiul reginei Nefertiti n-a secat, fiindcă trăsnetul poate dărâma un templu, dar nu poate răpune o lacrimă…

III

Când cerul începu să se întunece, mi-am dat seama că rătăcisem drumul. Cu toate că de atâţia ani locuiesc în Bucureşti, am rămas totuşi provincial în Capitală şi din oraş nu cunosc decât cartierul meu şi strada Mărgăritei. În rest nu mă aventurez decât în maşină. Dar azi toate maşinile erau rechiziţionate la poliţie. Şi totuşi voiam să fiu la aerodrom. Logodnica mea sosea cu avionul şi ce bucurie i-ar fi făcut să dea ochii cu mine, la coborârea din carlingă.

Dar timpul trecea, vehicule nu se găseau, iar trecătorii, parcă învoiţi, îmi dădeau care mai de

care mai proaste indicaţii. Erau şi ei grăbiţi, căci se pornise un vânt uscat şi rece, plin de pulbere şi gunoi, un vânt fără noimă, cu avalanşe aeriene din diferite părţi, care se prăfuiau şi se ciocneau înălţându-se în piramide aeriene, sau se învârteau în vârtejuri ce te prindeau răsucindu-te pe loc, parcă să te ridice pe sus. Cerul părea plin de stânci înfipte într-un nămol vânăt şi bătute de valuri spumoase, iar către orizont, soarele umflat şi acoperit de nori violacei, părea o bubă coaptă, gata să se spargă. Străzile se goliseră. Nici ţipenie de om. Mă găseam la periferia oraşului, după felul caselor, pe urmă am dat în câmp. Acum se pornise şi ploaia. Picături tari şi reci ca grăunţele, mă plesneau peste faţă şi peste ochi. Mi-am tras pălăria pe frunte şi am luat-o la goană. În depărtare se vedea o pădure. Trebuia să fi fost la Băneasa. M-am îndreptat într-acolo. Dar dintr-odată pădurea se goli de toată umbra frunzişului până în pământ, printr-o lumină de foc, şi deasupra mea, undeva, se prăbuşi o parte din cerul stâncos. Trăsnise în pădure. Înnebunit de frică, am schimbat direcţia. Eram acum în plin haos. Şirurile tari de apă se încrucişau în faţa mea ca floretele. Cerul se cutremura de rostogoliri, în preajma mea simţeam trepidări de motor, iar depărtările sau adâncul mugeau ca oceanul în furtună. Nu ştiu adevărat să fie sau nu, dar acum mi s-a părut că trepidările veneau de aiurea. Da! Veneau de sus, din cer. Erau vibraţiunile avionului. Avionul cu Mărgărita. Se distingeau bine în afară

de trăsnetele ploii, dincolo de cutremurul tunetelor. Şi din nou m-am pornit pe fugă.

Fugeam, fugeam... când m-am simţit la pământ.

Am căzut... dar nu picioarele au şovăit şi nici nu s-au împiedicat. A fost o cădere voluntară, parcă o îngenunchere. Şi deodată partea din dreapta mea s-a luminat. De bună seamă a fost un capriciu al naturii; căci pe partea aceea mi s-a arătat lacul... lacul nu ştiu care, poate lacul lacrimă, căci apa era acolo limpede, azurul pur deasupra ei... şi pe întinderea apei o singură luntre. Poate luntrea reginei Nefertiti.

Dar de cealaltă parte a apei, lumea era tot în nebunie, vânt, vijelie, trăsnete, şi toată rătăcirea de deasupra mea dusă de motorul avionului. Fără să-mi, dau seama, am mai întors o dată privirea spre lacul fermecat. Trăsnetul mi-a luminat calea şi jur că în ochii ei, în luntre se găsea Crăiţa, am văzut o lacrimă.

Zgomotul motorului se schimbase cu totul. Se subţiase până la vibraţie şi până la lumină. Poate dibuiam acum fuga spiralelor nebuloase sau jocul fantastic al atomilor. Devenisem din nou omul tare. Puteam cunoaşte totul. Aveam talismanul puterilor supreme. „Regele capătă puteri de zeu, când mărturisind cinstit îşi face sufletul cruce între lacrimă şi soare”. Acum ori niciodată rezolvam cu ochii mei problema nedeterminismului şi a discontinuului. Şi, înălţându-mă mândru, mi-am pus sufletul cruce

între lacrimă şi soare. Dar când trăsnetul a căzut, trăsnetul, semnul cuvântului, eu l-am înşfăcat cum fac indienii cu şerpii veninoşi şi l-am aruncat înspre lacul lacrimă. M-am temut ca nu cumva lacrima să vatăme determinismului nebuloaselor spirale şi ale atomilor…

IV

Şi iar m-am întrebat, la părăsirea spitalului, dacă totul n-a fost halucinaţie şi delir. M-am întrebat înaintea doctorilor!… Dar vezi, sunt dovezile!

O dungă sângerie, urma trăsnetului, mi-a şters pe vecie, din palma dreapta, linia norocului.

Şi-apoi…

Pe Crăiţa n-am mai văzut-o nicicând de atunci. Zadarnic m-am interesat la toate Universităţile din ţară, zadarnic am consultat toate anuarele şcolilor superioare şi secundare, zadarnic am scris la toate laboratoarele de astrofizică din străinătate… Dar posed acele suluri de hârtie cu calculele ei matematice, pline de cifre şi de litere mari, negre, vecine de hieroglife.

Şi încă ceva! În atlasul meu de istoria artelor s-a petrecut o minune! De ochiul reginei Nefertiti stă aninată, de atunci, o lacrimă, o lacrimă transparentă şi pură ca un minuscul ghioc de cristal.

Într-o zi am găsit pe Mărgărita lucrând în laboratorul meu.

— Ce faci? am întrebat-o cu oarecare teamă…

— Uite, răspunse ea râzând, în ochiul acestei „cucoane” este o lacrimă… vreau s-o măsor…

— Nu!… te rog… pentru Dumnezeu, nu… Ea mă privi uimită…

— Şi de ce nu?

— Sunt lucruri care nu se pot măsura…

— Care, de pildă?…

— Lacrima…[1]

---

1 Acest manuscris mi-a fost dat ca dar de tatăl meu, profesorul Pompiliu Şerban, la a douăzecea aniversare a zilei mele de naştere, mie, fiica lui cea mai mare, cu obligaţia să-l transmit din mamă în fiică atâta timp cât va dura în ştiinţă teoria nedeterminismului şi a discontinuului. Izabela Şerban, doctor în matematici.

Laurenţiu Fulga

Taina în care s-a pierdut Sonia Condrea

De ce, Tată, i-ai îngropat umbra la

temelia casei dacă ştiai cine este şi

mai ales, veninul ce vine către

sufletul meu?

1.

La oricâte chinuri m-aţi supune, fizice sau morale, niciodată n-am s-o pot uita pe Sonia Condrea. Mi-e cu neputinţă să renunţ la frenetica ei amintire, pentru că numai aşa descopăr ce om de rară platitudine sunt şi asta mă ordonează în sensul de rând al lumii. Când fiinţa unei femei ţi-a rămas în trup ca un fel de dublu statornic al tău, eşti condamnat să continui, odată cu viaţa ta, propriul său destin şi nu te mai simţi deloc singur. Nu cercetaţi însă cum te pedepseşte o astfel de singurătate, stăpânită în cazul Soniei Condrea doar de remuşcări şi cutreierată, îndeosebi nopţile, doar de obsesia ei.

Adevărat că am, uneori, senzaţia devenirii mele în eternitate. Adică, fără memoria vreunei biografii personale şi, cu atât mai mult, fără conştiinţa că mi-ar fi şi mie dat un ceas viitor al

morţii. Dimineaţa, uneori, când mă trezesc după câte un somn ca de prunc nou născut, mă bântuie vag speranţa că aş putea fi un altul, incomparabil cu cel din trecut. Dar nu-i decât dovada laşităţii mele peremptorii, frica de răspundere pentru o crimă de care, indirect, mă fac şi eu vinovat. Fiindcă de-ar fi să mă sinucid chiar azi (prin absurd, fireşte, sau anume ca să-mi reuşească demonstraţia) şi capabil în aceeaşi clipă să înviez cu un alt suflet de om, e sigur că tot mi-aş aminti de hainele mele albastre de copil şi că mi-am luat lumea în cap încă de la doisprezece ani, că pe Mama o chema Caterina şi că Tata a semnat pact cu Diavolul pentru o simplă răzbunare, că m-am înfricoşat de moarte când am văzut pentru întâia oară stelele pe cer şi că, mai presus de orice, Sonia Condrea a existat de-aievea şi a fost a mea.

Trebuie să recunoaşteţi însă că-i cel puţin tulburător, dacă nu chiar inuman, să suporţi în propria eternitate străfulgerări ale memoriei atât de teribil pământene. De-aceea şi cred că numai o altă experienţă m-ar putea reda mie însumi, care să copleşească esenţial tot ce am trăit înainte, o altă iubire – şi mai neverosimilă, devastatoare decât a Soniei Condrea, care să mă salveze.

Dar dacă (vă întreb) suntem osândiţi să iubim o singură dată în viaţă, pasiunile ulterioare nefiind altceva decât căutarea oarbă, printr-un labirint de sentimente prefăcute a fantomei celei pierdute pentru totdeauna? Şi dacă toată viaţa, după aceea, nu facem altceva decât să ardem şi să tot ardem,

cerebral şi biologic, în numele unei iubiri care niciodată nu se va mai repeta cu egală intensitate? Şi dacă acest fel de a muri, de nenumărate ori într-o singură viaţă, nu-i altceva decât măsura jertfei pe care numai iubirea dintâi o merita? Nu vă grăbiţi să-mi răspundeţi, o conştiinţă atât de controversată ca a mea şi un duh atât de dilematic ca al Soniei Condrea nu se pot mulţumi cu răspunsuri de consolare gratuită. Ştiu că s-ar putea să nu am dreptate, e posibil să-mi acuzaţi raţiunea şi inteligenţa de a fi subminate de cumplite eresuri. Dar asta-i altceva, şi, tocmai fiindcă mă dau de bunăvoie în mâinile voastre, judecaţi-mă ca atare!

Sunt convins deci, oricât v-aş contraria, că fiecărui om îi este sortită o singură femeie egală cu el, singura în drept să-i aparţină. Femeia care, fără să aibă vreo reprezentare a ta, dar receptându-ţi existenţa indiferent unde şi la ce distanţă de timp, ştie că-i născută anume pentru tine. Doar ţie cuvenindu-se după lege, doar tu fiind în stare s-o desăvârşeşti în propriul destin. Cred că această dualitate de superbe concepte vine de la începuturi, din însuşi actul creaţiei primordiale. Nu întâmplător deci, la începuturi, au fost numai Unul şi numai Una, blestemaţi la aceeaşi revelaţie asupra fericirii umane. Chiar dacă dintre tenebrele paradisului sau din alt arbore demoniac s-ar fi născut o a doua femeie, cei doi de la începuturi tot nu s-ar fi despărţit. Nu pentru că s-ar fi înfricoşat de mulţimea de forme sub care

avea să li se înfăţişeze păcatul originar, ci pentru că amândoi fuseseră să nu fie altfel decât Unul pentru Altul. Unuia, prin urmare, născut aici îi corespunde altundeva naşterea iubitei promise. Cum clipele în eternitate au altă măsură, aceştia şi după ani se pot recunoaşte. Fiindcă este hotărât ca din clipa recunoaşterii fiinţele lor să se afle pe acelaşi plan al sublimului, pornesc deopotrivă Unul către Altul să se identifice fizic şi să refacă unitatea iniţială. Iar acolo unde se înregistrează tragedii, aşa se şi explică tragedia – prin necontenita căutare zadarnică sau prin pierderea celuilalt şi resemnarea obosită în faţa unui străin oarecare.

Iată de ce, adesea, mă şi întreb: „Ce s-ar fi petrecut cu mine, dacă nu s-ar fi născut Sonia Condrea? Ea însăşi ce soartă ar fi avut, dacă nu m-aş fi născut eu?” Singurul în posesia adevărului absolut despre noi şi dragostea noastră, pot să jur că istoria ar fi fost infinit mai săracă, spaţiul de mişcare al spiritelor alese – mult mai limitat, eu sau ea – condamnaţi la rătăcire silnică printre nebuloasele de destine minore ale acestei lumi. Eu, fiindcă numai de mine e vorbă acum, ca supravieţuitor al acestei tragice iubiri, credeţi că mai descopăr vieţii mele vreun rost şi vreo semnificaţie, după ce am pierdut-o, cum am pierdut-o şi din cauza cui, pe Sonia Condrea?

Desigur că există şi destule femei banale, obişnuite, pentru care sincronizarea nocturnă sau jocul meschin al arginţilor se constituie ca literă

de evanghelie a trecerii lor pe pământ. Acestora le acorzi exact atenţia pe care o merită şi le foloseşti ca pe simple bucate, eşti satisfăcut şi treci mai departe fără a suferi. Niciun paradox şi nicio apoteoză, doar gustul amar şi dezolarea pe care ţi le lasă revelaţia din zori a vidului şi a alterării biologice. Dacă asta le este vocaţia şi la atâta fervoare se propun, mulţumesc, n-o să-mi fac din gloria lor pasageră o justificare a existenţei. Memoria mea, pe acestea, nici la capitolul „accidente” nu le reţine, m-am referit la ele numai ca să-mi flagelez conştiinţa până la sânge.

De ce aş nega totuşi că a fost o vreme când astfel de femei mi-au îndestulat viaţa, pe oriunde m-a aruncat nemernica mea de viaţă, prin gări deprimante şi prin porturi străine, pe bănci de grădini publice şi pe duşumele de camere mizere, pe câmpuri înverzite şi prin cimitire pustii, cu o foame dementială de mereu alte trupuri, amăgite cu vorba dulce sau plătite ca să renunţe la orice demnitate, fiindcă nici eu nu mai puneam vreun preţ pe demnitatea mea? Şi de ce aş nega totuşi că, ajuns la acest punct de frontieră cu neantul, mă găsesc pe aceeaşi treaptă a desfrâului dezlănţuit, răzbunându-mă pe cine se nimereşte şi furios pe toate frumuseţile de doi lei prin care sper să mă purific şi care, la rându-le, dau buzna către mine cu speranţa animalică, inconştientă că se pot înnobila prin mine?

Interludiul însă dintre aceste două ipostaze, ca într-o eflorescenţă de mistere şi simboluri, îl

ocupă în viaţa mea Sonia Condrea. Robit cum eram certei sau inventatei mele mitologii, ştiind aşadar bine că într-o bună zi trebuia să-mi apară femeia promisă de zei, încă în clipa apariţiei Soniei Condrea, şi-apoi de-atâtea ori supus îndoielii, de câte ori a fost să fugă şi de câte ori a fost să revină, mereu m-am întrebat cu uimire: „Ea să fie, Doamne?! Spune-mi, pe Ea sunt fermecat s-o aştept?” Pentru că de fiece dată mi se dădeau semne ciudate, era în mine ca o răscolire telurică, şi cugete şi simţuri (aflându-se de faţă cu ea) erau cuprinse de extaz, dorul meu ancestral după ea înceta (la vederea ei) să mă mai doară. Şi cât de omeneşte n-o visam, şi cât de omeneşte ea însăşi se dovedea a fi! Nici ea mai puţin uimită că eu exist şi cerându-mi mereu dovezi că exist, iubindu-mă cu alt fel de iubire şi dând tăcerilor dintre noi conţinut de comunicări patetice, de fiece dată neasemeni cu cealaltă dinainte şi mereu foarte atentă la crispările mele sufleteşti.

Fiindcă Sonia Condrea mi-a apărut întâia oară la un timp de cumpănă grea pentru mine, când sufletului meu tocmai i se pregătea celula de închisoare. Datorită ei mi-am recâştigat dreptul de a fi spirit liber, ea m-a pus în acord cu ordinea superioară a lumii. Evocarea a toate câte au fost între noi, de când ne-am recunoscut şi până la moartea ei, mi-au impus credinţa că toate stau sub semnul unei cauzalităţi stranii. De altfel, pe toată durata aventurii noastre, Sonia Condrea a oscilat între fantastic şi real cu o detaşare de făptură de

miracol şi de aceea, în multe privinţe, inaccesibilă oricui. Iată de ce gândul absurd, că n-a fost ea, aşteptata, că m-am înşelat dăruindu-mă ei pe viaţă, gândul (mai ales) că mi-ar veni într-o zi altă femeie care s-o depăşească şi să-i ia locul, mi se pare groaznic.

Dar nu se poate, mi-e cu neputinţă să accept o astfel de variantă umilitoare pentru amândoi. Demiurgul a fost învins de propria lui operă, altă Sonia Condrea nu va mai fi în stare să creeze…

2.

Am întrebat-o odată pe Caterina, era într-una din vacanţele când mai treceam pe-acasă, mai mult ca s-o văd pe Caterina, mă apuca uneori jalea de singurătatea ei şi hotărâm să-mi petrec vacanţa împreună cu ea, Caterina se refugiase într-un colţ al odăii, sub lumina lămpii, şi-mi croşeta o flanelă, eu n-aveam niciun Dumnezeu pe lume şi-mi făcea bine întunericul din celălalt colţ al odăii, nu ştiu ce mi-a venit aşa deodată, poate fiindcă tăcerea dintre noi se făcuse de nesuportat, sau din motive inexplicabile, s-o întreb:

— Mamă, cine erau oamenii aceia doi, un bărbat şi o femeie, care aproape că nu era an să nu se-abată pe la casa noastră, obişnuit vara şi totdeauna când Tata nu se găsea acasă, veneau ca de la drum lung şi arătau foarte obosiţi, eu îi vedeam încă de la poartă şi-i pândeam de după perdea, traversau grădina până la uşa principală,

dar nu intrau, se aşezau alături pe treptele casei şi aşteptau, şi totdeauna părea că tu le presimţeai sosirea şi prezenţa pe treptele casei, deşi niciodată ei nu sunau, nu băteau, şi tu le aduceai câte un blid cu de-ale mâncării, chiar şi câte o cană cu vin le-aduceai, dar ei nici cu privirea nu te priveau şi nici nu se atingeau de ofrandele tale, oricât tu îi îndemnai şi-i rugai, ba să fie de sufletul morţilor tăi, ba să fie de sufletul morţilor Tatii, şi ei stăteau ca de piatră pe treptele casei, şi eu îi pândeam împietrit dinăuntru, şi după un timp rosteau aceste cuvinte, mereu aceleaşi cuvinte: „Eşti fericită, Caterina? Bărbatul tău e fericit?” şi nu-ţi lăsau timp să le răspunzi, poate că nici n-aveau nevoie de răspunsul tău, atât avuseseră de făcut, să vină de unde veneau şi să rostească acele cuvinte: „Eşti fericită Caterina? Bărbatul tău e fericit?”, după care se ridicau şi porneau la fel de anevoie de-a lungul grădinii, deschideau poarta şi trăgeau poarta după ei, piereau, vreau să spun că piereau dincolo de vederea mea, şi eu nu-i mai zăream, ţintuit locului şi nu mă puteam urni din loc, cine erau, Mamă?

Vorbisem pe nerăsuflate şi cu patimă dezlănţuită, de parcă numai aşa aş fi reuşit să mă eliberez de povara acelei amintiri. O, dacă aş fi bănuit ce şoc va produce întrebarea mea asupra Caterinei, cât de stranie va fi reacţia ei la această întrebare! A scăpat lucrul din mână şi s-a ridicat brusc în picioare, faţa ei arăta ca o mască a durerii şi în ochii ei am citit o uimire. Înfricoşată.

A urmat o clipă de confruntare mută, părea că mă vede pentru întâia oară. Sau poate că tocmai de clipa asta de sincopă avea nevoie, ca să-şi revină? Şi-a revenit, într-adevăr, imediat, din starea iniţială de confuzie şi spaimă, vocea i-a sunat destul de rigidă:

— Mă tem că eşti obosit, dragul Mamei, ar trebui să consultăm un doctor. Pentru vârsta ce o ai, imaginaţia ta lucrează prea febril şi nu e bine. Desigur că-i foarte interesantă povestea ce mi-ai povestit, aş spune – de-a dreptul fascinantă. Dar nu te chinui să mă convingi de realitatea ei, recunoaşte că-i pur şi simplu o invenţie de-a ta.

Am zâmbit cu oarecare compasiune faţă de grija Caterinei pentru nervii mei, pasămite tociţi încă de la şaptesprezece ani, merita osteneala.

— Şi totuşi, Mamă, eu mi-amintesc bine de întâmplarea cu oamenii aceia doi.

— Nu poţi să-ţi aminteşti, a replicat însă dânsa cam brutal, întâmplări la care pretinzi că şi eu am fost părtaşă, fără, ca-n primul rând eu să-mi amintesc de ele!

— Aparent, da, e logic.

— În schimb, tu mă supui la un examen lipsit de orice logică.

— Dacă, nu cumva, memoria ta suferă de întunecări parţiale.

— Mulţumesc pentru dovada de respect filial.

— Sau, şi mai grav, dacă anume nu vrei să-ţi aminteşti întâmplarea la care mă refer.

Obrazul i s-a făcut, deodată, palid.

— Dragul meu, ce se petrece cu tine?

Am simţit, la rându-mi, că tot sângele mi se urcă la cap.

— Dar pricepe, Mamă, că amintirea asta durează în mine încă din copilărie. Îţi închipui cât de mult mă va fi zguduit întâmplarea, dacă timpul n-a reuşit s-o şteargă din memoria mea! Crezi că-i posibil, altfel, să fi purtat atâta vreme în mine o invenţie şi o absurditate?

Pare-se că aceasta ultimă declaraţie a cam răscolit-o pe Caterina, s-a apropiat de mine şi mi-a cuprins mâinile într-ale sale. Nu-mi plăcea însă că mă tratează ca pe un neajutorat, era ceva fals în atitudinea ei. Atunci n-am avut cum descifra adevărul, mult mai târziu mi-a fost dat să-l descifrez.

— Bine, a zis apoi, să convenim că-i aşa cum spui tu! Dar de ce nu m-ai întrebat cine au fost oamenii aceia doi imediat după consumarea întâmplării, sau a doua zi, a şaptea zi, îl abia azi, după atâţia ani, te trezeşti să mă întrebi?

— Recunosc, nu ştiu! am răspuns.

— Nu era mai firesc ca atunci, imediat, să mă fi întrebat?

— Da, ai dreptate.

— Ceva deci nu-i în regulă, recunoşti?

— Recunosc că tu urmezi altă raţiune decât a mea, şi asta mă derutează cel mai mult. Mai degrabă cred că amintirea a zăcut undeva la fund, într-un fel de depozit secret al memoriei, aşteptând ceasul prielnic să explodeze, şi uite că a

explodat! Ştiinţific se explică, de ce nu mă ajuţi şi cu explicaţia ta?

S-a rupt de mine oftând, înduioşător de nevolnică şi tristă.

— Nu, dragul Mamei! a decis, ca pentru a încheia odată pentru totdeauna orice discuţie. Niciodată pe la casa noastră nu s-au abătut oameni din toată lumea, cărora eu să le fi dat de pomană şi care să mă fi întrebat ce pretinzi tu că m-au întrebat. Eu am fost fericită cu Tatăl tău, nu văd de unde acel bărbat şi acea femeie pe care să-i fi interesat fericirea noastră. Du-te şi te culcă!

Mi-era milă de Caterina, aveam conştiinţa tulbure că izbisem, fără să vreau, în porţile unei taine şi, la fiecare izbitură a mea, Caterina urla de durere. Fireşte că n-am mai adus vorba despre asta, niciodată cât a durat vacanţa, dar se întâmpla, uneori, ca privirea ei să cadă asupra mea încărcată cu multe reproşuri. Altfel nu înţeleg de ce, ca să se apere de mine şi categoric împotriva mea, şi l-a ales complice chiar pe Tata. E sigur că i s-a confesat şi e limpede în ce chip, dacă şi Tatii i-am devenit pe toată durata vacanţei un fel de duşman. În afară de comunicările banale de fiecare zi, unul, o singură dată, n-a încercat să se mai apropie de mine. Abia la sfârşitul vacanţei, conducându-mă la gară şi urmând să ne luăm rămas bun (după ce Caterina mă îmbrăţişase ca pe un obiect, indiferentă şi străină), Tata şi-a dezlegat sufletul:

— Mi-a spus Maică-ta că s-ar fi instalat nu ştiu

ce demon în tine şi că mintea ţi-o ia razna, pe pustii. Apăi, băiete, dacă asta-i tot ce face amărâta aia de şcoală din tine atunci dă-o dracului de şcoală şi întoarce-te acasă, întoarce-te acasă şi apucă-te de plugărit, avem destul pământ ca să te hrănească pe tine şi pe viitorii tăi copii. Mai ştii?! Poate că numai aşa o să-ţi iasă gărgăunii din cap şi n-o să mai vezi cai verzi pe pereţi. Să auzim de bine, băiete!

Dar vă jur că tu de-adevărat i-am văzut pe oamenii aceia doi, un bărbat şi o femeie, care aproape că nu era an să nu se-abată pe la casa noastră, obişnuit vara şi totdeauna când Tata nu se găsea acasă, veneau ca de la drum lung şi arătau foarte obosiţi, eu îi vedeam încă de la poartă şi-i pândeam de după perdea, traversau grădina până la uşa principală, dar nu intrau, se aşezau alături pe treptele casei şi aşteptau, şi totdeauna părea că Mama le presimţea sosirea şi prezenţa pe treptele casei, deşi niciodată ei nu sunau, nu băteau, şi Caterina le aducea câte un blid cu de-ale mâncării, chiar şi câte o cană cu vin le aducea, dar ei nici cu privirea n-o priveau şi nici nu se atingeau de ofrandele Caterinei, oricât dânsa îi îndemna şi-i ruga, ba să fie de sufletul morţilor săi, ba să fie de sufletul morţilor Tatii, şi ei stăteau ca de piatră pe treptele casei, şi eu îi pândeam împietrit dinăuntru, şi după un timp rosteau aceste cuvinte, mereu aceleaşi cuvinte: „Eşti fericită, Caterina? Bărbatul tău e fericit?” şi nu-i lăsau timp să le răspundă, poate că nici n-

aveau nevoie de răspunsul Caterinei, atât avuseseră de făcut, să vină de unde veneau şi să rostească acele cuvinte: „Eşti fericită, Caterina? Bărbatul tău e fericit?”, după care se ridicau şi porneau la fel de anevoie de-a lungul grădinii, deschideau poarta şi trăgeau poarta după ei, piereau, vreau să spun că piereau dincolo de vederea mea şi eu nu-i mai zăream, zadarnic aş fi încercat să le iau urma, ceva mă ţinea ţintuit locului şi nu mă puteam urni din loc, cine să fi fost, oare?

Abia peste alţi ani, după ce am cunoscut-o pe Sonia Condrea şi Sonia Condrea s-a lăsat cunoscută în toate misterioasele sale existenţe, avea să mi se confirme că amintirea asta nu-i deloc o simplă invenţie şi o absurditate, că-n realitate dura în mine dintr-un timp imemorial şi că era indisolubil legată de destinul Soniei Condrea…

3.

Nu ştiu dacă vi s-a întâmplat vreodată, plecându-vă cineva sau despărţindu-vă de cineva, mai ales pentru totdeauna, să vă treziţi asaltaţi de chipurile sale fictive şi de glasurile sale ipotetice, fosta sa prezenţă vie continuându-se acum într-un fel de sugestie pură care vi s-a instalat definitiv sub frunte şi căreia numai ochii minţii de-i dau contur, numai auzul interior de receptează ce rosteşte, aşa cum mi se întâmplă mie s-o simt,

mereu nevăzută lângă mine, şi s-o aud vorbindu-mi, fără ca nimeni altul s-o mai audă vorbind, pe inefabila Sonia Condrea.

„Iartă-mă pentru fapta mea, dar era singura soluţie ca să ne salvăm unul pe altul!”

Cu singura deosebire că tu te-ai salvat în moarte, iar eu, iată, n-am curajul să te urmez. În asta şi constă prăpastia de azi dintre noi doi, conştiinţa neagră de care mă voi bucura de-acum înainte. Fiindcă a trebuit să preiau cu mine şi parte din conştiinţa Caterinei, cu atât mai mult întreaga conştiinţă a Tatii. Şi, crede-mă, a şi început să mă doară timpul pe care l-am fi putut trăi împreună, dar care ne-a fost interzis, mă doare şi mă sufocă. După cum sufăr şi de toată suferinţa cuvintelor ce nu mi s-a îngăduit să ţi le mai spun, a iubirii de care am fost păgubiţi deopotrivă.

„Binecuvântată fie totuşi ora când te-am cunoscut, chiar şi blestemul care ne-a unit!”

Vezi, nici în moarte nu te poţi elibera de pacostea acestei tainice relaţii! Deşi, fii sigură că blestemul şi eu l-am binecuvântat adesea. Dar numai pentru cât a fost cauza şi temei întâlnirii noastre, pe vremea când fericirea noastră era beată de inconştienţă şi n-o ameninţa nicio forţă adversă. Caterinca însăşi, un timp, a sperat că stă în noi puterea să ne împotrivim fatalităţii şi s-o îngenunchem. L-a şi înfruntat, o dată, pe Tata şi i-a spus că nu-i omeneşte şi cinstit să ne sacrifice pe noi de dragul unui trecut pe care oricum nu

putea să-l învieze în favoarea lui. Fiindcă acesta-i adevărul: Caterina, totdeauna, a visat pentru mine o viaţă banală, în afara oricărei tragedii.

„Şi eu, dragul meu, de-ai şti cât mi-am visat o viaţă cu tine comună şi oarecare, să-ţi fiu simplă femeie de casă, credincioasă şi supusă ca o roabă!”

Acum e prea târziu, sorţii au căzut! Cel puţin de-aş fi presimţit deznodământul ce-l vei alege, să fi determinat şi eu, răzbunarea Tatii, răzbunarea mea şi să nu te fi lăsat să alegi moartea. Şi-aşa, casa a rămas neterminată, eu mi-am luat din nou lumea în cap. Mi-a fost şi mi-este şi acum o silă imensă de toate, n-am urât şi nu voi urî vreodată pe nimeni cum îi urăsc pe Caterina şi pe Tata. „Ucigaşilor!” aş fi vrut să le zvârlu în obraz la plecare, dar nu le-am adresat niciun cuvânt. S-au târât amândoi la picioarele mele şi mi-au cerşit iertarea, nu i-am iertat şi nu-i voi ierta niciodată. De ce te-ai întunecat, vrei să spui ceva?

„Absolvă-i totuşi, în numele meu, de orice vină, pe toţi! Te rog eu!”

Da, înţeleg! Fiindcă tu ai devenit cel de-al doilea „eu” al meu, glasurile ce-mi imaginez ca venind de la tine sunt de fapt, propriile mele martiraje. Perfect, Sonia Condrea, va fi cum vrei tu, dar nu înainte ca oamenii să afle de unde s-au pornit toate şi-n ce constă vina alor mei…

4.

Trenul gonea cu o viteză dementă prin noapte, având ca staţie finală, dacă nu cumva şi ca finalitate a vieţii, chiar oraşul meu de naştere. Firesc ar fi fost să mă „sinucid încă înainte de a ajunge la capătul călătoriei, fiindcă nu eram decât un fel de deţinut în stare provizorie de libertate şi conştiinţa mea n-avea de ce să se împace cu o astfel de stare degradantă. Eu, care-mi făcusem din libertate condiţia însăşi a dreptului de a mă numi om, fusesem de astă dată încolţit şi condamnat la domiciliu forţat.

Patru încercări de fugă înregistrasem până atunci din temniţa ipotetică a existenţei, fiecare la altă etapă de viaţă şi toate încununate de eşec. Naivul bolnav încă din pruncie de iluzia depărtărilor şi fugind pentru prima oară de-acasă chiar la doisprezece ani, ca să afle ce există dincolo de ele, dar pe care Tata îl aduce înapoi legat cu mâinile la spate şi-l convinge (îşi închipuie că-l convinge) cu biciul că vocaţia lui este pământul, adică să se robească pământului şi să nu scape legilor lui dure. Imberbul de mai târziu, care tot în ficţiuni continuă să creadă şi care din nou fuge, de astă dată până spre marginea de răsărit a ţării, dar ca să nimerească într-o bastilie de opt ani încheiaţi. Revoltatul de după aceea împotriva oricărei mistificări de adevăr sau cenzuri de libertate, care caută şi tot caută adevărul, libertatea, pentru ca, iarăşi fugind, rătăcind prin labirintul universitar, să nu descopere decât calitatea de bursier al mizeriei

fizice şi constrângerea spiritului uman la destule servituţi. Urmează a patra fugă, cea mai spectaculoasă dintre toate, ascuns pe fundul unui vapor având ca destinaţie înseşi zările de necuprins cu mintea, dar în primul port de escală este scos la suprafaţă şi restituit în cătuşe ţării, ca să-l judece.

M-ar fi judecat fără milă, câineşte, legea era de partea lor şi cum să nu judeci şi să nu condamni fără milă, câineşte, pe cineva care visează mai departe decât tine dacă n-ar fi intervenit Tata, cu un aplomb şi autoritate pe care nu i le bănuiam, să plătească el toate despăgubirile de rigoare, dar cerând, în schimb, să i se dea lui prada. Mesagerul trimis de el să mă asiste la judecată şi să-i apere cauza, pe temeiul altor articole de lege, asta şi pretinsese în final, asta şi câştigase în consecinţă. Prada avea identitatea mea, cercul era fatal să se închidă sub aceeaşi zodie a naşterii.

Astfel că Tata, care niciodată nu şi-a dorit un fiu, dar care totdeauna şi-a arogat dreptul de viaţă şi de moarte asupra acestui fiu, ca să aibă cine-i moşteni pământul şi cine-i duce numele peste veacuri. Îşi vedea în sfârşit visul cu ochii. După cum şi Caterina, care n-avea niciun motiv să-şi iubească băiatul, ştiindu-l născut dintr-o simplă ambiţie de a se răzbuna pe amintirile Tatii, dar care spera că numai prin acest băiat îşi va îmblânzi stăpânul şi nu va fi nevoită să-l împartă cu altcineva, chiar şi din amintire, îşi vedea şi ea

visul cu ochii. Fiecare cu visul său, dar la fel de egoiste şi feroce vise amândouă, pentru că amândouă priveau soarta fiului risipitor, era singurul lor risc. Iar fiul risipitor era obligat prin sentinţă judecătorească să se întoarcă la locul de baştină, unde, lunar, trebuia să mă prezint la poliţia oraşului pentru a se constata că acceptasem să mă leg de pământul natal şi că nu voi mai fugi niciodată de sub protecţia părinţilor mei. La cea dintâi încălcare a acestui legământ scris, aşa suna sentinţa, oriunde aş fi fost prins, ar fi urmat ani grei de temniţă autentică şi, oricum, desfiinţarea mea morală. Fiindcă, de s-ar fi săvârşit şi această alternativă, la ce mi-ar mai fi folosit o libertate iluzorie, oferită la adânci şi putrede bătrâneţi, încotro aş mai fi avut unde fugi decât spre raiul sau iadul lui Dumnezeu? Şi-atunci, ştiind bine din câte soiuri de contradicţii sunt plămădit, refractar până şi la ideea de spaţiu limitat între patru pereţi de locuit, de ce n-aş fi preferat încă de pe-acum dulcea sau năprasnica moarte pe care singur să mi-o decid?

Acesta eram ca identitate umană zăvorâtă într-un simplu cazier de poliţie, şi acesta mi-era universul de trudnice convulsii sufleteşti, la ora la care trenul gonea cu o viteză dementă prin noapte, având ca staţie finală, dacă nu cumva şi că finalitate a vieţii, chiar oraşul meu de naştere!

Ocupasem loc într-un compartiment de pe la mijlocul vagonului şi eram singur, cred că eram singurul călător din acel vagon. De ceasuri întregi

n-auzisem deschizându-se ori închizându-se vreo uşă, nu văzusem niciun alt pasager trecând într-o parte sau alta pe coridor, nici măcar controlorul de bilete nu-şi făcuse apariţia. De ceasuri întregi mă tot chinuiam să adorm, deşi aveam cugetul şi oasele zdrobite de nesomn, dar nu se prindea somnul de mine. Stinsesem lumina şi mă lungisem pe canapea, implorând fruntea să îngroape în leşinul somnului toate umbrele care mă hăituiau. Zadarnic însă, pentru că insomnia îmi ardea creierii şi-mi cuţita carnea, duşmăneşte, prinsesem deci din nou lumina şi mă ghemuisem în colţul de la fereastră, cu privirea holbată asupra haosului de imagini ale trecutului meu de fugar fără odihnă. Erau, de fapt, propriile mele proiecţii, de la felurite vârste, într-o dezordine halucinantă şi năpăstuite ca o tortură vie asupra nefericitului de prizonier ce devenisem. Adevărul e că pierdusem, toată viaţa mea era un eşec total, nu mai aveam ce aştepta de la viaţă.

Şi totuşi, prin bezna paradoxală care mă încercuia tot mai strâns, presimţeam deschiderea către mine a unei fisuri infinitezimale, prin care da să răzbată o biată rază de speranţă. Era ca promisiunea unei iluzii greu de captat din prima clipă, dar certă şi, tocmai de aceea, de care trebuia să mă agăţ cu disperarea unui naufragiat. Ciudat e că şi stăruinţa acelei iluzii se vădea foarte material, ca o chemare ce mi se adresa nemijlocit. Niciodată nu mai trăisem o astfel de senzaţie, când luciditatea cea mai acerbă cedează

la tânguirea dinafară a cuiva necunoscut. Să fi fost duhul trecutului de care mă despărţeam definitiv, ori propriile mele proiecţii în timp care nu concepeau să se rupă de mine? încă nu m-aş fi înfiorat atât, această bucurie de acum avea alt conţinut. Fiindcă iluzia se chinuia să capete chip, şi chipul ce mi se promitea prin deschiderea acelei fisuri era chip de femeie. Mă rugam dumnezeului meu personal, celuilalt eu al meu suprem: „Dacă socoteşti că mai merit ceva de la această viaţă, atunci creeaz-o imediat pe femeia aceea, dă-i consistenţă şi nume, şi hotărăşte s-o cunosc!”

Pesemne că eram atât de dăruit acestei speculaţii mentale, încât nici nu mi-am dat seama de oprirea trenului în cine ştie ce gară şi de plecarea lui mai departe. Nimic din mişcarea discontinuă a trenului nu pătrunsese în conştiinţa mea, conştiinţa mi-a fost însă pe neaşteptate solicitată de altă mişcare. Mai precis, de zgomotul uşii batante de la capătul vagonului, prin care sigur trecuse cineva, şi de paşii sacadaţi, precipitaţi, cu doar mici ezitări prin dreptul compartimentelor, pe rând, ai acelei făpturi străine care venea şi se apropia. Eram deci prevenit, aşteptam cu atenţia concentrată, şi niciun fel de apariţie, oricât de senzaţională, n-ar fi trebuit să mă scoată din fire, mulţumeam celuilalt eu al meu suprem că se îndurase de suferinţa mea şi-mi ascultase ruga, nimic deci n-ar fi trebuit să mă scoată din fire. Cu atât mai mult cu cât redevenisem stăpân pe mine, câmpul magic

în care mă desfătasem până atunci, asaltat de iluzii şi temeri, se spulberase…

5.

Dar când uşa compartimentului meu a fost trasă cu nervozitate într-o parte, iar ochilor mei li s-a înfăţişat deodată imaginea unei fiinţe înspăimântate, care din cauza roşului intens al rochiei arăta ca o vâlvătaie conturată pe un trup unduios de trestie, eşarfa de mătase verde care, prin contrast, punea şi mai mult în valoare gâtul înalt ca de lebădă, frumuseţe şi mai neverosimilă cu cât era puternic marcată de spaime, chiar dacă fără explicaţie imediată pentru mine, privea căutând zadarnic vreun punct de sprijin în golul dinaintea ei, obrazul foarte palid şi buzele tremurând convulsiv, tot trupul străbătut ca de spasmele unui fel de plâns interior care nu s-ar fi putut elibera decât prin ţipete şi hohote imposibile, am înţeles în clipa aceea că dumnezeul meu personal, dacă-mi ascultase cu adevărat invocarea, îmi oferea, în schimb, spre cunoaştere o mare enigmă.

— Pentru Dumnezeu, apără-mă, salvează-mă! a strigat. Du-te şi vezi dacă nu vine cineva pe urmele mele, te rog! şi s-a repezit de partea cealaltă a canapelei, drept în faţa mea, ghemuită în colţul de lângă fereastră, cu mâinile între genunchi, oropsită şi parcă a nimănui, cu privirea mereu întoarsă către uşa încă deschisă şi cu auzul

încordat spre tăcerea nopţii. Te rog! a şoptit din nou, tot fără să se uite la mine. Vreau să mă asigur că i-am scăpat, în sfârşit!

De cine trebuia să fi scăpat numaidecât, nu pricepeam nimic. Era în mine o încremenire ca de gheaţă, nu mă dovedeam capabil de niciun gest.

— Dar vreau să înţeleg: de ce?! am spus, şi-i căutam privirea să comunice cu mine. De unde vii, cine eşti, pentru ce să te urmărească nu ştiu cine?

— Ah! s-a lamentat însă ea şi părăsindu-se zădărniciei, şi-a ascuns faţa între palmele amândouă. Du-te odată, omule, şi lasă întrebările pentru mai târziu!

Era inutil să-i pun la îndoială deznădejdea, la fel de inutilă – insistenta mea. Am ieşit pe culoar, am cercetat îndelung de o parte şi de alta. Doar trepidaţia ritmată a trenului, pustiul de linişte amplificat numai de confuzii şi păreri absurde. Necunoscuta izbutise, cu starea ei de alarme extreme, să mă descumpănească şi pe mine. De parcă m-aş fi aşteptat, cu fiece clipă, să răsară dintr-un spaţiu incert exact fabuloasa vieţuitoare de care fusese urmărită. Povestea mi se părea, fireşte, dintre cele mai groteşti, iar şovăiala mea – lipsită de orice temei. Am deschis compartimentele pe rând şi-n fiecare am aprins lumina, la fiecare capăt al vagonului am verificat până şi oficiile de toaletă, scările dinafară şi cuştile de legătură de peste tampoane, ţipenie de om n-am descoperit sau alt semn că ne ameninţă vreo primejdie reală. Că pe ea o ameninţă, mai

întâi, dar, întrucât o luasem sub ocrotirea mea, era de presupus că-n ceasul unei primejdii reale, de neînlăturat, voi avea şi eu de pătimit.

M-am întors deci în compartiment, am închis uşa după mine şi am rămas în picioare, cu mâinile la spate, încleştate pe minerul rotund al uşii. Mi-am pironit privirea asupra ei şi încă o dată m-am minunat de marea ei frumuseţe, părul de culoarea tutunului căzut în şuviţe dezordonate peste umeri, ochi de un albastru profund şi gura dezvăluind lăcomie, linia dulce a sânilor pusă în valoare de contrastul cu eşarfa de mătase verde, întreaga ei fiinţă – fragedă ca de copil şi foarte inocentă, dar cu atât mai tulburătoare întru toate ale sale, cum era înveşmântată în acel roşu incendiar şi voluptuos, de sub care carnaţia trupului se bănuia la fel de capricioasă şi arogantă, şi toată mânia mea dintâi, convins la început că doar joacă un joc periculos s-a potolit deodată, abia am îngânat:

— Nu-i nimeni în tot vagonul, acum eşti liniştită?

A oftat şi s-a făcut şi mai mică în colţul de lângă fereastră, a zâmbit:

— Îţi mulţumesc, vino şi şezi!

Eram din nou în faţa ei, mi-am aprins o ţigară. Aveam nevoie de această preocupare gratuită, ca să mă apropii de ea pe un plan absolut neutru. Totdeauna impun între mine şi gândul care mă chinuie, sau întâmplarea care mă terorizează, un anume timp de aşteptare goală, de abilă detaşare, ca pentru a îmblânzi acel gând tiranic sau pentru

a lăsa tainele întâmplării să se releve de la sine. Fusesem implicat într-o poveste mult prea tulbure, şi prea mă descoperisem deodată răspunzător de toate consecinţele eventuale, ca să nu lansez către ea punţi de legătură şi să aflu deci la ce mă oblig. Astfel că, un timp, tăcerea dintre noi s-a compus din apeluri mutuale, fiecare părând că-l tatonează pe celălalt cu foarte precaute antene invizibile. Numai după asta am îndrăznit s-o abordez, cu sentimentul că pactul de comunicare este perfectat.

— Şi-acum: spune ce ai pe suflet!

A clătinat însă moale din cap, şi zâmbetul i s-a făcut amar.

— Nu pot.

— E-atât de extraordinară taina pe care o deţii?

— Distrugătoare!

— Şi dacă i-am împărţi povara amândoi?

Sigur că propunerea mea a surprins-o, linia dintre sprâncene i s-a adâncit şi privirea ei a căpătat o lucire intensă, câteva clipe fără să clipească şi uimită:

— Dar dumneata eşti un străin pentru mine!

— La fel de străin ţi-eram şi când mi-ai cerut să te apăr.

— Asta nu schimbă cu nimic situaţia dintre noi doi.

— Până la proba contrarie, domnişoară!

— Şi cum vei reuşi să mă convingi?

— Simplu, domnişoară! Eu am obiceiul să mă

interoghez asupra oamenilor care-mi intră în viaţă, de ce acesta şi nu altul? E o selecţie pe care nu totdeauna eu o determin, şi-atunci am toate motivele să mă întreb cine o determină şi pe ce raţiune? Până acum un sfert de oră dumneata nu existai pentru mine, pe când acum exişti! Şi dacă nu întâmplător ţi-ai căutat salvarea în trenul ăsta, înseamnă că nici întâlnirea noastră nu-i întâmplătoare.

— Mi-e teamă că te vei pierde într-un hăţiş de sofisme.

— Aşteaptă, n-am terminat. Eu n-am devenit niciodată victima hazardului, dar totdeauna am ştiut ce să-i cer hazardului când eram refuzat de peste tot. Sper să nu greşesc declarându-ţi că, de astă dată, hazardul ne e favorabil la amândoi.

— Ce-ţi trece prin minte?!

— Nimic altceva decât nevoia, foarte umană şi justificată, de a cunoaşte adevărul despre dumneata. Cine eşti, cum te cheamă, de unde vii şi ce taină tăinuieşti? Am nevoie de acest adevăr tocmai pentru a mă clarifica pe mine, universul abstract în care simt că ai pătruns cu propriul dumitale univers. Mă va trişa sau nu, de astă dată, hazardul?

În locul altei replici însă, oricât de cinică sau brutală, am văzut-o deodată cum încremeneşte cu toată fiinţa la pândă şi am auzit-o şoptind, sufocată de spaimă:

— Taci, ascultă!

Fereastra era închisă, uşa era închisă. Numai

un zgomot care s-ar fi iscat din tine, dintr-o sursă cu neputinţă de controlat, ar fi avut puterea să acopere zgomotul real al goanei trenului, izbirea tampoanelor între ele, trecerea asurzitoare peste macazuri. Fiindcă simţurile mele, cel puţin, aproape gata să plesnească de-atâta violentare, nu receptau nimic suspect în afara acestei realităţi obiective. Şi chiar doream să aud zgomotul unei uşi smulse din ţâţâni sau al unui geam explodând în ţăndări, cineva de-adevărat să năvălească pe culoar şi să cerceteze compartimentele în căutarea ei, să se termine odată.

Mi-au trebuit câteva minute grele, şi acestea în panică la fel de paralizantă, până ce mi-am recăpătat cumpătul şi m-am convins că totul se datorează unor presupuneţi oarbe. Dar m-am jurat în clipa aceea să renunţ la orice delicateţe şi compasiune, altă soluţie ca s-o calmez nu mai aveam decât duritatea.

— Chiar de va fi să te ţin trează toată noaptea, i m-am adresat, şi tot îţi voi smulge adevărul de pe buze! Nu văd de ce să mă las, din cauza dumitale, torpilat de tot felul de enormităţi. Eşti atât de înspăimântată, încât reuşeşti să contaminezi cu spaima dumitale şi pe cei din jur. Dacă n-aş fi destul de lucid, aş crede că mă găsesc în vis. Dacă nu cumva, şi mai grav, că m-am trezit dintr-un fel de vis cu puterea fantastică de a fi preluat cu mine din acel vis şi de a aduce în realitate, o realitate mai apăsătoare decât orice coşmar, exact fiinţa care mă va fi chinuit în somn. Adică, pe dumneata!

Dar dumneata eşti o certitudine, o fiinţă foarte concretă. O priveam drept în ochi, de parcă aş fi vrut s-o hipnotizez. Ai sau nu ai această conştiinţă despre dumneata?

A răspuns cu sfială, umilitor de docilă:

— O am, desigur!

— Accepţi sau nu accepţi, eu n-am de gând să te las singură în suferinţa dumitale. N-o fac cu intenţii obscure, ci foarte deliberat de instinctul de conservare. Amândoi suntem prizonieri ai acestui tren, grozav aş vrea să ştiu cum vom putea să scăpăm de-aici. După cum suntem la fel de prizonieri ai ameninţării pe care chiar dumneata ai anunţat-o”, fiindcă vrând-nevrând m-ai prins şi pe mine în capcană. Eşti sau nu conştientă de această situaţie?

— Sunt, desigur!

— Iată de ce nu pot rămâne indiferent faţă de soarta dumitale, cel puţin până la capătul călătoriei trebuie să te supui voinţei mele. Dar dacă eu îmi asum răspunderea să mă bat pentru dumneata, asumă-ţi şi dumneata răspunderea unei minime loialităţi. Îţi cer, cu alte cuvinte, să semnăm un pact în alb. Repet: până mâine dimineaţă, când vom redeveni străinii care am fost şi fiecare se va duce în legea lui. Ţi-este chiar atât de greu, dacă te şi rog, să convii la o alianţă atât de simplă?

— Nu, desigur!

— Deşi, te avertizez, s-ar putea să regretăm şi unul şi altul că am redus doar la atât convenţia

noastră… Cum te cheamă?

— Sonia Condrea.

— Câţi ani ai?

— Douăzeci.

— Şi-acum: spune ce ai pe suflet

Eram convins că-i adusesem destule argumente, ca să nu mai fie de învins nicio oprelişte. Chiar şi timpul care a urmat, de gol şi aşteptare, eram convins că-i doar timpul necesar pentru a-şi limpezi gândurile şi a se decide să vorbească. Dar în aceeaşi clipă făptura i-a fost străbătută de un plâns tăcut, ochii i s-au umezit de lacrimi. Îşi muşca buzele până la sânge, robită aceleiaşi vechi derute. Am înţeles că ordinea ei interioară e prea subminată de dileme potrivnice, ca să mai sper într-un acord imediat. N-am intervenit deci cu nimic, am lăsat-o să se elibereze de tot plânsul.

— Bine, am reluat mai târziu, perfect! Renunţ la întrebările esenţiale, n-are nicio importanţă de unde vii şi ce ţi s-a întâmplat. E limpede că ţi s-a întâmplat ceva teribil dacă şi-acum, după atâta vreme, tot nu ţi-ai revenit. Recunoaşte însă că-i la fel de teribil să împovărezi pe cineva cu toate necunoscutele dumitale, şi-apoi să te lepezi de el ca de un lucru oarecare. Sau e posibil ca eu să nici nu exist pentru dumneata, spune-mi: mă vezi?

— Da, fireşte! s-a mirat ea.

— Poftim mâinile mele, cuprinde-le într-ale dumitale, mă simţi?

— Da, eşti foarte rece.

— Fiindcă, în schimb, dumneata ai febră. Mă crezi capabil să-ţi pricinuiesc vreun rău?

— Nu ştiu.

— O, Dumnezeule, dar înţelege că şi eu sunt la fel de hăituit ca şi dumneata. De când mă ştiu, toată viaţa mi-a fost o fugă permanentă de sub ameninţarea a ceva către altceva, nedefinit. Dacă mi-ai cere să-ţi explic, ţi-aş explica pe îndelete.

— Explică-mi!

— Dar nu despre asta e vorbă acum, despre mine. Voiam doar să-ţi pun în lumină faptul că s-ar putea să fim apropiaţi prin destin, şi că doi oameni apropiaţi prin destin era obligatoriu să se întâlnească. De ce te uiţi aşa la mine?

— Vreau să te pătrund dincolo de aparenţe.

— Nu-ţi va fi prea uşor din prima clipă, fac parte din categoria acelor oameni care-şi transformă aparenţa în platoşă protectoare contra oricărei priviri străine. Crezi că n-am şi eu tainele mele, de ce le-aş împărţi tocmai cu dumneata?

— Aş vrea totuşi să te cunosc!

— Vezi că ne aflăm acum în fundătură? M-ai respins, te resping, ce va fi mai departe?

— Continuă, trebuie să fie un răspuns?

— Numai dacă nu voi dori să-ţi plătesc cu măsură pentru măsură şi să mă apăr de dumneata cu celebrele cuvinte: „Lăsaţi orice speranţă, voi care intraţi!”

— Ar fi şi ăsta tot un mod de a fugi?

La orice m-aş fi aşteptat în afară de această întrebare făţişă, dureroasă, venind tocmai din

partea ei, care atât de străină se arătase la început şi care cu atâta inteligenţă mi se refuzase cunoaşterii. Am răspuns fără să şovăi, eu însumi zguduit:

— Nu, Sonia Condrea, ciudat e că de dumneata nu vreau să fug! De unde ştiu eu, şi de ce n-ai crede şi dumneata, că toată viaţa n-am făcut altceva decât să te caut, fuga mea dintr-un orizont în altul având permanent un obiectiv foarte precis – pe dumneata, şi-acum iată-te, în sfârşit, de ce nu?

Am simţit-o răscolită, năucită de declaraţia mea, şi atât de surprinzător a reacţionat, încât abia după asta mi s-a relevat adevărata semnificaţie a reacţiei sale.

— Doamne, fii atent cum te porţi cu mine, e prea mult! Şi părea că mă imploră mai degrabă să tac, decât să continui s-o amăgesc cu deşertăciuni colorate. N-aş fi vrut să tac însă, era dreptul meu să repet şi să strig către toată lumea că sunt ani de când aştept să-mi vină femeia promisă, că n-am nicio îndoială asupra apariţiei acesteia, că mai ales ea, Sonia Condrea, trebuie să se convingă de acest miracol şi adevăr.

Dar s-a petrecut atunci un lucru ciudat, care a avut darul să-mi întoarcă sufletul pe dos şi să mă arunce într-un fel de beznă fără ieşire. Muncită cum era de tulburarea ce i-o cauzasem şi neavând altceva la îndemână prin care să-şi potolească nervii, se tot chinuia cu eşarfa de la gât, sucind-o şi răsucind-o întruna. Şi-a smuls în cele din urmă

eşarfa de la gât, degajându-se parcă dintr-o sugrumare.

Atunci a ieşit la iveală un medalion de argint, de mărimea unei băncuţe, având ca efigie două profiluri umane: profilul unui bărbat, profilul unei femei! Atât de distincte în trăsăturile specifice şi atât de precis prefigurând amândouă un destin egal, încât ceva din liniştea mea s-a surpat, ceva din memoria mea a fost despicată ca de un fulger.

— Ce reprezintă efigia de pe medalionul dumitale? am întrebat.

— Părinţii mei, au murit amândoi deodată, înecaţi!

Desigur, părinţii Soniei Condrea, dar de unde-i cunoşteam eu? Mai precis, de unde senzaţia că i-am mai văzut cândva, şi de ce tot cu aerul ăsta de înecaţi?

Efigia de pe medalion mă fascina, întrebările pe care le declanşase mă dureau. Conştiinţa mea era ruptă în bucăţi, luciditatea mea se afla în cel mai tragic impas. De parcă s-ar fi prăbuşit deodată pământul meu de sprijin, şi-n genunea căscată la picioarele mele n-aş fi fost osândit să mai zăresc decât feţele de pe efigie, de milioane de ori repetate, faţa acelui bărbat, faţa acelei femei, de ce totuşi eu, pe ce temei toată vinovăţia îndreptată contra mea?

Şi astfel întâlnirea mea cu Sonia Condrea, care stătuse încă de la început sub pecetea spaimei, părea acum sortită să se termine tot în spaimă. Altă explicaţie nici nu găsesc la nebunia

care brusc a pus stăpânire pe mine, la dorinţa păgână de a n-o pierde pe frumoasă, neasemuita Sonia Condrea.

M-am încleştat de mâinile ei, am privit-o drept în ochi:

— Ascultă, e rândul meu acum să-ţi cer ajutor! N-am timp acum să-ţi spun cine sunt, de unde vin, ce taine şi eu tăinuiesc. Atât vreau să ştii – că sunt foarte singur, devorat de un cumplit pustiu sufletesc. Am nevoie de cineva care să facă să crească o floare în pustiul ăsta, fii dumneata aceea! Fii dumneata împlinirea mea, după cum şi eu îţi jur să fiu împlinirea dumitale! Te gândesc cuprinsă în „viaţa cea mai elementară cu putinţă, am tot ce-mi trebuie pentru asta: casă, pământ, livadă, podgorie, vom îngriji pomii, vom ara pământul, ne vom crea singuri paradisul nostru! Ai mei m-aşteaptă ca pe fiul risipitor, vor fi foarte fericiţi să te aibă lângă ei… Ştii că eşti foarte frumoasă?

Răspunsul i-a fost de necrezut, s-a încolăcit de-gâtul meu şi m-a sărutat sălbatic pe gură. Cred că din nou o podidise acel plâns lăuntric al ei, fără hohot, doar lacrimile care ne ajungeau pe buze la amândoi i le-am simţit, şi eu însumi am sărutat-o de-a valma, răspunzând patimii sale nestăvilite cu o patimă şi mai chinuită, de dor şi aşteptare. Apoi, s-a desprins uşor şi m-a îndepărtat cu mâinile întinse, în ciuda gândului prea evident tulbure şi lacom.

— Nu, nu! s-a împotrivit. E prea mult pentru

mine, sunt obosită, vreau să dorm, restul hotărâm mâine dimineaţă, noapte-bună!... Şi totuşi, cum te cheamă?

Dar în zori, când m-am trezit din somn, Sonia Condrea nu mai era, de parcă nici n-ar fi fost vreodată...

6.

Acum, când lucrurile mi se prezintă în lumină foarte crudă şi fiecare amănunt la alte dimensiuni, desfăşurarea nopţii de-atunci capătă semnificaţii nebănuite. Dacă întâlnirea mea cu Sonia Condrea s-ar fi limitat la doar câte v-am adus la cunoştinţă, fără să se fi continuat deci cum s-a continuat până la consecinţa cea mai tragică, n-aş acorda nicio importanţă stării de interludiu în care am vegheat-o pe Sonia Condrea dormind şi mai ales visului ce l-am visat, după ce eu însumi am alunecat în somn. Faptele din realitate, astfel, s-au înlănţuit cu faptele din vis într-un mod atât de straniu şi înfricoşător, încât şi acum, la atâta vreme după trecerea acelei nopţi, nu pot scăpa de cazna obsesiei lor.

A fost mai întâi ca o beţie care-mi învăpăia fiinţa, imaginaţia mea lucra în mare efervescenţă. Barierele obiective dispăruseră dintre noi, rămăsese numai acea dulce şi ocultă relaţie a iubirii prin care toate deveneau posibile. Gândul însă de a-mi petrece mâna pe deasupra obrazului ei, o miime de clipă să-i şi mângâi obrazul, cel

puţin aşa să-i transmit în somn că sunt prezent lângă ea şi că nu mai are de ce se teme, că voi iubi-o cum nicio altă femeie n-a fost iubită vreodată şi că n-o să am alt Dumnezeu în afară de ea, gândul acesta n-am fost în stare să-l împlinesc. Prea îi era lină respiraţia, şi ea însăşi prea dăruită părea unei euforii lăuntrice, n-am îndrăznit.

În schimb, am luat-o cu mine dincolo de materialitatea realităţii în care efectiv ne aflam, pentru a o introduce într-un univers de virtualităţi extraordinare. Fusese suficientă propria ei opţiune mută, din clipa în care ne-am urat noapte bună, subliniată însă de un surâs plin de ispite şi făgăduinţe, pentru ca să fac din ea femeia mea pe viaţă. Rătăceam cu ea de mână pe străzile oraşului în care mă născusem, şi era târziu după miezul nopţii, sau era în amurg, şi mâncam covrigi uscaţi, sau nu ne mai săturam îmbrăţişându-ne, şi era septembrie cum şi era, sau o luam razna prin zăpezi, şi eram fericit s-o arăt oamenilor ca pe un triumf personal. Apoi, s-a întâmplat de mi-a ieşit în întâmpinare chiar poliţistul la care, trebuia să mă prezint pentru viză, şi Caterina şi Tata m-au întâmpinat, nu ştiu de ce tocmai ei încadrându-l pe poliţist, mie mi-a fost totuna şi le-am anunţat solemn: „Iată cu cine mă întorc din rătăcirea mea prin lume, dovada vie a hotărârii mele de a rămâne legat de pământul vostru şi jurământul că nu voi mai fugi niciodată de-aici!” Dar nu i-am admis mai departe, să ne însoţească până la biserică şi să participe la slujba cununiei noastre.

Fiindcă nu în biserică urma să ne cununăm, creştineşte, ci păgâni, în plină câmpie, printre ierburile crescute sălbatic, acolo unde ştiam că se adunaseră în vuiet, convocate desigur tot mental, toate amintirile mele din copilărie. Şi singuri ne-am adresat întrebările de ritual, potrivit unui ritual pe care noi înşine îl inventasem, şi Sonia Condrea a răspuns „Da!”, şi eu am răspuns „Da!”, şi femeia mea din Biblie se chema Sonia Condrea, eu eram soţul ei. Abia atunci ne-am lăsat pătrunşi de marele mister al actului ce săvârşisem, stăteam unul în faţa celuilalt înmărmuriţi de fiorul aşteptării. Şi-abia atunci am îndrăznit să-mi petrec mâna peste obrazul ei, vreau să spun – asupra celei care dormea de-adevărat pe canapeaua alăturată, şi Sonia Condrea a oftat uşor, ca eliberându-se de o povară nevăzută. Consideram treaz adevărurile echivoce dintre noi, îmi recunosc panica de care fusesem cuprins, o panică a simţurilor înnebunite de dor, grozav ce mi-ar fi plăcut cel puţin cu privirea din lăuntru, să urmăresc scena de dincolo de noi, a nunţii din imaginaţie, cum m-aş fi apropiat de ea ca de o taină şi aş fi tremurat nestăpânit cu fiecare gest al meu sau al ei, desfoind-o alene de rochia ei roşie de şi de toate câte ea însăşi m-ar fi ajutat să lepede, ca s-o cunosc în fascinanta ei nuditate, şi nu mi-am putut-o închipui nicicum, oricât se învârtea pământul cu mine şi oricât ne părăseam amândoi lăcomiei ierburilor, să ne cuprindă şi să ne-acopere împotriva lunii de pe cer, lăcomia fiind

la fel de tulbure şi dureroasă, fiindcă n-am mai putut rezista acestei năuciri a simţurilor şi a minţii, oricât mi s-a părut că mai ales ea mă voia şi mă implora, s-au întunecat toate şi am adormit.

Dacă mi s-ar spune cel puţin la câte clipe după aceea a început visul, dacă visul acela teribil a fost numai o revanşă a rezidiurilor depozitate cine ştie de când în subconştient! Dacă aş avea cum descoperi ce s-a petrecut în acelaşi timp cu Sonia Condrea, cu somnul ei adică, dacă şi pe ea va fi mistuit-o acelaşi vis teribil, din care cauză, reuşind mai repede decât mine să se smulgă torturii lui, s-a trezit şi a fugit! Dar o fi oare cu putinţă ca dor oameni să aibă acelaşi vis, şi cum s-ar putea explica asta decât printr-un blestem comun?!

Trenul era acelaşi, Sonia Condrea dormea tot pe canapeaua alăturată. Până şi despre mine aveam conştiinţa că exist acolo, deopotrivă – observator şi subiect observat. Această conştiinţă a dedublării dovedea că trecusem în starea de vis cu toată încărcătura de certitudini ale stării de veghe, dar fără a mai fi în stare să le controlez şi să le determin alt destin. Asupra mea, dimpotrivă, acţiona acum o paradoxală forţă de constrângere, furia unei obscurităţi atavice de neîmblânzit.

Se făcea, astfel, că peisajul pe care-l străbăteam îşi diluează pe încetul consistenţa, pentru a se preschimba într-o materie translucidă, un fel de apă fără sfârşit, ivită de nicăieri şi oprindu-se compactă chiar lângă fereastra compartimentului nostru. Greu de spus cum de

reuşea trenul să răzbată printr-o asemenea vastitate de apă crescută incredibil, mişcarea lui n-avea niciun sens. Mă zbăteam în somn să irump de pe locul meu şi să dau alarma, s-o trezesc pe Sonia Condrea şi să mă opun acelei ape care părea gata să năvălească peste noi. Dar aceeaşi paradoxală forţă de constrângere mă ţinea imobilizat lacului, eram condamnat să asist neputincios la grozăvia dinafară noastră. Atunci au apărut la suprafaţa apei, chiar în dreptul ferestrei compartimentului, două făpturi de înecaţi, un bărbat şi o femeie. Zadarnic mă chinuiam să le deosebesc feţele, nu deosebeam decât două sfere confuze, cum pluteau la suprafaţa apei şi cu privirile lor sticloase holbate necruţător asupra mea. Voi fi sperat desigur că se vor risipi în neant, goana halucinantă a trenului îi va lăsa în urmă şi voi scăpa de stăruinţa cu care pe mine anume mă scrutau şi mă cercetau. Din nou m-am zbătut să fug, s-o iau pe Sonia Condrea în braţe şi să-mi caut refugiu oriunde nu m-ar fi descoperit ochii celor doi înecaţi. Dar gesturile mele erau bezmetice, haosul acelui vis continua să mă ţină înlănţuit între legile lui absurde. Când, pe neaşteptate, bezna de deasupra apei s-a despărţit în două, lăsând să răsară peste ape un al treilea personaj, nici acestuia nu-i deosebeam chipul, cum să aflu cine va fi fost? Era îmbrăcat în nişte haine ponosite, şi singurul amănunt pe care l-am văzut clar a fost o floare albă veştejită pe care o purta la butoniera hainei, ca şi biciul cu care în

clipa următoare a început să-i biciuiască pe înecaţi. Şi toate acestea – mereu în dreptul ferestrei compartimentului nostru, imaginea mergea odată cu trenul şi nu dispărea din dreptul ferestrei. Eram martor întâmplării, dar tot paralizat locului, şi ţipam de groază, dar fără ca strigătele mele să trezească pe cineva. Numai când înecaţii, nemaiîndurând pesemne biciuirea acelui ins cu floare la butonieră, s-au înălţat din densitatea apei şi au început să bată în geam, cerându-ne ajutor, erau atât de aproape încât mi se părea că le simt răsuflările în obraz, nici acum nu le deosebeam feţele, şi ei tot strigau să le deschid cu glasurile lor fără grai, ceva s-a rupt definitiv în mine şi m-am trezit, şi primul gând mi-a fost la Sonia Condrea, dar Sonia Condrea nu mai era, dacă venise şi o luase cineva, sau singură de coborâse din tren, nu v-aş putea spune.

Atât vă pot spune – că la câteva zile după această întâmplare, încă stăpânit de împrejurările ciudate în care-mi apăruse Sonia Condrea, mai mult din nevoia de a mă sfâşia prin comparaţii cu momente similare ale altora, am întrebat-o pe Caterina:

— Mamă, ţie cum ţi-a apărut prima oară Tata? Caterina s-a înflorat deodată şi a zâmbit, cu gândul dus în trecutul îndepărtat:

— Era imediat după război, tocmai sosise în gară un convoi de foşti prizonieri. Mă dusesem şi eu în gară, probabil din pură curiozitate. El a coborât ultimul din vagon, parcă-l văd şi acum –

şovăind un timp pe scara vagonului şi căutând peste mulţime, în gol. Nu-l mai văzusem niciodată până atunci, dar am simţit că el este omul meu! Purta o floare veştedă la butonieră, m-am dus înaintea lui râzând şi i-am schimbat floarea cu una proaspătă. Aşa a fost!

Ce legătură ar fi trebuit să fac între efigia de pe medalionul Soniei Condrea, reprezentându-i pe părinţii ei, şi omul cu floare la butonieră din visul meu, care-i biciuia pe cei doi înecaţi? N-am făcut nicio legătură, m-am sfiit s-o întreb pe Caterina dacă numele de Condrea îi spune ceva. Continuam să-mi acuz subconştientul ca fiind o sursă de nefericiri, şi mă durea cumplit faptul că n-aveam s-o mai revăd niciodată pe Sonia Condrea…

7.

M-am oprit pe scara vagonului, anume în cadrul uşii, ca să am spaţiu de cuprindere cât mai larg. Vagonul se nimerise chiar în dreptul pasajului de legătură dintre peron şi spatele gătii, toată mulţimea călătorilor îmi trecea pe sub priviri. Continuam să sper că Sonia Condrea se află printre călători, le pândeam trecerea cu sufletul la gură. Temându-mă de cine ştie ce absurde metamorfoze în veşmintele şi înfăţişarea ei, ciudată cum o cunoşteam, o căutam cu atenţia concentrată până şi-n făpturile cele mai cenuşii. Zadarnică însă orice speranţă, acum devenea şi mai limpede că Sonia Condrea dispăruse încă din

timpul nopţii. Din mister apăruse, va fi să rămână învăluită de mister! Iar eu voi fi osândit să apelez la ea mereu ca la o dulce, necruţătoare ficţiune.

În schimb, surprinzător cel puţin pentru întâia clipă, l-am văzut coborând din tren pe Tata. N-avea niciun bagaj cu el, părea foarte surescitat şi grăbit să iasă din incinta gării. Greu de presupus de unde venea şi ce semnificaţie va căpăta, mai târziu, coincidenţa de a fi călătorit în acelaşi tren cu mine şi cu Sonia Condrea. Oricum, acolo şi odată depăşită prima clipă a surprizei, n-am acordat nicio importanţă acestui amănunt. Aş fi putut să-l strig, desigur, şi să ne consumăm acolo, pe un teritoriu neutru, biata emoţie de a ne regăsi din nou alături după atâta amar de vreme. Dar la gândul că o viaţă întreagă, de-acum înainte, aveam să tot zac între laţurile lui, am hotărât că nu merită. Şi-apoi, cum ar fi reuşit el să mă vindece, prin ce altă revelaţie sau miracol, de pustiul pe care-l determinase în mine dispariţia Soniei Condrea? L-am lăsat deci să se ducă în legea lui, mi-era suficientă oropsirea proprie.

Fiindcă taina Soniei Condrea m-a urmărit şi după ce am pătruns în oraş, n-am fost capabil să ridic între mine şi ea zidul inexpugnabil care să mă apere de obsesii. Recunosc cu umilinţă că, oricât m-am temut cândva de contrariul, oraşul natal n-a produs asupra mea niciun fel de tulburare. Amintirile care firesc ar fi trebuit să mă asalteze de pretutindeni, ca aparţinând prin excelenţă universului copilăriei, s-au dovedit mai

moarte decât însăşi ideea de moarte. Chiar aveam senzaţia că parcurg o imensă aşezare de pietre funerare de felurite forme, reprezentând fiecare câte o imagine sau sentiment dintre cele pe care la voi fi înregistrat în copilărie. Matrice altfel generatoare de doruri şi nostalgii, dar pentru mine, la acel ceas, golită de orice conţinut. Şi toate astea nu datorită silei cu care îmi acceptam pedeapsa, ci numai Soniei Condrea care ţesea nevăzută, în jurul meu, o reţea de confuzie şi imprevizibil.

Străbăteam străzile ca halucinat, fiece siluetă de femeie tânără îmi sugera posibila realitate concretă a Soniei Condrea. Ce să vă mai spun de neaşteptatele apariţii în roşu, roşul cel mai nevinovat şi străin mă durea ca o rană deschisă. De parcă fiinţa ei s-ar fi putut reconstitui dintr-un fel de pulbere magică, la simpla mea dorinţă. Sau de parcă nici nu fusese vreodată o Sonia Condrea vie, ci numai iluzia despre ea, pe care o căutam desperat în femeile reale. Dar femeile toate erau comune şi banale, goana mea – comandată de un fanatism orb.

Şi-atunci m-am trezit în faţa instituţiei cu numele cel mai odios din lume, faţă de care totdeauna am nutrit o repulsie aproape atavică, şi a cărei autoritate, ca un blestem compensator, am simţit-o pe pielea mea de nu ştiu câte ori.

Şeful poliţiei s-a uitat la mine îndelung şi încruntat, cu o severitate bine marcată în buzele strânse pungă. Nici n-a binevoit că citească hârtia

pe care i-o înmânasem, a împins-o uşor înainte, pe birou. S-a aşezat apoi şi mai temeinic în fotoliul adânc de piele, cu spătar înalt, voievodal, şi a clătinat alene din cap.

— Deci, dumneata eşti! şi părea teribil de mulţumit că mă avea, în sfârşit, în gheare, chiar dacă fără perspectiva de a da cu mine de pământ sau de a mă zvârli dincolo de gratiile unei celule. Te aşteptam, a reluat, fusesem avertizat oficial. De altfel şi Tatăl dumitale a trecut acum un ceas pe-aici, era intrigat că nu ţi-ai făcut încă apariţia. După cum vezi, viaţa, viitorul dumitale ne sunt scumpe la amândoi. Mie – în numele legii, Tatălui dumitale – în numele sfintei familii care te-a creat! Punea foarte multă solemnitate în cuvinte, se vede că n-avea în fiecare zi câte o pradă ca mine şi mă respecta în consecinţă. După care iar a adăugat, cu maximă curiozitate: Deci, dumneata eşti!

Grozav ce i-aş fi întors spatele, n-aveam niciun chef să fiu considerat ca o maimuţă de bâlci. Trebuia să mă conving însă că asta ţine de regula jocului, a se da micului tiran ce este al micului tiran! Şi dacă totul s-ar fi limitat la atât, să mă îngenuncheze cu aroganţa lui împuţită. Dimpotrivă, marea demonstraţie abia începea şi de-a dreptul uimitoare. A tras către sine un dosar burduşit cu hârtii, prinse în clame de metal, şi a început să galopeze cu degetele mâinii stângi peste coperta cartonată, zâmbind:

— Ştii ce cuprinde în liturghia asta, de la apostolii poliţiei citire? Fascinanta dumitale

biografie, de la ora la care sugeai laptele Mamei şi adusă până-n zilele noastre.

Cu amănunte destul de picante, cu altele cam pe muchie de cuţit. Sau nu te interesează să afli cât de metodici sunt oamenii noştri, când e vorba de un vântură-lume ca dumneata?

Şi mai bine de un ceas, împietrit în picioare, am fost nevoit să-i suport elocinţa. Fiindcă nu s-a mulţumit doar să dea la iveală fapte şi întâmplări pe care el le socotea crime şi nemernicii de care eu însumi uitasem, ci a socotit necesar să le comenteze, cu un aer foarte afectat şi pedant. De mulţi profesori de morală am avut eu parte în această viaţă, din cauza cărora, ascultându-i, multe lacrimi am vărsat şi la multe umiliri m-am lăsat supus, dar niciunul mai posedat de diavol ca şeful poliţiei din oraşul meu natal.

— Dar ce-ţi închipui dumneata că eşti, mă stropşea cu vocea lui de tunet, cine-ţi dă dumitale dreptul să sfidezi ordinea ţării? Distrugător de idoli ce eşti, pângăritorule şi iconoclastule ce eşti, chiar un nimic de vagabond ca dumneata să ne scuipe în obraz adevăruri care dezonorează specia umană? Şi la urma-urmei, în ce fel de Dumnezeu al acestei lumi crezi dumneata, de umbli brambura prin lume ca un câine turbat?

Cineva dinafară lucrurilor şi slab de înger, mai ales, ar fi ajuns la concluzia că sunt o adevărată putreziciune a societăţii şi că nu merit decât să fiu pus zilnic la stâlpul infamiei şi bătut la sânge, readus din morţi şi din nou bătut – până ce m-aş fi

jurat pe sufletul Caterinei şi pe sufletul Tatii că nu mi-aş mai fi luat lumea în cap niciodată.

Straniu personaj totuşi, vă rog să credeţi, fiindcă odată predica terminată şi epuizat ca după o caznă de profet iluminat, şeful poliţiei s-a decis brusc să semneze hârtia şi s-o ştampileze, glasul i s-a îmbunat şi privirea i-a clipit omeneşte:

— Să nu uit, stimate domn, pe-ai dumitale îi găseşti pe câmpul dintre vii. Poate că-ţi mai aminteşti de pământul ce-l aveţi acolo, adevărat paradis! Chiar azi se pune temelia casei în care o să locuieşti, ăsta-i darul cu care părinţii dumitale îşi întâmpină fiul risipitor. Cu toţii ne exprimăm convingerea că vei prinde rădăcini în pământul acela, vei avea nevastă, vei avea copii… Şi căutaţi un vin pe cinste, la sfeştanie voi fi şi eu prezent!

Ei bine, dacă şi-or fi închipuit că instalându-mă în afara oraşului, ca pe un stigmatizat, mă obligau în felul acesta la ostracizare definitivă, egală cu o penitenţă şi mai cumplită decât puşcăria adevărată, Caterina şi Tata se înşelau. Tocmai o convieţuire cu el sub acelaşi acoperiş, nevoit să le suport zilnic prezenţa şi dictatul, mi-ar fi dat sentimentul claustrării. Pe când aşa, dimpotrivă, şi mulţumeam zeilor că-i inspirase ca atare, eram fericit. Pârâ voia lor, astfel, îmi ofereau posibilitatea să-mi creez un fel de Arcadie sui-generis, adică exact ce visasem toată viaţa. Voi trudi, firește, din greu la pământ, ca să-mi câştig pâinea cu sudoarea frunţii, dar voi avea parte şi de o mitologie care se va naşte, zi de zi, sub ochii

mei. Cunoşteam geografia locului, convenea de minune gândului meu predispus deodată la speculaţii fantaste. Nicio libertate nu m-ar fi pus în mai perfect acord cu mine însumi, decât aceasta prin care mă reintegram în spaţiul general. Şi dacă geniul bun al noii mele case va capta-o, în orice fel de mister s-ar afla ferecată, pe Sonia Condrea şi mi-o va aduce să-mi fie femeie, n-aş mai avea de ce şi către ce fugi.

Am urcat dinspre oraş pe drumeagul de ţară, pieptiş, care ducea spre Dealul Viilor, unde am poposit. De acolo vedeam totul ca-n palmă, întreaga panoramă a pământului peste care urma să devin stăpân. Pogoanele de fâneaţă pentru vite, livada şi podgoria, toate desfăşurate până-n malul apei învolburate, dincolo de care se profila întinsul de pădure sălbatică, vestiţii codri de argint ai copilăriei mele. După câte mi-am dat seama, viitoarea casă trebuia să se constituie ca punct de sprijin central, perimetrul ei fusese desenat în chiar inima câmpiei. Săpăturile pentru temelie se terminaseră, imaginaţia mea şi vedea ridicată casă, cu un turn de observaţie etajat, numai în ferestre deschise către toate punctele cardinale. Ideea mi-o sugera existenţa unui stâlp înfipt pe marginea săpăturii dinspre răsărit, de care fusese agăţată o icoană de lemn şi legat un ştergar colorat, semn că acolo se construieşte casă de creştin.

De neînţeles însă mi s-a părut faptul că, deşi în plină amiază a zilei, şi era o zi de septembrie fără

nor pe cer, destul de caldă şi de prielnică pentru lucru în aer liber, lucrătorii nu munceau, stăteau toţi în picioare, cu feţele întoarse către oraş, într-un fel de aşteptare încordată. Şi pe Caterina am zărit-o, ca de piatră, la câţiva metri detaşată de ei, în aceeaşi stare de nervozitate paradoxală. Abia după un timp am înţeles că toţi îl aşteptau pe Tata, care pesemne că întârziase cu treburi în oraş, abia acum se vedea coborând. Dar nici de astă dată n-avea vreun bagaj cu el, ci doar la fel de surescitat părea, surescitarea pe care i-o remarcasem încă de dimineaţă, la coborârea din tren, şi cu atât mai mult nu-mi explicam aşteptarea în gol a celorlalţi. Întâmplarea mi-a apărut şi mai tulbure când şi lucrătorii şi Caterina, răsuflând parcă uşuraţi, s-au adunat deolaltă pe buza unei săpături de temelie, fiecare în mână cu câte o găleată plină cu mortar, foarte pătrunşi de ritualul care se pregătea. Fiindcă scena, într-adevăr, avea ceva de ritual păgân, pentru mine absolut incredibil. Tata a scos din buzunarul hainei o sfoară, o simplă sfoară, da! iar Caterina i-a aşezat la picioare o pânză albă, dreptunghiulară, în care Tata a înfăşurat sfoara întinsă drept. Caterina, apoi a apucat de un capăt al pânzei, Tata – de celălalt, şi au aşezat pânza pe fundul săpăturii. De îndată ce s-au ridicat din groapă, lucrătorii au şi început să verse mortarul deasupra, găleţi peste găleţi cu mortar, ciment şi pietriş deasupra, cu o grabă aproape frenetică. Şi aşa au continuat să muncească sub ochii mei, în rând cu Tata şi Caterina, reuşind să recâştige

timpul pierdut şi până pe seară chiar înălţând, pe trei laturi, câteva palme bune de zidire.

Lucrătorii, când am apărut eu, s-au uitat la mine ca la un străin. În schimb Tata nici de atât nu s-a milostivit, şi-a văzut de ale lui şi doar a strigat către Mama:

— Hei, Caterina, vezi că ţi s-a întors odorul! Taie viţelul cel mai gras şi ospătează-l cum scrie la Biblie. Dă-i să îmbrace cămaşă neîmbrăcată şi aminteşte-i ce zice datina: că prima noapte e obligat să doarmă aici, cu aşternutul pus chiar pe crucea casei!

Prea multe simboluri obscure, şi toate prea în răstimpul de pe urmă, ca să nu doresc să rămân mai repede singur, numai pentru mine şi pentru iluzia pierdutei care se chema Sonia Condrea…

8.

Am întrebat-o odată pe Caterina, în ajunul ultimei mele plecări în lume. Precizată în timp, asta a fost după ce descoperisem pe fundul unei lăzi, printre inutilităţi de tot felul, un porthart ofiţeresc uzat şi prăpădit. Iar într-unul din buzunarele acelui obiect evocator al războiului la care şi Tata participase, o hartă militară împăturită în patru, care tăinuia, legată cu o panglică roşie, o bogată şi încă mătăsoasă buclă de păr de femeie, de culoarea tutunului.

Aş putea spune că surpriza mi-a fost atât de mare şi atât de puternică sugestia cu care bucla

aceea de păr a acţionat asupra mea, încât şi peste ani mi s-a părut că-i simt parfumul de odinioară, că-i descifrez semnificaţia de legământ de credinţă al femeii faţă de omul plecat în război şi de talisman care să-l apere pe om în război de toată nenorocirea. Şi multe certitudini au început să se clatine în mine, şi de multe neînţelesuri am fost străbătut – la acel ceas de întâlnire cu fatidicul extraordinar din biografia Tatii. N-am avut curajul să duc taina cu mine în lume şi nici să discut cu Tata de la suflet la suflet, bărbăteşte, despre ea. Caterina avea părul negru ca spuma nopţii şi, oricum, Caterina îl cunoscuse pe Tata nu înainte de război. Mă temeam de ceea ce descoperisem, dar şi ardeam de nerăbdare să aflu adevărul. Chiar dacă adevărul ce-l bănuiam ar fi rănit-o pe Caterina sau i s-ar fi implântat ca un cuţit prin cine ştie ce rană străveche, mi-era totuna, am întrebat-o deci pe Caterina:

— Spune-mi, te rog, Mamă: a mai existat în viaţa Tatii vreo altă femeie în afară de tine? Şi, ca să nu aibă nicio îndoială asupra sursei revelatoare, am adăugat: O femeie cu părul de culoarea tutunului, nici acum părul ei nu şi-a pierdut culoarea şi parfumul, ştii despre cine te întreb, nu-i aşa?!

Recunosc că eram nesocotit şi n-aveam nicio scuză pentru nesocotinţa mea, de ce tocmai pe Caterina o alesesem să-i biciui orgoliul şi sensibilitatea. Zarurile fuseseră însă aruncate, şi-apoi cu ce drept să mi se interzică micile secrete

ale părinţilor? Caterina, dimpotrivă, mi s-a impus cu o demnitate rece şi fără echivoc. A zâmbit doar, cu zâmbetul ei uşor ironic şi dezarmant de totdeauna:

— Te voi dezamăgi, băiete: femeia aceea n-a însemnat nimic în viaţa Tatălui tău! De altfel, a ştiut să moară la timp ca să nu lase niciun regret în urma ei!

— A murit de-adevărat, sau aşa cum se spune despre unii că mor, continuând să trăiască, după o iubire ratată?

— De-adevărat, băiete, deodată cu bărbatul ei, într-un accident.

Cred că mai mult n-ar fi fost în stare să spună şi, ca să fiu sincer, nici eu n-am îndrăznit să-i cer. Oricât de cinică s-ar fi dovedit faţă de curiozitatea mea idioată şi oricâte satisfacţii i-ar fi oferit viaţa în comparaţie cu destinul celeilalte, cinstit era să las lespedea să cadă peste acel mormânt de tinereţe al Tatii şi să nu mai cercetez nimic. Dar un lucru tot nu pricepeam, şi cel puţin acest luciri îl voiam lămurit pe deplin. Şi vă jur că tremuram de emoţie şi sfială, când m-am adresat din nou Caterinei:

— Cum îţi explici totuşi că Tata, care este un dur şi un impenetrabil, nerobit sentimentelor şi incapabil de afecţiune, total lipsit de prejudecăţi şi superstiţii de acest fel, se comportă în cazul ăsta ca un adolescent? Păstrează printre nimicurile lui sfinte o şuviţă din părul unei femei, pe care sigur va fi iubit-o cândva nebuneşte, şi sunt convins că-n

anume ceasuri de taină stă în adoraţia acelei şuviţe de păr, de ce? Doar femeia aceea a murit şi el n-o mai poate învia din morţi, pe când tu exişti vie lângă el şi tu ştii ce religie cultivă el faţă de femeia aceea, cum îţi explici asta?

De necrezut, Caterina mi-a întors spatele şi mi-a închis gura cu această replică sunând a verdict:

— Asta îl priveşte numai pe Tatăl tău!

Şi astfel încă odată, poate cu bună ştiinţă sau fără conştiinţa de rigoare, Caterina şi Tata mi se dezvăluiau legaţi într-o complicitate ciudată, cu neputinţă de pătruns. Eram fericit că, luându-mi din nou lumea în cap, scăpăm sferei lor de influenţă şi unor consecinţe imprevizibile. Nicio clipă măcar, pe-acolo pe unde am rătăcit, nu m-a prins din urmă ecoul sau halucinarea trecutului nostru comun. Dar iată că exact în seara de septembrie a reîntoarcerii mele acasă, pe pragul casei mele în construcţie, cea dintâi amintire care mi-a fulgerat fruntea a fost amintirea întâmplării de-atunci şi mi s-a părut ca o trădare faţă de Sonia Condrea. Senzaţia de e clipă că părul Soniei Condrea, de aceeaşi culoare a tutunului şi al ei, seamănă la culoare cu părul descoperit atunci în porthartul Tatii, am respins-o ca fiind absurdă şi justificată numai de viziunea celei care continua să mă obsedeze. De unde şi până unde Sonia Condrea amestecată, înainte de a se fi născut, în biografia de războinic a Tatii? Explicaţia trebuia căutată în altă parte…

9.

Nu erau semne de ploaie, şi totuşi Tata poruncise lucrătorilor, înainte de plecare, să acopere cu rogojini zidurile abia ridicate, stocul de cărămizi, groapa cu var şi lemnăria. Un felinar orb fusese agăţat de stâlpul de susţinere a grinzilor acoperişului, un altul îmi fusese lăsat la îndemână. Mă ocroteau în felul acesta de oaspeţi nedoriţi, să se vadă de la cât mai mare depărtare că e cineva acolo de pază. La rândul ei, Caterina mă obligase să îmbrac după datină o cămaşă nemaiîmbrăcată încă, de borangic, şi, tot după datină, îmi aşternuse culcuşul (câteva braţe de fin proaspăt cosit şi deasupra o pătură de dimie) pe acel loc denumit „crucea casei”, însemnat de cu vreme pe pământul gol dintre ziduri. Mă conformasem fără crâcnire acestor superstiţii de sursă păgână, tocmai fiindcă nu credeam deloc în raţiunea lor, şi cu un plictis care mă elibera de orice angajare a conştiinţei. Noaptea se arăta foarte caldă şi destul de ospitalieră pentru odihna mea în câmp, voiam să rămân cât mai repede singur cu ale mele. De altfel şi ai mei s-au grăbit să plece, s-a constatat încă din timpul cinei că nu prea aveam ce ne spune. Pe ei nu-i interesa decât faptul că acceptasem să mă supun oricărei decizii a lor, eu abia aşteptam să captez din necunoscut năluca Soniei Condrea şi s-o convoc să reapară, pentru a ne petrece noaptea împreună.

Şi Sonia Condrea n-a întârziat să vină, vreau să spun – ficţiunea ei! Mă aflam în afara zidurilor casei şi scrutam înfiorat zarea, de jur-împrejur. Uneori mi se părea că vine dinspre pădurea de peste apă, alteori dinspre oraş, pe acelaşi drum pe care coborâsem şi eu. Era înveşmântată în aceeaşi rochie roşie, care o definea foarte distinct printre elementele cenuşii ale peisajului, părul de culoarea, tutunului îi cădea tot în valuri dezordonate pe umeri, ca o aură învolburată de lumină. Eu o întâmpinam sufocat de emoţie şi nu mă mai săturam privind-o, într-atât o credeam fiinţându-se mie de-aievea. Şi pe obraz nu mai avea întipărite semnele de spaimă ale nopţii trecute, zâmbea, dimpotrivă, şi venea către mine beată de fericire. V-aş putea spune că-n asemenea măsură mi-era de plină mintea cu chipurile ei, încât, oriunde m-aş fi întors, de peste tot se reconstituia făptura ei şi asemeni de pătimaş dăruită acestei regăsiri. Zadarnic însă m-aş fi chinuit să-i vorbesc, mă temeam să nu tulbur cu vorbele mele reale închipuirea ei şi s-o risipesc în vânt. O adoram deci în tăcere şi-mi plăcea să concep, în numele ei, că şi ea nutreşte pentru mine o adoraţie egală. Iar dacă am simţit că doar starea asta nu ne poate fi de-ajuns, gândul dorind-o altfel şi voind să nu mai fie nicio distanţă între noi, întinzând prin urmare braţele către ea şi s-o cuprind, mă izbeam ca de un fel de zid adevărat care mi-o interzicea şi pe care nu-l puteam înlătura dintre noi. Aşa m-am torturat îndelung cu

presupusa ei existenţă acolo şi pesemne că, numai după ce această dulce tortură a început să mă doară fizic, m-am convins că n-am altă salvare decât somnul, care să-mi fie anestezic şi uitare.

De cum însă m-am întins pe aşternutul de fân şi m-am răsucit pe o parte, cu palmele amândouă adunate lângă obrazul stâng, cum mi-era obiceiul, am auzit deodată un plâns de fată în adâncul pământului. Semăna cu tânguirea de jale şi deznădejde a cuiva rătăcit printre beznele de sub pământ, printr-un labirint fără ieşire. Nu bocet de moarte şi nici hohot desperat, ci doar o simplă tânguire letargică şi tristă – ca expresie a unei conştiinţe care zadarnic mai speră să vadă vreodată lumina zilei. Dintru început n-am putut crede acestui teribil adevăr, eram convins că vinovată este numai insomnia mea bântuită de halucinări. M-am întors atunci cu faţa în sus şi mi-am impus o judecată lucidă a stării de fapt, apoi m-am răsucit pe partea cealaltă şi m-am blestemat să adorm mai repede, şi iar m-am zvârcolit neputincios pe jarul acelui aşternut de pe o parte pe alta, apelând la toate mijloacele posibile de biciuire a cărnii şi a nervilor, ca să se milostivească somnul de mine şi să mă doboare în inconştienţă, dar continuam să rămân treaz şi fata de sub pământ continua să plângă. Mi-am spus atunci că vinovată, mai degrabă, ar putea fi crucea casei, unde-mi aşternuse Caterina culcuşul, din cine ştie ce cauze oculte pe care n-aveam acum timp să le pătrund, şi m-am chircit la adăpostul

unuia dintre ziduri, pe pământul gol, până şi de cămaşa neîmbrăcată de altcineva m-am lepădat, considerând-o la fel de vrăjmaşă somnului meu, doar de-mi voi găsi undeva liniştea şi voi reuşi să adorm. Dar şi acolo m-a ajuns tânguirea fetei, cu aceeaşi stăruinţă pârdalnică, de parcă odată cu mine se mişca şi ea pe sub pământ, oriunde m-aş fi prăbuşit eu de somn s-o aud şi pe ea plângând. Sau totul, oare, ar fi trebuit să se explice, dimpotrivă, prin nervozitatea mea excesivă, prin dezacordul fatal şi definitiv dintre mine şi lumea exterioară, care nu se putea răzbuna pe mine altfel decât cu pedepse atât de paradoxale? Inutil să vă mai spun că nu era vorba doar de câteva puncte nevralgice, am cercetat pământul dintre zidurile casei pe îndelete şi concentrat, cu urechea lipită de pământ în nenumărate alte puncte, şi de pretutindeni şi din fiecare por de pământ, de câte ori m-aş fi culcat să dorm, plânsul acela de fată răzbătea la suprafaţă fără contenire. Aşa s-a iscat în mine spaima de nevăzut şi spaima de taina zăvorâtă sub pământ, am început a striga: „Cine eşti? De ce plângi?” – dar nu *mi-a* răspuns nimeni, şi am constatat că, de stam în picioare, n-auzeam decât foşnetele nopţii, dar noaptea mi se părea cutreierată de mişcări ciudate, şi numai din cauza asta am pornit, cu felinarul în mână, să controlez teritoriul de dincolo de zidurile casei, tot întrebând bezmetic şi înfricoşat: „Cine eşti? De ce plângi?”, dar n-am descoperit decât faptul inexplicabil că în pământul dinafară casei

tânguirea fetei nu se auzea, şi am revenit şi am verificat, şi-atunci am căpătat deodată conştiinţa că mă aflu ca la hotarul dintre două tărâmuri, unul de paradis, celălalt de infern, amândouă determinate de voinţă omenească, dar dintr-a cui voinţă se delimitaseră în acest chip, şi cine era fata condamnată să plângă veşnic sub pământul casei mele, şi de ce tocmai eu fusesem condamnat s-o aud mereu plângând?

Evident, a doua zi, n-am spus nimănui. Mi-a fost ruşine să fac publică o devastare sufletească foarte proprie şi suficient de derutantă, prin abisul în care se localiza şi abisul care o declanşase, ca să nu fiu privit cel puţin cu indulgenţă şi compasiune. Cine ar fi dat crezare unei întâmplări atât de fantaste, de necuprins chiar şi cu imaginaţia cea mai fabuloasă? Hotărât că le-aş fi devenit tuturor obiect de batjocură, şi-ar fi râs de mine ca de un om cu mintea bolnavă. Pe de altă parte, de unde ştiam eu că toată noaptea nu fusese altceva decât manifestarea unei crize trecătoare, fără semnificaţie deosebită şi fără consecinţe? Doar mi-era plină biografia de astfel de accidente scandaloase, care mi-au marcat, fireşte, conştiinţa cu destule peceţi de foc, dar fără să aibă vreun conţinut obscur şi fără să mă fi dus vreodată la pierzanie. Amintiţi-vă, de exemplu, de noaptea în care, copil fiind şi trimis de ai mei tot prin zona asta cu caii la păscut, s-a dezlănţuit o asemenea ploaie de meteoriţi, încât m-am înfricoşat de moarte şi am luat-o la goană peste

câmpuri, urlând că vin stelele după mine, fiindcă aşa şi era, pe măsură ce înghiţeam spaţiul gonind – şi spaţiul cosmic îşi modifica permanent constelaţiile, şi ai mei m-au găsit abia la capătul zilei următoare, tot hohotind şi urlând să mă apere de stele! De ce, atunci, n-ar fi fost mai bine să-mi fi potolit ecoul plânsului fetei în auz şi să fi aşteptat cu prefăcută indiferenţă a doua noapte, ca să se lămurească odată: va mai plânge fata aceea de sub pământ, sau totul n-a fost decât minciună?

Pentru care m-am aruncat în muncă atât de nestăpânit şi cu atâta fervoare, încât şi lucrătorii şi părinţii mei şi-or fi închipuit că s-a trezit în mine cel mai feroce dintre proprietari. Adevărul e că mă mistuia o lăcomie sălbatică de a înfuleca timpul, pentru a intra mai repede în noapte, şi era în mine o nevoie silnică de a mă istovi până la sânge, pentru ca să-mi fie somnul ca o decapitare şi să nu mai aud nimic. Tata jubila de satisfacţie, nu-l dezamăgeam, iar Caterina mă urmărea neîncetat cu o privire surprinzător de afectuoasă, puiul ei de om se integra docil în ordinea lumii lor. Dar mie mi-era sufletul tot la fata de sub pământ, îi observam pământului aşezarea de deasupra. Pământul nu prezenta nicio ondulaţie mai pronunţată, niciun semn că-n pântecele lui ar fi fost îngropat, cândva, cineva. Şi ca să aflu cum se comportă fata la lumina zilei, dacă şi ziua plânge, mi-am lipit într-o doară urechea de pământ, la diverse ore ale zilei, în diferite puncte ale

perimetrului casei, şi am ascultat îndelung, plânsul nu se auzea. Mi-am îndulcit astfel sufletul cu această speranţă şi m-am rugat de idolii mei personali ca speranţa să dureze şi pe timpul nopţii, adică să mi se confirme că totul n-a fost decât o simplă minciună.

Se făcuse deci noapte mare, cerul se întunecase pe neaşteptate a ploaie, putea să vină şi potopul, mie puţin îmi păsa, cert e că n-aş fi fugit, încercarea trebuia dusă până la capăt, deşi eu tot şovăiam să pătrund pe teritoriul casei. Frica de plânsul fetei de sub pământ şi frica de adevărul pe care-l tăinuia mă ardeau încă înainte de a lua legătura cu ea, şi-atunci m-am lăsat jos lângă zidul exterior, cu spatele sprijinit de zid, şi n-a mai trebuit nici măcar să-mi lipesc urechea de zid, plânsul din adâncuri mi-a inundat în aceeaşi clipă fiinţa, parcă şi mai năucitor decât în noaptea precedentă, vaiet şi ţipăt deolaltă, impersonal însă, cu neputinţă de identificat. Şi cum stam cu faţa către dealul pe care poposisem în ajun, de unde şi urmărisem ce s-a petrecut după sosirea Tatii, am constatat mental că punctul de incidenţă dintre aceste două planuri se situează chiar pe locul în care mă găseam eu, în temelia acestei porţiuni de zid se aflau îngropate toate legările şi dezlegările tainei.

M-am întrebat, firește, dacă merită vreo osteneală această coincidenţă, să nu mă las pradă unor speculaţii primejdioase, absurde, şi cred că multă vreme mi-aş fi bombardat mintea cu

întrebări, şi întrebările ar fi explodat în mine la nesfârşit, dacă, deodată, nu s-ar fi făcut în mine o lumină orbitoare, şi-atunci mi-am amintit de acel ritual păgân de început, la care fără voia mea îmi fusese dat să asist, când Tata şi Caterina înfăşuraseră, ca pe o făptură de om, o sfoară în veşmântul ca de linţoliu al unei pânze albe, şi coborâseră acea părere de om în săpătura de temelie a casei, şi cum lucrătorii s-au repezit să răstoarne peste ea găleţi pline cu ciment, mortar şi pietriş, până ce temelia a devenit ca de beton armat, şi mi-am amintit ce-mi povestea odată bunica despre obiceiul ăsta transmis până la noi din timpuri întunecate, şi-atunci *s-a* pornit ploaia.

Vă imaginaţi că primul gând mi-a fost să-mi lipesc urechea de zid, şi-apoi am trecut de la un zid la altul cu aceeaşi nerăbdare, consultându-i pe dinafară, pe dinăuntru, şi m-am lungit pe pământul gol ascultându-l concentrat, şi de pretutindeni răzbeau vaiete în flux continuu, ploaia nu le îneca nicicum. Zadarnic eu însumi aş fi vrut să nu fie adevărat, adevărul mă încolţea din toate părţile cu o violenţă atroce. Şi tot nu m-am mulţumit cu atât, aveam nevoie de cât mai multe dovezi. Ploaia a durat şi a doua zi, a treia, a patra, mohorâtă şi rece, cu o solemnitate de cernere suferindă şi tăcută, n-a venit nimeni la lucru. În schimb, eu m-am dăruit cercetării pe care mi-a inspirat-o povestea de odinioară a bunicii. Treceam pe la casa din oraş într-o doară, să constate ai mei că n-am pierit încă şi, recunosc,

pentru a mă uita uneori destul de ciudat în ochii lor, dar fără să le adresez întrebările esenţiale. Ce şi-or fi zis ei despre aceste jocuri viclene ale mele şi-n ce măsură voi fi reuşit să le clatin cât de puţin echilibrul casnic, nu m-a interesat. Fiindcă eu îmi urmam neabătut gândul, şi gândul meu era să aflu, cercetând opuri străvechi şi interogându-i pe înţelepţii oraşului, în ce măsură povestea bunicii ţinea de mitologie sau de eres. Noaptea reveneam în câmpie – hămesit şi istovit, pentru nimic în lume n-aş fi conceput să lipsesc de la întâlnirea de fiece noapte cu fata care continua să plângă, aş fi socotit sacrilegiu de neiertat s-o fi lăsat singură cu stihiile de sub pământ.

Ploaia a încetat să cadă într-a patra noapte, mie mi-au devenit clare toate şi-atunci am înţeles, în perfectă stare de luciditate şi înfiorat de groază, că la temelia casei mele fusese îngropată umbra unei tinere fete…

10

Caterina a venit de cu zori, să le gătească lucrătorilor mâncarea de dimineaţă. Nu şi-a dat seama de adevărul de la faţa locului decât în clipa în care, după ce a coborât dealul printre vii, s-a trezit pe neaşteptate dinaintea zidurilor casei. M-a găsit sprijinit în muchia târnăcopului cu care lucrasem până atunci, cred că a citit dintr-odată pe obrazul meu toată oroarea şi mânia care mă consumaseră pe timpul nopţii.

Dumnezeule, ce-ai făcut?! a exclamat, şi a rămas locului încremenită. Coşul cu merinde i-a scăpat din mână şi ceva s-a spart înăuntrul, sticla cu ulei sau vreuna din sticlele de băutură. Ai căpiat, a adăugat, ce-i cu tine?!

Toată noaptea mă chinuisem să dărâm, din zidul de răsărit al casei, exact porţiunea la a cărei temelie mi-aminteam că fusese îngropată măsura umbrei acelei nefericite fete. Oricât de trudnic şi epuizant *mi-a* fost lucrul, cărămizile, până la urmă, tot cedaseră la loviturile mele. Se căscase astfel în zid, până la ora sosirii Caterinei, un gol destul de lugubru, care mă înfiora chiar şi pe mine, autorul lui. Dar când a fost să ajung la mormântul propriu-zis al umbrei, temelia mi s-a arătat potrivnică şi teribilă. Nu doar fiindcă, de câte ori izbeam cu târnăcopul în piatră, aveam senzaţia că izbesc fără milă în trup de fată vie şi trupul nevăzut părea că geme de durere, ci fiindcă structura de beton armat a temeliei nu se lăsa învinsă. Pe drept cuvânt semăna cu o lespede grea de mormânt, pe care nu ştiu ce burghiu de foc ar fi reuşit s-o străpungă. De la sine înţeles deci holbarea Caterinei din clipa descoperirii acestei privelişti, cu ce înfăţişare sălbatică cu însumi i-am apărut.

— De ce, băiete?! continua ea să se lamenteze, cu icnete sacadate de plâns. Căzuse pe un butuc de lemn, alături, şi-şi tot frângea mâinile a jale şi a uluire neputincioasă. De ce, dragul meu?!

M-am uitat la ea lung, extenuat şi doborât de tristeţe.

— Te rog să-mi spui a cui umbră aţi îngropat la temelia casei!

A tresărit ca pălmuită şi o paloare de moarte *i-a* inundat obrazul, la orice s-ar fi aşteptat numai la această întrebare – nu, şi-o fi închipuit probabil că opera mea de dărâmare a zidului se datorează nebuniei sau refuzului de a mă lăsa legat de pământul lor, nu-i venea să creadă că eram perfect lucid şi nu întâmplător o rugasem ce o rugasem, a izbucnit:

— Nu-i adevărat, cine ţi-a vârât în cap nerozia asta? I-am zâmbit silnic, mi-era milă de mica ei laşitate.

— Zadarnic vei încerca să negi, v-am urmărit de pe deal tot ritualul. Chiar în ziua în care m-am întors acasă, m-am oprit pe deal să mă bucur de casa pe care mi-o făceaţi cadou. L-am văzut pe Tata cum a scos din buzunar o sfoară, şi pe tine te-am văzut întinzându-i la picioare linţoliul de pânză albă. Cum aţi coborât amândoi acea părere de făptură omenească în săpătura pentru temelie, cum v-aţi năpustit, apoi, cu toţii, să răsturnaţi ciment peste ea. Ori am inventat eu tot teatrul ăsta barbar, desfăşurat cu martori şi la lumina zilei, mai ai curajul să negi şi acum?

Ciudat ce repede şi-a recăpătat calmul, deşi la fel de încruntată sufleteşte.

— Asta nu dovedeşte nimic, dragul meu!

— Te rugasem totuşi ceva, de ce eviţi să mă lămureşti?

— E vorba de o simplă datină la care Tatăl tău

a ţinut foarte mult, eu eram obligată să i-o respect. N-am socotit necesar să-ţi cerem şi ţie încuviinţarea, Tatăl tău cunoaşte mai bine legile de la străbuni. Orice casă nouă are nevoie de umbră de om zidită la temelie, ca să reziste cât lumea şi cei care o stăpânesc să fie fericiţi. Ce găseşti rău în asta?

— Mulţumesc pentru informaţie, numai că eu altceva te-am rugat.

— Dar de unde şi până unde, Iisuse, că am fi zidit umbra unei fete la temelia casei?

— Am auzit-o, patru nopţi la rând, cum plânge sub pământ. Pe sub tot pământul dintre ziduri, pe toată suprafaţa casei. Şi numai noaptea plânge, de îndată ce mă lungesc în aşternut să dorm. Oricât ar fi de ridicat culcuşul de la pământ, am verificat în fel şi chip, chiar şi pe ploaie, o aud mereu plângând.

Sigur că la această mărturisire nu se aştepta, se uita la mine derutată. A schiţat o clipă intenţia să se ridice şi să vină către mine, să se convingă singură. Să pipăie, adică, pământul şi să-şi lipească şi ea urechea de pământ, să se facă deodată (de-ar fi fost cu putinţă) prin miracol noapte şi să se convingă singură. Dar eu stăteam în golul dintre ziduri ca un paznic de magie neagră şi s-a temut, ceva nu se potrivea cu socotelile lor anterioare. Şi am simţit-o cum se abate să iasă din labirintul atâtor eresuri, se tot uita înapoi spre Dealul Viilor, doar de-o veni Tata mai repede, să-şi asume el răspunderea.

— Poate fiindcă ţi-o fi fost sufletul prea încărcat de câte ai adunat prin lume, a încercat ea să se eschiveze, şi cineva din trecutul tău se răzbună acum pe tine!

— Perfect! am acceptat, pentru o clipă, logica ei. Dar de ce tocmai în acest perimetru de casă, şi niciodată în altă parte! Imediat ce mă aşez în afara casei, totul se desfăşoară firesc. Nu plânge nimeni, iar eu dorm somn de plumb. Şi totuşi casa pentru asta e făcută în primul rând, ca omul să doarmă între pereţii şi sub acoperişul ei. Cum vă imaginaţi însă voi că aş rezista să locuiesc toată viaţa într-o casă de sub podeaua căreia aş auzi, noapte de noapte, o fată plângând! Ce fel de somn mi-ar fi somnul şi cum mi-aş îndura blestemul ăsta, toată viaţa? Acum înţelegi de ce m-am chinuit să dărâm zidul şi am vrut, cu orice preţ, să eliberez umbra fetei de sub temelia casei? A cui umbră aţi îngropat aici, mamă?

S-a micşorat în ea însăşi, nevolnică, şi a gemut:

— Nu ştiu!

— Chiar nu ştii, sau ţi s-a interzis să spui adevărul?

— Cine să-mi interzică?

— Bărbatul tău, cel care a adus măsura umbrei.

— Tot ce ştiu e că l-am rugat, ca pe Dumnezeu, să nu-şi aleagă victima din oraşul nostru. De oriunde, dintr-aiurea, numai din oraşul nostru – nu! Mi-ar fi fost amarnic să trec pe

străzile oraşului şi să nu mai am puterea să mă uit în ochii oamenilor, de teamă că unul sau altul îşi va fi avut umbra îngropată la temelia casei tale şi că, din cauza Tatălui tău, ar fi urmat să moară.

— Aşa spune legea?

— Da.

— Chiar dacă ar fi să distrugeţi temelia şi să-i scoateţi umbra afară?

— Osânda e dată pentru totdeauna.

— Cu ce linişte vorbeşti!

— Parcă mai are vreo importanţă cum vorbesc?

— Adevărat, nu are… Şi de unde v-aţi ales victima?

— Tatăl tău mi-a precizat că nici nu era nevoie să-i pun condiţia cu oraşul, că va şti el unde să se ducă.

— Avea deci în gând pe cineva anume! Afirmasem, mai degrabă, decât interogasem. Şi astfel se pare că-i atinsesem zona cea mai nevralgică a memoriei, a strigat ca sub o tăietură în carne vie:

— Ajunge, m-ai sfâşiat destul!

Dar eu nu m-am îndurat de suferinţa ei, am încheiat procesul foarte simplu:

— Iată dovada că ştii mai mult decât vrei, sau ţi-este îngăduit, să-mi spui! Mulţumesc, Mamă, vă mulţumesc pentru toate!

Aş fi plecat oricum, chiar dacă judecata ar fi rămas neterminată şi adevărul numai în posesia lor. Şi-a făcut însă apariţia unul dintre lucrători,

de o seamă cu mine, care ne-a anunţat că pe Dealul Viilor stă o fată, parcă e oarbă, parcă n-are grai, parcă e din altă lume şi parcă e împlântată acolo de când veacul, stă şi se tot holbează la casa mea. Întâmplarea îl cam descumpănise pe lucrător, n-avea el puterea să pătrundă sensurile istoriei la care însuşi participase, a şi adăugat cu o naivitate de copil. „Te pomeneşti că-i fata cu umbra, şi-o fi căutând umbra!”, şi nefericitul nici nu bănuia ce este în sufletul meu.

Decizia fusese luată, m-am adresat Caterinei:

— Vei merge cu mine acolo, cineva trebuie să plătească pentru asta!

Dar când am ajuns pe coama dealului (atât gândeam s-o oblig pe Caterina să îngenuncheze dinaintea fetei şi să-l ceară iertare), fata dispăruse. Dintâi mi-am zis că poate nici nu fusese văzută, se va fi înşelat lucrătorul. Cum se ştia părtaş la crimă şi ros de remuşcări, poate că ajunsese să vadă peste tot numai închipuirea celei căreia i se furase umbră. Sau poate că nu fusese decât o fată oarecare, străină, câte fete nu se întâmplă să urce sau să coboare Dealul Viilor cu treburi! Şi totuşi, indiferent cine ar fi fost, unde oare pierise, ce alt pământ o înghiţise de tot? Fantoma cui s-o inventez acum pentru confruntare, şi de unde altă fată fără umbră?! I-am şi surprins Caterinei un zâmbet pe buze şi o lucire în ochi, de ironie şi de satisfacţie crudă:

— Vezi că nu e nimeni? Aţi înnebunit cu toţii!

Dar cercetând şi mai în panică depărtările, de

jur-împrejur, am zărit deodată spre marginea oraşului, cum gonea peste câmpuri foarte clare în strălimpezimea dimineţii şi în contrast evident cu verdele ierbii, silueta ca de flacără roşie a unei fete şi părul ei de culoarea tutunului zbătându-se în vânt…

11.

Şi-atunci o nouă iluminare a avut loc în mine, orbitoare, şi mi-am amintit că-n acelaşi tren cu care mă întorceam eu acasă călătorise şi Tata, venind cine ştie de unde cu măsura umbrei în buzunar, îşi respectase promisiunea făcută Caterinei de a nu-şi alege victima dintre locuitorii oraşului, deci ştiuse bine unde să şi-o caute, asta înseamnă că de multă vreme victima se afla în atenţia lui, doar prilejul urma să i se ofere pentru a se duce acolo şi a-i măsura umbra, dar asta suna a răzbunare premeditată, ce suflet vândut Diavolului avea el dacă nu-şi pierduse răbdarea aşteptând să-i bată ceasul răzbunării? Şi o coincidenţă bizară ne aduce pe amândoi acasă în acelaşi tren, eu întorcându-mă spăsit ca fiul risipitor, el revenind bucuros că are în sfârşit umbra victimei în buzunar, şi i-am făcut cunoscut Caterinei această nefericită coincidenţă!

Şi mi-am amintit că-n compartimentul în care mă aflam eu a năvălit la un moment dat o fată urmărită de spaime, cine ştie de unde venind şi spaimele ei cauzate de cine ştie, cum aveam să pricep eu în noaptea aceea raţiunea spaimelor

fetei, dacă fata s-a încăpăţânat să nu spună nimic?! şi cine şi-ar fi imaginat aşa ceva, oricât de netrebnică i-ar fi fost imaginaţia, că ore şi ore cineva te pândeşte, cineva îţi vine pe urme, un străin, un om pe care nu l-ai mai văzut niciodată, căruia nu i-ai pricinuit niciun rău (sau îl va mai fi văzut vreodată, îi va fi pricinuit totuşi vreun rău, altfel cum să se explice ura lui, sentinţa lui?), şi fata să presimtă ce vrea străinul, că vrea să-i măsoare umbra şi s-o ia cu el, dar va fi ştiut ori va fi bănuit fata ce gândeşte să facă străinul cu umbra ei, s-o îngroape adică la temelia unei case, ceea ce e totuna cu o condamnare la moarte? şi fata fuge, fata încearcă să scape urmăritorului, deşi până la urmă s-a dovedit că nu i-a scăpat, şi i-am pomenit Caterinei de această fată îmbrăcată în roşu, cu părul de culoarea tutunului, neverosimil de frumoasă, pe care destinul avea s-o aducă chiar în compartimentul meu şi pe care, apoi, mi-am visat-o chiar soţie!

Şi mi-am amintit că fata purta la gât un medalion, cu efigia în argint a părinţilor ei care muriseră cândva înecaţi, şi de cum mi s-a spus pe cine reprezintă cele două profiluri, altfel foarte sugestive pentru moartea de care avuseseră parte, eu am ştiut că-i mai văzusem cândva, undeva, pe oamenii aceia, şi tot cu aerul acela de înecaţi, da! cum veneau de nicăieri şi se abăteau pe la casa noastră, îndeosebi vara şi totdeauna când Tata lipsea de-acasă, părea că toate le sunt cunoscute, ceva se va fi petrecut între părinţii fetei şi părinţii

mei, ceva tulbure şi amar, doar nu întâmplător o întrebau pe Caterina: „Eşti fericită, Caterina? Bărbatul tău e fericit?” de ce de fiecare dată numai aceste două întrebări? să fi fost ele replica la ameninţarea unuia dintre ai mei, poate chiar la o răzbunare săvârşită? sigur că una din vizitele lor de odinioară îmi rămăsese proiectată ca o pecete de foc în memorie, poate voi fost şi martor la vreuna din discuţiile lor cu Caterina, sau poate că, şi mai grav, memoria lor mi-o transmiseseră ereditar Tata, Caterina, să n-am nici eu linişte cât voi trăi? dar o fi, oare posibil aşa ceva? şi i-am adus Caterinei la cunoştinţă şi acest lucru!

Şi mi-am amintit de visul ce l-am avut, în timp ce fata dormea de-a lungul celeilalte canapele, tot în noaptea de-atunci, în trenul cu care călătoream spre casă, vis cu doi înecaţi care-mi cerşeau să le dau drumul înăuntru, dar pe care-i biciuia un om cu floare albă la butonieră, faţa nici unuia n-o deosebeam, nici ale înecaţilor, nici a călăului lor, şi a venit un timp când Caterina mi-a mărturisit cum l-a cunoscut pe Tata, la întoarcerea din prizonierat, în gară, schimbându-i floarea veştedă ce o avea la butonieră cu una proaspătă, albă, perfect! Aşa a fost, dar faptul aparţine biografiei lor, cum de a străbătut în subconştiinţa mea, sau dintre ce reziduuri ale altei memorii l-am preluat şi a izbucnit în visul meu cu înecaţii? şi ce motive teribile va fi avut Tata să-i biciuiască până şi-n visul meu pe înecaţi, de unde mereu şi mereu Tata împletindu-şi soarta cu soarta părinţilor fetei, în

realitate, în irealitate? şi i-am povestit Caterinei şi despre acest vis!

Şi mi-am amintit că la plecarea în război Tata primise de la o fată, ca semn de credinţă şi talisman, o buclă de păr care-l şi apărase de moarte şi pe care Tata o păstra şi-acum cu sfinţenie în porthartul lui ofiţeresc, păr de culoarea tutunului, încă şi peste timp îşi păstrase culoarea, parfumul, şi grozav ce va fi iubit-o Tata pe fata aceea dinainte de război dacă, şi peste timp, îi păstra cu sfinţenie semnul de credinţă şi talisman, dar (vă întreb) numai ca să-şi ardă sufletul de câte ori va fi scos-o la iveală şi va fi stat în adoraţia ei? sau şi pentru altceva o păstrase? ca pe o sursă inepuizabilă, să zicem, a urii şi a răzbunării, dacă reţinem ce pretindea Caterina – că fata aceea luase de bărbat alt bărbat decât pe Tata şi chiar murise deodată cu acel bărbat al ei într-un accident? dar fusese oare accident, sau ce altceva fusese? şi dacă această împlinire a destinului a avut loc, fiinţa ispăşind cum a ispăşit, împotriva cui avea să mai acţioneze ura Tatii, gândul lui de răzbunare? şi să fie oare întâmplător că şi fata cu care călătorisem eu în tren avea părul tot de culoarea tutunului, să fi devenit ea obiectul urii şi răzbunării Tatii, până într-atât de inuman să fi fost conceput pactul cu Diavolul? şi i-am împărtăşit Caterinei toate întrebările, cumplitele îndoieli care mă împovărau, indirect, cu şi mai grea vinovăţie!

Şi m-am întors atunci către Caterina, şi m-am

apropiat până la un pas de ea, şi i-am căutat privirea, şi am întrebat-o cu blândeţe:

— Te rog, Mamă, numele de Condrea îţi spune ceva? Ai auzit vreodată de o fată care se cheamă Sonia Condrea?

Ei bine, chiar şi atunci, desperat cum eram şi înnebunit de dorul celei pierdute, care-mi fusese atât de certă în gând şi care acum devenise inefabilă ca visul, am sperat că Mama nu va confirma nimic sau că va avea inspiraţia să mă mintă. Caterina însă n-a avut curajul să mă mintă, intuiţia mea s-a confirmat. Iar la ceasul la care a apărut şi Tata, nu atât dezastrul de la faţa locului l-a scos din minţi şi l-a umilit, cât teroarea pe care o aplicasem asupra Caterinei ca să descopăr de ce şi-a vândut el sufletul – Diavolului şi cum, dintre toate umbrele de oameni ale pământului, nu găsise alta să îngroape la temelia casei mele decât umbra Soniei Condrea.

M-am adresat Caterinei, îngheţat:

— Spune-i acestui om că eu plec din nou în lume, de azi mă puteţi socoti ca şi mort. Şi să vă ierte Cerul pentru toate, eu n-am să vă iert niciodată…

12.

Sonia Condrea s-a stins în braţele mele, şi a fost exact la un an, era un septembrie la fel de fastuos ca şi acela în care ne cunoscusem, doar că ora a fost alta, exact ora la care i se zidise la

temelia casei umbra...

Cella Delavrancea

Semnul

Domnului dr. Liviu Câmpeanu

Trenul ajungea la cinci. De mult timp doream să mă întorc iar la München, oraşul unde te poţi linişti de grijile vieţii. Fusesem de trei ori în capitala Bavariei. Cadenţa de discreţie franţuzească şi elanul romantic italienesc se îmbină armonios în arhitectura lui, şi aerul de munte risipeşte orice lâncezeală în această cetate a muzicii. În mintea mea se amestecau impresiile trăite în diferiţi ani. Toate aveau aceeaşi culoare albastră. Şi tramvaiele erau albastre în München. Alunecau lin pe şine, se opreau la staţii cu precizie de cronometru. O zguduire rupse firul evocărilor. Intrasem în gară. Case înalte umbreau compartimentul. Cineva mi-a dat jos geamantanele. Apoi m-am suit într-o maşină şi am pornit spre *„Vierjahreszeiten-Hotel”*. Cu plăcere copilărească regăseam lucrurile la locul lor.

Într-un oraş în care nimic nu s-a schimbat de-a lungul anilor ţi se pare că nimic nu s-a schimbat nicăieri, nici în tine. Redevii nou, proaspăt, pe pragul vieţii, cu inima deschisă surprizelor.

Cascada din Piaţa Maximilian plesnea pietrele de la fântâni cu acelaşi zgomot neobosit, halucinant noaptea, dacă locuieşti într-unul din hotelurile care dau pe esplanada unde se înşiră

librăriile de artă şi prăvăliile de mobilă veche.

Toamna îşi scutura aurul prin pomii aşezaţi în dreptunghi. Terasele cafenelelor erau ticsite de oameni. În bulevardul cel mare, perspectiva era neclintită, palatul din fund oprind orizontul, cu faţada lui panoramică. La *„Vierjahreszeiten-Hotel”* n-am recunoscut personalul. Dar mirosul holului era acelaşi, un amestec de ceai, ţigarete şi parfum încălzit. Scrisesem dinainte să mi se rezerve o odaie pe strada lăturalnică, la etajul unde acum câţiva ani petrecusem săptămâni de reculegere muzicală. Odaia semăna cu amintirea mea. Mi s-a părut însă mai mică. Patul purta un baldachin. Somnul părea gata să mă învăluie. Dar m-am scoborât îndată în sufragerie, să-mi beau ceaiul. Un covor înăbuşea paşii. O tăcere de submarin domnea în sala cu tavan jos, lucrat în stuc alb. Măsuţele erau cochet împodobite cu flori. Regăseam atmosfera gânditoare a vechiului hotel şi învârtind încet linguriţa în ceaşcă îmi analizam plăcerea de a-mi fi realizat o dorinţă. Era plăcere? Da şi nu.

În aşteptare, te hrăneşti cu închipuirea, modificată după fantezia momentului. Îi modelezi tu forma, iar multiplicarea ei în imaginaţie te îmbogăţeşte fără a-i şterbi din posibilităţi. Însă proiectarea unei stări de spirit netrăite n-are perspectivă în suflet, rămâne pe un plan pur vizual, şi instabilitatea ei, fără volum, împiedică întruparea mulţumirii.

Acum atinsesem ceea ce doream. Trebuia să

încep să mă bucur. Dar bucuria, când eşti singur, e un fel de meditaţie. Adică rezultanta unor stări retrospective. Şi bucuria nu se poate resimţi decât în prezentul ei. Prin urmare, chiar substanţa bucuriei lipsea din acest popas mult dorit. Totuşi, din liniştea şi tăcerea care mă înconjurau se ridica o blândă stare de spirit, de care păreau cuprinşi toţi cei ce, ca mine, învârteau linguriţa în aburul unei ceşti de ceai.

De departe recunoscui pe o celebră cântăreaţă. Aveam s-o aplaud a doua zi în Donna Ana. Faţa ei era ca o mască de tragedie greacă, cu orbitele larg înfundate în frunte, şi gura vastă, bine dilatată, ca să dea drumul glasului torenţial. Era singură, dar părea că aşteaptă pe cineva. Pregătea, pentru altă persoană prăjiturele şi pesmeţi pe o farfurie. Mai aproape de mine, grupurile obişnuite ale vilegiaturiştilor. Englezoaice prea slabe, nemţi prea groşi, câteva bătrâne ce-şi purtau naţionalitatea în ticuri, câte un bărbat bolnăvicios şi distins a cărui poveste ai vrea s-o cunoşti.

Un curent rece trecu brusc prin sufragerie. Întorsei capul spre ferestrele largi. Erau închise. Nu departe de masa mea, se aşezase o doamnă îmbrăcată în rochie cenuşie. Nu văzusem când intrase. Părul era roşcat, şi ceea ce zăream din figură, foarte palid. La degete-i ardeau câteva rubine. O melancolie mă cuprinse, ca un fel de stinghereală faţă de mine însămi. De ce crezusem că voi fi veselă şi mulţumită pentru c-am sosit la

München? E drept că aveam un program de o săptămână de muzică, de vizite prin muzee, dar eram singură, şi gânduri vechi, uitate reapăreau, păstrate intacte parcă, în atmosfera bătrânească a vechiului hotel. Ce puternică devine nostalgia fericirii când o regăseşti aceeaşi ca acum douăzeci şi cinci de ani, tot atât de fermecătoare, tot atât de nerealizată!

M-am ridicat de la masă şi am pornit pe străzile înguste unde recunoşteam fiece prăvălie. Afară era cald – căldura de miere a sfârşitului de august. Apoi, când s-au luminat vitrinele, m-am întors ca să fac din odaia anonimă, cu geamantane închise, un colţ sufletesc al meu.

Dimineaţa am citit în gazetă că lotusul din Grădina botanică înflorise. Această veste mare era tipărită cu caractere majuscule în prima pagină. Tramvaiul care ducea la capătul oraşului era plin. Acolo se întindea un parc înveselit de toate speţele de flori şi trandafiri, un adevărat bal al florilor. Serele tropicale din grădină sunt înalte şi conţin o bogată varietate de arbori tropicali, ficuşi, palmieri şi varietăţi nesfârşite de ferigi. În diferite încăperi, la o temperatură de baie de aburi, se căţărau pe tulpini delicate orhideele, mai minuţios lucrate decât bijuteriile, fluturi vegetali în nuanţe de pastel, capriciu minunat al naturii.

Într-una din sere, pe talgere de frunză de grosimea pielii de viţel, şi aşa de mare încât un copil de cinci ani ar fi putut uşor să stea pe ele, pluteau lotuşii, suveranii nuferilor din lumea

întreagă. Cu petalele strânse şi ridicate spre cer, într-un gest de slăvire, cupa lor avea transparenţa roză a porţelanului chinezesc şi o catifelare de nor. Unul singur era însă „lotusul regesc” despre care scriau gazetele. De un albastru de lapislazuli, părea o apoteoză a Maicii Preciste. Floarea colosală era ireală în perfecţia ei. Un an întreg se trudise planta în bazinul de apă caldă să producă această fenomenală înflorire. Şi după douăzeci şi patru de ore, frumuseţea se ofilea, culoarea pălea şi se stingea viaţa într-însa.

Am privit-o mult timp, cu toate că aerul umed era irespirabil. Efemera ei existenţă îmi aducea aminte de geniile care mor în plină tinereţe, fiindcă şi-au împlinit misiunea, au descoperit o nouă formulă a frumuseţii, au sădit în spiritul omenesc credinţa într-o armonie supraomenească.

M-am întors la hotel cu viziunea florii minunate, şi aş fi vrut să trimit pe toţi necunoscuţii care mă înconjurau acum în sala de mâncare, la Grădina botanică, să se încânte de azurul vegetal al lotusului regesc. Lângă masa mea se aşezase doamna în rochie cenuşie. Iar nu observasem când intrase. De data asta i-am văzut faţa. Era într-adevăr extraordinar de palidă. Sau părea astfel, pentru că nu era fardată. Vârsta nu se ghicea pe trăsăturile ei fine. Privirea era ciudată. Ochii rotunzi, mari şi negri parcă n-ar fi înregistrat nimic. O distincţie rece o înstrăina de toată lumea. Nu i-am auzit glasul când şi-a comandat prânzul.

Când eşti singur într-un oraş străin, te legi de una din fiinţele necunoscute întâlnite din întâmplare şi dai drumul imaginaţiei să-şi toarcă fuiorul. Doamna în rochie cenuşie era desigur un subiect interesant. Nu părea atentă la vecini şi puteam s-o examinez cu de-amănuntul. Era slabă şi probabil înaltă, cu mâini lungi şi subţiri. Expresia ei rămânea aşa de neschimbată, încât dădea întregii persoane o pietrificare stranie. Cu greu mi-am desprins privirea de la ea. Obosisem făcând şi desfăcând presupunerile. Aparţinea desigur unei aristocraţii bogate. Rubinele de la degetele ei fine erau o mărturie. Dar nu-i ghiceam naţionalitatea. Dispreţul care-i trăgea în jos buzele subţiri interzicea parcă orice afirmare. Ciugulea din farfurie aşa de încet, încât n-am mai zăbovit în sufragerie. Vinul fusese cam tare. Îmi simţeam capul greu şi deodată o lipsă de bună dispoziţie care mă făcu să amân pe a doua zi vizitarea muzeului de pictură veche. Seara mă duceam la operă şi voiam să mă bucur, odihnită, de spectacol.

M-am întins pe pat şi am aţipit. M-am trezit speriată. Visasem urât, fără să-mi aduc aminte de vis. Îmi rămânea numai senzaţia de cenuşă în tot trupul. M-am îmbrăcat pentru teatru, dar mi-era frig. Se vede că odaia mea dădea spre nord şi n-avea soare. Am ieşit. Amurgul lăsase o dâră galbenă pe cer. O stea clipea în depărtare. Pe măsură ce mă apropiam de operă, mă cuprindea o veselie lăuntrică care-mi topi oboseala.

Aşteptarea unei bucurii artistice este cea mai cinstită dintre bucurii. Nu te va dijmui niciodată. Îţi toarnă în suflet un entuziasm din care se plămădeşte emoţia artistică. Aceea este un imperativ. Te cuprinde, te năpădeşte, pătrunde în toate ramificaţiile nervoase ale trupului, te reînnoieşte, te botează. Eşti altul, după ce ai primit şocul artistic.

În opera lui Mozart, *Don Juan,* pe care o ascultasem de atâtea ori, acelaşi caracter evident de genialitate mă izbi iarăşi – simplificarea mijloacelor de expresie – şi siguranţa lor. Numai în arta plastică din China veche am găsit atâta intensitate în sobrietatea liniilor, cu un potenţial de emoţie aşa de mare. Cu tot romantismul libretului, nicio frază muzicală nu este împovărată de accesorii inutile. Cu primul strigăt al Donnei Ana păşeşti în dramă, direct, puternic. Fiecare personaj este precis caracterizat psihologiceşte, prin ritmul ce i se cuvine, melodiile se confruntă şi se leagă în dialogul muzical, cu o claritate de cuvinte. Mijloacele tehnice par simple şi, de fapt, sunt.

Mozart nu se rătăceşte. Geniul său lăuntric îi destăinuie proporţia formei şi intervalele sonore prin care va izbuti să creeze drama. Iar cel ce ascultă are şi el revelaţia participării la dramă. Este tras în ea, trăieşte ficţiunea. Se ciocnesc două elemente puternice în această operă. Timpul, întrupat de Don Juan, cu toată eleganţa şi superficialitatea secolului al XVIII-lea, şi veşnicia,

adică conştiinţa omului, care mustră şi pedepseşte, în personajul Comandorului. Legătura o face Donna Ana, întreţinând prin vehemenţa ei un paroxism liric, stăvilit numai de flăcările ultimei scene.

Reprezentaţia era desăvârşită. După actul I, am privit în sală. Decorarea ei rococo, de un stil foarte pur în curbele sale aurii, înlănţuia impresia muzicală şi o păstra încă vie. Lojile suprapuse în acoladă erau ticsite de public. Căutai pe doamna în cenuşiu. N-o văzui. Fermecătoarea muzică îmi şterse apoi iar preocupările şi noţiunea timpului. Eram cucerită din nou, purtată în spaţiul perfecţiunii artistice. Acum Donna Ana şi Donna Elvira cântau împreună. Vocile lor, fluide ca apa, depănau melodiile, înaripau virtuozităţile vocale. Dintr-odată, Donna Ana duse mâna la gât, deschise gura, o închise, o deschise iar, ridică braţele şi pe faţa ei se fixă o expresie de groază. Şeful de orchestră încercă să împlinească golul întreruperii, Donna Elvira făcu semne agitate spre culise şi Donna Ana fugi de pe scenă. Perdeaua se lăsă, spectatorii se ridicară, unii cuprinşi de panică.

În murmurul crescând, zării în primul rând al fotoliilor de orchestră pe doamna cu rochia cenuşie. Lumina mare din sală reliefa silueta ei înaltă şi uscăţivă. Purta în păr o diademă de rubine, buzele i se întindeau într-un fel de surâs răutăcios. Alunecă printre fotolii şi dispăru. Şeful de orchestră apăru la rampă şi anunţă că

reprezentaţia va continua. Donna Ana avusese un inexplicabil acces de astm, din fericire trecător.

M-am aşezat din nou în fotoliu. Un parfum greu plutea în sală. Mi-aducea aminte de mireasma unei dature care mă împiedicase să dorm într-o noapte, la moşia unui prieten. Grădina era mărginită cu Mureşul întins, panglică pe iarbă, iar mirosul ridicat ca un tavan deasupra tufişurilor apăsa, tulbure, mă îneca. Dacă Donna Ana a respirat acest parfum, nu e surprinzător că a fost cuprinsă de sufocaţie. Trebuie să fi fost parfumul aproape de scenă, ca să sufere într-atât, încât să nu mai poată cânta. În umbră, zării în primul rând locul gol al doamnei cu rochia cenuşie. Ea era. Sigur că ea era de vină. Publicul ovaţionă reintrarea în scenă a cântăreţei şi, cu toate că glasul nu răsuna cu siguranţa lui obişnuită, avu câteva accente duioase.

Epilogul se apropia. Statuia Comandorului îi poruncea lui Don Juan să deschidă uşa. Basul vibra lugubru în tonul minor, octavele purtau osânda păcătosului. Când apăru, palid şi uscat la faţă, cu orbitele rotunde şi înfundate, înţepenit în platoşa lui argintie, mi se păru că seamănă cu doamna în rochie cenuşie şi un fel de nelinişte mă cuprinse. Ca întotdeauna, finalul din *Don Juan* mă agita, şi astă-seară eram mai sensibilă.

Am plecat spre hotel într-un grup care, fireşte, vorbea numai de incidentul de la operă. În holul hotelului, acelaşi parfum înecăcios ne făcu să protestăm. Portarul ne informă că doamna cu

rochie cenuşie răspândeşte această esenţă tare. La întrebarea mea, îmi răspunse că se numeşte Frau Moeller şi că locuieşte în Hamburg. Mai mulţi dintre noi am hotărât să o sărbătorim pe Donna Ana. În hotel era o florărie. I s-a pregătit la repezeală un buchet. I s-a împodobit masa cu trandafiri roşii şi am aşteptat-o. A sosit curând, înfofolită în blană şi cu un turban pe cap. Era însoţită de şeful de orchestră, un bărbat de tip spaniol accentuat. Se şoptea că este fiul unui arhiduce cu o dansatoare. Era un meşter mare al orchestrei, cu temperament mediteranean şi disciplină nordică. Se căsătorise nu demult cu cântăreaţa şi locuiau la *„Vierjahreszeiten”.*

Donna Ana fu mişcată de manifestaţia de simpatie şi primi bucuros să ia masa cu noi. Imediat, ne povesti ce i se întâmplase. Ghicisem. Fusese victima parfumului de datura, dar ne mărturisi că de mai multe minute o enervase privirea unei doamne din primul rând de fotolii, care parcă-i sorbea toată vlaga. Încerca să întoarcă capul, dar o atrăgea o forţă ciudată spre punctul unde luceau doi ochi mari, rotunzi.

— Parc-ar fi vrut să mă adoarmă şi mă zbăteam în luptă cu ea, până ce mă izbi un miros atât de tare şi înecăcios, încât mi s-a uscat gâtul şi am simţit o gheară ce-mi strângea pieptul. A fost o senzaţie oribilă de asfixie. Aşa ceva nu mi s-a mai întâmplat niciodată.

Timbrul glasului ei era frumos şi când vorbea. Avea mâini de statuie, cam mari, dar modelate

expresiv, cu palma trandafirie şi lungă. Făcea gesturi lente şi mâna i se deschidea molatec. El o privea printre gene şi o poftea la mâncare cu o grijă afectuoasă. În uşă apăru doamna cu rochie cenuşie, Frau Moeller. Ramura de rubine din păr lucea ca jăratecul. Un violent parfum se răspândi în sala de mâncare. Pe Donna Ana o scutură un fior.

— Asta e persoana, uite-o.

Toţi am întors capul spre dânsa. O clipă se păru că ezită, apoi fusta lungă de catifea cenuşie undui ca un val şi Frau Moeller dispăru din sufragerie.

— Cine este doamna? întrebă şeful de orchestră. Îi dădui informaţia culeasă de la portar.

— Are un aer ciudat, spuse el.

— Ciudat? izbucni cântăreaţa, e oribilă, e o personificare a nenorocului, dragul meu. Ara observat-o bine de pe scenă. În întuneric, ochii ei luceau diavoleşte. Sunt sigură că e piază-rea. De-altminteri, aţi văzut ce mi s-a întâmplat. Ar trebui să plece de aici, să n-o mai vedem…

Împinse farfuria, şi paharul de vin se răsturnă, pătând cu roşu faţa de masă.

— Nu te enerva, scumpa mea, nu uita că mâine cânţi iarăşi.

Dirijorul se întoarse spre mine.

— E drept că ar trebui să se interzică parfumurile tari în primele trei rânduri de fotolii. Şi eu am fost tulburat de acest miros exotic.

O italiancă începu să vorbească despre

malocchio, şi ilustră cu exemple ce ni se părură din domeniul fanteziei o superstiţie naţională. Un scoţian povesti, cu multă seriozitate, despre existenţa fantomelor, şi conversaţia devie pe muchia misterelor necuprinse, cu exemple de premoniţii, apariţii şi dedublări. O cucoană bătrână observă că este aproape douăsprezece – ora fatală – şi că ar fi sănătos să încetăm povestirile care ne vor tulbura somnul. Cântăreaţa tăcea şi asculta, cu o faţă din ce în ce mai obosită. Eu mă gândeam cu oareşicare grijă că sunt singură şi nu cunosc pe nimeni la etajul meu. Spre marea mea satisfacţie, am constatat că cei doi muzicanţi locuiau pe acelaşi palier cu mine. Ne-am despărţit prieteneşte. O emoţie împărtăşită în comun dărâmă prejudecăţile şi mistuie densitatea timpului. Ne întâlnisem pe planul esteticei muzicale într-acelaşi plan. Era suficient ca să dorim să ne revedem.

În odaie, lucrurile mele dădeau încăperii o linişte posesivă. Am stins iute lumina. Jucau pe dinaintea pleoapelor apariţia cadaverică a statuii din Don *Juan* şi ochii ficşi ai doamnei Moeller. Într-un târziu, adormii, şi somnul mă aruncă în fundul fără imagini al odihnei grele.

Era soare pe bulevard când m-am trezit, şi umbra se lungea pieziş şi transparentă în strada mea. M-am îmbrăcat iute ca să mă duc la muzeu. Drumul îl făcusem de atâtea ori, încât îmi regăseam crâmpeie de gânduri înviate de pasul meu. Există un ritm interior de care este legat tot

impulsul unei fiinţe. E destul să se pună în mişcare, ca să tresară şi să se redeştepte ceea ce compune personalitatea unui om, propriul său acord cu veşnicia. Acela păstrează întotdeauna acelaşi ton, în ciuda experienţelor cu care ne îngreunează timpul. Eu culegeam acum, după mulţi ani, impresiile nedesluşite, tulburătoarele întrebări rămase în spaţiu, şi, aparţinându-mi, prezentul de atunci, pe care-l retrăiam acum, ca şi când nu şi-ar fi epuizat încă vibraţiile. Dar era schimonosit de singurătatea mea actuală, şi năvălirea trecutului altera substanţa nouă a zilei de azi. Mă feream în zadar de reminiscenţe. Îmi săreau înainte pe măsură ce treceam pe străzile ce mă duceau la muzeu.

Necruţătoare e memoria omului. Ce-ai crezut uitat îţi apare la suprafaţa impresionabilităţii cu precizia detaliată a unui *trompe l'oeil* într-un tablou. Ocupă locul cuvenit unor noi cunoştinţe, îţi impune, povara unei existenţe moarte. Te poticneşti în desăvârşirea lucrurilor trăite şi nu mai poţi feri de tulburare apa vie a veseliei.

Am urcat treptele muzeului cu o senzaţie de tristeţe. Dar în faţa pânzelor favorite am fost iar purificată de orice amintire. Trăiam clipa – nu în timp, ci în eternitate. Poate că aşa va fi după moarte. O nemăsurabilă clipă a unei armonii fără mişcare. Dacă ne vom fi meritat moartea, bineînţeles! Altminteri, clipa va fi smulsă şi aruncată în timp, de unde se va rostogoli iar în viaţă.

Un clopoţel m-a trezit din contemplaţie. Se închidea muzeul. Era ora mesei. Piaţa Maximilian, cu fântânele jucăuşe, era însorită. Pe jos, tremurau pete de umbră şi lumină, după frunzele pomilor care împodobeau grădina din mijlocul pieţei. De după o vitrină, la un anticar, un înger sculptat în lemn îşi răsfira, ca un vultur, aripa aurită. Surâsul sienez – amestec de ironie şi naivitate – înveselea delicioasa figură. Am strâns în suflet noul dar al dimineţii şi mi-a şters toate imaginile trecutului.

În sufrageria hotelului am salutat de departe pe noii mei prieteni şi am constatat cu plăcere că Frau Moeller lipsea. Meniul era pe placul meu. Ziua de azi era ruptă din rai. Sunt momente de linişte biologică pe care inteligenţa le înregistrează cu un fel de satisfacţie rece. Toată frământarea căutării unei soluţii de adaptare la imperfecţie, atât de chinuitoare pentru spirit, e topită în starea de perfectă înţelegere dintre elementele vitale ale trupului, stare care cere armonizarea atâtor tendinţe obscure, încât nu depinde de voinţă. Inteligenţa liberată în fine de trup poate să se preocupe numai de dânsa, să-şi asculte dorinţele, să-şi realizeze menirea. I se potoleşte simţirea trupului, se desfată într-o dezinteresare care o lămureşte faţă de ea însăşi, în fine liberată, bucuroasă de unicitatea ei.

Eram într-această stare de euforie a gândului şi, uitându-mă vag în faţa mea, prelungeam nemişcarea, de teamă să nu rup fecunda

mulţumire interioară. N-am văzut când a intrat Frau Moeller în sala de mâncare. Cum a zărit-o, cântăreaţa s-a ridicat brusc de la masă şi a părăsit ostentativ sufrageria. Masa de lângă mine era liberă. Necunoscuta a ocupat-o. Era îmbrăcată tot în cenuşiu – se vede că era legată de un jurământ. Pe corsajul de lână fină, cu mâneci lungi şi largi, strălucea, pe partea stângă, o bijuterie originală – două crăcuţe de răsură în rubine. M-am ferit s-o privesc, dar îi simţeam ochii care sfredeleau aerul împrejurul meu. Mi se părea că eram în vecinătatea unui frigorifer. M-m sculat să plec. Echilibrul trupesc şi mulţumirea mea cerebrală dispăruseră.

Când am ajuns la uşă, am simţit că necunoscuta era în spatele meu. Deodată m-a apucat frica – o fricǎ fără rost, cu atât mai mare cu cât n-aş fi putut spune de ce mi-era teamă. În faţa coridorului era ascensorul. Băiatul de la lift a deschis uşa. Am vrut să intru. Ceva rece m-a oprit, un fel de zvârcolire care mi-a strâns coşul pieptului. Un tânăr cu o faţă grosolană mi-a trecut înainte. Băiatul de la lift a rămas jos. Ascensorul s-a ridicat în cuşca lui. Am auzit glasul doamnei Moeller, un glas spart, şuierat:

— Mai bine pe scară.

Atunci a izbucnit un muget de bou străpuns. Bărbaţii s-au repezit pe scară. Câteva cucoane s-au făcut palide. Am încremenit. Frau Moeller nu mai era lângă mine. Cineva strigă după un doctor. Din incoerenţa inerentă neprevăzutului, am

desluşit că tânărul îşi prinsese un picior în ascensorul care se oprise înainte de a ajunge la etaj, şi pornise iar, înainte de a fi fost închisă uşa. Am părăsit zgomotul şi reflecţiile întretăiate fără sens, dar nu mai m-am urcat în odaie. Deodată nu mai puteam suferi hotelul. Mi-era frig şi tremuram.

Afară, strada se scălda în soare. Uitasem, se vede, că la *„Vierjahreszeiten"* era întotdeauna răcoare. Am încercat să mă distrez cu nimicuri, umblând prin străduţele lăturalnice care dau în piaţa primăriei, citind la librării titlurile cărţilor, dar gândul meu se întorcea la acelaşi punct: doamna în gri, Frau Moeller. Cine era? Ce putere emana din fiinţa asta silabă? Era o forţă distrugătoare? Eu fusesem împiedicată să mă urc în ascensor. De cine? Voinţa ei, sau instinctul meu de conservare? Fraza ei dovedea că ştia ce avea să se întâmple. Pe mine voise să mă apere – de ce? Am umblat mult cu pas grăbit. Scandam în mers cuvântul: încarnare, fără să-l leg de vreun gând. Am obosit mergând aşa, fără scop.

Când m-am întors la hotel, doi domni care păreau a fi directorii au înaintat ap re mine şi m-au rugat să povestesc ce ştiam despre accident. Nu am mărturisit groaza puerilă care mă mânase spre ascensor. Au încercat să afle impresia ce mi-o făcea doamna Moeller. Am evitat să răspund. Nu ştiu ce mă oprea de a spune adevărul. Poate sentimentul că se urzea o cabală împotriva unei fiinţe probabil nevinovată. Poate pentru că

fusesem apărată chiar de această fiinţă. Holul se umpluse cu lume nemulţumită. Mai toţi se plângeau de frig, de curente de aer rece, de zăpăceala serviciului. Directorul invoca sezonul încă văratic şi afirma că nu s-a dat drumul caloriferelor nicăieri în München. Povestea ascensorului se reluă în discuţie. Tânărul, grav rănit, era la sanatoriu. Ascensorul fusese controlat şi funcţiona bine. Directorul părea foarte plictisit. O voce ascuţită protestă într-o germană stricată că ar trebui verificate paşapoartele călătorilor. Un hotel de clasa întâi nu primeşte pe orişicine.

Persoana care protesta era lângă uşa de ieşire. Dădu din umeri brusc, îşi agăţă geanta de colierul de perle lung şi rupse firul. Perlele săriră pe trepte şi apoi în stradă. În fundul holului, Frau Moeller privea, nemişcată. Avea pe cap o pălărie cu două aripi cenuşii, puse ca două antene pe frunte. Trecu uşor prin hol şi ieşi. Atunci am observat că purta fustă lungă şi ziua. Am ajutat la căutarea boabelor de mărgăritar. Două n-au putut fi găsite. Posesoarea şiragului a cerut să i se facă socoteala. Va pleca din această casă, unde se întâmplă lucruri stranii. Striga cu lacrimi în ochi. Mărgăritarele în mâna ei grasă mi-au adus aminte de basmul cu prinţese şi căpcăuni. Era, evident, ceva neobişnuit în aer anul acesta. Nici eu nu regăsisem atmosfera paşnică în care-mi plăcuse să stau aci acum câţiva ani.

M-am urcat în odaie numaidecât după masă. Nu mă duceam la teatru în seara asta. M-am vârât

în pat şi am luat o carte. Voiam să mă desprind de ziua neliniştită, s-o dau afară din realitate, s-o înlocuiesc cu altceva. Dar eram tulburată şi-mi stăruiau în gând întrebări copilăreşti. De ce doamna Moeller poartă fustă lungă? Elegantă este – atunci de ce cu tot dinadinsul îşi ascunde gleznele? Citeam, şi îmi revenea în faţa ochilor mersul doamnei Moeller. Parc-ar fi lunecat pe apă o barcă. Nu se vedea bine înaintarea genunchiului, nici linia coapsei. Fusta era creaţă, ea foarte slabă. Mă frământam în jurul unei întrebări puţin interesante, cu toate că romanul englezesc era bine scris şi plin de viaţă.

Însă nu puteam citi cu şir. Mă întorceam iar la doamna Moeller. Literele se încâlceau sub ochii mei. Îi auzeam glasul spart „Mai bine pe scară”. Vrusese să mă ocrotească. Cine o fi – ce o fi femeia asta? Am ridicat ochii. Între pat şi dulap era un loc mare, gol. Urât mi se păru golul, urât şi nestăpânit. Dac-ar fi cineva în odaie, ar umple golul. Cineva îmbrăcat în gri?

Am sărit din pat ca o pisică, cu toţi muşchii încordaţi de frică. Uşa mea rămăsese descuiată. Am întors cheia de două ori şi am început să umblu prin odaie, ca să nu mai măsor vidul. Din cadenţa pasului meu răsări iar cuvântul: încarnare. Mi se părea rotund şi liber, nelegat de propoziţie, ameninţător de autonom… M-am vârât iar în pat. Am pus mâna pe carte. Mâna-mi tremura. Descripţia lui Jennifer aşteptându-şi iubitul era subtilă, cu observaţii pătrunzătoare.

Jennifer era blondă, veşnic în mişcare. Semăna cu o flacără. Ce nume ciudate poartă englezoaicele… Jennifer! Am lăsat cartea pe plapumă. Iar m-am uitat prin odaie.

Ceva lent se târa tăcut în mine. De jos în sus. A prins picioarele de le-a zgârcit, a apăsat cu greutate pe mijloc şi mi-a răcit dintr-odată inima, furnicându-mi în toată şira spinării. Frica mă invada ca o inundaţie. Creştea în mine şi peste mine. Aşteptam ceva grozav, care n-avea formă încă, dar avea să aibă în curând. În nebulosul tremur al tăcerii, aşteptam să se desprindă forma fricii mele. Urechile începură să audă prea bine, vântul înăbuşit al ascensorului ajuns la etajul meu, foşnete mătăsoase în coridor, un pas lent, oprit aproape.

Am căutat cu privirea la uşă. Nemişcarea din dosul ei era şi ea un zgomot. Bătea o inimă. A cui? A mea fireşte. Am stat mult timp ascultându-i ritmul egal, dar din ce în ce mai tare, cu ochii pironiţi asupra uşii. Nu mai ştiam dacă o încuiasem. Eram sigură că în pânda mea se oglindea pânda altcuiva. Sau eram eu dedublată? Mi se părea că mă văd, aşezată în pat, crispată, cu mâna înţepenită pe carte.

Deodată, clanţa s-a scuturat imperceptibil. Am vrut să clipesc, ca să-mi asigur vederea. N-am putut. Pleoapele mi-au rămas ridicate. Clanţa s-a coborât uşor. A rămas jos. O mână o apăsa în jos, de partea cealaltă a odăii. Cineva, în coridor, voia să intre. Nu se putuse înşela. N-ar fi încercat uşa

atât de încet, cu atâtea precauţii. Am rămas cu ochii încremeniţi pe clanţă. În toată fiinţa mea groaza îşi întindea tentacule de caracatiţă. Aş fi strigat. Gâtul parcă mi se subţiase şi nu îndrăzneam. Strigătul meu ar fi mişcat ceva şi trebuia să nu se mişte nimic. Căutam s-aud un zgomot familiar, zăngănitul tramvaiului, sau ascensorul, iar. Să mai vină cineva în coridor. Dar nu auzeam decât inima mea, care da să-mi sară din piept.

Toate poveştile cu strigoi îmi roiau în cap. Între clanţă şi mine mi se părea că se ţese o pânză de păianjen, lărgindu-şi mereu cercurile. Când vor fi ajuns la pat, voi fi strânsă în plasă, un cerc îmi va trece peste gură, altul peste ochi. Pleoapele mi s-au dat jos. Am înghiţit adânc.

Când am deschis ochii, clanţa se ridicase. Am întors capul. Am pipăit cartea. Lucrurile erau la locul lor, liniştite. Uşa ascensorului s-a pocnit tare. Am auzit o voce de bărbat mormăind. M-am repezit la uşă şi am deschis-o. Trei persoane se îndepărtau în partea stângă a coridorului, iar în fund, la dreapta, am zărit fusta de catifea gri a doamnei Moeller, dispărând. O răceală de beci mă cutremură. Am controlat uşa mea, încuind-o de mai multe ori. Am tras zăvorul. În odaie era călduţ. Lampa cu *abat-jour* de mătase galbenă răspândea o lumină de binecuvântare în toată încăperea. Am luat un somnifer şi în fine am adormit, cu senzaţia unei pietre de moară apăsând asupra trupului.

Mi se fereca un lanţ la mâna stângă. La fiece bătaie de ciocan mă înfundam puţin în pământ. M-am zbătut. M-am deşteptat. Bătea cineva la uşă. Am auzit glasul cameristei.

— E târziu? am întrebat-o, descuind uşa.

— Da, v-am şi adus cafeaua, dac-am văzut că nu mai sunaţi. Mi-a fost teamă…

Potrivea tava pe masă. Am tresărit.

— Teamă? De ce?

S-a uitat la mine şi a întins cutele şorţului alb.

— V-a fost bine astă-noapte? Mi s-a înnodat respiraţia.

— Da… de ce întrebi?

— Vedeţi, la etajul meu toată lumea a fost bolnavă. Se pare că au mâncat nişte ciuperci aseară. N-aţi auzit liftul? Cât *s-au* trântit uşile? Doctorul a fost trezit din somn. O domnişoară tânără e foarte rău. Ceilalţi au să scape. Vă spun drept că nu ştiu ce să mai cred. Şi frigul ăsta, numai la etajul nostru…

— Cum asta? am întrebat, ascunzându-mi neliniştea printr-un aer indiferent.

— Să vă spun drept, doamnă, dar să nu râdeţi. E frig de când a sosit o călătoare, acum două săptămâni. Să mergeţi numai după dumneaei pe scară. Parcă v-ar duce într-o pivniţă. Şi nu mă lasă să intru în odaie când este acolo. Dimineaţa, crapă uşa, ca să ia tava cu cafea. Altminteri, e grozavă. Găsesc în fiecare zi un bacşiş pe masă. Şi ce bacşiş, bani mulţi! Mi-a spus când a sosit că-mi va plăti în fiecare zi, dacă sunt discretă şi o servesc

bine. Discretă? Cum să nu fiu? Toate ale dumneaei sunt încuiate. Ara o cutie de piele roşie prinsă cu un lanţ de un geamantan mare. Acolo-şi ţine bijuteriile. Numai rubine. De toate mărimile. În fiecare zi, schimbă rochia. Dar se îmbracă numai în gri. Tot ce poartă miroase a un parfum necunoscut de mine. Ştiţi, eu sunt specialistă în parfumuri… Cu atâtea cliente din lumea întreagă… De când a venit aici, totul merge prost. Se întâmplă lucruri ciudate. Nici mie nu-mi mai tihneşte. M-aş lipsi şi de bacşiş. Bine ar fi să plece!

— Ce-are a face dânsa cu ce se poate întâmplă, intoxicaţii sau…

Mă întrerupse:

— Nu, nu mai spuneţi nimic, doamnă, văd că gândiţi ca mine. Sunteţi aşa de trasă la faţă azi! Cred că nu v-aţi odihnit bine. Am întâlnit-o de mai multe ori pe Frau Moeller, pe coridor astă-noapte. Nu ştiu ce făcea. Umbla încet, de parc-ar fi fost o somnambulă. Aşa e cum vă spun eu. Ar fi bine să plece de aici!

Îmi luase rochia şi pardesiul pe braţ.

— Să întrebaţi pe băiatul care-o serveşte, la masă. De două săptămâni, în fiecare zi pe la patru, îl apucă durerea de cap. A slăbit, săracul. Noi vrem cu toţii să ne ducem la direcţie astăzi…

În ochii ei albaştri se încrucişară bănuiala şi hotărârea. La uşă, adăugă:

— Să ieşiţi devreme azi, doamnă. E aşa frumos afară! Să nu vă întoarceţi, să luaţi masa aiurea.

Mai scăpaţi de atmosfera de la noi.

— Dar tocmai atmosfera hotelului mă atrăsese aici, i-am răspuns. O cunoşteam de câţiva ani.

— Era aceeaşi şi acum câteva săptămâni, dar de câteva zile…

A dat din cap şi a plecat cu haina mea.

— Am urmat sfatul, nu m-am întors acasă peste zi. Am petrecut dimineaţa la muzeul etnografic, de unde am ieşit cu iluzia de a fi făcut ocolul lumii, şi am luat prânzul într-un restaurant unde serveau numai fete tinere, îmbrăcate în haine ţărăneşti din regiune. Storuri de dantelă estompau lumina şi dădeau un caracter confidenţial odăii. Mesele erau joase. Fotolii, în loc de scaune, transformau plăcerea de a mânca în plăcerea de a degusta. La fereastră stăruia un platan cu frunza lată, deschisă ca o mină. Trunchiul palid se cojea. Părea atât de viu în transformarea aceasta vizibilă, încât mi s-ar fi părut natural să se fi mişcat din loc. Ar fi alunecat ca o barcă, fără zgomot. Aş fi văzut ceva înalt şi cenuşiu, care se îndepărtează… Frau Moeller?

Iar îmi apăruse în minte. Am încercat să pun ordine în imaginaţie. Logica împiedică fantezia nervoasă de a deraia. Altminteri, aluneci în obsesie. Ce făcuse femeia aceea? Nimic. Nu era pe placul unora. Purta fustă lungă, când moda impunea dezvelirea pulpelor. Ieşea din comun pentru că era distinsă. Prea parfumată? Da – asta era o pricină supărătoare pentru alţii, dar fusta lungă, nu. Cel mult, obedienţa feminină la

dictatura modei s-ar fi clătinat faţă de dispreţul uneia pentru legea promulgată la Paris. Făceam în gând reflecţii de bun-simţ şi, paralel cu ele, se agitau în mine crâmpeie de propuneri absurde, şi clopoţeii spaimei zdrăngăneau în răsuflarea mea. Era mai natural să cred în coincidenţe, în întâmplări, anume întâlniri la un moment semnificativ, decât să mă gândesc că o fiinţă omenească poate orândui fatalitatea şi porni forţele nenorocirilor.

Da – dar ce era natural n-avea căutare în atmosfera doamnei Moeller. Silueta ei bizară justifica orice presupunere fantastică. În liniştea elegantă a restaurantului, primeam fără tulburare discuţia dintre creier şi nervi. Cifrele problemei se împreunau când logic, când nebuneşte. Dezlegarea, însă, n-o găseam.

Am ieşit în stradă. Soarele era ascuns după un nor imens şi razele săgetau cerul ca într-o apoteoză. Mă întorceam la hotel. La o întretăiere de străzi, multă lume adunată gesticula. Când s-a mişcat grupul, am zărit un automobil lung pe trotuar, cu botul într-o vitrină. Altă maşină, mai încolo, turtită ca o armonică. Sângele împroşcase zidul casei. Lângă automobilul cel mare, Frau Moeller. Privea cu multă atenţie la ceva zăcând pe jos, acoperit cu o pătură. Am fugit fără să mai întreb ce se întâmplase. Ştiam.

Dacă s-ar putea înregistra potenţialul electric în trupul omenesc, s-ar constata că această femeie răspândeşte unde electrice care distrug viaţa,

repezind-o spre sfârşitul ei. Alţi oameni probabil că emană o forţă binefăcătoare. Îmi răsăriră în minte ochii strălucitori ai unui chirurg celebru. Prezenţa lui vitaliza orice istovit. Mâinile lui mici şi vioaie, atingând trupul bolnavului, îl potoleau şi-l întăreau.

Îndreptându-mă către hotel, mă întrebam dacă doamna Moeller este conştientă de această forţă şi dacă-şi alege anume victimele, sau dacă şocul depinde de cuantumul de electricitate cu care e încărcat cel care-i iese în cale.

Norii se adunaseră şi înaintau dinspre orizont către oraş, nişte nori mânioşi, scoborând parcă cu tot dinadinsul deasupra hotelului *„Vierjahreszeiten”*. În hol erau adunaţi mulţi călători. Se vorbea tare de plecare.

Un domn istorisea accidentul. Auzii pronunţându-se numele lui Frau Moeller. Din biroul administraţiei ieşiră cântăreaţa cu şeful de orchestră, urmaţi de un grup de mai multe persoane. Prinsei un sfârşit de frază: „Chiar acum veţi putea constata”. La uşa restaurantului se îngrămădise personalul. Zării şi pe femeia de la etajul meu. În ochii ei juca veselia.

Uşa ascensorului a scârţâit. Doamna Moeller a apărut în hol. A trecut lent, foarte lent, în murmurul de ostilitate care-i întovărăşea plecarea. Fusta cenuşie, lungă îi ascundea picioarele. A salutat cu o înclinare de bărbie pe director, făcând un semn de refuz cu mâna. Un rubin de o mărime excepţională părea o rană pe degetul ei palid.

Afară se întunecase. Venea furtuna. Fulgere lungi brăzdau cu furie cerul scoborât peste acoperişuri. Când a ieşit în stradă Frau Moeller, cu toţii ne-am luat după dânsa. Un automobil luxos o aştepta, încărcat cu valize cenuşii. Frau Moeller s-a aplecat şi, intrând în maşină, a ridicat puţin fusta. Pulpele erau scheletice. O clipă i-am zărit picioarele.

Erau boante amândouă, iar pantofii cenuşii păreau a înveli două copite. În acelaşi moment s-a spart aerul cu asurzitoare şi verde lumină. Ne-am cutremurat cu toţii. Trăsnetul căzuse foarte aproape. Mirosea a ozon. Ţăndări de geamuri au umplut trotuarul. Ploaia cădea cu lungime de lance. Picăturile săreau de pe jos, speriate de propria lor tărie. Ne-am refugiat în hol. Ochii tuturor a exprimau îngrijorare. Nimeni nu mai grăia.

Toţi văzuseră picioarele doamnei Moeller.

Două nopţi şi două zile a plouat aşa de tare, încât niciun călător n-a mai ieşit din casă. În hotel era cald. Cutele perdelelor, în sala de lectură, ascundeau potopul de afară şi compuneau linişte tăcerii care mă învăluia.

Cine era, ce era Frau Moeller nu voi şti niciodată. În jocul fantastic al naturii, întâmplările se repetă, precum se întoarce acelaşi nouă, de atâtea ori în şir, la bacara.

Figura stranie a călătoarei de la Hamburg întovărăşise accidentele obişnuite într-un oraş mare. Din vrerea cui? Era victima naturii, care din

plictiseală mişcase tot acelaşi pion, sau?...

În gândul meu, un ritm diavolesc scanda cuvântul: Încarnare.

Emil Ivănescu

Metempsihoză

„O întâmplare de o oroare insoliţi”.

E.A. Poe

Ceea ce îmi pare cu adevărat surprinzător în aventura aceasta este miracolul împlinirii dintr-odată şi pe neaşteptate a gândurilor care mă frământaseră ca nişte rafinate suplicii inchizitoriale, persistent şi dureros, timp îndelungat. Cum totul fusese prestabilit în laborioase şi complicat de minuţioase soliloquii, cele ce au urmat s-au manifestat de la sine parcă, înmărmurindu-mă prin automatismul lor precis, stupefiindu-mă prin siguranţa desfăşurării lor, care căpătase ceva din imuabilitatea marilor legi cosmice. Nu voi cunoaşte niciodată secretul momentului unic şi sublim în puterea lui de a tăia în două spaţiul banal şi aproape absurd al comunului, transpunându-mă deodată în lumea feeric iluminată a împlinirii ascunselor dorinţe, după cum iarăşi nu voi putea exprima nicicând sentimentul de terifiantă măreţie pe care l-am încercat crâncen în clipa în care m-am văzut încâlcind cu pasul argonautului temerar drumul sidefat de strălucitor, care începea să se contureze acum euforic în umbrele materiale ale concretului. Reacţiunea mea interioară a luat la început forma

pasivă a spectatorului halucinat, care urmăreşte cu emotivitate extremă şi constantă, ca din fundul unei săli de spectacol, aventura sufletească în proporţii de dezastru, perindându-se înaintea-i pe ecranul sporit acum, până la dimensiuni dramatice, al conştientului, în imposibilitate de a interveni să-i determine şi să-i canalizeze voluntar cursul şi totuşi neputându-şi dezlipi ochii de la imaginea fascinantă şi strălucitoare. Târziu, când uzul personalităţii mi-a revenit, am renunţat de a da vreo interpretare celor întâmplate, căci orice încercare de a intui vreo perspectivă critică asupra faptelor la care participasem se mistuia dureros în migrena cu perceptibile deficite nervoase a gândurilor devenite deodată extravagante, îmi amintesc cum cândva un prieten a afirmat că ar fi logic ca creierul nostru să refuze organiceşte să infereze vreo judecată asupra propriei sale structuri sau funcţiuni; în cazul meu acest aparent paradox se afirma integral, rezolvând definitiv o problemă ale cărei date, de rândul acesta, erau necunoscute.

Ciudata mea aventură, concepută mai întâi cu armele subtile ale psihicului şi realizată apoi surprinzător de apropiat în lumea materială a tonurilor grosolane, căpătase încă din faza ei pregătitoare, din cauza pedantei mele ordine în idei, eticheta suplimentară de „marea plecare”. Sub această denominaţie quasi-dinamică mă străduiam să explic mai mult aspectul pictural al prestigioasei idei: era vorba de o deplasare între

valori, în scopul de a răscumpăra preferinţa îndelungată pentru un sistem de viaţă, neglijând pe celelalte, printr-un act de supunere grăbit şi fără de rezerve în faţa unei mari ordini interioare, cu alt punct polar de convergenţă al ideilor despre viaţă şi moarte. Calea de împlinire reală a acestor tulburătoare planuri constituia mereu marele semn de întrebare al vieţii mele. Şi deodată totul se împlinise brusc şi meticulos, ca sub imperiul unei porunci ineluctabile care vibrase sonor în dedalul încâlcit al sufletului meu ascuns, ca o chemare cunoscută şi definitivă a Zilei-de-Apoi.

Am lăsat în urmă fără niciun fel de gând comentativ, toată organizaţia mea de viaţă de până atunci, luând itinerariul cel mai neaşteptat, pe care eu însumi l-aş fi putut presupune sau aştepta. Cred că am lucrat ca un halucinat, căci gesturile mele se articulau de la sine într-o logică convenţională, deşi eu nu aveam cunoştinţă de eventuala lor imediată desfăşurare. Sfârşitul acelei zile nu avea nimic deosebit; îmi dădui însă seama îndată, cu acea ultrasensibilizare specială pe care o capeţi în momentele hotărâtoare ale vieţii, că desluşea pentru mine semne tainice şi ascunse. Am pus deci tocul deoparte, am închis manuscrisele şi fişele cu gestul obişnuit în sertar şi am redat bibliotecii dicţionarele şi volumele ajutătoare aflate pe masa de lucru. Am făcut toate acestea fără grabă şi am avut chiar puterea să mă opresc pentru o clipă în faţa ferestrei şi să privesc peisajul binecunoscut de afară cu liniştea omului

care nu plănuieşte nimic deosebit. Poate făceam toate acestea pentru a mă înşela pe mine însumi; – jumătate din mine o ştia deja, cealaltă jumătate o bănuia numai, nerostindu-se. Mi-am spălat mâinile, mi-am pregătit calm mica valiză de călătorie, am stins luminile apartamentului şi, învârtind cheia yale-ului, am coborât în stradă. Amurgirea înserării cădea asupră-mi, violetă cu irişii de Volga, odată cu umbrele alungite ale clădirilor citadine, mohorâte şi silenţioase, imprimându-mi în acelaşi timp cu aroma sa delicioasă de tăcută compasiune, o austeritate bizară ce-mi aureola capul dezgolit, purificându-mi imaginea mintală despre mine însumi ca într-o încrinată icoană bizantină. Ajuns la gară, mă informai cu calmul omului pregătit psihanalitic pentru o dureroasă autovisecaţie, de primul tren ce urma să plece, îmi cumpărai biletul preventiv maliţios până la capătul liniei şi mă instalai în compartimentul gol până la venirea mea, în chiar clipa în care trenul părăsea clădirea zgomotoasă a gării. Câteva minute după aceasta, îmi aşezai cu grijă bagajul în plasă, coborâi geamul dinspre afară şi instalându-mă tăcut, contemplai cu vădită absenţă, peisajul campestru perindându-se mecanic în afară. Marea noapte ce trebuia să vină, se pregătea să acopere cu tonurile sale mortuare, tristeţea de aquarium a spaţiului, dezgolit prin brutalitatea luminii tânjinde de adevărata şi profunda sa mistică a disperării. Toate accidentele reliefului bolnav se conturau tremurând emotiv ca

nişte imense gelatine, în orizontul ce încătuşa despotic orice gândire mai avântată, supunând-o cu spasmul sec şi icnit al asasinului terorizat de zgomotul, haotic pentru el, al oricărei încercări de eliberare a victimei. O tristeţe de început de iubire deznădăjduită diafaniza în tonuri disperante de ceramică pompeiană gândurile mele acum vlăguite şi scurse de realitate, în care firul logic rătăcea pierdut, fără puterea de a tremoliza o cât de vagă melodie mintală. Îmi amintii atunci, absurd şi fără vreo legătură sesizabilă de pornirea mea neînvinsă de a asocia muzical întâmplările de amănunt ale vieţii cu destinul de fatalitate shakespeariană al marilor eroi ai literaturii. În ritmul obsedant al trenului, urechea mea fină percepu atentă un ritm ascuns, susceptibil de a dezvolta pe metrica lui periodică, un crâmpei descurajant de uman din *Vasul fantomă.* Tentaţiilor de solemnizare a momentului cu eminesciene reminiscenţe, un gând ascuns le opuse maelstromul de deznădăjduite pasiuni din conturul de mândră întrebare hamletică. Totul trepida în mine după împlinirea unei măreţe izbucniri arpegiate de-a lungul nelimitatei claviaturi sufleteşti, pe care mi-o simţeam în clipa aceea gata să răspundă cu melodii divine, celei dintâi atingeri a unei mâini măiestre. În răstimpul acesta de meditare peripatetică, noaptea căzuse melifluă şi candidă, asimilându-se stării mele sufleteşti ale cărei umbre delicate şi patetice începură să pipăie cu delicate antene cadrul în

care aveau să-şi reverse înainte de venirea zorilor toată plenitudinea lor sugrumată atâta timp de grosolane împrejurări. Fumând ţigări lungi, cântării cu extremă atenţie situaţia şi la cea dintâi oprire coborâi cu desăvârşită linişte, în gara mică, fără lumină şi parcă nelocuită, căci nimeni nu se interesă de mine. Trebuia să fi călătorit câteva ceasuri bune în starea aceea de desăvârşită reverie, căci îmi dădui seama că era aproape miezul nopţii. Coborâi cele câteva trepte din spatele gării, mă îndreptai fără nicio grabă pe unul din largile drumuri străjuite de brazi, în direcţia contrară adunăturii de case şi de vile, pe care o ghiceam înainte în noapte. Deasupra-mi se revărsa desfiinţator potopul de minuscule străluciri stelare, ce se depărtau şi se strângeau legănându-se către centrul bolţii, ca într-o respiraţie profundă a unei uriaşe maree cereşti, zăgăzuind în mintea mea jocul de perspective neschimbate ale sentimentelor abisale ce mă stăpâneau, făcându-mă să confund aproape supralumea incantaţiei mele cu uraganica dezlănţuire a nesfârşitelor continente de constelaţii. De jur-împrejur şi până departe în zare, masele gigantice ale munţilor cristalizau prin puterea prezenţei lor nesimţite sentimentul de mare amploare care emana – chinuindu-mă – din mine şi din toată lumea. În momentul acesta de supremă delectare, prin întretăierea oglinzilor mele sufleteşti cu cele cosmice, am dedus prezenţa *Ei* alături de mine. Am văzut-o de

departe şi m-am apropiat de ea? Drumurile noastre s-au întâlnit pe aceeaşi potecă? În lumea de insuflări fascinante care începea să se contureze, detaliile nu puteau avea vreo însemnătate. În lumina slabă a stelelor umbrită încă de masivul fantastic al munţilor şi de colocviile de sinod ale brazilor, ochiul meu suprasensibilizat recunoscu îndată în trăsăturile fine şi ale profilului, curbele graţioase şi calme ale zborului suav al flamingilor împurpuraţi, încrustaţi de o mână de artist pe o desuetă orfèvrerie perugină. Din trupul înalt, cu forme alungite, din mersul de zeiţă, din felul de a-şi arunca mândră capul pe spate, printr-o exaltată dar nimerită asociaţie, sufletul meu desluşi materializarea însăşi a divinităţii homerice a Nausicaei. Palidă şi nubilă, cu mâinile picturale, amintea graţios ceva din nostalgia peisagiilor flamande din vechile gravuri ale secolului de asupritoare cuprindere iberică. În momentul acela mă simţii aproape de ea încă din zorile începutului; noaptea de acum era o miraculoasă regăsire a unui eveniment care trebuia să se întâmple de-abia peste un timp nedefinit. Un val de vibraţii telepatomagnetice parcă mă învăluiră şi deşi schimbul de cuvinte era inutil, căci ne simţeam gândurile nemijlocit, rostii cu calmă înfiorare:

— Imaginile mele şi ale tale, deşteaptă în fiecare din noi nesfârşite ecouri ale multiplelor existenţe metafizice, pe care le-am mai trăit de-a lungul umbritelor veacuri dinainte, aşa cum

mireasma şi culoarea ferigilor şi coniferelor din jur amintesc, prin acelaşi joc de minunate trăiri panteistice, mireasma şi culoarea giganticelor gymnosperme din îndepărtata eră secundară a biologiei planetei. Regăsirea noastră trebuia să se facă de-abia când fiecare din noi ar fi ajuns, asemeni pelerinului gjellerupian, la perfecţiune; întâlnindu-ne în timpul acestei existenţe încă imperfecte, am călcat legea evoluţiei spiritului din materie sub sancţiunea cufundării în neantul negândirii. Răspunde-mi, de ce?

Ea continua să păşească sprinten alături de mine, fără să mă privească, fără să-mi răspundă. În lături toate încremeniseră. Bolta cerului se mutase ceva mai în adânc şi aurul stelelor se topea disperant în propria lui nelinişte. Reluai:

— Acum când îţi vorbesc sunt încă sub protecţia ideii, dar după ce ne vom despărţi ce se va întâmpla? Vom fi eternii naufragiaţi ai navei noastre de trup pe mările dezolate ale unei eretice nirvanatice nefiinţe. O lină euritmie a timpului ne va palidifica în imun şi disperare, căci vom păstra în forma noastră de atunci ultimul gând de neputinţă pe care-l vom fi avut acum. Răspunde-mi, de ce?

Noaptea se scurgea nevăzută spre Apus şi în lumina palidă a zorilor văzui că ajunsesem la capătul drumului nostru ce sfârşea pe o stâncă înaltă, deasupra unei prăpăstii, în fundul căreia vibrau ca nişte pregătiri mefistofelice, apele de ceaţă grea ale lacului de munte. Ea privea

halucinată apele şi o boare de vânt îi îndepărtă buclele, dezgolindu-i o clipă gâtul alb şi linia sculpturală a umerilor.

— Dar răspunde-mi odată, îi strigai înciudat. Zorile sunt aproape; totul se destramă în îndoială şi dezamăgire. E timpul să cunosc cuvântul tău!

Atunci se petrecu îngrozitoarea ciudăţenie. Vrând să-i văd faţa, îi apucai amândouă mâinile şi… văzui o clipă o străină cu ochii reci ca două sofisme, care dispăru îndată, căci eu mă prăbuşii leşinat în adâncime, de unde fui găsit şi readus la viaţă abia în ziua următoare.

27.VI.41

Oscar Lemnaru

Omul care şi-a vândut tristeţea

Domnul Ulrich, în vârstă de aproape şaizeci de ani, se găsea la sfârşitul unei cariere destul de grele; îşi alesese una dintre acele meserii care, în loc de a da unui om cea mai măruntă satisfacţie, îi asigură o viaţă fără grija veşnică a zilei de mâine. Mai bine de treizeci de ani s-a trezit în fiecare dimineaţă, în afară de duminica şi sărbătorile, sau în zilele de concediu, la aceeaşi oră, a făcut vreme de un sfert de ceas cam aceleaşi mişcări şi, după un „Bună dimineaţa, Zenaida!”, pleca ţinând în mâna stângă sau atârnat de braţul drept un baston delicat de abanos care se termina cu un căpşor de câine adâncit în argint, cu doi ochi acoperiţi de două pietricele verzi. Când trecea prin curte, ameninţa prietenos cu degetul un dulău mare, negru, care îmbătrânise păzindu-i casă, şi ieşea pe poartă cu piciorul drept, dând curs în acest fel singurei superstiţii pe care o viaţă prea ordonat încheiată ar fi avut răgaz s-o cultive. Făcea doar câţiva paşi, până ce dădea într-un loc viran, un fel de maidan pe care se jucau copiii, iarna lunecând pe sănii din susul povârnişurilor anume făcute, vara bătând mingile, conducând cercurile şi punând la cale tot felul de comedii care, uneori, provocau neliniştea întregului cartier. Ulrich, de treizeci şi cinci de ani slujbaş la un minister, străbătea în fiecare zi drept maidanul,

strecurându-se printre jocurile copiilor, nevrând să ocolească drumul oricât de puţin ar fi fost. Văzuse, astfel, crescând aproape sub ochii lui toate progeniturile mahalalei şi el însuşi se tocise, cum îi plăcea uneori să gândească despre sine, trecând mereu şi mereu prin aceleaşi locuri, văzând aceleaşi case, privind aceiaşi copaci. Cu vremea, e drept, ajunsese subdirector la ministerul său, dar calea asta în urcuş, parcursă cu trudă câteva decenii, acoperise bucuria pe care poate că ar fi avut-o omul dacă s-ar fi trezit într-un frumos crepuscul al dimineţii, deodată, cu acest grad; aşa, Ulrich primise avansările succesive tot astfel cum îşi primea leafa; ştia că i se cuvine şi o privea fără nicio surpriză. Nici în căsnicia lui nu prea avusese noroc. Doamna Zenaida era o femeie de treabă care se scula cu noaptea în cap şi deretica mai mult decât era ziulica de lungă, aşa încât femeile din împrejurimi îi botezaseră casa farmacie, înlocuind astfel invidia cu o nuanţă de batjocură… De femeia lui nu avea a se plânge Ulrich, dar din această căsătorie se născuse o fată în existenţa căreia, prin poarta precocităţii, nu i se văzuse decât urâţenia… Cu toate că avea o gură strâmbă şi, prin urmare, articula cu dificultate vorbele, care din pricina aceasta erau puţine la număr, spun, cu toate acestea nu se găsise nimeni care să se însoare cu ea; ba mai mult, nimeni nu-i căuta tovărăşia, iar cât despre băieţii acelei străzi, o ocoleau foarte vădit. Această întâmplare şi poate şi altele din viaţa conjugală a lui Ulrich, asupra

cărora nu e util să stăruiesc, deveniră marea sa tristeţe. Domnişoara Marga era în a treizeci şi şasea toamnă a vieţii sale şi, dacă nu s-ar fi întâmplat o minune ale cărei detalii la voi da mai jos, ar fi intrat într-o iarnă polară. Subdirectorul era din ce în ce mai amărât, mai posac, mai trist. Viaţa nu-i oferise nicio consolare pentru că, în afară de treaba pe care o îndeplinea în fiecare zi, nu ştia să mai facă nimic. Nu se rugase în biserică în viaţa lui şi asta nu din pricină că n-ar fi crezut în Dumnezeu, ci pentru că pentru el lumea era împărţită în compartimente foarte hotărâte; aşa cum el era slujbaş, altul vânător, grădinar sau croitor, tot aşa numai unora, după părerea sa, le aparţine ştiinţa înţelegerii lui Dumnezeu. Din această pricină, într-o noapte, pe când se întorcea de la birou şi era încărcat cu fel de fel de registre, mape, fişe, pe care le luase acasă pentru a le pune în ordine, şi pe când cugeta la amara tristeţe a vieţii sale, ieşindu-i în cale Satana, Ulrich se dădu câţiva paşi înapoi, mută bastonul de pe braţul drept în mâna stângă, scoase din cap pălăria tare şi se înclină respectuos cu vorbele:

— Scuzaţi! Eu nu am de-a face decât cu statul; sunt destui vrăjitori în oraşul ăsta, duceţi-vă la ei!

Şi cu o mişcare a cărei graţie consta într-o extremă corectitudine, se dădu la o parte şi ar fi plecat încredinţat ci a avut o întâlnire de gravitatea aceleia prin care cineva te întreabă, fie chiar în miez de noapte, de o stradă sau de adresa unui cunoscut, dacă dracul nu l-ar fi oprit cu o

săritură a cărei supleţe cei dintâi i-o recunosc reprezentanţii bisericii. Era îmbrăcat aşa cum am fost obişnuiţi totdeauna să-l vedem, dar asta nu din pricină că garderoba sa n-ar fi fost îndeajuns de bogată, dar pentru că, altfel decât în îmbrăcămintea lui clasică, l-ar fi speriat pe bietul Ulrich şi l-ar fi jenat pe el, omul deprins să se supună legilor şi moravurilor în vigoare. Pentru că slujbaşul ţinea în colţul buzelor o ţigară şi se scotocea zadarnic prin buzunare pentru a găsi un chibrit, diavolul învârti o mână în aer şi, din fântâna beznei, smulse o flacără care dănţui galant în palma sa oferită lui Ulrich în chip de tavă. Flăcăruia era un drăcuşor mic, vesel, roşu, care în hohotirile lui pitice scotea în noapte limbi albastre. După ce Ulrich îşi aprinse ţigara, mai făcu câteva graţioase sărituri în palma patronului său, mai scoase o dată limba albastră şi se lăsă înghiţit de haos.

— Acum să stăm de vorbă! începu Satana.

— Nu am nimic de discutat cu domnia voastră.

— Nu, nu! Ulrich, fii mai calm şi mai chibzuit; nu da cu piciorul norocului, chiar când acesta ia forma unui drac; stai, că vreau să-ţi propun un târg!

— Nu încheiem niciun târg, pentru că până acum, din câte ştiu, pe toţi i-ai păcălit!

— Cam i-am păcălit pe toţi? Judecă drept, domnule subdirector Ulrich. Gândeşte-te numai că Goethe îşi datorează geniul proverbialei mele bunătăţi. Cum adică? Pentru că a fost prim-

ministru în patria sa, şi-a luat îngăduinţa să monopolizeze în aşa fel orice autoritate încât dintr-un pact pe care eroul său îl încheie cu mine, el să facă o melodramă? Unde s-a mai pomenit ca dragostea să absolve pe om de păcatul pecetluit de diavol? A fost în *Faust* un truc de prestidigitator, un truc pe care în nemuritoarea mea seninătate nu l-am denunţat; se putea altfel? După ce i-am acordat acelui netrebnic savant tinereţea, după ce i-am dăruit viaţa, după ce i-am născocit o Margaretă neverosimilă, după ce l-am acoperit de dragoste, de fericire şi de aur, puteam eu să pedepsesc aşa cum se cuvenea ingratitudinea autorului? După ce s-a purtat aşa cum ştiţi cu toţii, eu am închis ochii editorului, ai publicului şi ai tuturor cronicarilor vremii aşa fel, încât nimeni n-a văzut monstruozitatea întâmplării Pe urmă, ai văzut ce frumos m-am purtat cu un oarecare Chamisso. Unde s-a mai pomenit ca cineva să cumpere o umbră? Aţi învăţat cu toţii, într-un capitol al fizicii numit optică, imaterialitatea absolută a umbrei. Umbra nu e doar decât „absenţa” luminii. De ce şi-or fi închipuind oamenii că Belzebut e mai prost decât ei? Un mediocru cum e Peter Schlemihl m-a păcălit pe mine? El mi-a dat un fleac de umbră şi eu i-am dăruit bani cu nemiluita? M-am lăsat tot eu păcălit şi de astă dată şi nu m-am supărat, pentru că însuşi Chamisso nu era vrednic să facă umbră pământului, darmite eroul său… Asta e tâlcul, iubite domnule subdirector, dar dacă voi aţi

înţeles altceva, eu v-am lăsat în pace!

— Bine, bine! Dar ce vrei de la mine? Eu nu-ţi pot oferi nimic şi nu cer în schimb nimic!

— Vă înşelaţi, domnule Ulrich, reluă Satana din ce în ce mal insinuant, mai fermecător, cu gesturi şlefuite de milenara utilizare a diavolului în toate scenele omeneşti. V-am desprins din adâncurile reşedinţei mele şoapta de jale şi v-am auzit de la multe mii de leghe vaietul care vă întovărăşea tristeţea acum câteva minute când veneaţi trudit acasă… Vă ofer fericirea, bucuria, în schimbul tristeţii!

— Şi ce vă pot da eu?

— V-am spus: tristeţea! Vreau să vă cumpăr tristeţea. M-am plictisit în veşnica mea bucurie… În imperiul meu, aşa întunecat cum îl socotiţi voi, domneşte râsul şi veselia covârşitor mai mult decât în zilele luminoase care se întind deasupra pământului… Am nevoie de multă tristeţe şi de grea amărăciune ca să vopsesc un fundal pentru bucuria iadului meu şi cum ştiam că sunteţi omul cel mai trist din oraş, m-am adresat domniei voastre.

Ochii diavolului clipiră ca fosforul ademenirii în noaptea tânguitoare care-l învăluise pe Ulrich toată viaţa. Degetele Satanei se subţiară într-o acoladă reverenţioasă, genunchii i se îndoiră într-o plecăciune copleşită de curtenire, iar glasul său, dăruit cu inflexiuni care furaseră o savoare vrăjită, se prelingea mieros în urechile lui Ulrich, care începu a tuşi tare şi a săvârşi mişcări violente ca

să se trezească din vis. Demonul, însă, cu ştiinţa tuturor lucrurilor şi cu sentimentul tuturor bănuielilor omeneşti, îi puse mâna pe umăr şi, scuturându-l prieteneşte, îi spuse:

— Adineaori voiaţi să vă lepădaţi de mine pe motiv că nu aveţi relaţii decât cu statul şi acum voiţi să mă alungaţi nădăjduind că toată această, pe cât de fericită, pe atât de reală întâmplare e scufundată în uriaşul vis al somnului. Domnule Ulrich! Un diavol nu are nevoie să patineze pe sticla visului atunci când creaţia i-a asigurat realitatea vieţii adevărate... Numai sfinţii şi mântuitorii apar în vis.

Şi zicând acestea, luă toate registrele lui Ulrich şi i le aruncă într-o băltoacă din apropiere, atingând pentru o clipă chipul lunii oglindit în ea. Şi cum subdirectorul se repezi ca să le scoată, dracul îl pironi cu privirea adăugând:

— Nu mai aveţi nevoie de aceste registre blestemate dacă vreţi să cădem la o învoială, iar de nu, toate registrele din lume, ordonate ca prin farmec, nu vor izbuti să vă acopere tristeţea.

Ulrich rămase ca trăsnit câteva secunde, apoi, cu hotărârea care-l caracteriza de câte ori în urma unei îndoieli îşi dădea seama de adevăr, avansă spre interlocutorul său cu vorbele:

— Excelenţă drăcească! Îmi dau seama că nu e vis, că e adevărat, că sunteţi binefăcătorul meu. Spuneţi şi primesc!

Mephisto se răsuci în loc, deschise larg aprigele-i arcuri ale sprâncenelor, se înţepeni pe

picioare, descrise cu mâna de abanos nişte cercuri pe tabla întunecată a cerului de noapte şi, ca şi cum ar fi stins nevăzutele becuri ale întunericului, lumina năvăli din cealaltă parte a lumii. Din acest moment, fireşte, începe viaţa de aventuri a lui Ulrich; a ajuns acasă când s-a crăpat de ziuă şi asta pentru prima dată în viaţa lui de om căsătorit. Doamna Zenaida dormea, astfel încât nu fu nevoit nici măcar să-i dea socoteală unde şi cum de a zăbovit atât. Nu pentru că nu ar fi avut încredere în seriozitatea acelei discuţii nocturne şi în învoiala lui cu Satana s-a trezit Ulrich ca de obicei, s-a îmbrăcat şi a plecat la birou, ci pentru că se tema ca stând acasă să nu trezească bănuielile soţiei sale şi, astfel, nevoit să spună ceva, să nu strice puterea vrăjii. Când a străbătut maidanul, a văzut toate registrele sale în băltoaca în care săriseră în noaptea precedentă. Le ridică unul câte unul, cumpără apoi de la debitul din colţ un jurnal cu foi multe în care le înveli şi, odată ajuns la minister, le încuie într-un sertar, temându-se că altfel, încurcând afacerile statului, acesta să nu impieteze asupra legământului său cu diavolul. Toată ziua, Ulrich se prefăcu a scrie, simulă o muncă încordată ca să acopere cu nepăsarea celorlalţi comoara descoperită de el. La prânz, trimise vorbă acasă printr-un servitor că nu poate veni, numai ca să rămână cât mai singur şi să mângâie cât mai nestingherit blana generoasă a acelui animal care se numeşte nădejdea. Când veni înserarea, un fior zgudui trupul lui Ulrich; se

ridică brusc de pe scaunul reveriei sale de o zi întreagă, scoase din sertar pachetul cu registre, îşi luă bastonul şi pălăria tare şi plecă cu pasul hotărât al omului care nu trebuie să se lase aşteptat prea mult la o întâlnire fixată. Când ajunse în dreptul maidanului, coincidenţa sau fatalitatea vrură ca Ulrich să fie din nou în căutarea unei gămălii de fosfor ca să-şi aprindă ţigara. Dar printre firele de burniţă ale înserării se ivit zvelt, graţios, dănţuind ca pe cleştar trupşorul de cobalt înflăcărat. De astă dată, drăcuşorul sosi fără tavă, întinse braţele-i diafane şi prinse ţigara lui Ulrich cum ar fi prins un fluier pe care începu să cânte mut, da convingător, neauzit, dar arzător, aria flăcărilor. Strânsoarea dură o secundă, până când capătului de tub al tutunului i se comunică jăraticul; apoi, spiriduşul dispăru, topindu-se într-o reverenţă. Pe aripile negre ale întunericului, însuşi Satana îşi făcu apariţia. În locul unde sta diavolul, fundalul nopţii deveni întâi palid, până când lumina făcu o roată în chip de halo sau de aură, pentru a încununa cu un cerc străveziu un cap nu cu mult mai încântător decât acela care ne este prezentat în toate cărţile de specialitate... Buzele roşii ca scânteia se desfăcură şi excelenţa sa articulă:

— Bună-seara, Ulrich!

Şi când slujbaşul de la minister, într-o pornire cu totul firească, întinse mâna spre Satana, acesta, scoţându-şi de pe degete nişte mănuşi negre, i le dădu, urmând:

— Ţine, în semnul unei amiciţii care ne va lega de-a pururi, aceste mănuşi care au virtutea de a sili pe oricine să-ţi întindă mâna; oameni politici, neguţători mari, profesori şi cărturari cu faimă, artişti neîntrecuţi, prinţi, regi, împăraţi, sihaştri sau oameni de bine se vor bucura să dea mâna cu domnul Ulrich.

Omul cu registre luă mănuşile cu un gest de aşa fel, încât insinuă diavolului ideea că acest mic dar i se cuvenea, apoi adaose:

— Bună seara, alteţă satanică; am venit să vă caut, cum de altfel, sper, că aţi înţeles, pentru a perfecta acordul care, principial, a avut loc între noi, înainte cu douăzeci şi patru de ceasuri!

— Exact! clipi diavolul. Pentru curajul pe care-l ai de a înfrunta poveştile omeneşti, pentru îndrăzneala pe care o ai de a te răzvrăti împotriva acestui tată care-ţi poartă de grijă de treizeci de ani şi care se numeşte statul, pentru stropul de originalitate care ţi-a îngăduit ca la această vârstă să accepţi un reviriment în cunoştinţele despre univers, despre lume, despre morală şi să primeşti o revoluţie în cariera dumitale, pentru toate acestea te voi răsplăti nebănuit!

Şi zicând acestea, de sub pulpana întunecată a nopţii, zeul compromis scoase un sul alb; acolo unde se desfăşură sulul se desfăşură şi ziua, şi arătătorul dracului arătă lui Ulrich, într-o lumină naturală, câteva rânduri cu litere latine de tipar şi în care erau cuprinse condiţiile clare ale pactului umano-satanic. Ambele personaje tăceau, dar

caracterele drăceşti prinseră glas şi, în albia nopţii, se prelinseră următoarele vorbe: „În schimbul veseliei, umorului, râsului şi a bucuriei, pe care i le dau eu, Satana, imperatorul întunericului, Ulrich îmi dă mie pentru totdeauna uriaşa sa tristeţe. Recunoaştem prin acest act că ne despărţim conştienţi de bunurile noastre, pe care anumite necesităţi ne silesc să le schimbăm. Semnat astăzi, 13 sept. 19... în dublu exemplar". Deodată, pergamentul se tăie singur pe muchie şi, ca prin farmec, apăru geamănul său cu aceleaşi litere, cu aceleaşi vorbe. Ulrich scoase stiloul şi, tremurător, semnă cele două contracte, apoi, când veni rândul diavolului, acesta muie gheara degetului său mic în călimara văzduhului, făcu unul dintre semnele sale distinctive, recunoscute încă din antichitate şi despre care pomenesc Eliphas Lévy, Christian şi alţii, scoase dintr-o geantă nevăzută două plicuri, puse în fiecare câte un pergament, îl rugă pe Ulrich să întindă guma de pe margine cu propria să limbă, le lipi şi, când şuieră: pfit! drăcuşorul reapăru. După ce Satana scuipă pe cele două plicuri cu ceară roşie, degetele mâinii sale drepte apucară capul spiriduşului, care luă deodată forma unei peceţi. Flăcăruia făcu câteva atroce contorsiuni şi, după un vaiet prelung, dar delicat, îşi dădu duhul cel rău jertfindu-se pe amprenta tatălui său. Slujbaşul luă plicul şi, cu grijă, îl adânci în buzunarul de la piept al hainei, în timp ce Mephisto îl aruncă pe al său aşa cum unii aruncă discurile; numai că din

nepăsarea gestului său se înţelegea bine că locul în care căzuse plicul era desigur biroul sau masa de lucru a Satanei. Apoi, printr-o curtenire pe care de altfel i-o acordă şi muritorii, şi sfinţii, dracul îl luă pe Ulrich de braţ şi, aşa ca doi prieteni vechi, începură a se plimba prin ceaţă. Îngerul căzut ţinea braţul lui Ulrich într-un chip foarte curtenitor, mergând lângă dânsul cu un pas suplu şi elegant. Împreună aveau aerul unei perechi ce străbătea sala unui bal. După câteva clipe de tăcere, dracul spuse:

— Domnule Ulrich, nu pot decât să te felicit pentru norocul care a dat peste dumneata; mă bucur că am putut face fericit pe un muritor de care nici Dumnezeu, nici zeii nu aveau grijă!

Slujbaşul, care căpătase deja simţul umorului şi din sufletul căruia fugise tristeţea, replică:

— Excelenţă, şi eu la rândul meu nu pot decât să vă felicit pentru rara bucurie şi satisfacţia pe care le încercaţi făcând fericit pe un om!

Acestea spuse, diavolul se dezlipi de Ulrich, îi dădu mâna şi adaose:

— Acum ne despărţim; nădăjduiesc că nu va interveni nicio defecţiune în pactul care reprezintă angajamentele noastre; dacă totuşi se iveşte ceva, comunică-mi prin prima flăcăruie pe care o vei întâlni, deoarece focul, adică cel puţin unul dintre elementele lumii, îmi aparţine; fereşte-te, însă, de surogatele focului, cum este, de pildă, electricitatea, care nu este decât focul trucat. Aceasta este o născocire a lui Dumnezeu, care a

pizmuit prea mult şi prea neputincios strălucirea, flacăra şi jăratecul meu!

Diavolul se răsuci ca un şurub, dar vertiginos, şi dispăru în inima pământului. Ulrich îşi continuă aproape liniştit drumul spre casă. Noaptea de toamnă cobora tot mai adânc pe treptele întunericului şi luna, ca o lanternă uriaşă, îi arăta drumul… Gândurile slujbaşului de la minister alunecau când sprinten şi graţios, când grav şi tulburător pe pojghiţa lucioasă a acestei unice întâmplări din viaţa sa nestrăbătută cândva de o surpriză. Când ajunse acasă, ochii câinelui străluceau ca fosforul, de parcă ar fi pecetluit cu bucuria lor certitudinea lui Ulrich. Doamna Zenaida îl aştepta trează. Când îl văzu intrând, spuse:

— Dar bine, omule! Ai început să vii prea târziu. Când mai dormi, când te mai odihneşti? Mâine dimineaţă pleci doar iar la slujbă.

— Ba nu mai plec deloc, Zenaido!

Atunci, femeia ridică vertical jumătatea superioară a trupului, îşi potrivi astfel perna care fusese la căpătâi, încât să-şi sprijine spatele la tăblia patului, răsuci discul vederii pe osiile orbitelor şi, într-o singură răsuflare, exclamă:

— Cum? Te-au dat afară după treizeci de ani? Ce ai făcut, Ulrich, ce ne facem?

Şi mâinile soţiei se încleştară, gata să se frângă în gestul clasic al disperării. Dar fluturele zâmbetului de linişte şi superioritate, vizitând pentru prima dată într-o prea încercată existenţă

omenească buzele lui Ulrich, îşi fâlfâi aripile din ce în ce mai stăruitor. Slujbaşul îşi scoase haina şi vesta, desfăcu nodul de la cravată, aruncând toate cu o nepăsare vecină cu aiureala. Ulrich făcu un gest liniştitor, nădăjduind că în acest chip va reuşi s-o facă pe soţia sa să aştepte încă puţin pentru ca, întins fără nicio grijă în pat, să-i lămurească taina. Doamna Zenaida, însă, întorcea capul cu atâta iuţeală într-o parte şi-ntr-alta, încât imprecaţiile ei ţâşniră în cele patru puncte cardinale ale lumii. Dar omul care-şi părăsise slujba îşi scoase ghetele, ciorapii şi numai când fu până la gât sub plapomă începu:

— Ascultă, Zenaido! Suntem luaţi de atâta vreme şi cred că niciodată n-ai putut să te plângi de cuminţenia mea; o viaţă întreagă ţi-am fost credincios ţie şi serviciului meu; nu v-am părăsit decât pe unul pentru celălalt; a venit, însă, timpul ca să rămân numai cu tine!

Spunând acestea, Ulrich luă de pe noptieră, unde îl pusese înainte de a-şi scoate haina, plicul cu sigiliul Satanei şi, înmânându-l tovarăşei lui de viaţă, adăugă:

— În plicul acesta se află legământul norocului nostru! Desfă şi citeşte!

Degetele tremurătoare de furie şi de aşteptare rupseră plicul şi scoaseră pergamentul. Dar când doamna Zenaida vru să citească, îşi dădu seama că aşa-zis scrisul, legământ al fericirii, era un pergament imaculat! Şi tocmai când femeia vru să-l arunce cu plic cu tot în obrazul bărbatului ei,

acesta aprinzând un chibrit pentru ţigara pe care se pregătea s-o fumeze cu o tihnă pe care doar gloria o poate da, ochii soţiei sale începură să distingă literele care, la lumina becului electric, potrivit avertismentului drăcesc, nici nu vrură să se arate. Doamna Zenaida apucă să citească doar cuvintele: „În schimbul veseliei, umorului, râsului şi al bucuriei, pe care i le dau eu, Satana, imperatorul întunericului…”, când flacăra stingându-se, Satana, care se declara imperator al întunericului, se ţinu de acest ultim cuvânt, căci slovele celelalte se ascunseră din nou. Atunci, Ulrich, amintindu-şi de ultima recomandare a diavolului, reaprinse un chibrit. De astă dată, flăcăruia, printr-o bizară iniţiativă, se desprinse de pe gămălia de fosfor, de ca şi cum infima-i făptură s-ar fi speriat de explozia prin care se născuse şi, căpătând forme din ce în ce mai suple, se culcă orizontal pe apele negre ale odăii care se scufundă în întuneric şi aşa, de pe trupul ei subtil, se desfăcură două braţe diafane care săvârşeau mişcările unui înotător. Atunci, cei doi soţi văzură flăcăruia înotând până la capătul celălalt al încăperii, aterizând pe firul străbătător al unei lumânări ce se găsea pe pervazul ferestrei. Spiriduşul înflăcărat se învârti într-o spirituală piruetă, retranşându-se fad într-o cuminţenie clasică pe mucul lumânării… Numai atunci atmosfera se lumină din nou şi soţia slujbaşului de la minister izbuti, cu gândul patinând pe învelişul de spaimă al admiraţiei, să continue: „… Ulrich

îmi dă mie uriaşa sa tristeţe; recunoaştem prin acest act că ne despărţim conştienţi de bunurile noastre, pe care anumite necesităţi ne silesc să le schimbăm. Semnat astăzi, 13 sept. 19… în dublu exemplar”. Nevasta lui Ulrich nu credea în draci, dar, în faţa acestor manifestări vădite, se pomeni vorbind de ca şi cum toată viaţa ar fi fost încredinţată că existenţa Satanei este faptul cel mai neîndoielnic:

— Bine, Ulrich, toate bune! Dar veselia şi umorul cum sunt cu putinţă dacă n-ai bani?

— Tocmai aici, Zenaido dragă, trebuie să admiri şiretenia mea; pasămite, diavolul şi-a luat angajamentul ca să mă facă fericit, vesel şi bucuros; dacă, prin urmare, bucuria mea e legată de aur, prin aceasta el se angajează să-mi dea aur!

— Bagă numai de seamă, replică plină de avânt soţia sa, nu cumva diavolul, prin iscoadele sale, să te facă bucuros şi fără bani; nu te lăsa încântat, Ulrich; păstrează tristeţea până când o să fii bogat.

Fostul slujbaş rămase o clipă pe gânduri, apoi, văzând lumina lumânării, îi veniră în minte cuvintele lui Mephisto, care-i spusese la despărţire că dacă se iscă vreo neînţelegere să-l încunoştinţeze prin omuleţul său de încredere, care acum era ocupat cu sorbirea lichidului fierbinte de ceară. Ulrich se adresă lumânării, spre marea stupefacţie a doamnei Zenaida:

— Iubite ambasador! Comunicaţi împăratului că fără bani nu devin bucuros!

Şi, spunând acestea, frecă degetul arătător al mâinii drepte de platoul celui gros, făcând astfel, printr-un cunoscut argou al înţelesurilor, semnul nevoii de bani. Atunci, deodată, între degetele sale care se frecau ironic şi destul de ireverenţios către flăcăruie, apăru o monedă rotundă, strălucitoare, galbenă, de aur! Ulrich, aproape încremenit, dădu doamnei Zenaida banul şi, când frecă a doua oară degetele, apăru un altul, apoi încă unul şi aşa mai departe. Cei doi soţi înţeleseră farmecul şi, de teama ca să nu fie văzuţi cine ştie cum dintr-o odaie alăturată sau din stradă, se grăbiră amândoi să sufle în lumânare. Dar flăcăruia nu vru să se clintească; se stingea cât ar dura un fulger, dar se reaprindea ca o pasăre Phoenix, scotea limba, dănţuia, sărea într-un picior, în două, făcea tumbe cu căpşorul pe vârful şiretului de scrum, întindea braţele, le strângea; Ulrich mai suflă o dată, de două ori, de şapte ori, dar totul fu zadarnic. Atunci, soţii se hotărâră să o lase să ardă până când lumânarea va fi pe de-a-ntregul mistuită. Drăcuşorul, satisfăcut, îşi întinse limbile în aer, plescăindu-le de găoacea lumânării ca de cerul gurii, lingând întruna ceara de parcă ar fi refăcut tainic fagurele de miere. După aproape o jumătate de oră, tubul lumânării ajunse la grosimea unui nasture. Spiriduşul pătimaş hohotea încă în beţia acestei băuturi, care este pe semne licoarea vrăjită şi extatică a flăcărilor, mai plescăi o ultimă dată, apoi, biruitor, se lungi pe spate şi, cu mişcări dezordonate,

înfăşurat într-o beatitudine nespusă alunecă, din nou pe valurile de întuneric în care căzuse încăperea de când a dispărut ceara şi aşa, înotând în avalanşa beznei, despică printr-un tăiş abstract şi neverosimil atomii geamurilor şi dispăru în noapte ca să-i dea raport de cele întâmplate lui Scaraoţchi.

Să lăsăm pe Ulrich şi pe Zenaida să înnebunească de bucurie frecând degetele născocitoare de aur, de galbeni strălucitori, şi să urmărim pe spiriduş prin toate meleagurile pe care le străbate, prin toate întunecimile şi luminişurile lumii, pentru a ajunge în faţa stăpânului său, spiritul negru şi atotputernic ce-i încredinţase o misiune.

Geamul de la fereastra casei lui Ulrich crăpă din pricina flăcării cobaltului care, îndată ce ajunse afară, lăsă să i se întunece culoarea, după ce degetele-i diafane apăsară cu o nespusă sprinteneală pe toată uluitoarea claviatură a unui curcubeu pe care zarea străbătută de ploaie şi de soare nu l-a văzut niciodată. Acum era galben-roşiatic întocmai ca flacăra, acum curgeau în aripile-i imateriale stropi de aramă; drăcuşorul înotă în apele văzduhului ca o cometă în miniatură şi de-abia îl vedeai violet când, pe nesimţite şi totuşi deodată, îşi muia coada într-un verde care-i înfiora întregu-i trupşor ce se zbătea în ţipete colorate. Dar mai era ceva ce nu se putea vedea, cred, decât arareori pe lume; un simţământ de fermecată admiraţie te copleşea la vederea unei

stranii armonii dintre graţioasele mişcări şi culorile în care se scălda drăcuşorul; mişcările şi culorile păreau unul şi acelaşi lucru, născându-se unele dintr-altele, într-un chip şi într-o ordine drăcească, dar pe care nici zeii nu le-ar fi putut răsturna. Când arămiul se prelingea de la cap spre coadă, trupul micului ambasador tresărea şi, către fiecare încheietură, îi năvălea sângele roşu care, pe măsură ce devenea albăstrui, picura balsam peste rănile acestui trup zguduit ce prindea să dănţuiască în mişcări nobile şi liniştite. Când se infiltra violetul care-şi trecea stropii printr-o sită portocalie, atunci mlădierea spiriduşului se întovărăşea cu un fel de profunzime, în perspectiva căreia nunţiul dracului biruia proporţiile-i neverosimile, devenind mare peste tot întinsul cosmosului adâncit în noapte. Atunci, întreaga-i făptură, străpunsă parcă de şuieratul veşniciei, acoperea cu o mantie nemaivăzută lumea care zăcea jos, nesimţitoare la grandioasa scenă a nălucilor de dincolo de ea.

O grotă se deschide după ce, în urma unei fâlfâiri a beznei, cortina lumii se dete la o parte. Întunecarea acestui decor este altceva decât negrul de cărbune pe care-l poţi vedea acoperind pânzele atâtor maeştri. Bezna care ţâşnea din această înfricoşată genune a lumii nu are nicio asemănare cu vopseaua neagră născocită de oameni sau găsită de ei în natură. Bietul nostru negru, lipit pe această satanică pardoseală, ar sclipi ca o aură care încercuieşte capul unui sfânt.

De unde să fur vorbele care să tălmăcească ceea ce se petrece la această margine a lumii? Cum să potrivesc cuvintele ca măcar prin încheieturile lor tainice să se strecoare pulberea dătătoare de înţelesuri? auziţi? Era un dezmăţ al întunericului, o beţie îndrăcită a unor abisuri de păcură, o dănţuire fantastică a prăbuşirilor cereşti, prin care străbătea rânjetul negru al unui corb fulgerat. Aici, la această poartă a lumii, culorile vibrează ca sunetele, străbat ca ţipetele deznădăjduite, iar haosul se umple de spaimele lor aşa cum se înfricoşează pădurile de freamătul copacilor şi de urletul fiarelor.

Coardele beznei plesniră, cum plesneşte biciul trăsnetului şi Ialdabaoth căzu cu o aşa stranie repeziciune, încât deopotrivă ai fi putut crede că a venit de jos în sus. Fiara întunericului îşi descleştă dinţii de pe trupul Satanei, care-şi făcu apariţia într-o mantie strălucitoare, în vreme ce cobaltul prichindel adăsta într-o poziţie de prosternare. După ce, cu pârghia gândirii sale diavoleşti, căpetenia îngerilor căzuţi ridică pe piticul spiriduş, acesta începu:

— Stăpâne! Vin din lumea lui dumnezeu (după rânjet se înţelegea că drăcuşorul pronunţa fără majusculă numele Domnului…). Pe Ulrich şi pe Zenaida i-am lăsat orbiţi de strălucirea aurului tău. Zenaida l-a povăţuit pe bărbatul său ca nu cumva să-ţi dea tristeţea fără bani, iar în clipa în care galbenii începură a curge cu nemiluita, oamenii noştri s-au înveselit neînchipuit de mult.

În privirea lui Lucifer apărură sclipirile satisfacţiei, în vreme ce şarpele perfidiei, ca o cureluşă nevăzută, îi tivea marginile buzelor, din care, ca un şuierat, ţâşniră cuvintele:

— Ascultă-mă, fiule! De acum înainte, tu îl vei însoţi mereu pe Ulrich, fostul subdirector din minister; vei interveni în viaţa lui pământească făcându-i-o plăcută şi vei îngrămădi atâta bucurie în zilele lui, încât să-i goneşti, spre meleagurile mele, tristeţea şi amărăciunea de care ştii câtă nevoie am. Cred că nu este necesar să-ţi atrag luarea-aminte asupra faptului că această tristeţe, de care toţi muritorii vor să se lepede, este tot ce e mai de preţ în viaţa lor. Aici stă întreaga superioritate a oamenilor asupra tuturor celorlalte vieţuitoare, ba chiar şi asupra zeilor. Plantele, animalele şi înşişi zeii nemuritori au dureri, dar această suferinţă filtrată, amărăciunea infinită, melancolia nespusă sunt aurul sufletului omenesc; ele singure sunt miracolul creaţiei omeneşti. Filosofii şi înţelepţii sunt preoţii religiei mele, cu care eu ţin pe oameni în obscurantism. Numai filosofii şi înţelepţii le vorbesc oamenilor despre fericire, bucurie, linişte şi claritate, îi incintă cu toate acestea şi, alungându-le tristeţea, o culeg eu. Şi unde mai pui că toţi aceşti aşa-zişi deschizători de drumuri, aceşti gânditori sunt exemplarele de rasă ale umanităţii, adică aceia care, prin propriile lor învăţături şoptite de mine la urechea vanităţii lor, se leapădă de cea mai mare, mai intensă, mai fierbinte, mai ameţitoare

tristeţe. Ei îmi dau mie melancolia, iar eu le ofer în schimb idei, argumente, sisteme şi chiar revoluţii în cunoştinţele lor despre lume. Nu mai ţii minte ce am făcut mai deunăzi cu bietul profesor de la Königsberg? (Un veac şi jumătate pentru Satana însemna doar parcursul a două-trei zile.) Kant era un omuleţ scund, străbătut, de un suflet uriaş; când s-a pomenit pe lume aşa pitic, urât şi ocolit de femei, şi-ar fi pus capăt zilelor dacă eu nu i-aş fi strecurat la ureche cântecul de sirenă al faimei şi ar fi murit de zece ori dacă nu l-aş fi atras în mrejele acelui formidabil orgoliu prin a cărui gigantică pâlnie a strigat drumeţilor de la răscrucea veacurilor. Astfel, *Critica raţiunii pure* este reversul neînchipuitei sale tristeţi cedată mie. L-am căţărat pe marele Immanuel pe caraghioasele picioroange ale vanităţii, ca să mai uite de micimea trupului şi, în vreme ce el se veselea prinzând pe oameni în lanţurile antinomiilor ca un cowboy călărind pe un cal metafizic, eu îi culegeam deznădejdea gonită de falsa lui bucurie.

— Bine, stăpâne! Dar atunci nu înţeleg ce vom face noi cu prostul ăsta de Ulrich, de vreme ce spui că tristeţea cea mai fină aparţine oamenilor superiori. Să căutăm mai bine un filosof de geniu.

Amarul surâs al lui Belzebut iscă în mintea piticului următoarea replică, rostită neauzit pe surda claviatură a înţelegerii:

— Ar fi minunat, dar e teribil de greu, chiar pentru puterea mea. Oamenii de geniu au orgoliu,

mândrie şi încredere, dar certitudinile lor sunt scurte ca un fulger pe cerul cenuşiu al îndoielii. Or, îndoiala este tristeţe, o tristeţe mare, adâncă, iluminată când şi când de bucurii vremelnice. Tristeţea asta e nedezlipită de înţelept, ca o umbră de trup, şi nu pot lua din ea decât atunci când o pulverizează lovitura violentă a ideii sigure. Filosofia sceptică a unui Sextus Empiricus, de pildă, este o uriaşă tentativă de evadare din carcera bucuriei. Această descoperire a lui Empiricus a fost pentru Ialdabaoth o licitaţie pierdută în favoarea unei divinităţi a ipotezei… Ulrich, în schimb, este un om ca toţi oamenii. Nu e chiar atât de prost, dacă s-a lăsat ademenit de mine. Oamenii proşti nu pot fi păcăliţi. Inteligenţa este simţul mirosului care împinge peştele spre rima din undiţă. Fără acest fler care se zbate nevăzut sub solzii prostiei, pescarul s-ar întoarce cu mâna goală… Momeala îşi găseşte un sprijin chiar în însuşirile vietăţii păcălite…

— Maiestate, făcu spiriduşul zvârcolindu-se, vorbele astea depăşesc înţelegerea mea!

— Să te deprinzi cu ele. Paradoxul este o băşică pe limba lui Dumnezeu, pe câtă vreme în Infern el este de multă vreme o instituţie de stat.

Micul ambasador făcu o ciudată reverenţă, se dădu câţiva paşi înapoi, ferindu-se parcă de dogoarea înţelegerii satanice, apoi vorbi:

— Să căutăm, dară, un mare artist, Înălţimea Ta, şi să-i luăm tristeţea.

— E mai greu! răspunse întunecatul suveran.

Artiştilor adevăraţi le-am luat claritatea, fără de care deznădejdea însăşi e palidă. Numai înţelegerea limpede degajează tristeţea, atunci când îşi asigură ei bucuria. Ceea ce-ţi destăinuiesc acuma este una dintre cele mai fundamentale legi ale chimiei interioare. Artistul nu e o făptură liberă; arta lui exprimă un imperativ, o poruncă sau, ceea ce e tot una, o vocaţie. Un legământ vechi cât lumea mă sileşte să-mi caut satisfacţiile acolo unde sălăşluieşte hazardul.

— Atunci să urmărim un sinucigaş! sugeră pipernicita arătare.

— Nu! Nu! se împotrivi însufleţit stăpânul. Sinucigaşii fug atât de tare de tristeţe, încât pe curbura universului o ajung din urmă. Cel ce-şi ia zilele se împotmoleşte în disperare ca o muscă într-un borcan cu miere. Sinucigaşii mor în extaz! De câte ori cineva îşi pune capăt zilelor, eu simt fiorul pierderii ireparabile. O detunătură de armă a unui amant părăsit, un ştreang răsucit în jurul unui gâtlej de însăşi mâna victimei, un strop de otravă înghiţit cu bună ştiinţă sunt pete albe, de ruşine pe tăblia de păcură a iadului. Sinuciderea este triumful tristeţii şi nicidecum abandonarea ei.

— Prin urmare, dacă tristeţea are cel mai mare preţ, Plotin din neştiinţă susţinea că sinucigaşii pierd prorogativul nemuririi, de vreme ce nemurirea e legată de o moarte firească.

— Nu! Plotin era un veritabil iniţiat, care pretindea că cel ce-şi smulge viaţa cu violenţă din trup pierde privilegiul eternităţii. Sinucigaşul,

însă, nu comite nicio violenţă; el se deprinde cu ideea acestui fel de dispariţie. Moartea celui ce singur îşi ia zilele creşte ca o plantă udată de ploaia gândurilor negre. Când am văzut că acest gânditor deosebit de profund dibuieşte însuşi rostul lucrurilor, l-am orbit, astfel încât a trebuit ca elevul său Porphiros să-i redacteze învăţătura. Pe acesta, l-am păcălit eu şoptindu-i o interpretare originală, astfel încât *Eneadele* reprezintă cugetarea lui Plotin alterată de judecata unui ucenic căruia la timp i-am strecurat o eroare sub formă de comentariu.

Drăcuşorul începu să sară de bucurie, aşa cum va fi sărit odinioară Arhimede, când o intuiţie extraordinară i-a dăruit principiul în ziua în care se scălda ca să se pregătească de moarte şi când apa caldă îi dezgheţase, pesemne, inteligenţa.

— Evrica! şuieră ştafeta diavolească. Să poposim într-un balamuc, adică acolo unde nebunii râd, dispreţuind tristeţea, care ne va reveni nouă!

— Eşti naiv, copilule. Nebunii sunt veseli din prefăcătorie. Ei râd ca să-şi ascundă tristeţea. N-ai văzut că, atunci când stau singuri, oamenii aceştia anapoda sunt foarte serioşi? În genere, oamenii sunt proşti şi au înţelegerea mărginită; cum să fie, dară, nebuni cei ieşiţi din minţi? Ascultă, băiete I Renunţă să fii sfetnicul meu. Ne apucă ziua cu flecăreala asta. Trebuie să ne retragem… Coboară pe pământ şi înveseleşte pe Ulrich şi familia sa aşa cum ţi-am poruncit. De rest, am eu grijă.

Colţii soarelui începură să muşte uriaşa dihanie a nopţii care, după puţină vreme, fugi, lăsând pe cer o dâră sângeroasă. Peste Infern s-a aşternut varul dimineţii şi asta ne face să înţelegem că regatul Satanei nu se întinde în spaţiu, ci în timp.

Iată-ne, prin urmare, pe pământ, într-o zi în care făptura calendarului, ruşinată parcă de platitudinea unei săptămâni întregi, roşeşte, putând în sfârşit să strige că e duminică.

Ulrich şi Zenaida au degetele rănite şi, dacă jos pe podea n-ar sta săculeţii cu aur, ar crede mai curând că duhuri necurate i-au torturat în somn, zgâriindu-i ca pe Eleonora Zugun, fata maltratată de diavol, decât că, în urma unui legământ tainic, s-au trezit cu mâinile însângerate. Odaia e plină de reflexe aurii iar rânjetul galben al metalului nobil li se pare surâsul făgăduielii. Galbenii aveau chipul celui mai mare geniu militar al popoarelor moderne, ale cărui cuceriri aveau să dureze, ce e drept, puţin mai mult decât frumoasa aventură a fostului subdirector de minister care, împreună cu Zenaida, îşi oblojea rănile, făurind totodată fantastice planuri de viitor. Toată povestea vieţii lor, din seara ciudatei întâlniri, pare un fir desfăcut de pe un ghem, fără nicio ruptură, fără vreun nod, continuu cum numai fatalitatea poate fi.

Figurile celor doi soţi se răsfrângeau în strălucirea aurului iar Ulrich, gândind că se oglindeşte în metalul preţios, începu a surâde,

trimiţând astfel, prin undele văzduhului, primele probe de tristeţe Satanei. De la o vreme, obosiră să mai fabrice bani, hotărând să se odihnească. Se lungiră în pat şi aşa, în poziţie orizontală, următorul gând lunecă spre capul domnului subdirector: „Oare nu suntem noi falsificatori de bani?” Dar Zenaida, care începu să-şi înţeleagă soţul printr-o intuiţie ce ieşise la iveală în această zi minunată, spuse, ca şi cum ar fi răspuns nedumeririi sale:

— Ascultă, Ulrich! Greu se câştigă aurul; uite, mi s-au jupuit degetele.

Atunci, apăru spiriduşul, cu o înclinare a cărei perfidie nu putea să fie vizibilă în vecinătatea sclipirii de aur, şi, ca pentru a readuce întreaga întâmplare mai aproape de pământ, picură următoarea replică:

— Dar nu e nevoie, oameni buni, să vă însângeraţi degetele. Nobleţea aurului frige pielea omului care nu se simte aristocrat, aşa încât, până să vă obişnuiţi cu noua situaţie, folosiţi mănuşile!

Ulrich surâse.

— Eşti dat dracului, băiete!

— Atât de grozav, întări ambasadorul în miniatură, încât voi da înapoi toate arătătoarele ceasornicelor din oraş, voi întoarce timpul din drum, ca să mai găsiţi magazinele deschise, să faceţi târguieli cum nu s-au mai făcut în casa asta, să invitaţi lume multă pentru a serba pământeşte, dar cum se cuvine, legământul dumneavoastră cu veşnicul meu stăpân.

Şi, zicând acestea, drăcuşorul dispăru, ca şi cum ar fi fost aspirat de un tub din care s-ar fi scos aerul. Deodată, fulgii de zăpadă ai duratei începură să se ridice unul câte unul spre cerul timpului. Când Ulrich îşi scoase din buzunarul vestei ceasornicul care treizeci de ani îi simbolizase imuabila fizionomie a preciziei, văzu pe cadran un asemenea balamuc în mişcare, încât izbucni în râs. Minusculul aparat de buzunar i se păru o persoană oficială în frac şi cilindru, luată la bătaie de copiii gazdei şi dată afară pe scări în pumni şi palme. Se auzi un vâjâit ca un vuiet de durere; acele se învârteau înapoi cuprinse de panică, roţile uruiau zvârcolindu-se; arcurile plesniră, sărind din cutie ca maţele din pântece, în vreme ce ceasornicul căpătase ceva din graţia unui dine turbat a cărui limbă era scoasă de un cot, însetată de timp. Şi în aceste momente, mulţi oameni subtili şi bântuiţi de ciudăţenii, întinşi pe pat în camerele lor de dormit sau fumând într-o atmosferă liniştită, au trăit strania senzaţie a lui „déjà vu”... Se face tăcere... Pânza stărilor lăuntrice se destramă şi ţi se pare că te-ai scufundat în vid; o frunză se desprinde din uriaşul copac al extazului şi această cădere de fulgi de zăpadă ce lunecă spre pământul simţurilor antrenează o lume de aduceri aminte. Timpul, ca o manta întoarsă pe dos, a rămas cu căptuşeala amintirilor pe dinafară. În realitate, da, în realitate! – ştafeta diavolului a produs răsturnarea, înşfăcând de coadă fugara şopârlă a

duratei, din care s-au desprins doar câteva momente.

Mosorul vieţii lui Ulrich, însă, cu toate că fâşiile secundelor încremeniseră pe loc, se desfăcu violent, aşa că în tulburătoarea poveste a copilului cuprins de nostalgia unui viitor care întârzie prea mult prin meleaguri mai îndepărtate. Domnul subdirector dădu sfoară în oraş că i-a revenit o moştenire extraordinară din partea unui unchi pe care valurile sorţii l-au dus în Texas şi care a binevoit să moartă oportun, adică înainte de a putea cheltui ceea ce doar norocul lui Ulrich l-a făcut să agonisească. Pasămite, asociatul lui Belzebut a renunţat la adevăr ca şi la tristeţe, cu atât mai mult cu cât începuse să simtă că marile bucurii sunt fluturi firavi, prinşi în plasa de păianjen a iluziei. Dar nu are însemnătate decât faptul că lumea l-a crezut, pentru că e dat în firea noastră ca să primim mai curând o minciună verosimilă, decât un adevăr neverosimil…

Am spus că era duminică pe tot parcursul lumii, iar fostul slujbaş, îndemnat de pitica văpaie, a trimis invitaţii pe la rude, prieteni şi cunoscuţi, lămurind că „cu prilejul retragerii din viaţa publică” ţine să dea un banchet de adio. Ca să poată deveni vesel, strategia Satanei îl puse în situaţii ridicole. Era către sfârşitul iernii; din când în când, parcă în amintirea viscolului, vântul îşi mai umfla pieptul, dar se cunoştea că îşi pierduse autoritatea. Mai sufla deasupra caselor, printre uliţe şi, mai ales, la marginea oraşului, adică acolo

unde slabele sale puteri nu prea găseau zăgazuri.

Ulrich deschise ferestrele dormitorului şi privi, aplecat pe pervaz, strada pustie. Zenaida nu-l slăbea din ochi, ca pe o pradă; lăcomia de bani o făcea să-l urmărească aşa ca pe o victimă, deşi ea îl iubea foarte sincer. Deodată, fostul subdirector izbucni într-un râs grozav.

— Ce ai omule? făcu Zenaida.

— Eu? Nimic!

— Dar atunci cine a râs?

— Vezi! Chestiunea asta mă lasă absolut indiferent! Zenaida, a cărei fantezie era chiar mai măruntă decât viaţa pe care o dusese până acum, nu pricepu nimic din atitudinea bărbatului ei, pe care şfichiul de bici al legământului diavolesc îl şi atinsese în treacăt.

— Ascultă, Zenaido, lasă asta; la urma urmelor, am devenit şi eu mai vesel de când am bani.

— Nu, îi curmă vorba soţia. Nu eşti încă destul de bogat pentru bucuria care te-a cuprins. Întâi să-ţi faci câteva zeci de palate, să ne îmbrăcăm în straie regeşti, să avem servitori, valeţi şi lachei, aşa cum am citit în *Contele de Monte Cristo,* să o măritǎm pe Marga şi pe urmă n-ai decât să zâmbeşti dacă vrei, pentru că, să vezi, dacă diavolul îşi dă seama că ai alungat toată tristeţea numai în schimbul câtorva săculeţi cu aur, atunci ne strică fabrica.

— Asta aşa e! făcu Ulrich, rămas o clipă pe gânduri, reluând apoi fraza care-i fusese

întreruptă şi uitând cu totul observaţiile nevestesii. Tocmai la fată mă gândesc; ia-o în târg. Îmbrăcaţi-vă amândouă cu lucrurile cele mai scumpe. Croitoresele să se puie pe lucru. Astăzi ce e? Duminică! Ei bine, să se facă joi, dar joia trecută, nu joia viitoare, că nu vreau să-mi fur căciula şi să trăiesc mai puţin.

Şi se făcu, aşa cum spune la Biblie, precum grăise. Domnul Ulrich crezu o clipă că a părăsit ministerul pentru a deveni subdirectorul lumii. Fără a face semn şoferului, o maşină care străbătea uliţa se opri chiar în faţa casei. Mama, tatăl şi fiica ieşiră grăbiţi, urcându-se în automobil.

— La „Vulturul de mare”, urlă doamna.

— La peştele dracului, strigă Ulrich.

Femeia îi aruncă o privire piezişă, care voia să spună că asemenea glume ar putea trezi bănuiala şoferului şi că acesta, limbut ca toţi oamenii de meseria lui, oameni care duc indivizi suspecţi, se va apuca să împărtăşească întregii mahalale taina lor. Grija de a-ţi păstra fericirea te face adeseori să-ţi iei măsuri de precauţie pe care temerea cea mai mare nu le sugerează. În centru, fostul slujbaş opri maşina din care coborî singur, ca să se ducă la un croitor, unde ceru să-i facă o jachetă. Meşterul îl privi neîncrezător:

— Domnule! În tinereţea mea am purtat şi am şi lucrat multe jachete, dar astăzi cine le mai poartă?

— Astăzi – răspunse Ulrich, sugerând fără

îndoială la prefacerea zilei de duminică în joi – este totuna cu ieri, cu alaltăieri şi chiar cu răsalaltăieri.

Croitorul îngheţă:

— Bine! Cum vreţi, decât ce să vă spun, nu am model pentru aşa ceva.

— Model? Mie, domnule, să-mi faci o jachetă ca a capelmaistrului Thompson!

— Dar cine era ăsta?

— Şeful de orchestră care a dirijat muzica pe vaporul „Titanic” cu câteva clipe înainte de scufundare. Îl găseşti în ţinuta de rigoare în revista *Uber Land und Meer*; dacă vrei, ţi-o aduc eu.

— Da… făcu maistorul, aşa ar fi mai bine…

— Aşa! Trimiţi un ucenic la mine şi-i dau jurnalul. Acum ia-mi măsura.

Degetele croitorului desfăcură şarpele de muşama şi, când îl atinseră pe Ulrich sub braţ şi pe la genunchi, muşteriul, dintr-o săritură, ajunse pe tejghea.

— Domnule! Mie să-mi iei măsura fără să mă gâdili, pentru că eu am o boală a dracului. Uite! Sunt vesel necontenit şi mă prăpădesc de râs. Ha, ha! Ha-ha-ha…

Calfele se pitiră, vârând nasul în cusătură.

— Domnule, făcu meşterul, da până astăzi nu vi s-a mai luat măsura niciodată?

— Ba da, însă eu, să vezi dumneata, nu eram sensibil şi nu-mi venea să râd aşa cu una, cu două. Boala asta e recentă…

— Atunci mergeţi întâi la doctor şi pe urmă la croitor!

— Tocmai de aceea am vrut să fiu bine îmbrăcat, clipi spiritual Ulrich: doctorul tratează într-un fel pe cei săraci şi într-altfel pe cei bogaţi.

— Şi eu – adaose croitorul, umblând după Ulrich cu metrul în mână – tratez într-un fel pe clientul căruia îi pot lua măsura şi cu totul altfel pe cel ce nu mă lasă să-l ating.

Galbenii fostului subdirector îşi făcură efectul pentru că, după aproape două ore de caznă şi de alergătură prin atelier, prin curte şi pe stradă, clientul fu imobilizat de ucenici, în vreme ce meşterul însemna cifrele potrivite ca şi cum i-ar fi luat măsura pentru o cămaşă de forţă.

La prânz, Ulrich fu acasă; intră într-o cămară şi, scotocind fundul unui cufăr enorm, găsi revista pe care o căuta, *Peste mări şi ţări,* şi deschise acolo unde se găsea fotografia şefului de orchestră care condusese muzica în vreme ce vasul, izbit de un gheţar, se scufundase în ocean şi în valurile propriei sale legende.

— Bine, băiete, spuse Ulrich ucenicului, dă-o meşterului ca să-mi facă jacheta după modelul ăsta.

Şi, trecând prin bucătărie unde ardea focul, se adresă flăcării:

— Băgaţi de seamă, domnule ambasador, supravegheaţi croiala – şi, pentru că văpaia făcu o strâmbătură, asociatul diavolului izbucni: Mie să nu-mi faci de-astea, că te sting de nu te vezi!

Şi luând oala cu supă, o vărsă peste foc. Ucenicul o luă la fugă, înţelegând că muşteriul e nebun de-a binelea. Se întâmplă adeseori să judeci lucrurile greşit, când nu cunoşti pricinile acţiunilor omeneşti…

Zenaida şi Marga se întoarseră acasă, unde îl găsiră pe Ulrich aprinzând chibrituri, ca să se certe cu flacăra care sfârâia ironic şi se stingea îndată, ca şi cum i-ar fi întors spatele sau i-ar fi trântit uşa în nas.

— Vai de mine, tăticule, voi să bâlbâie fata.

Taică-su se întoarse şi, când văzu obrazul urât al odraslei, cuprins de o obiectivitate pe care numai necuratul ţi-o poate strecura, începu să tremure din încheieturi şi se înveseli grozav, până ce un râs sălbatic îl prăbuşi pe scaun.

Zenaida se sperie, începând parcă să ghicească urmele nefaste ale legământului cu Satana.

— Vino-ţi în fire, omule, eşti prea darnic cu dracul. Ulrich n-o mai auzea, era în leşin, într-un leşin care constituia cloroformul Satanei; în aceste clipe, din arterele sufletului fostului subdirector, printr-o operaţie de transfuzie, sângele tristeţii alerga grăbit spre rezervoarele iadului.

Zenaida îi smulse haina, îi desfăcu gulerul şi cămaşa, udându-l pe faţă cu apă, cu oţet, cu spirt, cu tot ce avea la îndemână. Ulrich sta nemişcat, păstrând pe buze un suria diafan, asemănător zâmbetului vrăjit pe care-l tăinuieşte masca fecioarei înecate în Sena…

La urma urmelor, se trezi, spunând că a avut un vis tare frumos. Se făcea că toată păcura necazurilor omeneşti se scurgea într-o vale adâncă, în vreme ce el sta fericit pe culmea bucuriei.

— Ascultă, Ulrich, făcu Zenaida, nu mai râde în felul ăsta, stăpâneşte-te; nici atâta bucurie nu e bună…

— N-are nimic, femeie – şi, rotind privirea în toate părţile şi mai ales spre maşina de gătit, ca să se asigure că nu există vreo flacără şopti: Nu ştii ce bine mă simt, diavolul a înnebunit; mi-a dat şi bani, şi bucurie.

— Dar nu cumva ţi-a luat sănătatea? clipi tovarăşa de viaţă a slujbaşului de odinioară.

— La ce mai e bună sănătatea, când omul e bucuros? îmi merge din ce în ce mai bine. Chiar dacă aş pierde toţi banii, încă m-aş simţi fericit.

— Ferească Dumnezeu să te simţi fericit şi sărac, pentru că atunci laşi dracului portiţa deschisă şi el îşi împlineşte angajamentul ruinându-ne pe noi.

În clipa aceasta, înflăcărată cometă în miniatură apăru în odaie şi cei doi soţi desluşiră vorbele:

— Atâta vreme cât va dura angajamentul nostru, feriţi-vă să pronunţaţi altfel decât în derâdere numele domnului…

— Bine, replică Ulrich, dar noi ne-am înţeles ca să fim fericiţi şi poate credinţa mă fericeşte.

— Ia seama, domnule subdirector, dumneata

vorbeşti acum despre beatitudine, în vreme ce pactul ne obligă să-ţi dăm doar bucuria.

Drăcuşorul se strecură prin maşina de gătit în burlane şi dispăru.

Zilele de vineri şi sâmbătă se scurseră fără evenimente importante. Duminica reapăru uscată şi ştearsă, ca o mână scoasă din ghips după multă vreme. Casa era lungă, podelele acoperite cu covoare care călătoriseră grăbit din Persia până-n Balcani, curtea s-a prefăcut în grădină, până ce şi câinele cel negru a căpătat, la bătrâneţe, o hăinuţa de piele ca o şa de ponei.

Zenaida avea o rochie cu trenă, de care atârnau parcă amintirile întunecate de altă dată. Figura-i era neliniştită, privirea prevestitoare. Începuse să nu-i mai placă veselia lui Ulrich. Marga sta parcă într-o ramă a cărei splendoare îi scotea în evidenţă obrazul dezagreabil. Numai cel ce făcuse un contract cu necuratul se plimba entuziast de la un capăt până la celălalt al curţii, răsucind între deget bastonaşul terminat cu căpşorul de câine, ai cărui ochi căutau, poate din pricină că au fost şterşi, şi ei, mai sticloşi spre stăpânul casei, căci numai ochii de sticlă sunt cu atât mai lucioşi, cu cât sunt mai şterşi…

Încet, încet, se lăsa seara. Primele stele păreau nişte nituri care fixau bolta cerului de construcţia lumii. Ulrich începu să cugete la toate problemele pe care le părăsise din tinereţe, din pricina nevoilor vieţii. Se gândea la imensitatea spaţiului, la numărul extraordinar al aştrilor,

întrebându-se cum se face că în atâtea lumi câte cuprinde nesfârşitul univers, tocmai pe pământ a căutat diavolul făptura asupra căreia să-şi reverse generozitatea. Nu-şi putu duce ideea până la capăt, pentru că se auzi un zgomot. Poarta scârţâi prelung. Îşi făcură apariţia doamna şi domnul Mustaţă care arătară gazdei multă deferenţă. Doamna avea o guşă despărţită în trei săculeţe ce începură a sălta de bucurie la vederea beneficiarului uriaşei moşteniri din Texas. Soţul doamnei fusese, până mai în urmă cu câteva zile, şeful ierarhic al lui Ulrich. Conu Mustaţă, cum i se spunea la minister, aruncă o privire tare oacheşă asupra lucrurilor din juru-i; căutătura îi era piezişă, ageră şi ridicolă în acelaşi timp. Părea a spune necontenit: „Aida de! Pe mine nu mă păcăliţi voi!” Avea şi mustăţi şi Ulrich, într-o clipă de tăcere, rămase nedumerit: numele îi venea de la mustăţi sau dimpotrivă? Intrară în casă, când poarta se auzi din nou. De astă dată, sosi căpitanul Carabin, şeful pompierilor din oraş. Aducea cu sine o fată de optsprezece ani, al cărei foc, spunea mahalaua, nu-l putuse stinge.

— Domnul căpitan Carabin, doamna Mustaţă, domnul Mustaţă, doamna căpitan Carabin şi viceversa, dacă mai vreţi! recomanda fericitul Satanei.

Oaspeţii, izbiţi în morgă ca într-o coajă de nucă, îşi clătinară o clipă miezul demnităţii şi rămaseră pironiţi ca pentru a lăsa timp ca rana ţinutei sociale să se cicatrizeze, apoi se prezentară

în cruciş, şi în curmeziş, aşezându-se la masa pe care Zenaida o lungise trăgându-i tăbliile pe şine. Familia Carabin şi Mustaţă au fost vedetele oaspeţilor, prea mulţi la număr şi prea mărunţi la situaţie ca să-i mai notăm, cu atât mai mult cu cât, evenimentele precipitându-se, nu ne putem îngădui să stăruim în amănunte. Zenaida nu-şi dezlipea privirile de la Ulrich care, în jacheta stil Thompson, sta cufundat într-o nepăsare totală. Nu ştia sigur la ce se gândea, dar înfăşură toată situaţia cu o privire sceptică, neîncrezătoare. Se aşeza, în sfârşit, şi el, emoţionat, bucuros, dar mai ales înciudat, străbătut de un presentiment care i se răsucea în cap ca un şarpe. Domnişoara Marga, umplu paharele, iar comesenii începură să le ciocnească pentru sănătatea şi fericirea moştenitorului şi a moştenitoarei, când Ulrich, urmărit de privirea iscoditoare a Zenaidei, ca un dirijabil prins între luminile reflectoarelor, vru să se abată din drumul ei şi-şi întoarse capul, dând cu ochii de domnul Mustaţă, care prinsese mişcarea în capcana propriei sale priviri viclene. Bărbaţii se uitară faţă în faţă câteva secunde, până ce fostul subaltern, aducându-şi aminte, poate din cauza prieteniei, de o veche pizmă împotriva directorului său, făcu din două degete ale mâinii drepte o pensetă care smulse fulgerător un fir din mustaţa musafirului, care voia să pară amuzat, înfăţişând asistenţei un râs verde, şi în acelaşi timp, ca să nu coboare cu o treaptă pe scara socială, făcu gazdei nişte mustrări, în care

gluma şi seriozitatea se încheiau aproape perfect în copcile ipocriziei. Ulrich, însă, nu se lăsă:

— Lasă, dragă, nu te supăra, ai cuvântul meu de onoare că intenţia mea este ca să-ţi smulg firele din nume, şi nu din mustaţă – şi, zicând acestea, îi mai smulse doi, trei peri, adică tocmai atâţia câţi putu să apuce.

Usturimea, depăşită de sentimentul demnităţii lovite, îl făcu pe domnul director să sară de pe scaun. Doamna Zenaida sări şi ea, în vreme ce căpitanul Carabin făcea mare haz de toată întâmplarea. Ulrich deşertă un pahar cu vin, după care deschise ochii, mai bine-zis îi holbă ca şi cum ar fi făcut o descoperire senzaţională. Cu chiu, cu vai, i se lămuri domnului Mustaţă că nu trebuie să se supere pentru atâta lucru.

— Nici nu se cunoaşte de unde au fost scoase firele… argumenta Zenaida, în vreme ce bărbatul ei învârtea haotic manivela unui gramofon din vremea lui Edison.

Aparatul avea o pâlnie mare prin care se scurgea parcă lătratul unui câine, al unui câine care, de-altminteri, prezenta marca fabricii: Fostul subdirector chiui o dată şi duse o mână după cap, agitând-o pe cealaltă în aer, executând cu picioarele dantela unui dans complicat, repede şi ciudat, combinat pe loc de o fantezie în care diavolul îşi vârâse coada. Zenaida nu-l mai văzuse niciodată pe Ulrich într-o asemenea situaţie, în care începea să se desluşească, numai cu privirile bănuielii, destinul acestei mari întâmplări, pe care

ea o socotise drept cea mai norocoasă din viaţa lor. Aşa, din săritura dansului, Ulrich fu dintr-odată în faţa doamnei Mustaţă, pe care o apucă – altminteri cu destulă fineţe – de bărbie, o trase apoi cu violenţă, silind-o să joace cu el. Domnul director, dintr-un pas, îi şi ajunse pe cei doi şi tustrei încinseră un fel de horă al cărei ritm te lăsa să vezi că gazda devenise un magnet care comunica propria lui pandalie oricărui om pe care-l atingea. Ulrich râdea, dădea capul pe spate, hohotea, plescăia, chiuia, lătra, mieuna, se văita şi exclama în toate limbile pământului unica bucurie a iadului. Soţii Mustaţă, obosiţi se aşezară pe scaun, dar făptura lui Ulrich căpătă virtuţile unei sfârleze pe care o plesneşte biciul nevăzut al lui Belzebut. Oaspeţii înţeleseră că se petrecea ceva nemaipomenit, vrură să-l oprească, încercară să-l convingă, să-l ţină, să i se împotrivească. Bucuria, însă, era irezistibilă şi valurile ei prăbuşiră digurile, înlăturară obstacolele şi creştea şi se umfla ca o apă adâncă chemată de puterea unui flux uriaş.

Veselia şi bucuria nu pot lămuri mare lucru, iar fostul subdirector Ulrich era sfâşiat de ghearele unei exuberanţe care nu încape în trupul unui singur om. Zenaida vru să se împotrivească acestei gigantice cascade, chemă ajutor, rugă, imploră şi, deodată, crezu că a descoperit o idee grozavă.

— Ulrich! strigă ea. Ai pierdut toţi banii, eşti sărac, sărac lipit, mai sărac decât totdeauna!

— Ei, şi? răspunse omul cu sufletul bântuit de diavol. Redevin colegul domnului Mustaţă, ba nu, chiar şi mai caraghios, subalternul domniei sale!

Vorbele acestea au fost mai mult răcnite, ca să acopere vacarmul petrecerii, al cărei deznodământ începuse să se vestească. Ulrich căscase ochii cât prunele, dar în licărirea lor se vedea păienjenişul extazului. Râsul, un râs nestăvilit, clătina întreaga-i fiinţă, îi schimonosea obrazul, îi sfârteca respiraţia, din ce în ce mai precipitată, mai violentă şi care, până la urmă, s-a prefăcut într-un horcăit, într-un geamăt. Fulgerat parcă, omul care îşi vânduse tristeţea căzu la pământ; membrele-i mai tresăreau în strânsoarea unui spasm reflex, în vreme ce pe figura-i, ca pe un ecran al vieţii lăuntrice, slovele, trăsăturile lor exprimau o bucurie fără margini, o văpaie a simţurilor satisfăcute, o fericire aproape dureroasă...

Căpitanul Carabin ieşi în stradă, şuieră grozav şi, adunându-se mulţimea, el strigă că vecinul lor e cuprins de nebunie. În câteva minute apăru un doctor care, cunoscând pesemne foarte bine gramatica sorţii, începu prin a-şi declina competenţa:

— Aduceţi mai bine un preot!

Zenaida şi Marga îşi frângeau mâinile, în vreme ce oaspeţii arătau o tristeţe în care, cu uşurinţă, se putea descifra satisfacţia că fericirea nu a poposit cu adevărat în casa prietenului lor. Părintele Balaban intră cu un pas senin, ca omul

care de multe ori a asistat la neînduplecata sentinţă a Domnului. Se apropie de Ulrich, în vreme ce musafirii se deteră la o parte, poate cu sentimentul că prezenţa preotului ar putea atrage încă cine ştie ce minune, aprinse o lumânare şi vru să-l împărtăşească. Care, însă, nu-i fu mirarea să vadă pe unul care trage să moară, dar e prea bucuros ca să mai poată suporta o slujbă destinată ultimului tablou, înainte de căderea celei mai grele cortine.

De îndată ce se aprinse lumânarea, în odaie se răspândi o lumină atât de violentă, încât slovele cărţii bisericeşti începură să joace ciudat, să se rostogolească haotic în faţa ochilor părintelui Balaban, sortit de Dumnezeu să citească dezlegarea de viaţă în faţa spiriduşului care, de astă dată, jubila într-o fantastică incandescenţă pe fitilul ce străbătea tubul de ceară. Dumnezeu şi dracul se găseau, poate pentru prima dată acum, faţă în faţă şi asistau amândoi la căpătâiul unui muribund al cărui suflet aparţinea irevocabil iadului.

Ulrich ridică pleoapele pentru a mai găzdui încă o dată în încăperea ochilor imaginea lumii pe care o părăsea, îşi aduse aminte de toate amărăciunile şi bucuriile vieţii şi, în vreme ce privirea-i aluneca nespus de melancolic spre Zenaida şi Marga, cutele feţei se contopiră într-o expresie de halucinantă bucurie. Flăcăruia se scălda în baia fierbinte de ceară, mişcându-se într-o arcuire suprapământească. Se înălţa şi se făcea

pitică şi, de câte ori preotul, citea numele Domnului, se ghemuia pe vârful de şiret, pentru a se ridica, o clipă mai târziu, maiestuoasă şi solemnă ca o legendară mireasă a focului.

Când Ulrich îşi dădu duhul, învăpăiatul ambasador dispăru o clipă, izgonit din pământeasca-i reşedinţă de ceară, se lungi pe spate şi pluti pe deasupra valurilor de semiobscuritate în care se adâncise încăperea, apoi ieşi mai uşor decât un fulg, absorbit de depărtarea fără margini a spaţiului.

A doua zi, gura mahalalei spunea că subdirectorul Ulrich a murit înnebunit de o moştenire enormă, deşi el însuşi crezuse că bucuria şi aurul le-a căpătat de la diavol în schimbul tristeţii. Dar cine poate fi sigur dacă adevărat este ceea ce văd alţii destul de obiectiv sau ceea ce, fără nicio obiectivitate, vezi şi simţi tu însuţi.

Mircea Eliade

La ţigănci

În tramvai căldura era încinsă, năbuşitoare. Traversând grăbit coridorul, îşi spuse: „Eşti un om cu noroc, Gavrilescule!” Zărise un loc liber, lângă o fereastră deschisă, la celălalt capăt al vagonului. După ce se aşeză, îşi scoase batista şi-şi şterse îndelung fruntea şi obrajii. Apoi înfăşură batista pe sub guler, în jurul gâtului, şi începu să-şi facă vânt cu pălăria de paie. Bătrânul din faţa lui îl privise tot timpul concentrat, parcă s-ar fi trudit să-şi aducă aminte unde îl mai văzuse. Pe genunchi ţinea cu mare grijă o cutie de tablă.

— E teribil de cald! spuse el deodată. Nu s-au mai pomenit aşa călduri din 1905!…

Gavrilescu clătină din cap, continuând să-şi facă vânt cu pălăria:

— E cald într-adevăr, spuse. Dar când este omul cult, le suportă mai uşor pe toate. Colonelul Lawrence, bunăoară. Ştiţi ceva de colonelul Lawrence?

— Nu.

— Păcat. Nici eu nu prea ştiu mare lucru. Dacă s-ar fi urcat în tramvaiul ăsta, l-aş fi întrebat. Îmi place să intru în vorbă cu oameni culţi. Tinerii aceştia, domnul meu, erau, desigur, studenţi. Studenţi eminenţi. Aşteptam cu ei în staţie şi i-am ascultat. Vorbeau despre un anume colonel Lawrence şi de aventurile lui în Arabia. Şi ce

memorie! Recitau pe dinafară pagini întregi din cartea colonelului. Era o frază care mi-a plăcut, o frază foarte frumoasă, despre arşiţa care l-a întâmpinat pe el, pe colonel, undeva în Arabia, şi care *l-a* lovit în creştet, l-a lovit ca o sabie… Păcat că nu pot să mi-o aduc aminte cuvânt cu cuvânt. Arşiţa aceea teribilă a Arabiei l-a lovit ca o sabie. L-a lovit în creştet ca o sabie, amuţindu-l.

Taxatorul îl ascultase zâmbind, apoi îi întinse biletul. Gavrilescu îşi puse pălăria pe cap şi începu să se caute în buzunare.

— Îmi cer iertare, şopti el după câteva clipe, neizbutind să găsească portmoneul. Niciodată nu ştiu unde-l pun.

— Nu face nimic, spuse taxatorul cu o neaşteptată voie bună. Avem timp. Că n-am ajuns încă la ţigănci…

Şi întorcându-se spre bătrân, îi făcu semn cu ochiul. Bătrânul roşi şi strânse, nervos cu amândouă mâinile, cutia de tablă. Gavrilescu întinse o bancnotă şi taxatorul începu să numere mărunţişul, zâmbind.

— E o ruşine! şopti bătrânul câteva clipe în urmă. E nepermis!

— Toată lumea vorbeşte… spuse Gavrilescu, reîncepând să-şi facă vânt cu pălăria. E drept, pare o casă frumoasă, şi ce grădină!… Ce grădină repetă el clătinând din cap cu admiraţie. Uitaţi-vă, că începe să se zărească, adăugă aplecându-se puţin, ca să vadă mai bine.

Câţiva bărbaţi apropiară ca din întâmplare

frunţile de ferestre.

— E o ruşine! repetă bătrânul, privind sever înaintea lui. Ar trebui interzis.

— Sunt nuci bătrâni, continuă Gavrilescu, de aceea e atâta umbră şi răcoare. Am auzit că nucul începe să dea umbră abia după treizeci, patruzeci de ani. O fi adevărat?

Dar bătrânul se prefăcu că nu aude. Gavrilescu se întoarse către unul din vecini care privise îngândurat pe fereastră:

— Sunt nuci bătrâni de cel puţin cincizeci de ani, începu el. De aceea e atâta umbră. Pe o arşiţă ca asta, e o plăcere. Ferice de ei…

— De ele, spuse vecinul fără să-şi ridice ochii. Sunt ţigănci…

— Aşa am auzit şi eu, continuă Gavrilescu. Umblu cu tramvaiul ăsta de trei ori pe săptămână. Şi, vă dau cuvântul meu de onoare, nu s-a întâmplat o singură dată să nu aud vorbindu-se de ele, de ţigănci. Le cunoaşte cineva? Mă întreb: de unde au venit?

— Au venit demult, spuse vecinul.

— Sunt aici de douăzeci, şi unu de ani, îl întrerupse cineva. Când am venit eu întâi şi întâi în Bucureşti, ţigăncile astea erau tot aici. Dar grădina era mult mai mare. Nu se clădise încă liceul…

— Eu, cum vă spuneam, reîncepu Gavrilescu, trec regulat cu tramvaiul ăsta de trei ori pe săptămână. Pentru păcatele mele, sunt profesor de pian. Zic pentru păcatele mele, adăugă

încercând să zâmbească, pentru că n-am fost făcut pentru asta. Eu am o fire de artist…

— Atunci vă cunosc, spuse deodată bătrânul, întorcând capul. Sunteţi domnul Gavrilescu, profesor de pian. Am o nepoţică şi i-aţi dat lecţii acum cinci-şase ani. Mă tot întrebam de unde mi-e cunoscută figura dumneavoastră…

— Da, eu sunt, reluă Gavrilescu. Dau lecţii de pian, umblu mult cu tramvaiul. Primăvara, când nu e prea cald şi adie vântul, e o plăcere. Stai la o fereastră, ca asta şi din fuga tramvaiului vezi tot grădini înflorite. Cum vă spuneam, pe linia asta umblu de trei ori pe săptămână. Şi aud mereu vorbindu-se de ţigănci. De multe ori mi-am pus întrebarea: „Gavrilescule, mi-am spus, să presupunem că sunt ţigănci, mă rog, de unde au ele atâţia bani? O casă ca asta, un adevărat palat, cu grădini, cu nuci bătrâni, asta reprezintă milioane”.

— E o ruşine! exclamă din nou bătrânul, întorcând capul cu dezgust.

— Şi mi-am mai pus şi o altă întrebare, continuă Gavrilescu. Judecând după cât câştig eu, o sută de lei lecţia, ar trebui zece mii de lecţii să facă un milion. Dar vedeţi că lucrurile nu sunt atât de simple. Să presupunem că aş avea douăzeci de ore pe săptămână, tot mi-ar trebui cinci sute de săptămâni, adică aproape zece ani, şi mi-ar trebui douăzeci de eleve cu douăzeci de piane. Dar problema vacanţelor de vară, când îmi rămân două-trei eleve? Dar vacanţele de Crăciun şi de

Paşti? Toate orele astea pierdute sunt pierdute şi pentru milion. Aşa că n-ar fi vorba de cinci sute de săptămâni cu douăzeci de ore, şi douăzeci de eleve cu douăzeci de piane pe săptămână, ci mult mai mult, mult mai mult!

— E adevărat, spuse unul din vecini. În zilele noastre nu se mai învaţă la pian.

— Ah! exclamă deodată Gavrilescu, lovindu-se cu pălăria pe frunte. Simţeam că-mi lipseşte ceva, şi nu-mi dădeam seama ce. Servieta? Am uitat servieta cu partituri. M-am luat de vorbă cu madame Voitinovici, mătuşa Otiliei, şi-am uitat servieta... Ce ghinion!... adăugă scoţându-şi batista de sub guler şi băgând-o în buzunar. Pe arşiţa asta, ia-o, Gavrilescule, înapoi cu tramvaiul până în strada Preoteselor... Privi deznădăjduit în jurul lui, parcă ar fi aşteptat să-l oprească cineva. Apoi se ridică brusc: îmi pare bine de cunoştinţă, spuse, scoţându-şi pălăria şi înclinându-se uşor de mijloc.

Apoi ieşi repede pe platformă, chiar în clipa când se oprea tramvaiul. Coborând, Gavrilescu regăsi arşiţa şi mirosul de asfalt topit. Traversă cu greutate strada ca să aştepte tramvaiul spre direcţia opusă. „Gavrilescu, şopti, atenţie! că parcă-parcă ai începe să îmbătrâneşti. Te ramoleşti, îţi pierzi memoria. Repet: atenţie! Că n-ai dreptul. La patruzeci şi nouă de ani bărbatul este în floarea vârstei”... Dar se simţea obosit, istovit şi se lăsă să cadă pe bancă, în plin soare. Îşi scoase batista şi începu să se şteargă pe faţă.

„Asta parcă îmi aduce aminte de ceva, îşi spuse, ca să-şi dea curaj. Un mic efort, Gavrilescule, un mic efort de memorie. Undeva, pe o bancă, fără un ban în buzunar. Nu era aşa de cald, dar era tot vară”... Privi în jurul lui strada pustie, casele cu obloanele trase, cu storurile lăsate, parcă ar fi fost părăsite. „Pleacă lumea la băi, îşi spuse, mâine-poimâine pleacă şi Otilia”. Şi atunci îşi aminti: era la Charlottenburg; se afla, tot ca acum, pe o bancă, în soare dar atunci era nemâncat, fără un ban în buzunar. „Când eşti tânăr şi eşti artist, le suporţi pe toate mai uşor”, îşi spuse. Se ridică şi făcu câţiva paşi în stradă, să vadă dacă se zăreşte tramvaiul. Umblând, parcă arşiţa îşi pierdea din văpaie. Se întoarse şi, lipindu-se de zidul unei case, îşi scoase pălăria şi începu să-şi facă vânt.

La vreo sută de metri în susul străzii era parcă o oază de umbră. Dintr-o grădină se revărsau, înalte, deasupra trotuarului, ramuri stufoase, compacte, de tei. Gavrilescu le privea fascinat, şovăind. Întoarse încă o dată capul în direcţia tramvaiului, apoi porni hotărât, cu paşi mari, ţinându-se pe lângă ziduri. Când ajunse, umbra i se păru mai puţin deasă. Dar se simţea totuşi răcoarea grădinii, şi Gavrilescu începu să respire adânc, dându-şi puţin capul pe spate. „Ce trebuie să fi fost acum o lună de zile, cu teii în floare”, îşi spuse visător. Se apropie de poarta cu grilaj şi cercetă grădina. Pietrişul fusese udat de curând şi se vedeau rondurile cu flori, iar în fund un bazin înconjurat cu pitici. Auzi în acea clipă tramvaiul

trecând cu un uruit uscat pe lângă el şi întoarse capul. „Prea târziu! exclamă, zâmbind. *Zu-spät!”* adăugă şi, înălţând braţul, îi făcu semn cu pălăria multă vreme, ca în Gara de Nord, când, pe timpuri, Elsa pleca să petreacă o lună la familia ei, într-un sat de lângă München.

Apoi, cuminte, fără grabă, începu să înainteze. Ajuns la staţia următoare, îşi scoase haina şi se pregăti să aştepte, când îl lovi deodată mirosul amărui al frunzelor de nuc strivite între degete. Întoarse capul şi privi în jurul lui. Era singur. Cât putea vedea cu ochii, trotuarul era pustiu. Nu îndrăznea să privească cerul, dar simţea deasupra capului aceeaşi lumină albă, incandescentă, orbitoare, şi simţea văpaia fierbinte a străzii lovindu-l peste gură, peste obraji. Porni atunci la drum, resemnat, cu haina sub braţ, cu pălăria trasă apăsat pe frunte. Când zări de departe umbra deasă a nucilor, simţi cum începe să i se bată inima şi grăbi uşor pasul. Aproape ajunsese, când auzi tramvaiul gemând metalic în urma lui. Se opri şi-l salută lung cu pălăria. „Prea târziu! exclamă. Prea târziu…”

La umbra nucilor îl întâmpină o neaşteptată, nefirească răcoare, şi Gavrilescu rămase o clipă derutat, zâmbind. Parcă s-ar fi aflat dintr-odată într-o pădure, la munte. Începu să privească uluit, aproape cu respect, arborii înalţi, zidul de piatră acoperit cu iederă şi, pe nesimţite, îl cuprinse o infinită tristeţe. Atâţia ani trecuse cu tramvaiul prin faţa acestei grădini, fără să aibă o singură

dată curiozitatea să se coboare şi s-o privească îndeaproape. Înainta încet, cu capul lăsat uşor pe spate, privind creştetele înalte ale arborilor. Şi deodată se trezi în faţa porţii, şi acolo, parcă ascunsă de mult, pândindu-l, îi ieşi în faţă o fată tânără, frumoasă şi foarte oacheşă, cu salbă şi cercei mari de aur.

Apucându-l de braţ, îl întrebă în şoaptă:

— Poftiţi la ţigănci?

Îi zâmbi cu toată gura, şi cu ochii, şi văzându-l că şovăie, îl trase uşor de braţ în curte. Gavrilescu o urma fascinat: dar după câţiva paşi se opri, parcă ar fi vrut să spună ceva.

— Nu vreţi la ţigănci? îl întrebă din nou fata, coborând şi mai mult glasul.

Îl privi scurt, adânc, în ochi, apoi îi luă mâna şi-l conduse repede către o căsuţă veche, pe care anevoie ar fi putut-o bănui acolo, ascunsă între tufe mari de liliac şi boz. Deschise uşa şi-l împinse uşor înainte. Gavrilescu pătrunse într-o penumbră curioasă, parcă ferestrele ar fi avut geamuri albastre şi verzi. Auzi, depărtat, apropiindu-se tramvaiul, şi uruitul metalic i se păru atât de insuportabil, încât îşi duse mâna la frunte. Când zgomotul se pierdu, descoperi lângă el, aşezată la o masă cu picioarele scurte, cu o ceaşcă cu cafea înainte, o bătrână care-l privea curios, aşteptând parcă să se trezească.

— Ce-ţi doreşte inima pe ziua de azi? îl întrebă ea. O ţigancă, o grecoaică, o nemţoaică…

— Nu, o întrerupse Gavrilescu ridicând braţul.

Nu nemţoaică.

— Atunci, o ţigancă, o grecoaică, o ovreică, reluă bătrână. Trei sute de lei, adaugă.

Gavrilescu zâmbi cu gravitate.

— Trei lecţii de pian! exclamă el începând să se caute în buzunare. Fără să mai socotim tramvaiul dus şi întors.

Bătrâna sorbi din cafea şi rămase pe gânduri.

— Eşti muzicant? îl întrebă ea deodată. Atunci are să-ţi placă.

— Sunt artist, spuse Gavrilescu scoţând pe rând mai multe batiste umede dintr-un buzunar al pantalonilor şi trecându-le metodic, una câte una, în celălalt buzunar. Pentru păcatele mele am ajuns profesor de pian, dar idealul meu a fost, de totdeauna, arta pură. Trăiesc pentru suflet… Vă cer iertare, adăugă stânjenit, aşezându-şi pălăria pe măsuţă şi începând să depună în ea obiectele pe care le scotea din buzunare. Niciodată nu găsesc portmoneul când trebuie…

— Nu e grabă, spuse bătrâna. Avem timp. Nu e nici trei…

— Vă cer iertare dacă vă contrazic, o întrerupse Gavrilescu, dar cred că vă înşelaţi. Trebuie să fie aproape patru. La trei am terminat eu lecţia cu Otilia.

— Atunci să ştii că iar a stat ceasul, şopti bătrâna căzând din nou pe gânduri.

— Ah, în sfârşit! exclamă Gavrilescu, arătându-i triumfător portmoneul. Era acolo unde trebuia să fie…

Numără bancnotele şi i le întinse.

— Să-l duci la bordei, spuse bătrâna ridicând privirile. Gavrilescu se simţi apucat de mână şi, întorcând speriat capul, regăsi lângă el fata care-l ispitise în poartă. O urmă intimidat, purtând sub braţ pălăria încărcată de obiecte.

— Să le ţii bine minte, îi spuse fata. Să nu le încurci: o ţigancă, o grecoaică, o ovreică…

Traversară grădina, trecând prin faţa clădirii înalte cu coperişul de olane roşii, pe care o zărise Gavrilescu din stradă.

Se opri şi, privindu-l o clipă, adânc, în ochi, izbucni într-un râs scurt, tăcut. Gavrilescu tocmai începuse să-şi transporte diferitele obiecte din pălărie în buzunare.

— Ah! făcu el. Eu sunt artist. Dacă ar fi fost după mine, eu aş fi rămas aici, în boschetele astea, şi arătă cu pălăria spre copaci. Îmi place natura. Şi pe o arşiţă ca asta, să poţi respira aer curat, în răcoarea asta, ca la munte… Dar unde mergem? întrebă văzând că fata se apropie de un gard de lemn şi deschide portiţa.

— La bordei… Aşa a spus baba…

Îl apucă din nou de braţ şi-l trase după ea. Intrară într-o grădină neîngrijită, cu trandafiri şi crini pierduţi printre bălării şi tufe de măceş. Căldura începea să se simtă din nou, şi Gavrilescu şovăi, dezamăgit.

— Îmi făcusem iluzii, spuse. Venisem pentru răcoare, pentru natură…

— Aşteaptă până oi intra în bordei, îl

întrerupse fata, arătându-i cu braţul o căsuţă veche, părând pe jumătate părăginită, care se desluşea în fundul grădinii.

Gavrilescu îşi puse pălăria pe cap şi o urmă posomorât. Dar când ajunse în tindă, simţi că inima începe să-i bată din ce în ce mai puternic şi se opri.

— Sunt emoţionat, spuse, nu-mi dau seama de ce…

— Să nu bei prea multă cafea, şopti fata deschizând uşa şi împingându-l înăuntru.

Era o încăpere ale cărei margini nu le putea vedea, căci perdelele erau trase şi în semiîntuneric paravanele se confundau cu pereţii. Începu să înainteze, călcând pe covoare din ce în ce mai groase şi mai moi, ca şi cum ar fi călcat pe saltele, şi cu fiecare pas bătaia inimii i se accelera, până ce îi fu frică să mai înainteze şi se opri. În acea clipă se simţi deodată fericit, parcă ar fi fost din nou tânăr, şi toată lumea ar fi fost a lui, şi Hildegard ar fi fost de asemenea a lui.

— Hildegard! exclamă el adresându-se fetei. Nu m-am mai gândit la ea de douăzeci de ani. A fost marea mea dragoste. A fost femeia vieţii mele!…

Dar, întorcând capul, îşi dădu seama că fata plecase. Simţi atunci în nări un parfum sfios şi exotic, şi odată auzi bătând din palme şi odaia începu să se lumineze într-un chip misterios, ca şi cum perdelele ar fi fost trase încet, foarte încet, una după alta, lăsând să pătrundă treptat lumina

după-amiezii de vară. Dar Gavrilescu avu timp să observe că nicio perdea nu se mişcase înainte de a da cu ochii de trei fete tinere care se aflau la câţiva metri în faţa lui, bătând uşor din palme şi râzând.

— Aşa ne-ai ales, spuse una din ele. O ţigancă, o grecoaică, o evreică…

— Dar să vedem dacă ai să ne ghiceşti, spuse a doua.

— Să vedem dacă ai să ştii care-i ţiganca, adăugă a treia.

Gavrilescu lăsase să-i cadă pălăria de paie şi le privea fix, împietrit, ca şi cum nu le-ar fi văzut, ca şi cum ar fi privit altceva, dincolo de ele, dincolo de paravane.

— Mi-e sete! şopti el deodată şi-şi duse, mâna la gât.

— Ţi-a trimis baba cafea, spuse una din fete.

Dispăru după un paravan şi se întoarse cu o tavă rotundă de lemn, pe care se aflau o ceaşcă cu cafea şi un ibric. Gavrilescu apucă ceaşca şi o dădu peste cap, apoi i-o întinse zâmbind.

— Mi-e teribil de sete, şopti.

— Asta o să fie fierbinte, că e din ibric, spuse fata umplându-i ceaşca. S-o bei încet…

Gavrilescu încercă să soarbă, dar cafeaua era atât de fierbinte, încât îşi fripse buzele, şi atunci aşează descurajat ceaşca pe tavă.

— Mi-e sete! repetă el. Dacă aş putea să beau puţină apă.

Celelalte două fete dispărură după paravan şi

se întoarseră repede cu două tăvi pline.

— Ţi-a trimis baba dulceaţă, spuse una din ele.

— Dulceaţă de trandafiri şi şerbet, adăugă cealaltă. Dar Gavrilescu zări cana plină cu apă şi, deşi văzuse alături paharul gros de sticlă verde, brumată, apucă, cu amândouă mâinile, cana şi o duse la gură. Bău îndelung, gâlgâind, dându-şi capul pe spate. Apoi oftă, aşeză cana pe tavă şi scoase din buzunar una din batiste.

— Domnişoarelor, strigă el începând să se şteargă pe frunte, tare mi-a fost sete! auzisem de unul, colonelul Lawrence…

Fetele se priviră între ele cu înţeles, apoi izbucniră toate în râs. Râdeau de astă dată din toată inima şi din ce în ce mai tare. La început Gavrilescu le privi mirat, apoi faţa i se lumină de un mare zâmbet, şi în cele din urmă începu şi el să râdă. Se şterse îndelung cu batista.

— Dacă-mi daţi voie să pun şi eu o întrebare, vorbi el târziu: aş fi curios să ştiu ce v-a apucat.

— Râdeam că ne-ai spus domnişoare, vorbi una din ele. Şi aici suntem la ţigănci…

— Nu e adevărat! o întrerupse alta. Nu te lua după ea, că vrea să te păcălească. Râdeam că te-ai încurcat şi-ai băut din cană în loc să bei din pahar. Dacă ai fi băut din pahar…

— N-o asculta! o întrerupse a treia. Vrea să te păcălească. Să-ţi spun eu care e adevărul; râdem că ţi-a fost frică.

— Nu e adevărat! Nu e adevărat! izbucniră celelalte două. Vrea să te încerce, să vadă dacă ţi-

a fost frică…

— I-a fost frică! I-a fost frică! repetă a treia. Gavrilescu făcu un pas înainte şi înălţă solemn braţul:

— Domnişoarelor! strigă el jignit. Văd că nu ştiţi cu cine aveţi de-a face. Eu nu sunt un oarecine. Eu sunt Gavrilescu, artist. Şi înainte de a fi ajuns, pentru păcatele mele, un biet profesor de pian, eu am trăit un vis de poet. Domnişoarelor, exclamă patetic, după o pauză, la douăzeci de ani eu am cunoscut, m-am îndrăgostit şi am iubit pe Hildegard!

Una din fete îi apropie un fotoliu, şi Gavrilescu se aşeză suspinând adânc.

— Ah! începu el după o lungă tăcere. De ce mi-aţi adus aminte de tragedia vieţii mele? Pentru că, aţi înţeles, Hildegard n-a devenit niciodată soţia mea. S-a întâmplat ceva, s-a întâmplat ceva teribil…

Fata îi întinse ceaşca cu cafea, şi Gavrilescu începu să soarbă gânditor.

— S-a întâmplat ceva teribil, reluă el târziu. Dar ce? Ce s-a putut întâmplă? E curios că nu-mi aduc aminte. E adevărat, nu m-am mai gândit la Hildegard de foarte mulţi ani. Mă învăţasem cu ideea. Îmi spuneam: „Gavrilescu, ce-a fost, a fost!” Aşa sunt artiştii, fără noroc. Şi deodată, adineauri, intrând aici la voi, mi-am adus aminte că am cunoscut şi eu o pasiune nobilă, mi-am adus aminte că am iubit-o pe Hildegard!…

Fetele se priviră între ele şi începură să bată

din palme.

— Tot eu am avut dreptate, spuse a treia fată. I-a fost frică.

— Da, încuviinţară celelalte. Ai avut dreptate: i-a fost frică…

Gavrilescu ridică ochii şi le privi lung, melancolic.

— Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi…

— Ţi-e frică, rosti provocator una din fete, făcând un pas spre el. Ţi-a fost frică de cum ai intrat…

— De aceea ţi-a fost atât de sete, vorbi a doua.

— Şi de atunci, schimbi mereu vorba, adăugă cealaltă. Tu ne-ai ales, dar ţi-e frică să ne ghiceşti.

— Tot nu înţeleg, încercă Gavrilescu să se apere.

— Trebuia să ne ghiceşti de la început, continuă a treia fată. Să ghiceşti care-i ţiganca, care-i grecoaica, care-i ovreica…

— Încearcă acum, dacă zici că nu ţi-e frică, reluă cea dintâi. Ghiceşte. Care-i ţiganca?

— Care-i ţiganca? Care-i ţiganca? auzi Gavrilescu, ca un ecou, vocile celorlalte.

Zâmbi şi le măsură din nou cu privirile.

— Asta-mi place, începu el, simţindu-se deodată bine dispus. Va să zică, dacă aţi aflat că sunt artist, voi credeţi că trăiesc în nori, că habar n-am cum arată o ţigancă…

— Nu schimba iar vorba, îl întrerupse una din fete. Ghiceşte-ne!

— Va să zică, reluă Gavrilescu cu

încăpăţânare, voi credeţi că n-am nici atâta imaginaţie, încât să ghicesc cum arată o ţigancă, mai ales când e tânără, frumoasă şi goală...

Căci, fireşte, le ghicise de cum dăduse cu ochii de ele. Cea care făcuse un pas spre el, pe de-a-ntregul goală, foarte neagră, cu părul şi ochii negri, era fără îndoială ţigancă. A doua, şi ea goală, dar acoperită cu un voal verde-pal, avea un trup nefiresc de alb şi strălucitor ca sideful, iar în picioare purta papuci aurii. Asta nu putea fi decât grecoaica. A treia, fără îndoială, era ovreica: avea o fustă lungă de catifea vişinie, care-i strângea trupul până la mijloc, lăsându-i pieptul şi umerii goi, iar părul bogat, roşu-aprins, era adunat şi împletit savant în creştetul capului.

— Ghiceşte-ne! Care-i ţiganca? Care-i ţiganca? strigară toate trei.

Gavrilescu se ridică din fotoliu şi, întinzând braţul spre fata goală şi tuciurie din faţa lui, rosti solemn:

— Pentru că sunt artist, primesc să fiu pus la încercare, chiar la această încercare copilărească, şi răspund: Tu eşti ţiganca!

În clipa următoare, se simţi prins de mâini, şi fetele începură să-l învârtească în cerc, strigând şi şuierând, şi parcă vocile veneau de foarte departe.

— N-ai ghicit! N-ai ghicit! auzi el ca prin vis. Încercă să se oprească, să se smulgă din mâinile acelea care-l învârteau în iureş, ca într-o horă de iele, dar îi fu peste putinţă să se desprindă. Simţea în nări dogoarea trupurilor tinere şi parfumul

acela exotic, depărtat, şi auzea în el, dar şi în afara lui, pe covor, picioarele fetelor dănţuind. Simţea de asemenea că hora îl poartă uşor printre fotolii şi paravane, către fundul încăperii, dar după câtva timp renunţă să se mai împotrivească şi nu-şi mai dădu seama de nimic.

Trezindu-se, dădu cu ochii de fata oacheşă şi goală îngenuncheată pe covor, în faţa divanului, şi se ridică în capul oaselor.

— Am dormit mult? o întrebă.

— Nici n-ai apucat să dormi, îl linişti fata. Doar ce-ai aţipit.

— Dar ce Dumnezeu mi-aţi făcut? întrebă el ducându-şi mâna la frunte. Mă simt cam ameţit.

Privi cu mirare în jurul lui. Parcă nu mai era aceeaşi încăpere, şi totuşi recunoştea, aşezate asimetric printre fotolii, divane sau oglinzi, paravanele care-l impresionaseră de cum intrase. Nu-şi putea da socoteala cum erau alcătuite. Unele foarte înalte, aproape atingând tavanul, s-ar fi confundat cu pereţii dacă, pe alocuri, nu s-ar fi întins, prin unghiuri ascuţite, până la mijlocul odăii. Altele, misterios luminate, păreau a fi ferestre, pe jumătate acoperite cu perdele, deschizându-se spre coridoare interioare. Alte paravane, multicolor şi curios pictate, sau acoperite cu şaluri, şi broderii care cădeau în falduri pe covoare, confundându-se cu ele, alcătuiau, s-ar fi spus, prin felul cum erau aşezate, alcovuri de diferite forme şi mărimi. Dar i-a fost de ajuns să-şi oprească doar câteva clipe privirile

asupra unui asemenea alcov, ca să înţeleagă că era o iluzie, că de fapt ceea ce vedea el erau două sau trei paravane separate care-şi împreunau imaginile într-o mare oglindă cu ape verzi-aurii. În clipa când îşi dădu seama de iluzie, Gavrilescu simţi că odaia începe să se învârtească în jurul lui şi-şi duse din nou mâna la frunte.

— Ce Dumnezeu mi-aţi făcut? repetă el.

— Nu m-ai ghicit, şopti fata cu un zâmbet întristat. Şi totuşi ţi-am făcut semn cu ochiul că nu eu sunt ţiganca. Eu sunt grecoaica.

— Grecia! exclamă Gavrilescu, ridicându-se brusc în picioare. Grecia eternă!…

Parcă oboseala i-ar fi pierit ca prin farmec. Îşi auzea bătăile inimii accelerându-i-se, o nemaipomenită beatitudine i se risipi ca un fior cald în tot trupul.

— Când eram în dragoste cu Hildegard, continuă exaltat, nu visam decât la asta, să facem împreună o călătorie în Grecia.

— Ai fost un prost, îl întrerupse fata. Nu trebuia să visezi, trebuia s-o iubeşti…

— Aveam douăzeci de ani şi ea nu împlinise încă optsprezece. Era frumoasă. Eram amândoi frumoşi, adăugă.

În acea clipă îşi dădu seama că era îmbrăcat într-un costum ciudat: avea pantaloni largi, asemenea şalvarilor, şi o tunică scurtă de mătase galben-aurie. Se privi mirat în oglindă, parcă i-ar fi fost greu să se recunoască.

— Visasem să mergem în Grecia, reluă el

târziu cu un glas mai potolit. Nu, era mai mult decât un vis, era ceva care începuse să fie real, căci hotărâsem să plecăm în Grecia foarte curând după nuntă. Şi atunci s-a întâmplat ceva. Dar ce Dumnezeu s-a întâmplat? se întrebă după o pauză, ducându-şi mâinile la tâmple. Era tot aşa, o zi caldă ca asta, o zi teribilă de vară. Am văzut o bancă şi m-am îndreptat spre ea, şi atunci am simţit arşiţa lovindu-mă în creştet, lovindu-mă ca o sabie în creştetul capului… Nu, asta e povestea colonelului Lawrence, asta am aflat-o azi de la studenţi, aşteptând tramvaiul. Ah! dacă aş avea un pian, exclamă el deznădăjduit.

Fata se înălţă sprintenă de pe covor şi, apucându-l de mână, îi şopti:

— Haide cu mine!…

Îl trase repede după ea printre paravane şi oglinzi şi, după câtva timp, grăbi într-atât pasul, încât Gavrilescu simţi curând că aleargă şi vru să se oprească o clipă, să-şi tragă răsuflarea, dar fata nu-l lăsă.

— E târziu, şopti ea din fugă, şi iarăşi i se păru că vocea e ca un şuierat care îl ajunge de foarte departe.

Dar de data asta nu ameţi, deşi trebui să ocolească, în fugă, nenumărate divane şi perne moi şi cufere, şi lădiţe acoperite cu covoare, şi oglinzi mari şi mărunte, tăiate uneori în forme ciudate, care apăreau din senin în faţa lor, parcă atunci ar fi fost aşezate pe covor. Pe neaşteptate, ieşind dintr-un fel de coridor alcătuit din două

rânduri de paravane, pătrunseră într-o încăpere largă şi însorită. Acolo, rezemate de pian, îl aşteptau celelalte două fete.

— Ce-aţi întârziat atât? îi întrebă cea cu părul roşu. S-a răcit cafeaua.

Gavrilescu îşi trase răsuflarea şi, făcând un pas spre ea, ridică amândouă braţele în sus, ca şi cum ar fi vrut să se apere:

— Ah, nu, spuse, eu nu mai beau! Am băut destulă cafea. Eu, domnişoarelor, deşi fire de artist, duc o viaţă regulată. Nu-mi place să-mi pierd timpul prin cafenele.

Dar ca şi cum nu l-ar fi auzit, fata se întoarse spre grecoaică:

— De ce-aţi întârziat atât? întrebă ea din nou.

— Şi-a adus aminte de Hildegard.

— Nu trebuia să-l laşi, vorbi a treia fată.

— Pardon, daţi-mi voie, interveni Gavrilescu apropiindu-se de pian. Aceasta e o chestiune strict personală. Nu mă poate nimeni împiedica. A fost tragedia vieţii mele.

— Acum iar o să întârzie, spuse fata cu părul roşu. S-a încurcat din nou.

— Daţi-mi voie! izbucni Gavrilescu. Nu m-am încurcat deloc. A fost tragedia vieţii mele. Mi-am adus aminte de ea cum am intrat aici. Ascultaţi! exclamă apropiindu-se de pian. O să vă cânt ceva şi o să înţelegeţi.

— Nu trebuia să-l laşi, auzi el pe cele două fete şoptind. Acum n-o să ne mai ghicească niciodată…

Gavrilescu rămase câteva clipe concentrat, apoi îşi plecă umerii deasupra clapelor şi-şi pregăti mâinile, ca şi cum ar fi fost gata să atace cu brio.

— Mi-am adus aminte! exclamă el deodată. Ştiu ce s-a întâmplat!

Se ridică nervos de pe scaun şi începu să se plimbe cu privirile plecate în covor.

— Acum ştiu, repetă el de mai multe ori, în şoaptă. Era tot aşa ca acum, într-o vară. Hildegard plecase cu familia ei la Königsberg. Era teribil de cald. Locuiam în Charlottenburg şi ieşisem să mă plimb pe sub arbori. Erau arbori înalţi, bătrâni, cu umbră deasă. Şi era pustiu. Era prea cald. Nu îndrăznea nimeni să iasă din casă. Şi acolo, sub arbori, am zărit o fată tânără, care plângea cu hohote, plângea cu obrazul ascuns în mâini. Şi m-a mirat mult, căci îşi scosese pantofii şi-şi rezema picioarele pe o mică valiză, aşezată înaintea ei, pe pietriş... „Gavrilescule, mi-am spus, iată o fiinţă nefericită”. De unde să bănuiesc eu... Se opri din mers şi se întoarse brusc către fete: Domnişoarelor, exclamă patetic, eram tânăr, eram frumos şi aveam un suflet de artist! O fată abandonată îmi rupea inima. Am stat cu ea de vorbă, am încercat s-o consolez. Aşa a început tragedia vieţii mele.

— Şi acum ce-i de făcut? întrebă fata cu părul roşu, adresându-se celorlalte.

— Să mai aşteptăm, să vedem ce ne spune baba, vorbi grecoaica.

— Dacă mai aşteptăm, n-are să ne ghicească niciodată, spuse a treia fată.

— Da, tragedia vieţii mele… continuă Gavrilescu. O chema Elsa… Dar m-am resemnat. Mi-am spus: „Gavrilescule, aşa a fost să fie. Ceasul rău! Aşa sunt artiştii, fără noroc”…

— Vedeţi? vorbi din nou fata cu părul roşu. Acum iar se încurcă, şi n-o să mai ştie cum să iasă.

— Ah, destinul! exclamă Gavrilescu, ridicând amândouă braţele în aer şi întorcându-se spre grecoaică.

Fata îl privea zâmbind, cu braţele împreunate la spate.

— Grecia eternă! exclamă el. N-am mai apucat să te văd.

— Lasă asta! Lasă asta! strigară celelalte două fete apropiindu-se de el. Adu-ţi aminte cum ne-ai ales!…

— O ţigancă, o grecoaică, o ovreică, spuse grecoaica privindu-l cu înţeles, adânc, în ochi. Aşa ai vrut, aşa ne-ai ales…

— Ghiceşte-ne, strigă fata cu părul roşu, şi ai să vezi cât are să fie de frumos!

— Care-i ţiganca? Care-i ţiganca? întrebară toate trei deodată, înconjurându-l.

Gavrilescu se retrase repede şi se rezemă de pian.

— Va să zică, începu el după o pauză, aşa-i povestea aici pe la voi. Artist sau muritor de rând, voi o ţineţi una şi bună: să vă ghicesc ţiganca. Şi de ce mă rog? Cine a dat ordin?

— Asta-i jocul nostru, aici la ţigănci, spuse grecoaica, încearcă şi ghiceşte. N-are să-ţi pară rău.

— Dar mie nu mi-e capul la joc, continuă Gavrilescu cu fervoare. Eu mi-am adus aminte de tragedia vieţii mele. Căci, vedeţi, acum înţeleg foarte bine: dacă în seara aceea, la Charlottenburg, n-aş fi intrat cu Elsa într-o berărie… Sau, chiar dacă aş fi intrat, dar dacă aş fi avut bani cu mine şi aş fi putut plăti eu consumaţia, viaţa mea ar fi fost alta. Dar s-a întâmplat că n-aveam bani, şi a plătit Elsa. Şi a doua zi am umblat peste tot, să caut câteva mărci să-mi plătesc datoria. Dar n-am găsit. Toţi prietenii, toate cunoştinţele erau plecate în vacanţă. Era vară, era teribil de cald…

— Iar îi e frică, şopti fata cu părul roşu, plecându-şi privirile în covor.

— Ascultaţi, că nu v-am spus tot! strigă patetic Gavrilescu. Trei zile n-am găsit bani, şi mă duceam în fiecare seară s-o văd pe Elsa, la gazda ei: să mă scuz că nu găsisem bani. Şi pe urmă mergeam amândoi la berărie. Dacă măcar m-aş fi ţinut tare şi n-aş fi primit să merg cu ea la berărie! Dar, ce vreţi? Mi-era foame. Eram tânăr, eram frumos, Hildegard era plecată la băi, şi mi-era foame. Vă spun drept, erau zile când mă culcam nemâncat. Viaţă de artist…

— Şi acum ce-i de făcut? îl întrebară fetele. Căci trece timpul, trece timpul.

— Acum? exclamă Gavrilescu ridicând din nou

braţele. Acum e bine şi cald, şi-mi place la voi, că sunteţi tinere şi frumoase, şi staţi aici, în faţa mea, gata să mă serviţi cu dulceaţă şi cafea. Dar nu mai mi-e se” te. Acum mă simt bine, mă simt perfect. Şi-mi spun: Gavrilescule, fetele astea aşteaptă ceva de la tine. Fă-le plăcerea. Dacă vor să le ghiceşti, ghiceşte-le. Dar atenţie! Atenţie, Gavrilescule, că dacă iar greşeşti, te prind în hora lor şi nu te mai deştepţi până la ziuă”…

Ocoli zâmbind pianul în aşa fel încât să-l aibă pavăză între el şi fete.

— Va să zică, voi vreţi să vă spun care-i ţiganca. Ei bine, am să vă spun…

Fetele se aliniară emoţionate, fără să scoată un cuvânt, privindu-l în ochi.

— Am să vă spun, reluă el după o pauză.

Apoi întinse brusc, melodramatic braţul către fata acoperită cu voalul verde-pal şi aşteptă. Fetele împietriră, ca şi cum nu le-ar fi venit să creadă.

— Ce are? întrebă târziu cea cu părul roşu. De ce nu poate să ghicească?

— I s-a întâmplat ceva, spuse grecoaica. Şi-a adus aminte de ceva şi s-a pierdut, s-a rătăcit în trecut.

Fata pe care el o socotise ţigancă înaintă câţiva paşi, luă tava cu cafele şi, trecând prin faţa pianului, şopti, zâmbind întristată:

— Eu sunt ovreica…

Apoi dispăru tăcută după un paravan.

— Ah! exclamă Gavrilescu lovindu-se cu palma

pe frunte. Ar fi trebuit să înţeleg. Avea ceva în ochi care venea de foarte departe. Şi avea un voal prin care se întrezărea tot, dar exista totuşi un voal. Era ca în Vechiul Testament…

Brusc, fata cu părul roşu izbucni în râs.

— Nu ne-a ghicit boierul! strigă. N-a ghicit care-i ţiganca…

Îşi trecu mâna prin păr şi, scuturându-se de câteva ori, pletele îi căzură roşii, aprinse pe umeri. Începu să dănţuiască învârtindu-se încet, în cerc, bătând din palme şi cântând.

— Spune, grecoaico, cum ar fi fost? strigă ea scuturându-şi pletele.

— Dacă ai fi ghicit-o, ar fi fost foarte frumos, şopti grecoaica. Ţi-am fi cântat şi ţi-am fi dănţuit şi te-am fi plimbat prin toate odăile. Ar fi fost foarte frumos.

— Ar fi fost foarte frumos, repetă Gavrilescu cu un zâmbet trist.

— Spune-i, grecoaico! strigă ţiganca oprindu-se în faţa lor, dar continuând să bată ritmic din palme şi lovind tot mai puternic cu piciorul gol pe covor.

Grecoaica se furişă aproape de el şi începu să-i spună. Vorbea repede, în şoaptă, clătinând uneori din cap sau trecându-şi degetele peste gură, dar Gavrilescu nu izbutea s-o înţeleagă. O asculta zâmbind, cu privirile pierdute, şoptind la răstimpuri: „Ar fi fost frumos!”… Auzea tot mai puternic piciorul ţigăncii lovind în covor cu un sunet surd, subpământean, până ce ritmul acela

necunoscut şi sălbatic i se păru peste putinţă de suportat, şi atunci, cu un efort, se repezi la pian şi începu să cânte.

— Acum spune-i şi tu, ţiganco! strigă grecoaica.

O auzi cum se apropie, ca şi cum ar fi dănţuit pe o tobă uriaşă de bronz, şi câteva clipe în urmă îi simţi în spate respiraţia fierbinte. Gavrilescu se plecă mai mult asupra pianului şi-şi repezi mâinile cu toată puterea, aproape cu furie, parcă ar fi vrut să răscolească clapele, să le smulgă şi să-şi facă loc, cu unghiile, în pântecul pianului şi apoi mai departe, mai adânc.

Nu se mai gândea la nimic, furat de melodiile noi, necunoscute pe care le asculta parcă pentru întâia oară, deşi îi veneau una după alta în minte, ca şi cum şi le-ar fi amintit după foarte multă vreme. Târziu se opri, şi atunci îşi dădu seama să rămăsese singur şi că în odaie se făcuse aproape întuneric.

— Unde sunteţi? strigă el, ridicându-se speriat de pe scaun.

Şovăi câteva clipe, apoi se îndreptă spre paravanul după care dispăruse ovreica.

— Unde v-aţi ascuns? strigă din nou.

Încet, călcând în vârful picioarelor, ca şi cum ar fi vrut să le surprindă, se furişă după paravan. Aici s-ar fi spus că începe o altă odaie care părea că se prelungeşte într-un coridor întortocheat. Era o odaie curios alcătuită, cu tavanul scund şi neregulat, cu pereţii uşor ondulaţi dispărând şi

reapărând din întuneric. Gavrilescu făcu câţiva paşi la întâmplare, apoi se opri să asculte. I se păru că, chiar în acea clipă, auzise foşnete şi paşi repezi trecând foarte aproape de el, pe covor.

— Unde sunteţi? strigă.

Îşi ascultă ecoul, încercând să pătrundă cu privirile prin întuneric. I se păru că le zăreşte pe toate trei pitite într-un unghi al coridorului şi porni într-acolo, cu braţele întinse înaintea lui, bâjbâind. Dar după câtva timp îşi dădu seama că apucase într-o direcţie greşită, căci descoperi coridorul cotind departe, la câţiva metri pe mâna stângă, şi se opri din nou.

— Degeaba v-ascundeţi, că tot am să vă găsesc! strigă el. Mai bine arătaţi-vă de bunăvoie! …

Apoi ascultă încordat, cu ochii ţintă asupra coridorului. Nu se mai auzea nimic. Dar parcă aici începea să se simtă căldura, şi hotărî să se întoarcă să le aştepte cântând la pian. Îşi aducea foarte bine aminte direcţia din care venise şi ştia că nu făcuse mai mult de douăzeci-treizeci de paşi. Întinse braţele şi înaintă încet, cu prudenţă. Dar după câţiva paşi dădu cu mâinile de un paravan şi se trase îndărăt speriat. Ştia bine că, puţine clipe în urmă, paravanul nu fusese acolo.

— Ce v-a apucat? strigă. Daţi-mi drumul!…

I se păru că aude iarăşi râsete înăbuşite şi foşnete, şi atunci prinse curaj.

— Poate credeţi că mi-e frică, începu el după o scurtă pauză, silindu-se să pară cât mai bine

dispus. Daţi-mi voie, daţi-mi voie!… adăugă grăbit, ca şi cum s-ar fi aşteptat să fie întrerupt. Dacă am acceptat să mă joc cu voi de-a v-aţi ascunselea, am făcu i-o pentru că mi-a fost milă de voi. Asta e adevărul: mi-a fost milă de voi. V-am văzut de la început, copile nevinovate, închise aici, într-un bordei, la ţigănci, şi mi-am spus: „Gavrilescule, fetele astea vor să-ţi facă o farsă. Prefă-te că te laşi păcălit. Lasă-le să creadă că nu ştii să ghiceşti care-i ţiganca. Aşa e jocul”… Aşa e jocul! strigă el cât putu mai tare. Şi-acum, că ne-am jucat destul, ieşiţi la lumină.

Ascultă, zâmbind, cu mâna dreaptă rezemându-se de paravan. În acea clipă auzi paşi fugărindu-se în întunerec, foarte aproape de el. Se întoarse brusc şi întinse braţele înaintea lui.

— Să vedem care eşti? spuse. Să vedem pe cine am pus mâna. Oare am pus mâna pe ţigancă?

Dar după ce-şi roti aşa, multă vreme, braţele în neştire, se opri să asculte, şi de data aceasta nu mai ajungea la el, de nicăieri, nici cel mai mic zgomot.

— Nu-i nimic, spuse ca şi cum ar fi ştiut că fetele se găsesc la câţiva paşi de el, ascunse în întuneric. Mai aşteptăm. Văd că nu ştiţi încă cu cine aveţi de-a face. Mai târziu o să vă pară rău. Aş fi putut să vă învăţ să cântaţi la pian. V-aţi fi îmbogăţit cultura muzicală. V-aş fi explicat *Liedurile* lui Schumann. Ce frumuseţe! exclamă el cu fervoare. Ce muzică divină!

Simţi din nou căldura, parcă mai puternică ca

niciodată, şi începu să se şteargă pe obraz cu mâneca tunicii. Apoi, descurajat, porni spre stânga, pipăind necontenit paravanul. Se oprea la răstimpuri şi asculta, apoi pornea iar, grăbind pasul.

— Cine m-a pus să-mi pun mintea cu nişte copile? izbucni deodată, cuprins brusc de furie. Pardon! Am spus copile din gentileţe. Voi sunteţi altceva. Ştiţi voi bine ce sunteţi. Sunteţi ţigănci. Fără nicio cultură. Analfabete. Care din voi ştie unde se află Arabia? Care din voi a auzit de colonelul Lawrence?

Paravanul părea că nu se mai sfârşeşte, şi cu cât înainta, cu atât căldura devenea mai insuportabilă. Îşi scoase tunica şi, după ce-şi şterse furios faţa şi grumazul, o puse pe umărul gol, ca un prosop, şi bâjbâi din nou, cu braţul să regăsească paravanul. Dar de data aceasta întâlni un perete neted şi răcoros şi se lipi de el, întinzând amândouă braţele. Rămase multă vreme lipit de perete, respirând adânc. Apoi începu să se mişte încet, fără să se dezlipească de perete, târându-se de-a lungul lui. Câtva timp în urmă descoperi că-şi pierduse tunica, şi pentru că transpira mereu, se opri, îşi scoase şalvarii şi începu să se şteargă pe faţă şi pe tot corpul. În acea clipă i se păru că-l atinge ceva pe umăr; cu un ţipăt scurt, sări speriat în lături.

— Daţi-mi drumul! strigă. V-am spus să-mi daţi drumul!…

Din nou cineva, ceva, o fiinţă sau un obiect cu

neputinţă de precizat, îl atinse pe faţă, pe umeri, şi atunci începu să se apere învârtind orbeşte şalvarii deasupra capului. Îi era din ce în ce mai cald, simţea broboanele de sudoare prelingându-i-se pe obraji, şi gâfâia. Într-o răsucitură prea bruscă, şalvarii îi scăpară din mână şi dispărură undeva, departe, în întuneric. Gavrilescu rămase o clipă cu braţul ridicat, strângându-şi spasmodic pumnul, ca şi cum ar fi sperat să descopere, de la o clipă la alta, că se înşelase, că şalvarii erau încă în puterea lui. Se simţi deodată gol şi se făcu mic, lăsându-se pe vine, proptindu-şi mâinile pe covor şi plecându-şi fruntea, parcă ar fi fost gata s-o ia la goană.

Începu să înainteze pipăind cu palmele covorul în jurul lui, tot sperând că şi-ar putea găsi şalvarii. Descoperea la răstimpuri obiecte pe care îi era greu să le identifice, unele semănau la început cu o lădiţă, dar se dovedeau a fi, pipăite, mai bine, dovleci uriaşi înveliţi în broboade, altele care păreau la început perne sau suluri de divan, deveneau, corect pipăite, mingii, umbrele vechi umplute cu tărâţe, coşuri de rufe pline cu jurnale, dar nu apuca să hotărască ce-ar fi putut fi, pentru că descoperea necontenit alte obiecte în faţa lui şi începea să le pipăie. Uneori îi ieşeau în faţă mobile mari, şi Gavrilescu le ocolea prudent, căci nu le cunoştea formele şi-i era teamă să nu le răstoarne.

Nu-şi dădea seama de când umbla aşa, în genunchi sau târându-se pe pântec în întuneric.

Renunţase la speranţa că şi-ar mai putea găsi şalvarii. Ceea ce îl supăra tot mai mult era căldura. Parcă ar fi umblat în podul unei case acoperite cu tablă, într-o după-amiază de mare arşiţă. Simţea în nări aerul încins şi obiectele deveneau parcă tot mai calde. Trupul tot îi era leoarcă şi trebuia să se oprească la răstimpuri ca să se odihnească. Se întindea atunci cât putea mai mult, depărtându-şi picioarele şi mâinile în cruce, lipindu-şi obrazul de covor, respirând adânc şi agitat, gâfâind.

Odată i se păru că aţipise şi-l trezi o adiere neaşteptată, ca şi cum s-ar fi deschis undeva o fereastră, lăsând să pătrundă răcoarea nopţii. Dar înţelese repede că era altceva, ceva care nu semăna cu nimic cunoscut, şi o clipă rămase încremenit, simţind cum i se răceşte sudoarea pe spate. Nu-şi putea aduce aminte ce s-a întâmplat după aceea. S-a speriat de strigătul pe care-l scosese şi s-a trezit alergând nebuneşte în întuneric, lovindu-se de paravan, răsturnând, oglinzi şi tot felul de obiecte mărunte aşezate curios pe covor, alunecând adesea şi căzând, dar ridicându-se repede şi pornind-o din nou la fugă. Se surprinse sărind peste lădiţe şi ocolind oglinzile şi paravanele, şi atunci îşi dădu seama că pătrunsese într-o zonă de semiîntuneric, în care începeau să se distingă contururile. În fundul coridorului, neobişnuit de sus în perete, părea că se deschide o fereastră, prin care se revărsa lumina amurgului de vară. Când intră în coridor,

căldura ajunse insuportabilă. Trebui să se oprească, să-şi poată trage răsuflarea, şi cu dosul palmei îşi culegea sudoarea de pe frunte, de pe obraji. Îşi auzea inima bătându-i-se să se spargă.

Înainte de a ajunge în dreptul ferestrei, se opri din nou, speriat. Ajungeau până la el voci, şi râsete, şi zgomot de scaune trase pe parchet, parcă un întreg grup s-ar fi ridicat de la masă şi s-ar fi îndreptat spre el. În acea clipă se văzu gol, mai slab decât se ştia, cu oasele ieşindu-i prin piele, şi totuşi cu pântecul umflat şi căzut, aşa cum nu se mai văzuse vreodată. Nu mai avea timp să fugă înapoi. Apucă la întâmplare o draperie şi începu să tragă. Simţi că draperia e gata să cedeze şi, proptindu-se cu picioarele în perete, se lăsă cu toată greutatea pe spate. Dar atunci se întâmplă ceva neaşteptat. Începu să simtă că draperia îl trage, cu o putere crescândă, spre ea, astfel că puţine clipe în urmă se trezi lipit de perete, şi deşi încercă să se desprindă lăsând draperia din mâini, nu reuşi, şi foarte curând se simţi înfăşurat, strâns din toate părţile ca şi cum ar fi fost legat şi împins într-un sac. Era din nou întuneric şi foarte cald, şi Gavrilescu înţelese că nu va putea rezista mult, se va sufoca. Încercă să ţipe, dar gâtlejul îi era uscat, lemnos, şi sunetele păreau înecate în pâslă.

Auzi un glas care i se păru cunoscut.

— Ia spune, boierule, ia mai spune.

— Ce să vă mai spun? şopti el. V-am spus tot. Asta a fost tot. Am venit cu Elsa la Bucureşti.

Eram săraci amândoi. Am început să dau lecţii de pian…

Ridică puţin capul de pe pernă şi dădu cu ochii de babă. Şedea la măsuţă cu ibricul de cafea în mână, gata să umple din nou ceştile.

— Nu, mulţumesc, eu nu mai beau! spuse ridicând braţul. Am băut destulă cafea. Mi-e teamă că n-am să mai dorm la noapte.

Baba îşi umplu ceaşca, apoi puse ibricul pe un colţ al măsuţei.

— Ia mai spune, stărui ea. Ce-ai mai făcut? Ce s-a mai întâmplat.

Gavrilescu rămase multă vreme pe gânduri, făcându-şi vânt cu pălăria.

— Apoi am început să ne jucăm de-a v-aţi ascunselea, vorbi deodată cu un glas puţin schimbat, puţin sever. Fireşte, ele nu ştiau cu cine au de-a face. Eu sunt un om serios, sunt artist, profesor de pian. Eu venisem aici din simplă curiozitate. Mă interesează lucrurile noi, necunoscute. Mi-am spus: „Gavrilescule, iată o ocazie să-ţi îmbogăţeşti cunoştinţele”. N-am ştiut că e vorba de jocuri naive, copilăreşti. Vă închipuiţi m-am văzut deodată gol, şi auzeam voci, eram sigur că dintr-un moment în altul… Înţelegi ce vreau să spun…

Baba clătină din cap şi sorbi pe îndelete din cafea.

— Ce ţi-am mai căutat pălăria, vorbi ea. Au răscolit fetele tot bordeiul până au dat de ea.

— Da, recunosc, a fost vina mea, continuă

Gavrilescu. Nu ştiam că dacă nu le ghicesc la lumina zilei, va trebui să le caut, să le prind şi să le ghicesc pe întuneric. Nu-mi spusese nimeni nimic. Şi, repet, când m-am văzut gol şi am simţit draperia strângându-se în jurul meu, ca un giulgiu, vă dau cuvântul meu de onoare că era ca un giulgiu…

— Ce-am mai pătimit până te-am îmbrăcat, spuse baba. Că nu voiai deloc să te laşi îmbrăcat…

— Vă spun, draperia aceea era ca un giulgiu, mă strângea din toate părţile, mă înfăşurase şi mă strângea de nu mai puteam respira. Şi era o căldură! exclamă, făcându-şi mai tare vânt cu pălăria. Mă mir că nu m-am sufocat!…

— Da, a fost foarte cald, spuse baba.

În acea clipă se auzi, depărtat, huruitul metalic al tramvaiului. Gavrilescu îşi duse mâna la frunte.

— Ah! exclamă, ridicându-se anevoie de pe sofa. Cum trece timpul. M-am luat cu vorba şi, din una în alta, am uitat că trebuie să mă duc până în stradă Preoteselor. Închipuiţi-vă că mi-am uitat servieta cu partituri. Îmi spuneam azi după-amiază: „Gavrilescule, atenţie, că parcă, parcă”… Da, îmi spuneam ceva cam în felul acesta, dar nu-mi aduc bine aminte ce…

Făcu câţiva paşi spre uşă, apoi se întoarse, plecă puţin din umeri şi spuse, salutând cu pălăria:

— Mi-a părut bine de cunoştinţă.

În curte rămase neplăcut surprins. Deşi

soarele apusese, era mai cald decât fusese în plină după-amiază. Gavrilescu îşi scoase haina, şi o puse pe umăr şi, continuând să-şi facă vânt cu pălăria, traversă curtea şi ieşi. Depărtându-se de zidul adumbrit, de arbori, regăsi căldura încinsă a caldarâmului şi mirosul de praf şi asfalt topit. Umbla abătut, cu umerii căzuţi, cu privirile risipite înaintea lui. În staţie nu mai aştepta nimeni. Când auzi tramvaiul apropiindu-se, înălţă braţul şi-i făcu semn cu mâna.

Vagonul era aproape gol şi avea toate ferestrele deschise. Se aşeză în faţa unui tânăr în cămaşă, şi pentru că văzu taxatorul apropiindu-se, începu să-şi caute portofelul. Îl găsi mai repede decât s-ar fi aşteptat.

— E ceva nemaipomenit! exclamă. Vă dau cuvântul meu de onoare că e mai rău ca în Arabia. Dacă aţi auzit cumva de colonelul Lawrence…

Tânărul zâmbi, distrat, apoi întoarse capul spre fereastră.

— Cam cât să fie ceasul? întrebă Gavrilescu pe taxator.

— Opt şi cinci.

— Ce ghinion! Am să le găsesc la masă. Au să creadă că tocmai de-aia am venit atât de târziu, ca să le găsesc la masă. Înţelegeţi, nu-mi convine să creadă că… Înţelegeţi ce vreau să spun. Pe de altă parte, dacă le spun unde am fost, Madame Voitinovici e o persoană curioasă, are să mă ţină până la miezul nopţii ca să-i povestesc.

Taxatorul îl privise zâmbind şi făcu semn cu

ochiul tânărului.

— Spuneţi-i c-aţi fost la ţigănci, şi o să vedeţi, n-o să vă mai întrebe nimic…

— Ah, nu, imposibil. O cunosc bine. E o femeie curioasă. Mai bine nu spun nimic.

La staţia următoare se urcară câteva perechi tinere, şi Gavrilescu se mută aproape de ei ca să poată asculta mai bine conversaţia. Când socoti că poate intra în vorbă, ridică uşor braţul:

— Dacă-mi daţi voie, am să vă contrazic. Eu, pentru păcatele mele, sunt profesor de pian, dar n-am fost făcut pentru asta…

— Strada Preoteselor, auzi el taxatorul, şi sculându-se brusc, salută şi traversă grăbit coridorul.

Porni agale, făcându-şi vânt cu pălăria. În dreptul numărului 18 se opri, îşi aranjă cravata, îşi trecu mâna prin păr şi intră. Urcă încet scările până la etajul I, apoi sună apăsat. Câteva clipe în urmă îl ajunse tânărul din tramvai.

— Ce coincidenţă, exclamă Gavrilescu, văzându-l că se opreşte lângă el.

Uşa se deschise brusc şi în prag apăru o femeie încă tânără, dar cu obrazul palid şi veştejit. Avea un şorţ de bucătărie şi în mâna stângă ţinea un borcan de muştar. Dând cu ochii de Gavrilescu, se încruntă.

— Ce poftiţi? întrebă.

— Mi-am uitat servieta, începu Gavrilescu intimidat. M-am luat cu vorba şi am uitat-o. Am avut treburi prin oraş şi n-am putut veni mai

devreme.

— Nu înţeleg. Ce fel de servietă?

— Dacă s-a aşezat la masă, n-o deranjaţi, continuă pripit Gavrilescu. Ştiu unde am lăsat-o. E lângă pian.

Şi dădu să intre, dar femeia nu se clinti din prag.

— Pe cine căutaţi, dumneavoastră, domnule?

— Pe doamna Voitinovici. Eu sunt Gavrilescu, profesorul de pian al Otiliei. N-am avut plăcerea să vă întâlnesc, adăugă politicos.

— Aţi greşit adresa, spuse femeia. Aici e numărul 18.

— Daţi-mi voie, începu din nou Gavrilescu zâmbind. Cunosc apartamentul acesta de cinci ani. Pot spune că fac parte din familie. Vin aici de trei ori pe săptămână…

Tânărul ascultase conversaţia rezemat de perete.

— Cum spuneţi că o cheamă? îl întrebă.

— Doamna Voitinovici. E mătuşa Otiliei, Otilia Pandele…

— Nu stă aci, îl întrerupse tânărul. Aici locuim noi, familia Georgescu. Dânsa, doamna de faţă, e soţia tatălui meu. E născută Petrescu…

— Te rog să fii politicos, spune femeia. Şi să nu-mi vii acasă cu tot felul de persoane…

Apoi întoarse spatele şi dispăru în coridor.

— Vă cer scuze pentru această scenă, spuse tânărul, încercând să zâmbească. E a treia soţie a tatălui meu. Poartă pe umerii ei toate erorile

căsătoriilor anterioare. Cinci băieţi şi-o fată.

Gavrilescu îl asculta tulburat, făcându-şi vânt cu pălăria.

— Regret, începu el, regret foarte sincer. N-am voit s-o supăr. E drept, e ora cam nepotrivită. E ora mesei. Dar, vedeţi, mâine dimineaţă am o lecţie în Dealul Spirii. Am nevoie de servietă. Am Czerny II şi III acolo. Sunt partiturile mele cu interpretările mele personale însemnate pe margini. De aceea le port totdeauna cu mine.

Tânărul îl privea, continuând să zâmbească.

— Nu cred că m-am făcut înţeles, îl întrerupse el. Ceea ce vreau să vă spun e că aici locuim noi, familia Georgescu. Locuim de patru ani.

— Imposibil! exclamă Gavrilescu. Am fost aici acum câteva ceasuri, am avut lecţia cu Otilia de la nouă la trei. Apoi m-am luat cu vorba cu doamna Voitinovici.

— În strada Preoteselor 18, etajul I? se miră tânărul, zâmbind amuzat.

— Exact. Cunosc foarte bine casa. Vă spun unde e pianul. Vă duc acolo cu ochii închişi. E în salon, lângă fereastră.

— Noi n-avem pian, spuse tânărul. Încercaţi la alt etaj. Deşi vă asigur că n-o să găsiţi nici la etajul II. Acolo locuieşte familia căpitan Zamfir. Încercaţi la etajul III. Îmi pare rău, adăugă văzând că Gavrilescu îl asculta speriat, făcându-şi tot mai agitat vânt cu pălăria. Mi-ar fi plăcut să existe şi o Otilie în casa asta…

Gavrilescu şovăi, privindu-l adânc în ochi.

— Vă mulţumesc, spuse el târziu. Să încerc şi la etajul III. Deşi, vă dau cuvântul meu de onoare că pe la trei şi un sfert eram aici, şi întinse braţul cu fermitate, arătând spre coridor.

Începu să urce, răsuflând greu. La etajul III îşi şterse îndelung faţa cu una din batiste, apoi sună. Auzi paşi mărunţi, şi curând deschise uşa un băieţel de vreo 5 – 8 ani.

— Ah, exclamă Gavrilescu, mi-e teamă că am confundat etajele. Căutam pe doamna Voitinovici…

Atunci apăru în uşă o femeie tânără, care-i zâmbi:

— Doamna Voitinovici locuia la etajul I, spuse, dar s-a mutat, a plecat în provincie.

— A plecat de mult?

— Oh, da, de mult. La toamnă se împlinesc opt ani. A plecat îndată ce s-a căsătorit Otilia.

Gavrilescu îşi duse mâna la frunte şi începu să se frece. Apoi căută privirile femeii şi zâmbi cât putu mai blajin.

— Cred că faceţi o confuzie, începu el. Eu vă vorbesc de Otilia Pândele, din clasa a VI-a de liceu, nepoata doamnei Voitinovici.

— Le-am cunoscut bine pe amândouă, vorbi femeia. Când ne-am mutat noi aici, Otilia tocmai se logodise, ştiţi, a fost la început încurcătura aceea cu maiorul. Doamna Voitinovici nu voia să-şi dea consimţământul, şi avea dreptate, era prea mare diferenţa de vârstă. Otilia era un copil, nu împlinise încă 19 ani. Din fericire l-a întâlnit pe Frâncu, pe inginerul Frâncu, nu se poate să nu fi

auzit dumneavoastră de el.

— Inginerul Frâncu? repetă Gavrilescu… Frâncu?

— Da, inventatorul. Au scris şi jurnalele…

— Inventatorul Frâncu, repetă Gavrilescu visător. Curios…

Apoi întinse mâna, mângâie băiatul pe cap şi, plecându-se scurt de mijloc, salută:

— Vă rog să mă iertaţi. Cred că am confundat etajele. Tânărul îl aştepta fumând, rezemat de uşă.

— Aţi aflat ceva? îl întrebă.

— Doamna de sus pretinde că s-a măritat, dar vă asigur că e vorba de o confuzie. Otilia n-are nici 17 ani, e în clasa a VI-a de liceu. Am stat de vorbă cu doamna Voitinovici, am vorbit de o sumă de lucruri, nu mi-a spus nimic.

— E curios…

— E chiar foarte curios, spuse Gavrilescu, prinzând curaj. De aceea, vă spun, nu cred nimic. Vă dau cuvântul meu de onoare. Dar, în sfârşit, ce să mai insist. E o confuzie la mijloc… Am să vin din nou mâine dimineaţă…

Şi după ce salută, începu să coboare hotărât scările.

„Gavrilescule, şopti îndată ce ajunse în stradă, atenţie, că începi să te ramoleşti. Începi să-ţi pierzi memoria. Confunzi adresele”…Zări tramvaiul apropiindu-se şi grăbi pasul. De-abia când se aşeză în fereastra deschisă începu să simtă o uşoară adiere.

— În sfârşit! exclamă el adresându-se doamnei

din faţa lui. Parcă, parcă… Dar se trezi că nu ştie cum să termine fraza şi zâmbi încurcat: Da, reluă după o scurtă pauză. Spuneam adineaori unui prieten, parcă, parcă am fi fost în Arabia. Colonelul Lawrence, dacă aţi auzit de el…

Doamna continuă să privească pe fereastră…

— Acum, într-un ceas, două, reîncepe Gavrilescu, are să vină şi noaptea. Întunericul, vreau să spun. Răcoarea nopţii. În sfârşit… O să putem respira.

Taxatorul se oprise în faţa lui, aşteptând, şi Gavrilescu începu să se caute prin buzunare.

— După miezul nopţii, o să putem respira, se adresă el taxatorului. Ce zi lungă! adăugă el puţin nervos, nereuşind să-şi găsească portmoneul. Câte peripeţii!… Ah! În sfârşit, exclamă el şi deschise portmoneul.

— Asta nu mai merge, spuse taxatorul înapoindu-i bancnota. O schimbaţi la bancă…

— Dar ce are? întrebă Gavrilescu, învârtind mirat bancnota între degete.

— S-au scos din circulaţie acum un an. O schimbaţi la bancă.

— Curios! făcu Gavrilescu privind bancnota cu mare atenţie. Azi-dimineaţă era bună. Şi la ţigănci le primeşte. Am avut încă trei ca astea, şi la ţigănci le-a primit pe toate…

Doamna păli uşor şi ridicându-se ostentativ, trecu la celălalt capăt al tramvaiului.

— Nu trebuia să vorbiţi de ţigănci în faţa unei doamne, îl mustră taxatorul.

— Toată lumea vorbeşte! se apără Gavrilescu. Trec de trei ori pe săptămână cu tramvaiul ăsta, şi vă dau cuvântul meu de onoare…

— Da, e adevărat, interveni un pasager. Vorbim toţi, dar nu în faţa doamnelor. E o chestie de bună-cuviinţă. Mai ales acum, că au să-şi facă şi iluminaţii. Da, da, şi-a dat şi municipalitatea consimţământul: au să facă iluminaţii în grădină. Eu, pot să spun, sunt un om fără prejudecăţi, dar iluminaţiile la ţigănci le consider o provocare…

— Curios, făcu Gavrilescu. N-am auzit nimic.

— Scrie în toate jurnalele, interveni un alt pasager. E o ruşine! exclamă, ridicând glasul. E nepermis!…

Câţiva întoarseră capetele, şi sub privirile lor mustrătoare, Gavrilescu îşi plecă ochii.

— Mai căutaţi, poate mai aveţi şi alţi bani, spuse taxatorul. Dacă nu, coborâţi la prima staţie.

Îmbujorat, neîndrăznind să-şi ridice privirile, Gavrilescu reîncepu să se caute prin buzunare. Din fericire, portofelul cu mărunţiş era chiar deasupra, între batiste. Gavrilescu numără câteva monede şi i le întinse.

— Mi-aţi dat numai cinci lei, spuse taxatorul arătându-i în palmă.

— Da, până la Vama Poştei.

— Nu importă până unde este, dar biletul costă zece lei. Pe ce lume trăiţi dumneavoastră? adăugă taxatorul cu un glas sever.

— Trăiesc la Bucureşti, spuse Gavrilescu, ridicând cu mândrie privirile, şi umblu cu

tramvaiul de trei-patru ori pe zi şi fac asta de ani de zile, şi întotdeauna am plătit cinci lei…

Aproape tot vagonul asculta acum cu interes conversaţia. Câţiva pasageri se apropiaseră şi se aşezară pe scaunele alăturate. Taxatorul săltă de mai multe ori monezile în palmă, apoi spuse:

— Dacă nu vreţi să-mi daţi şi restul, coborâţi la staţia următoare.

— Tramvaiul s-a scumpit de vreo trei-patru ani, vorbi cineva.

— De cinci ani, preciză taxatorul.

— Vă dau cuvântul meu de onoare… începu patetic Gavrilescu.

— Atunci coborâţi la prima staţie, îl întrerupse taxatorul.

— Mai bine plătiţi diferenţa, îl sfătui cineva, că până la Vama Poştei aveţi o bucată bună de mers.

Gavrilescu căută în portofel şi întinse încă cinci lei.

— Se petrec lucruri curioase în ţara asta, şopti el după ce se depărtă taxatorul. Se iau hotărâri peste noapte, la 24 de ceasuri. Mai exact, în şase. Vă dau cuvântul meu de onoare… Dar, în sfârşit, ce să mai insist? A fost o zi teribilă. Şi ce e mai grav, e că nu putem trăi fără tramvai. Eu, cel puţin, sunt silit să umblu de trei-patru ori pe zi cu tramvaiul. Şi totuşi o lecţie de pian e o sută de lei. O bancnotă ca asta. Şi acum, nici bancnota asta nu mai e bună. Trebuie să mă duc s-o schimb la bancă…

— Daţi-mi-o mie, spuse un domn mai în vârstă.

O schimb mâine la birou…

Scoase din portmoneu o bancnotă şi i-o întinse. Gavrilescu o apucă cu mare grijă şi o privi cu atenţie.

— E frumoasă, spuse. S-au pus de mult în circulaţie? câţiva pasageri se priviră între ei zâmbind.

— De vreo trei ani, spuse unul.

— E curios că n-am văzut-o până acum. E drept, sunt cam distrat. Am fire de artist…

Aşeză bancnota în portmoneu, apoi îşi lăsă privirile pe fereastră.

— S-a făcut noapte, spuse. În sfârşit!

Se simţi deodată obosit, istovit şi, rezemându-şi capul în palmă, închise ochii. Rămase aşa până la Vama Poştei.

Încercase zadarnic să deschidă uşa cu cheia, apoi apăsase îndelung pe butonul soneriei, şi după ce bătuse de mai multe ori, când mai puternic, când mai încet în ferestrele sufrageriei, se reîntoarse în faţa uşii de la intrare şi începu să bată cu pumnul. Curând la fereastra deschisă a unei case vecine apăru, din întuneric, un bărbat în cămaşă de noapte şi strigă răguşit:

— Ce e scandalul ăsta, domnule?… Ce te-a apucat?

— Scuzaţi, făcu Gavrilescu. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu nevastă-mea. Nu răspunde. Şi s-a stricat şi cheia, nu pot să intru în casă.

— Dar de ce să intri? Cine eşti dumneata? Gavrilescu se îndreptă spre fereastră şi salută:

— Deşi suntem vecini, începu el, nu cred că am avut plăcerea să vă cunosc. Numele meu e Gavrilescu şi locuiesc aici cu soţia mea, Elsa…

— Atunci aţi greşit adresa. Aici locuieşte domnul Stănescu. Şi nu e acasă, e plecat la băi.

— Daţi-mi voie, îl întrerupse Gavrilescu. Îmi pare rău că trebuie să vă contrazic, dar cred că faceţi o confuzie. Aici, la numărul 101, locuim noi, Elsa şi cu mine. Locuim de patru ani.

— Dar încetaţi, domnilor, odată, că nu putem dormi! strigă cineva. Ce Dumnezeu?

— Pretinde că locuieşte în casa domnului Stănescu…

— Nu pretind! protestă Gavrilescu. Aici e casă, mea, şi nu permit nimănui. Şi înainte de toate vreau să ştiu unde este Elsa, ce s-a întâmplat cu ea…

— Întrebaţi la comisariat, vorbi cineva de la etaj. Gavrilescu ridică speriat capul:

— De ce la comisariat? Ce s-a întâmplat! strigă el emoţionat. Ştiţi ceva?

— Nu ştiu nimic, dar vreau să dorm. Şi dacă dumneavoastră o să staţi toată noaptea de vorbă…

— Îmi daţi voie, făcu Gavrilescu. Şi mie mi-e somn, sunt, pot spune, foarte obosit… Am avut o zi teribilă. Călduri ca în Arabia… Dar nu înţeleg ce s-a întâmplat cu Elsa. De ce nu răspunde? Poate i s-o fi făcut rău şi-o fi leşinat.

Şi, reîntorcându-se în faţa uşii de la numărul 101, începu din nou să bată cu pumnul, tot mai puternic.

— Nu ţi-am spus, domnule, că nu e acasă? Că domnul Stănescu a plecat la băi?

— Chemaţi poliţia! se auzi o voce ascuţită de femeie. Chemaţi imediat poliţia!

Gavrilescu se opri brusc şi se rezemă de uşă, respirând greu. Se simţi deodată foarte obosit şi se aşeză pe o treaptă, îşi prinse fruntea în palme. „Gavrilescu, şopti, atenţie, că s-a întâmplat ceva foarte serios şi nu vor să-ţi spună. Ţine-te bine, fă un efort de memorie”…

— Madame Trandafir! exclamă el. Trebuia să mă gândesc de la început. Madame Trandafir! strigă, ridicându-se şi îndreptându-se spre casa din faţă. Madame Trandafir!…

Cineva care rămăsese la fereastră spuse cu un glas mai potolit:

— Lăsaţi-o să doarmă, săraca…

— E urgent!

— Lăsaţi-o să doarmă. Dumnezeu s-o ierte, c-a murit de mult.

— Imposibil! făcu Gavrilescu. Am vorbit cu ea azi-dimineaţă.

— O confundaţi poate cu soră-sa, Ecaterina: Madame Trandafir a murit acum cinci ani.

Gavrilescu rămase o clipă împietrit, apoi băgă mâinile în buzunare şi scoase câteva batiste.

— Curios, şopti el târziu.

Se întoarse agale şi, urcând cele trei trepte de la numărul 101, îşi luă pălăria şi şi-o puse pe cap. Mai încercă o dată clanţa, apoi coborî şi se depărtă şovăitor. Umbla încet, fără gânduri,

ştergându-se în neştire cu batista. Cârciuma din colţ era încă deschisă, şi după ce-i dădu târcoale, se hotărî să intre.

— Nu mai servim decât la pahar, spuse băiatul. Închidem la două.

— La două? se miră Gavrilescu. Dar cât e ceasul acum?

— E două. E chiar două trecute…

— E teribil de târziu, şopti Gavrilescu, mai mult pentru sine.

Apropiindu-se de tejghea, i se păru că recunoaşte figura cârciumarului, şi inima începu să-i bată.

— Nu sunteţi dumneavoastră domnul Costică? întrebă.

— Eu sunt, spuse cârciumarul, privindu-l lung. Parcă v-aş cunoaşte, adăugă după o pauză.

— Parcă, parcă… începu Gavrilescu, apoi îşi pierdu firul şi tăcu, zâmbind încurcat. Am fost pe aici de mult, reluă el, aveam nişte prieteni. Madame Trandafir.

— Da, Dumnezeu s-o ierte.

— Madame Gavrilescu Elsa…

— Ah, ce-a mai fost şi cu dânsa, îl întrerupse cârciumarul, nici până în ziua de azi nu se ştie ce s-a întâmplat. L-a căutat poliţia câteva luni şi n-a putut să dea de el, nici viu, nici mort… Parcă ar fi intrat în pământ… Biata madame Elsa, l-a aşteptat ce l-a aşteptat, şi pe urmă a plecat la familia ei în Germania. Şi-a vândut lucrurile şi a plecat. N-aveau cine ştie ce, erau săraci. Mă bătea gândul

să cumpăr eu pianul.

— Va să zică a plecat în Germania, spuse Gavrilescu visător. A plecat de mult?

— De mult, de mult. La câteva luni după ce a dispărut Gavrilescu. La toamnă se împlinesc 12 ani. A scris şi în ziare…

— Curios, şopti Gavrilescu, începând să-şi facă vânt cu pălăria. Şi eu dacă ţi-aş spune dumitale, dacă ţi-aş spune că azi-dimineaţă şi-ţi dau cuvântul meu de onoare că nu exagerez, azi-dimineaţă am stat cu ea de vorbă… Ceva mai mult. La prânz am mâncat împreună. Pot să-ţi spun şi ce-am mâncat…

— S-o fi întors, vorbi cârciumarul, privindu-l nedumerit.

— Nu, nu s-a întors. N-a plecat deloc. E la mijloc o confuzie. Acum sunt cam obosit, dar mâine dimineaţă am să-i dau eu de rost…

Se înclină uşor şi ieşi.

Înainta agale, cu pălăria într-o mână şi batista în cealaltă, oprindu-se îndelung pe fiecare bancă, să se odihnească. Era o noapte clară, fără lună, şi pe străzi începea să se reverse răcoarea grădinilor. Târziu îl ajunse din urmă o trăsură cu un cal.

— Încotro, boierule? întrebă birjarul.

— La ţigănci, răspunse Gavrilescu.

— Atunci urcaţi, că vă duc pe doi poli, spuse birjarul oprind trăsura.

— Îmi pare rău, dar nu prea am bani. Mi-a mai rămas o sută de lei şi ceva mărunţiş. Şi suta îmi

trebuie ca să pot intra la ţigănci.

— E mai mult, vorbi birjarul, începând să râdă. Nu v-ajunge o sută de lei.

— Eu atâta am plătit azi după-amiază. Noapte bună, adăugă el, pornind din nou.

Dar trăsura se ţinea după el la pas.

— Asta-i regina-nopţii, spuse birjarul aspirând adânc. Asta-i din grădina domnului general. D-aia îmi place să trec pe aici, noaptea. Am muşterii, n-am muşterii, eu trec pe-aici în fiecare noapte. Grozav ce-mi plac florile!

— Ai fire de artist, spuse Gavrilescu zâmbind.

Apoi se aşează pe o bancă şi-l salută cu mâna. Dar birjarul opri brusc trăsura şi o aduse lângă el, în dreptul băncii. Îşi scoase tabachera şi începu să-şi răsucească o ţigară.

— Îmi plac florile, spuse. Caii şi florile. În tinereţe am fost dricar. Ce frumuseţe! Şase cai, îmbrăcaţi în negru şi înmuiaţi în aur, şi flori, flori, sumedenie de flori! Ei, a trecut tinereţea, s-au dus toate. Am îmbătrânit, am ajuns birjar de noapte, cu un singur cal.

Îşi aprinse ţigara şi trase un fum pe îndelete.

— Va să zică, la ţigănci, începu el târziu.

— Da, e o chestie personală, se grăbi Gavrilescu să explice. Am fost azi după-masă pe-acolo, şi a ieşit o sumă de încurcături.

— Ah, ţigăncile… făcu birjarul cu tristeţe. Dacă n-ar fi ţigăncile, adăugă el coborând glasul. Dacă n-ar fi…

— Da, spuse Gavrilescu, toată lumea vorbeşte.

În tramvai, vreau să spun. Când trece tramvaiul prin faţa grădinii, toată lumea vorbeşte de ţigănci…

Se ridică de pe bancă şi porni din nou la drum, cu trăsura ţinându-se la pas după el.

— S-o luăm pe aici, spuse birjarul arătând cu biciul o străduţă, că tăiem drumul… Şi pe-aici trecem pe la biserică. A înflorit şi-acolo regina-nopţii. E drept, nu e ca la general, dar o să vedeţi, n-o să vă pară rău…

— Ai fire de artist, spuse Gavrilescu visător.

În dreptul bisericii se opriră amândoi să respire parfumul florilor.

— Parcă ar mai fi şi altceva decât regina-nopţii, spuse Gavrilescu.

— Ah, sunt fel de fel de flori. Dacă a fost vreo înmormântare astăzi, au rămas flori multe. Şi acum, spre dimineaţă, toate florile astea încep din nou să miroasă… Veneam des pe aici, cu dricul. Era o frumuseţe!…

Îşi fluieră scurt calul şi porni odată cu Gavrilescu.

— Acum nu mai avem mult, spuse. De ce nu urcaţi?

— Îmi pare rău, dar n-am bani…

— Îmi daţi din mărunţiş. Urcaţi…

Gavrilescu şovăi câteva clipe, apoi, cu un efort, urcă. Dar îndată ce se urni trăsura, îşi lăsă capul pe perna trăsurii şi adormi.

— Era frumos, începu birjarul. Era biserică bogată, şi tot lume bună… Tinereţe…

Întoarse capul, şi văzându-l că doarme, începu să fluiere uşor, şi calul îşi învioră pasul.

— Am ajuns! strigă el, dându-se jos de pe capră. Dar sunt porţile închise…

Începu să-l scuture, şi Gavrilescu se deşteptă tresărind.

— Sunt porţile închise, repetă birjarul. Trebuie să sunaţi…

Gavrilescu îşi luă pălăria, îşi aranjă cravata şi coborî. Apoi începu să-şi caute portofelul cu mărunţiş.

— Nu mai căutaţi, spuse birjarul. Îmi daţi altă dată. Eu tot am să aştept aici, adăugă. La ora asta, dacă mai pică vreun muşteriu, tot pe aici îl găsesc.

Gavrilescu îl salută cu pălăria, apoi se apropie de poartă, căută soneria şi apăsă pe buton. Chiar în acea clipă poarta se deschise, şi intrând în curte, Gavrilescu se îndreptă spre boschet. Se mai zărea la fereastră o lumină plăpândă. Bătu sfios la uşă, şi, văzând că nu-i răspunde nimeni, puse mâna pe clanţă şi intră. Baba adormise cu capul pe măsuţă.

— Sunt eu, Gavrilescu, spuse, bătând-o uşor pe umăr. Mi-aţi făcut o groază de încurcături, adăugă, văzând-o că se deşteaptă şi începe să caşte.

— E târziu, spuse baba, frecându-se la ochi. Nu mai e nimeni.

Dar privindu-l lung îl recunoscu.

— Ah, tot dumneata eşti, muzicantul. Mai e doar nemţoaica. Ea nu doarme niciodată…

Gavrilescu îşi simţi din nou inima bătându-i şi începu uşor să tremure.

— Nemţoaica? repetă el.

— O sută de lei, spuse baba.

Gavrilescu începu să-şi caute portmoneul, dar mâinile îi tremurau tot mai tare, şi când îl găsi, între batiste, portmoneul îi alunecă pe covor.

— Vă cer iertare, spuse plecându-se cu greutate să-l ridice. Sunt cam obosit. A fost o zi teribilă…

Baba luă bancnota, se ridică de pe scăunaş şi, din prag, îi arătă cu braţul casa cea mare:

— Vezi să nu te rătăceşti, îi spuse. Să te ţii drept pe coridor şi să numeri şapte uşi. Şi când oi ajunge la a şaptea, să baţi de trei ori şi să spui: „Eu sunt, m-a trimis baba”.

Apoi îşi opri un căscat, bătându-şi gura cu palma, şi închise uşa. Respirând anevoie, Gavrilescu se îndreptă încet spre clădirea care strălucea argintie sub stele. Urcă treptele de marmoră, deschise uşa şi rămase o clipă nehotărât. În faţa lui se întindea un coridor slab luminat, şi Gavrilescu simţi din nou cum inima începe să i se zbată, parcă ar fi stat să se spargă. Începu să înainteze, emoţionat, numărând cu glas tare uşile pe lângă care trecea. Curând se trezi că numără: treisprezece, paisprezece… şi se opri dezorientat. „Gavrilescule, şopti, atenţie, că iar ai făcut o încurcătură. Nu treisprezece, nu paisprezece, ci şapte. Aşa a spus baba, să numeri şapte uşi”…

Voi să se întoarcă şi să numere din nou, dar după câţiva paşi se simţi sleit de puteri şi, oprindu-se în faţa primei uşi la îndemână, bătu de trei ori şi intră. Era un salon mare şi simplu, aproape sărăcăcios mobilat, iar în dreptul ferestrei, privind spre grădină, se profila umbra unei femei tinere.

— Scuzaţi, începu Gavrilescu cu greutate. Am numărat greşit.

Umbra se dezlipi de la fereastră şi se îndreptă spre el, cu paşi moi, şi un parfum uitat îi reveni deodată în amintire.

— Hildegard! exclamă, lăsând să-i cadă pălăria din mână.

— De când te-aştept, spuse fata apropiindu-se. Te-am căutat peste tot…

— Am fost la berărie, şopti Gavrilescu. Dacă n-aş fi fost cu ea la berărie, nu s-ar fi întâmplat nimic. Sau dacă aş fi avut ceva bani la mine… Dar aşa, a plătit ea, Elsa, şi, înţelegi, m-am simţit obligat… şi acum e târziu, nu e aşa? E foarte târziu…

— Ce importanţă poate să aibă, spuse fata. Hai să mergem…

— Dar nu mai am nici casă, nu mai am nimic. A fost o zi teribilă… M-am luat cu vorba cu madame Voitinovici şi-am uitat servieta cu partituri…

— Întotdeauna ai fost distrat, îl întrerupse. Să mergem…

— Dar unde? Unde? încercă Gavrilescu să

strige. În casa mea s-a mutat cineva, i-am uitat numele, dar e cineva pe care nu-l cunosc… Şi nici măcar nu e acasă, ca să-i putem explica. E plecat la băi…

— Vino cu mine, spuse fata apucându-l de mână şi trăgându-l uşor în coridor.

— Dar n-am nici bani, continuă Gavrilescu în şoaptă. Tocmai acum când s-au schimbat banii şi s-a scumpit tramvaiul…

— Ai rămas acelaşi, spuse fata, începând să râdă. Ţi-e frică…

— Dintre cunoscuţi n-a mai rămas nimeni, continuă Gavrilescu, în şoaptă. Toată lumea e la băi. Şi madame Voitinovici, de la care m-aş fi putut împrumuta, lumea spune că ar fi plecat în provincie… Ah, pălăria, exclamă, şi voi să se întoarcă.

— Las-o, răspunse fata. N-o să mai ai nevoie de ea acum.

— Nu se ştie, nu se ştie, stărui Gavrilescu să-şi desprindă mâna din mâna fetei. E o pălărie foarte bună, e aproape nouă.

— E adevărat? se miră fata. Tu încă nu înţelegi? Nu înţelegi ce ţi s-a întâmplat, acum de curând, de foarte curând? E adevărat că nu înţelegi?

Gavrilescu o privi adânc în ochi şi oftă.

— Sunt cam obosit, spuse, iartă-mă. A fost o zi teribilă… Dar acum parcă încep să mă simt mai bine…

Fata îl trase uşor după ea. Traversară curtea

şi ieşiră fără să mai deschidă poarta. Birjarul îi aştepta moţăind, şi fata îl trase tot atât de uşor după ea în trăsură.

— Dar îţi jur, începu Gavrilescu, în şoaptă, îţi dau cuvântul meu de onoare că nu mai am niciun ban…

— Încotro, domnişoară? întrebă birjarul. Şi cum vă duc? La pas sau mai repejor?

— Ia-o spre pădure, pe drumul ăla mai lung, spuse fata. Şi mână încet. Nu ne grăbim…

— Hei, tinereţe!… făcu birjarul fluierând uşor calul.

Îi ţinea mâna prinsă în mâinile ei, dar se rezemase cu capul pe pernă, cu ochii pe cer. Gavrilescu o privea adânc, concentrat.

— Hildegard, începu el târziu. Se întâmplă ceva cu mine, şi nu ştiu bine ce. Dacă nu te-aş fi auzit vorbind cu birjarul, aş crede că visez…

Fata întoarse capul spre el şi-i zâmbi.

— Toţi visăm, spuse. Aşa începe. Ca într-un vis…

Paris, iunie 1959

V. Voiculescu

Ultimul berevoi

Plouase mult cu sânge şi vremile veneau roşii şi-nvolburate. În tulbureala prefacerilor, marii vânători, ahotnici de primejdiile fără folos, urcători să prigonească fiarele până-n rărunchii munţilor, pieriseră. Moşierilor, îndatoraţi oarecum să-şi apere codrii şi plaiurile de jivine, li se stârpise până şi sămânţa. Băştinaşilor li se ridicase şi cea din urmă ţeavă de puşcă, orice gioarsă de pistol. Şi în vălmăşeala începutului de leat, bestiile se înmulţiseră nestingherite.

Munţii mişunau de sălbăticiuni. Lupi bezmetici bântuiau stânele, urşii dau buzna peste cirezi. Treceau prin ciomegele boierilor, umflau juncanii şi plecau fără măcar o bună ziua.

În lipsa armelor, de sub troianul leaturilor, practici străvechi, meşteşuguri primitive de apărare începeau să scoată capul.

Mai ales că se adăugau şi alte grozăvii. Prin ceţurile piscurilor se arătau vedenii fantastice. Umbre de uriaşi călcau pe babilonii de nori puhavi. Din negurile oarbe, năboind noianuri pe văi, se desfăceau deodată pale ce cotropeau turmele, ameţeau ciobanii, şi, urcând înapoi, luau cu ele, pradă, două-trei vite rătăcite.

Până la urmă, duhurile trebuiau chemate în ajutor şi puterile oculte puse în mişcare.

Şapte sate de sub brâul Sturului se sfătuiau

îngrijorate, vânturându-şi amintirile.

De sus, de la vărat, veneau necontenit veşti tot mai rele. Nu trecea o săptămână să nu se fure o juncă, să nu fie sfârtecat un bou. Se alesese îndeosebi o bală de urs jăcman, dedulcit la carne, care băgase în boli pe cirezari. Asta era cu adevărat Necuratul. Mirosea cursele, ocolea capcanele, se strecura nevăzut şi ţâşnea, parcă da cu bobii, tocmai când nimeni nu se aştepta. Îi brodea pe toţi ori pe ceaţă, ori la masă, ori la somn. El înşfăcă tacticos vita şi pleca cu ea pe coclauri, sub nasul ciobanilor prostiţi, urmărit cu alai de hăieli şi lătrături neputincioase.

Dinspre partea ăstuia ar fi avut de furcă chiar boierii de la Bucureşti, darmite un păstor, cât de neînfricat, cu bâta goală.

Trebuia altfel şi altceva. Ca la o mare cumpănă, se scormoniră straturile de oameni vechi, se prefirară bordeiele cu moşnegi, până ce într-un corn de cătun uitat s-a scornit un unchiaş fără ani, fără nume, în minţile căruia stăruiau bătrânele solomonii. Nu mai avea de-a face aproape cu nimeni. Hărţuit de popi, prigonit de învăţători, târât de doftori pe la judecăţi, ajuns de hula tineretului, ca să scape, se-ngropase de viu în hobaia asta, unde, lepădându-şi numele, trăia sihăstrit, cu câteva oi, o vacă şi-un cârd de găini la un loc. Îşi tăinuia cu mare grijă meşteşugul.

Puţinii care-l mai cunoşteau îi ziceau moşul cu căciulă-mpletită.

Atâta ştiau despre el, că, vară-iarnă, poartă un

fel de scufă ţuguiată, împletită gros din fire de lână, ca un ciorap lucrat în igliţe.

— Am moştenit-o din moşi-strămoşi, răspundea el cui îl poreclea Căciulă-mpletită. Altă dată, când m-am pomenit eu, numai oamenii de seamă purtau aşa ceva. Acum am rămas singur cu cinstea asta.

Şi îşi îndesa cuşma năzdrăvană ca o za mlădioasă, fără să ştie că la obârşia ei sta căciula sacră peste care preoţii păgâni, străvechii magi, îşi aşezau ca peste o căptuşeală mitrele şi regii coroanele. Era vestita cuşmă a căciulaţilor, semnul oamenilor liberi şi de neam, din care se alegeau cârmuitorii noroadelor de rând.

Solia îl află trebăluind şi-l înconjură umilită.

Bătrânul, încredinţat că s-a întors roata şi i-a venit vremea, a ascultat plângerile şi ieşi din găoacea cuminţeniei.

Vechea trufie că ştie şi poate îl umplu iar. Şi, fără să mai cugete cât şi cum, se făgădui pe loc să cureţe muntele de spurcăciuni. Vrăjitoria îi era ca o înaltă boierie plină de îndatoriri. Închinarea smeritei gloate, căzută cu rugăciuni s-o ajute şi s-o scape, îl investea c-o autoritate de mult mocnită în el.

Şi, dintr-odată, în locul lui se ivi alt om. Schimbarea se petrecu pe neaşteptate, în văzul oamenilor, ca o transfigurare. Ochii spălăciţi întineriră, albastrul lor sleit bătu iar în oţeliu întunecat. Obrajii se rumeniră, chipul i se netezi. Scutură cuşma, şi pletele cărunte i se revărsară pe

grumaz. Trupul gubav i se îndreptă şi un piept voinic ieşi înainte, ca un ceardac deasupra brâului.

Puteri adânc tescuite îi izbucniră în priviri, în gesturi, în glas. Şi din uscăţivul unchiaş năpârli un stăpân tare pe poruncile lui cerând supunere şi ascultare.

În faţa lui oamenii uimiţi începură să clipească şi fără să vrea să-şi ferească ochii. Însufleţirea îl aprinsese într-atât, că parcă dogorea din el ceva fierbinte.

Înfăţişarea asta nu ţinu mult. Se potoli şi se stinse.

Sătenii, sfioşi, îl ispitiră ce le-ar pretinde, temători să nu le ceară sufletele.

— Nimic, răspunse el. A întrebat numai câţi văcari sunt la cirezi.

— Şapte.

— Bine, a mormăit. Îi mai trebuie. Dar are să-şi aleagă el ajutoarele.

— Muieri sunt acolo?

— Niciuna.

— Şi asta e bine. Nici să nu cuteze vreuna să suie cât o fi el acolo.

Ca un stăpân apoi a dat drumul oamenilor, care îl părăsiseră îndoielnici: dacă nu ia bani, nu face lucru de ispravă. El s-a apucat să-şi vază de treburi. A cotrobăit în bordei, şi-a aninat de umăr o traistă înţesată cu meremeturile lui, şi-a înfipt la brâu fluierul, a trecut la spate ca o desagă cimpoiul cu două ţevi. Şi a pornit.

S-a abătut doar la nişte case răzleţe, a strigat, a vorbit cu câte cineva prin gard. Apoi şi-a văzut de drum.

La un ceas în urma lui, o făptură înfofolită să n-o cunoască nimeni a ieşit tiptil şi, ferită, a apucat calea muntelui. La alt ceas, s-a furişat o alta, luând alte cărări. Cum le orânduise unchiaşul, ca să nu ştie una de alta şi să nu se întâlnească. Fiecare primise osebite porunci pentru locurile de aşteptare, unde să se găsească când i-o căuta.

Sosirea vraciului a scos tamazlâcul din amorţeală.

Întâia treabă a fost să stingă focul târlei, foc nou, aprins cu amnar ori chibrit.

A aţâţat vechiul foc, focul viu, singurul care are trecere la duhuri. Scânteia, care-l zămisleşte ca pe un copil, trebuie să ţâşnească, sămânţă vie, dintr-o sfârleză de lemn tare, frecată într-o găurică scobită în alt lemn mai slab.

După asta s-a îngrijit să adune toate lucrurile şi uneltele de fier sau orice soi de metal din gospodăria târlei, topoare, cuţite, căldări. Până şi pirostriile le-a ridicat. Laptele se înfierbânta acum pe vetre cu cotloane de piatră şi numai în ciubere de lemn. A scos tălăncile de la gâtul vitelor. Le-a lăsat acioaiele: în plămada lor intră argintul îndeletnic vrăjitor. A despuiat oamenii de bricege şi amnare, le-a scos chimirele cu capse de alamă, inelele din degete. Unuia aproape i-a sfâşiat sfârcul urechii ca să-i tragă cercelul înţepenit

acolo de maică-sa când îl născuse, ca să-i trăiască. Pe toate le-a dosit departe, într-o văgăună, sub un morman de bolovani năruiţi.

Lumea muntelui se-ntorcea înapoi la era lemnului şi la vârsta pietrei.

Pe urmă s-a luat de păstori. Nişte măgădăi, răi şi leneşi, ca mai toată lumea de acum.

Ziua întreagă ar fi mâncat şi ar fi dormit, cu gândurile numai la muierile din sat, pentru care uneori îşi părăseau slujba. Neruşinaţi şi nesupuşi, învrăjbiţi între ei, cu mare caznă unchiaşul i-a putut aduce la ascultare ca să-şi înjghebeze vrăjile cu ei.

La început au primit în glumă să intre în planurile moşului ca un prilej de petrecere şi joc, fără să creează şi fără să se pătrunză de însemnătatea lucrului. Până la urmă, puterile vrăjitorului i-a înfrânt şi i-a înmuiat cât să alcătuiască un singur trup şi un singur suflet, supuşi ca un stog de oaste la poruncile lui. După ce i-a lăiat, i-a ghilit şi le-a dat primeneli, a început un soi de iniţiere cu fiecare ins în parte. Omul a fost dăscălit în taină ce să facă, cum să se poarte.

Trebuia să se păstreze curat, să nu ocărască, să nu pomenească de diavol, să nu se atingă de rachiu şi de tutun, să nu se pângărească cumva vreo vită. Şi, mai presus de toate, să rămâie mut. Orice s-ar întâmpla, să nu scoată o vorbă tot timpul cât intră în trâmba vrăjitorilor.

În răstimpuri culegea buruieni şi rădăcini de

pe coclauri, iarbă cu zmei, brâncă de urs, turta lupului. Din el plămădi băutura vrăjită care dă virtute şi chezăşuieşte biruinţa. Şi-o strânse într-o cadă pitită după uşa salonului.

Când a fost gata, i-a întrulocat pe toţi şi a făcut câteva probe, închipuind cum avea să se desfăşoare rânduiala solomoniei.

Dar parcă era un făcut: niciodată ursul nu pricinuise atâtea stricăciuni ca în vremea cât moşul s-a îndeletnicit cu punerile lui la cale. S-ar fi crezut că fiara ştia ce o aşteaptă şi îşi lua rămas bun de la cirezi.

Într-o noapte fără lună prielnică ursului, unchiaşul a dat drumul tainelor. A intrat pe întuneric în slonul de vălătuci, unde nimeni nu avusese îngăduinţă să mai calce. Ciobanii mâncau şi dormeau pe-afară. Acolo a aţâţat focul mocnit pe vatră în stânga. Lipită pe peretele din fund al odăii, alcătuise pe ascuns o iesle acoperită cu o piele de vită albă sub care mişca ceva. Bătrânul se abătu de ticlui mai bine pielea peste lada ieslei şi o potrivi cu coarnele în afară.

Apoi ieşi să aducă pe rând, câte unul unul, pe cei şapte boari, care i se supuneau tăcuţi. Ei se rânduiră muţi, trei de o parte şi trei de alta a uşii, ca două aripi în laturile celui de al şaptelea, vătaful, rămas în mijlocul lor.

La un semn, flăcăii se răsuciră pe călcâie şi îşi înfipseră ciomegele drepte de-a lungul pereţilor. Apoi se-ntoarseră pe loc şi se culcară, fiecare în dreptul bâtei din spatele lui. Lungiţi la pământ,

făceau acum o jumătate de cerc, cu deschiderea spre ieslea din fund, strejuiţi ca de nişte suliţe de cele şapte ciomege.

Din ţarc pătrundeau sforăituri de vite neliniştite. Un clopot de la grumazul unei vaci dete ca o alarmă. Fiorul sunetului căzut în umbra albă a cirezilor le cutreieră în cercuri de clinchete tot mai largi. Şi toate acioaiele scuturate răsunară afară în noapte.

Înăuntru focul aţipise. Ciobanii se prefăceau că dorm greu, cu gemete şi sforăituri. Solomonarul cu căciula împletită în cap descânta în picioare. Pe uşa deschisă spre stelele ce clipoceau în gura ei se strecură în patru labe, cu răgazuri şi luări aminte, o matahală neagră. Călca parcă pe tălpi nesimţite de pâslă. Ocoli spre dreapta, se prelinse tiptil pe lângă arcul de oameni culcaţi şi se furişă spre iesle. Acolo, sculată, întinse labele şi se aruncă hrăpăreaţă. Deodată, de sub pielea zvârcolită ieşiră mugete spăimântate. Văcarii, treziţi, se ridicară întâi în şezut şi se frecară buimaci la ochi. Focul se înteţi. Vraciul turnă peste el o amestecătură care-l făcu să sară în vâlvătăi sperioase. Odată cu el săriră şi păstorii în picioare. Dihania, descoperită, cercă să se tragă înapoi. Se cunoştea că e un om îmbrăcat într-o blană de urs, ca într-o manta trasă pe mâneci. Căpăţâna fiarei i. se sprijinea cu colţii rânjiţi în creştet. Obrazul, în jos, îi era acoperit de-o mască neagră.

Unchiaşul trase fluierul din brâu şi începu un

cântec. Boarii se strânseră horă în jurul jivinei. Lăsaseră ciomegele neatinse. Ţineau în mâini numai câte o trestie. Şi porniră într-un joc săltat. Învârtiţi toţi în jurul ursului, lărgeau ori strâmtau roata după ritmul fluierului. Înaintau îndrăzneţi spre fiară şi numaidecât se dau speriaţi înapoi. Sălbăticiunea, la mijloc, se repezea pe rând la fiecare. Păstorul atacat o lovea cu trestia, care se rupea. Jocul magic era ca ursul să nu fie încă biruit de om. Şi fiara aprigă nu numai că se apăra, dar trecea prin băţul fraged, se da la ciobani şi izbutea chiar să apuce pe câte unul cu ghearele labelor în care-şi vârâse mâinile. Ursul avea voie să sfâşie cu adevărat, ceea ce şi făcea. Pe când păstorii trebuiau doar să se ferească. Trestiile lor neputincioase închipuiau bâtele încă nedescântate. Din pulpa unuia începu să curgă sânge. În braţul altuia musti o zgârietură adâncă. Din pricina asta, omul ascuns în blana ursului trebuia să rămâie necunoscut. Altfel, l-ar fi urmărit răzbunările jos în sat.

Sângele fu semnul pentru sfârşitul jocului. Capul cu căciulă împletită se ridică de pe fluier. Hora se sparse. Boarii, traşi spre uşă, o luară la fugă, lăsând ciomegele la locul lor. Lupta cu oamenii nedescântaţi se isprăvise. Ursul biruitor privi trufaş în toate părţile, mugi fioros, mirosi urmele fugarilor şi ieşi afară după ei.

Vraciul aruncă pe foc o altă plămadă, de unt cu mirodenii, grămădind pe jar, maldăre, coji uscate de mesteacăn şi cetină, care pârâiră

luminoase şi zbucniră ca focurile de artificii în vâlvătăi.

Împresurat de scântei, unchiaşul chemă în ajutor duhul marelui taur al muntelui, bătrânul arhitaur, străbunul celor de azi, care să dea tăria lui urmaşilor.

În acest timp matahala neagră intră din nou în odaie. Ridică trufaşă capul, se scutură, porni de-a buşilea, se apropie cu îndrăzneală de iesle şi puse gheara. De sub pielea tainică zbucniră iar mugetele spăimântate. La auzul lor, năvăliră de-afară şapte dihănii încornorate, înfăşurate în uriaşe piei de vită.

Şase purtau smocuri de iarbă la cingători şi copitele le bălăngăneau pe laturi. La orice mişcare, cozile băteau văzduhul. Celui de al şaptelea, cel mai voinic, îi atârna sub pântece mădularul de taur, un drug de lemn vopsit roşu. Două gheme negre jucau aninate de el.

La intrare se adăpară ca nişte vite, sorbind pe rând din găleata cu fiertura magică, trei de-o parte, trei de alta, cu buhaiul în fruntea lor, gata de luptă.

Moşul zvârlise în flăcări smocuri de păr de urs şi lup, care vindecă spaimele şi dă inimă bărbată. Sfârşi descântecul, duse la gură gâtlejurile cimpoiului, şi o gâlgâitură sălbatică ţâşni ca la îndemnul unui alt Orfeu. Fiarele, încremenite până atunci, se mişcară, şi dansul magic se desfăcu. Taurul înainta scurmând şi boncăluind. Celelalte dihănii se ţineau pe laturile lui. Ursul, ca

şi întâia dată, vru să se tragă spre uşă. Dar cioporul vitelor magice, îl atacară vârtos. Ciurda furioasă îl încolţi ritmic, din toate părţile, şi îl vârî în mijlocul ei. Roata, când lărgită, când sugrumată, îl hărţuia cu mugete sincopate, după cum o cârmuia unchiaşul din guşile cimpoiului umflat şi dezumflat pe rând.

Ursul răcnea, împuns de coarne, lovit de copite, azvârlit în toate colţurile, hăituit de cercul monstruos sculat asupra lui.

Când cimpoiul tăcu, taurul înfipse coarnele în şalele fiarei şi ursul se trânti la pământ. De sub blană, omul măscuit ieşi pe brânci şi, într-o clipă se mistui pe uşă. Rămase în mijloc pielea uriaşă, inertă, cu labele răscăcărate, baltă neagră în lumina schimbătoare a flăcărilor neadormite.

Împrejurul trofeului se încinse acum alt joc, sărbătoresc. Vitele închipuite călcau în pas de dans hoitul jivinei, se-ntorceau îndărăt peste ea, defilau în faţa ei, schimbau locurile şi o împungeau ritmic, plecând capul, ca într-o adâncă metanie, cu coarnele până-n pământ… Se deşirară apoi să alerge zăpăind în jurul odăii, ca iar să se-ntoarcă şi să se strângă pe fiară, s-o piseze cu tălpile, în mugete şi orăcăieli biruitoare.

În cele din urmă, taurul ridică în coarne blana şi o zvârli la picioarele vrăjitorului.

Oamenii gâfâiau, ameţiţi de învârtituri, de salturi şi de băutura vrăjită.

Moşul îi opri. Supuşi, ei se rânduiră din nou. Cei şase, în cerc, dar de data asta întorşi cu

spatele spre iesle. Al şaptelea, taurul care dusese lupta şi răpusese ursul, rămase între ei, cu faţa către ieslea misterioasă.

Moşul le dete un scurt răgaz, în care culese măciucile de pe lângă pereţi, le făcu mănunchi şi le rezemă de uşă. Apoi începu alt cântec, o chemare duioasă.

Taurul se desprinse dintre soţii nemişcaţi, adulmecă văzduhul şi mugi lung. Din iesle îi răspunseră alte mugete lâncede. Fânul se zvârcoli, şi din el ţâşni o închipuire de junincă albă, o femeie învăluită în vâlnice şi marame, cu chipul ascuns de un horbot de mireasă. În spate îi fâlfâia pielea de vită sub care aşteptase nevăzută. Două corniţe ca luna nouă îi luceau pe cap.

În odaie se lăsase un fum ameţitor, cu miros greu de păr ars, amestecat cu iz sălbatic de piei crude, de sânge şi de sexualitate, cum se strânge în internate, în cazărmi sau în chiliile unor călugări.

Vrăjitorul schimbă repede doina într-un cântec de nuntă, şi cimpoiul turlui bucuros. Taurul şi junicea înaintară, se opriră unul în faţa celuilalt, întinseră grumazurile, se alăturară. El o alintă, o linse pe gât cu dezmierdare.

Focul se stinse brusc. Junicea, sperioasă, ieşi în goană prin ştirbitura lăsată în cerc de taurul care se luă mugind după ea şi pieriră în noaptea de afară. În fugă, el culese în braţe mănunchiul de bâte sprijinite de uşă şi le luă cu el.

Rânduiala era ca taurul biruitor să se

împreune cu juncana mântuită, undeva pe coclauri, unde unchiaşul le pregătise patul. Împerecherea se făcea tot muteşte şi tainic. După care se despărţeau îndată şi pentru totdeauna. Nu era îngăduit nici unuia dintre ei să-şi lapede pielea de vită, nici masca sub care se ascunsese. Femeia rămânea necunoscută, ca şi bărbatul care fusese urs. Moartea aştepta pe cel ce-ar fi căutat să le descopere taina.

În culcuşul de nuntă, taurul aşează cele şapte bâte ale păstorilor, ele să se învârtoşeze ca mădularul taurului gonitor. Pruncul zămislit avea să fie mare ucigător de fiare, ursit să nu-l atingă colţ şi gheară.

Cei şase, istoviţi, îşi deshămară pieile, desfăcură capetele din chingile coarnelor şi aţipiră, neştiutori de pricina pentru care-i părăsise vătaful şi de rolul ce împlineşte mai departe taurul. Fiecare nu cunoştea decât ceea ce-l privea şi cât îi învăţase moşul, care pierise de lângă ei odată cu perechea şi-i încuiase în slon.

Când murgul zorilor bătea la uşă şi în ţarc vacile mugeau chemând mulsoarea, vraciul se ivi însoţit de vătaful ciobanilor cu braţul încărcat de măciucile descântate.

În strigătele lor, cei şase se deşteptară cu greu.

— Hai sus, grăi unchiaşul, dându-le dezlegare să vorbească; numai diavolii şi boierii se scoală târziu. Oamenii buni se scoală, ca îngerii, de dimineaţă, să pornească la treburi.

Cel din urmă act al ceremonialului se săvârşi apoi afară, la lumina zilei, în chiote de bucurie.

Văcarii îşi primiră din mâna vraciului bâtele descântate frecate cu unsoare magică. Fiecare şi-o înălţa pe rând în pâlpâirile dimineţii, care se răsfrângeau în lemnul lucios ca-ntr-o făclie. Apoi o zbuciuma în braţul întins spre cele patru zări, închina cu ea muntele, amenința negurile şi tăbăra să o pocnească în blana ursului, întinsă pe pământ.

Rămânea acum ca duhul şi tăria taurului să fie trecute aievea într-un buhai adevărat. Văcarii intrară între vite. Unii ridicau bârnele ţarcului, alţii le mânară cu strigăte. Ele se alegeau singure. Puhoiul boilor şi sterpelor se răspândi în păşune. Mulgătoarele se rânduiau în altă parte.

După arătările unchiaşului, taurul cel mai voinic fu scos cu mare anevoie din cireadă şi răznit de lături împreună cu o ciurdă de şase vaci albe, despărţite de viţei şi cu ugerele nemulse, doldora de lapte. Cârdul, alungat cu hăieli şi ciomege, fu abătut spre o vale gâtuită şi împins în albia ce urca drept în munte, unde se înfunda într-un circ larg împrejmuit cu pereţi de stânci. Acolo – nici apă, nici iarbă. Numai bolovani rostogoliţi într-o matcă seacă repezită spre cer.

Cele şapte vite, nedumerite, hăituite din toate părţile, intrară furioase în capcană şi se înfundară. Întoarse cu capetele spre oamenii care le prigoneau, ele mugiră spre grosul turmei din care se răşluiseră.

Îndată, la sugrumătura de jos a văii, unde albia măsura abia câţiva paşi lărgime, moşul. Înfipse la iuţeală un par, pe care înfăşurase mai dinainte blana de urs, cu coiful căpăţânii în vârful ţepei şi labele lăbărţate pe două crăcane întinse ameninţător spre pâlcul vitelor încremenite.

Ca să treacă jos, la adăpat, la mâncare, ele trebuiau să înfrunte ursul care le zăgăzuia drumul spre târlă. Boarii urcaţi pe stânci le priveau de pe laturile crestelor.

Vitele surghiunite se domoliră. Stătură multă vreme în picioare, nemişcate.

Apoi vacile se culcară, cu ugerele înfierbântate pe pietrele umede răcorite de rouă. De departe, păreau nişte stane albe care ar rumega singurătăţile. Şedeau tihnite ca-ntr-un alt ţarc şi aşteptau să fie scoase după rânduiala de toate zilele la mulsoare.

Numai buhaiul rămăsese drept şi căuta neliniştit în josul văii, pândind primejdia. Nu se mai vedeau oamenii. Rămăsese momâia singură. Se-ntoarse năbădăios şi răcni de câteva ori spre fundul cu ziduri de seninări ca sticla. Ecouri întărâtate îi răspunseră. Ocoli domol aria temniţei, mirosi pufnind steiurile lunecoase, trase pe nări văzduhul înălţimii, flutură spre azur ca spre un duşman coarnele. Apoi bolovăni ochii, cu rămurele sângeroase în albuş, la un vultur ce se roti îndelung deasupra, în cercuri din ce în ce mai coborâte, să se încredinţeze dacă nu sunt stârvuri.

Vremea trecea.

Sau vântul nu sufla să ducă iz de urs sub nasul buhaiului, ori blana prea veche îşi istovise miroasele.

Un boar merse pe creastă până în spatele văii şi dete vânt unor bolovani, care se rostogoliră detunând pe pereţi şi săltară până-n spinarea dobitoacelor, doar le-or urni.

Aromite, ele nu se mişcară. Nu pricepeau ce se-ntâmplă. Ciobanul conteni. Dacă ar fi urmat înainte, pietrele ce răbufneau sărind departe puteau să le strivească.

Unchiaşul alergă la alte şiretlicul: jos, în gura văii, începură să răsune mugete provocatoare. Vraciul ţinea între genunchi o puţinică astupată cu o piele întinsă peste gură, în care sta înfipt un moţ de coadă de cal. Când omul trecea degetele unse peste smocul lunecos, puţinică scotea muget tânguios de viţel flămând sau răget bătăios de buhai, după cum o mânuia mâna meşteră.

Vacile, ciulite, se sculară. Taurul înaintă puţin, întinse grumazul, ascultă cu ochii la momâia neclintită şi se întoarse la loc. Pricepuse amăgeala. Nu se prindea de el gluma.

După prânz, ciobanii, adunaţi la gura văii, cu toate cirezile întrulocate, se porniră pe hăieli, cu chiote, chemări, pocnete de bice, aşa cum fac când strâng ciurdele de pe coclauri. Huietele se ciocneau şi se încrucişau de pereţii tuturor văilor, care clocoteau înnebunite ca la o mare bătălie.

Asta făcu doar ca pâlcul încăpăţânat să se tragă şi mai în fund.

Dar bătrânul avea răbdare. Ştia că foamea şi setea biruie orice. La amiază, ciurda întemniţată se mişcă de la sine. Al doilea timp al mulsorii venea să amintească vacilor mâna mângâioasă a cirezarilor care le uşura ugerele dureroase. Jos se auzeau clopotele cirezilor şi mugete line de viţei chemându-şi mamele. Taurii slobozi răgeau spre tovarăşul lipsă. Cioporul se urni încet, în cumpăt, spre strunga unde dihania le zăvora ieşirea. Coborâşul îl începură întâi vacile, înteţite de foame. Taurul rămas înapoi răgea năbădăios, cu văpăi în ochi, spre boarul rămas de caraulă pe creastă.

Vacile ajunseră până-n mijlocul albiei, se opriră o clipă, ţintiră matahala, apoi, fără şovăire, se năpustiră îndărăt, înconjurară buhaiul ocrotitor, arătând parcă, întoarse cu ochii holbaţi, încotro este primejdia. Îndemnat de spaima soaţelor, el porni falnic, coborî un petec spre ursul nemişcat, scoase un răcnet din fundul bojocilor, trase sforăitor pe nări, scurmă cu copita, boncălui provocător, fluturându-şi guşa atârnată sub bărbie ca un drapel, înălţă grumazul şi privi la vrăjmaş. Acesta nu primea provocarea. Sta ca un trunchi mort. Buhaiul scoase iar răcnetul de luptă, îşi spori furiile râcâind pietre, îşi zburli coama, clătină coarnele, îşi zvârli pe spinare coada mânioasă. Momâia rămânea, înainte, ţeapănă. Aşa de câteva ori.

Taurul, nedumerit, se întoarse la vacile lui şi se puse de-a curmezişul lor, la veghe. Nimic nu-l

mai clinti. Sta numai gata să apere soaţele de sub paza lui. Să vie vrăjmaşul la el.

Trebuiau încercate alte mijloace.

O vacă gonitoare, în călduri, mânată până în spatele ursului, mugi dornică de buhai. Miresmele ei gâdilară nările taurilor din cirezi, care-i răspunseră.

Cel de sus rămase nepăsător la momeli. Zbârcea doar pielea umedă a botului cu nări umflate şi refeca buza de sus, scoţând afară dinţii laţi într-un rânjet sinistru.

Vrednicia lui se cerea de-acum stârnită de băutura descântată din care se adăpaseră noaptea taurul războinic cu luptătorii lui.

Unchiaşul, îndrăzneţ, îşi îndesă căciula-mpletită, se strecură printre stânci, urcă mai sus de urs cu găleata plină şi o lăsă pe neaşteptate în văzul taurului. Până ce acesta, încremenit de furie, să-şi vină în fire, din două salturi moşul pierise.

Buhaiul însetat şi răguşit de-atâta zbieret trebuia, după socoteala vrăjitorului, să bea apa vrăjită, care să-i deştepte vitejia, să-i spulbere prudenţa şi să-l hotărască la atac.

Dacă se năpustea peste momâie şi o dărâma călcând-o în picioare, taurul nu avea să mai dea niciodată îndărăt, ori de câte ori ursul adevărat îi va ieşi în cale. Se va năpusti în el fără teamă. E legea neclintită a vrăjii.

Şi unchiaşul cu paznicii aşteptau de la băutura desculţată ceea ce nu izbutiseră cu niciuna din celelalte încercări.

Taurul înaintă cu paşi cumpătaţi până lângă vas. Îl cercetă bănuitor, îl putui zgomotos, apoi povârni gâtul vânjos, ca şi cum ar bea, şi cu colţul unui corn îl azvârli, dintr-o smucitură, de stânci. Doagele, puzderii zburară ca oişte fulgi în toate părţile, şi zeama ploua din văzduh în picături mari peste pietrele arse, unde se zvântă într-o clipă. Rămase numai mirosul greu, aţâţător.

Şi taurul îndărătnic se întoarse şi mai încruntat la vaci.

Se apropia seara. Toate tertipurile fuseseră sleite. Nu mai era nimic de făcut. Ciobanii priveau descumpăniţi pe vrăjitor şi aşteptau îngrijoraţi.

El se posomorise. Ţinu câtăva vreme ochii în pământ. Apoi, cătând sprijin. Îi ridică spre piscuri.

Aspru, muntele îl privea cu neîndurare din toate tăişurile, în limpezimea lui crudă vrăjitorul desluşi o poruncă, parcă o mustrare.

Greşise ceva? Porni să se cerceteze. Subţiindu-se ca o luminiţă pe găurica unei chei, pătrunse până în cele mai ascunse ale lui. Meşteşugul îl moştenise din neam în neam, odată cu pizma şi ura lumii, ursite tuturor câţi ridică măcar un creştet deasupra ei. *Uitase ceva?* Coborî la taică-su, Berevoi cel Tânăr, vestit vraci şi descântător, care pentru multele-i pâre grămădite asupră-i, că leagă ploile, ia mana vitelor şi pune cuţit duşmanilor, fusese nevoit să pribegească în Ardeal, unde se şi prăpădise.

Sărise o datină? Ajunse la bunică-su, Berevoi cel Mare, meşter zodier şi cetitor în stele, căruia îi

slujeau spiriduşi închişi în sticlă, ucis de vodă fiindcă prorocise domnia unui boier, ceea ce mai târziu s-a şi izbândit.

Călcase vreo rânduială? Alunecă mai departe. Pe dâra lăsată de arderile vechiului duh se afundă în adâncul pomenirilor şi sosi pe funia neamului la moşi-strămoşi.

Se abătuse de la vreo îndatorire? Şi în apriga-i pornire, clătină din somn străbunii cu căciuli aşijderi împletite, din care odinioară cei mai viteji se aruncau singuri, cu piepturile goale, în suliţe, să ducă de vii veste la zei despre năpastele căzute asupra neamului. Ce uitase? Ce nu împlinise?

Dar Berevoii din veac, toţi mucenici ai vrăjitoriei, trecură trişti, fără să-i răspunză. Şi durerea lor îi spintecă sufletul.

Atunci, ca nişte porţi, neguri lăuntrice se dădură într-o parte. Şi deodată se arătă marele taur de odinioară: Nu amăgit de o momâie, ci cu coarnele roşite de sânge. I se înfăţişă apoi ursul tragic de odinioară, care murea împuns, lăsându-i taina: Magia se istovise în om. Puterile ei se strămutaseră în fier şi în oţel. Muntele aştepta vânători cu arme înfricoşate, nu un unchiaş întârziat în coada veacului. Şi toţi îl chemau acolo, la ei.

Negurile lăuntrice se alcătuiră la loc.

Se trezi. Acum ştia. Taurul magic vrea bărbăţie adevărată, potrivnic viu, nu o sperietoare. Se uită împrejur. Ciurdarii îl părăseau. Ciracului care întrupase pe urs îi

dăduse drumul. Rămânea el.

Pravila vrăjitoriei îl oprea să se amestece între fiare. El trebuia numai ca un stăpân, de sus, să le cârmuiască soarta. Dar acum nu-l mai putea nimic împiedica. Se hotărâse. Se simţea liber ca şi cum i-ar fi căzut zeci de lanţuri de la mâini şi picioare, pe care le târâse până atunci.

Înseninat, ieşi din nou de după stânci. Se măsură cu muntele şi păşi hotărât, de-a dreptul la simulacru. Scoase repede blana ursului din par, o îmbrăcă pe mâneci şi cu mare îndrăzneală se ivi deasupra strâmtorii, în văzul văii, unde se opri. Taurul îl zărise. Se-ntoarse numai în loc, se arcui pe toate încheieturile, îndoi uşor genunchii de dinainte, îşi cocoşă spinarea, încovoie grumazul şi, nemişcat, puse ochii lui răi, de diavol, ţintă în dihanie.

Se scurseră aşa câteva minute. Unchiaşul urma să stea neclintit. Taurul scutură capul, ca şi cum ar fi alungat o părere, şi iar îşi înmuie mâniile sinistre în priviri. Doar coada îi bătea ca un şarpe coapsele până la şolduri. Şi arcurile genunchilor stau mereu încordate.

Moşul, nemulţumit, înaintă încă un pas în patru labe. Apoi îndârjit de moliciunea vitei, se săltă de câteva ori întreg, răcni ca ursul, fâlfâi labele întinse. Taurul, fremătător, se ghemui şi mai mult în el însuşi, gata să izbucnească. Vraciul coborî de-a-ndărătelea cei câţiva paşi, ajunse la par şi se rezemă cu spatele de el: urs liniştit, sculat să privească fagurul uriaş al muntelui din

care se prelingea lumina ca o miere de piatră.

Şi aşteptă.

Omul se frământă puţin în blana grea, îşi întrebă duhul adâncurilor şi se hotărî. Muntele de data asta îi zâmbea cu îndemn şi încuviinţare. Potolit, începu să dezbrace pielea fără să părăsească din ochi taurul, o lepădă la picioare şi rămase aşa, cu mâinile în lături, răstignit de spetezele lemnului.

Ciobanii din dosul steiurilor încremeniseră. Numai ochii le jucau de la om la taur şi îndărăt. Groaza le îngheţase strigătele în gâtlejuri. Ce aşteaptă? Ce vrea moşul? Vraciul visa cu gândurile sus. Şi zăbovea. Era oare adevărat că magia murise? Şi în om, şi în fiare? Poate. Dar cu orice chip vraja de acum, cea din urmă, se cerea împlinită. Taurul trebuia să biruie cu orice preţ. Apoi va pieri şi el, vraci de prisos, cu magia odată.

Îşi încordă puterile, îşi aţinti vrerea şi porni alt descântec. Nu cu fum, nici cu glas… ci cu mintea, înfiptă de-a dreptul între coarnele buhaiului, fără mijlocitor între ei.

Şi iar se aprinse în el ceva, care dogorî în afară. Aproape lucea. Taurul gemu uşor. Vraciul se stinse. Şi unchiaşul din el porni din nou să se depene. Era vina lui că nu izbutea?

Iată, stă gata să dea seama şi să plătească ceea ce i se cere. Va duce însă, de viu, acolo unde trebuie, solie despre toate câte nu se măi ajung, câte lipsesc, câte s-au pierdut, jălbar al celor părăsiţi aci, jos pe lume.

Şi, luând blana, o făcu mototol şi o zvârli cu putere în taur, ale cărui coarne îl ispiteau ca două vârfuri de lănci.

Fiara nu mai răbdă.

Scăpară ca un fulger peste cei câţiva stânjeni, spulberă blana în picioare, ajunse omul, îl prinse şi, orăcăind îngrozitor, îl ridică în suliţele coarnelor şi începu să se coboare cu el vijelios.

Ciurda furioasă şi-a dezlănţuit puhoiul după el.

Într-o clipă, alaiul a ieşit buluc din matca văii, duduind nebuneşte pe padină. Acolo unchiaşul s-a desprins din înaltul coarnelor şi a căzut în păşune. Peste el a trecut cu tropote zăporul cirezilor stârnite la omor, alergând după fruntaş.

Talazurile vălmăşagului s-au oprit din iureş departe, abia la marginile prăpastiei.

Acolo taurul a fâlfâit într-un corn căciula împletită smulsă din capul vrăjitorului, arătând-o cu fală muntelui, ca să se ştie că de acum înainte nimeni nu-i mai putea sta împotrivă.

Şi, măreţ, buciuma din beregata-i de oţel în tuspatru zări, că el, taurul Sturului, a răpus fiara cea mai grozavă, pe omul-urs, cel din urmă apărător al vitelor, pe ultimul Berevoi.

A.E. Baconsky

Fuga pietrarului

„Siento el dolor mas, no vreo la mano.

Ni puedo huir, ni me es dado escudarme”.

Fray Luis de Leon: A Nuestra Señora

I

Zi şi noapte, oraşul părea adormit. Numai ochii stăteau totdeauna larg deschişi, umbriţi, înecaţi în ceaţă, şi îndeosebi iarna aveau culoarea galbenă-cenuşie a sticleţilor din crângul pierdut pe ţărm. Poate din cauza uliţelor largi, mult prea largi, fără cruci, fără arbori, fără pietre. Nicăieri n-am mai văzut asemenea uliţe goale, mărginite de case înfricoşate, ghemuite una într-alta, pe care nu izbuteai să le ţii minte, şi în fiecare dimineaţă privindu-le, aveai impresia că peste noapte a mai dispărut una din ele; şi nu ţi-o puteai închipui niciodată plecând pe mare ca o arcă veche şi putredă, ci mai curând răpită de o tiranică prezenţă, ce părea că pândeşte oraşul de către stepa de la miazănoapte.

Oamenii erau puţini şi risipiţi ca după o invazie sau o epidemie necunoscută. Şi eu eram unul dintre ei. Singurul meu rost în acea aşezare îndepărtată era să aştept iarna şi să cioplesc troiţe

pentru mormintele care se înmulţeau mereu în cimitirul mare şi agresiv, aflat în mijlocul oraşului.

N-aş putea spune că eram cunoscut – şi cei ce veneau să mă caute nu-mi vorbeau niciodată. Un gest, o privire îmi erau de ajuns, mai cu seamă că, după obiceiul nostru cel vechi/toată ziua băteau clopotele celor şapte biserici ori de câte ori murea cineva, şi noaptea se auzeau bocitoarele tânguindu-se ca viscolul la ferestrele cu obloane închise.

Troiţele semănau una cu alta, şi le ciopleam în neştire, fiind adeseori cu gândul cine ştie unde şi tresărind doar când corbii strigau prin văzduh, coborând pe acoperişuri, sau dimpotrivă, stoluri de pescăruşi, gălăgioase, năvăleau dinspre mare.

Ciopleam piatra aproape fără să mă uit. Mâinile învăţaseră forma celor trei braţe, iar dalta nu mai avea nevoie de mine. Odată cu venirea primăverii, îmi spuneam mereu că voi pleca pentru totdeauna din acel oraş, că mă voi duce aiurea. Dar zilele treceau la fel, şi în pragul iernii simţeam iarăşi o ciudată dorinţă de a rămânea. Marea, zăpezile, vântul şi clopotele mă înlănţuiau din nou şi mă purtau printr-o lume în care visam că se petrece, departe undeva, adevărata mea existenţă.

II

În oraş, toate îşi urmau cursul în aceeaşi albie monotonă. Nu pleca şi nu venea nimenea, iar

locuitorii erau – rând pe rând – veseli, posomoriţi, îngrijoraţi, plini de speranţă, nepăsători sau vag melancolici, şi tot rând pe rând se împrieteneau unii cu alţii, se duşmăneau ori îşi arătau o atenţie plină de gingăşie. Câtăva vreme am încercat şi eu să-i urmez, dar întotdeauna sfârşisem prin a-i îndepărta de mine fără să-mi dau seama. Abia după aceea înţelegeam că-mi manifestasem speranţa când ei erau cuprinşi de îngrijorare sau că mă copleşise tristeţea în timp ce toţi ceilalţi îşi surâdeau încrezători unul altuia.

O singură femeie a simţit nevoia să se apropie de mine.

Era într-o seară târzie de noiembrie şi ne-am plimbat împreună pe ţărm până spre miezul nopţii. Cred că, vorbind amândoi, ne-am spus multe, ne-am destăinuit şi ne-am făcut promisiuni. Obrajii ei fără culoare, talia zveltă, părul aproape alb, ochii plini de reflexe tulburi, trădând o convulsivă isterie, au venit după mine în somn, ţinându-mi tovărăşie noapte de noapte. Umbra şi isteria ei mi-au rămas credincioase, şi numai iarna se aşternea între noi o tăcere hieratică.

Se mai legase şi-un câine de casa mea. Uneori părea mic, jalnic, adunat în sine şi toropit ca de o febră ascunsă; alteori, dimpotrivă, se îndrepta, creştea, îşi schimba înfăţişarea, şi blana lui căpăta o culoare mai întunecată, mai roşie, mai nocturnă. Îl recunoşteam întotdeauna, în ciuda nestatorniciei lui şi a obiceiului ce-l avea de a nu semăna niciodată cu sine. Era un câine fără

tristeţe şi fără nostalgii în privire, o vietate cu ochii pustii ca stelele moarte ale sfârşitului de toamnă. Îmi place să-l văd umblând prin curte şi mai ales să-l ştiu că doarme încolăcit la uşa mea toată noaptea, lătrând din când în când, facă sens, sau adulmecând marea şi scoţând un urlet prelung şi stins, chemare sau plângere în gol pentru duhul neodihnit al corăbierilor şi al vântului.

Erau şi câţiva şoareci, mai mult bănuiţi, ca şi păianjenii pe care nu-i vedeam niciodată; le zăream doar pânzele ţesute prin colţuri sau la uşă – ţesute şi părăsite la voia întâmplării, legănându-se ca nişte scări de mătase coborâte de la fereastra unui castel nelocuit. Vor fi fost desigur şi altele multe dintre acelea ce stau neştiute în preajma fiecăruia. Dar acestea nu mă supărau cu nimic.

Ceea ce mă supăra peste măsură era insolita apariţie a unui cerşetor dubios, care începuse să mă neliniştească din ce în ce mai mult cu insistenţa lui. Prima oară când, într-o dimineaţă, l-am văzut la uşă am avut un sentiment neplăcut, în care o presimţire incertă se îngâna cu repulsia. L-am lăsat să aştepte mai mult decât era firesc, şi într-un târziu, deschizând fereastra, îi aruncai o monedă, pe care o prinse din zbor cu un gest obscen. Îi arătasem foarte limpede neplăcerea de a-l vedea şi antipatia, mai mult instinctivă, ce mi-o provocase şi eram convins că nu se va mai ivi, dar mă înşelasem, căci a doua zi, la aceeaşi oră matinală, când, stăpânit de o vagă bănuială, privii

afară, l-am văzut iarăşi postat în faţa uşii. M-am hotărât să-l ignorez şi, întorcându-mă la ale mele, l-am lăsat să aştepte zadarnic. Nu ştiu cât va fi stat. Spre ceasurile prânzului, nu mai era; în sfârşit, eram bucuros că scăpasem de el.

Prea statornică nu mi-a fost bucuria. În seara aceleiaşi zile începuse o ploaie măruntă, amestecată cu vânt. Întunericul aiura, şi puţinele lumini ce mai rămăseseră undeva pe uliţele încremenite se clătinau galbene, căutând un reazim pentru sufletele lor chinuite. Încercam să citesc o carte dintr-un secol uitat, dar mă surprindeam din timp în timp cu gândul evadat din paginile ei. Deodată aud paşi pe acoperişul de tablă al casei, şi peste câteva clipe, câinele de la uşa din curte a schiţat un scâncet melodios. M-am grăbit să ies, şi prin bezna umedă desluşi făptura aceluiaşi blestemat cerşetor; casa mea fiind lipită de cea vecină şi mult mai joasă, am înţeles că venise urcându-se pe gardul despărţitor, ce era aproape de înălţimea acoperişului meu.

De atunci, seară de seară, era nelipsit de la uşa mea din curte. Mă resemnasem să-i aud de fiecare dată paşii sunând pe tabla acoperişului, ca un memento al neputinţei şi apăsării.

III

De la o vreme, oamenii oraşului începură, pe nesimţite, să-şi schimbe atitudinea faţă de mine. Mutismul lor deveni insinuant, gesticulaţia căpătă

o expresivitate stranie şi sarcastică. În fiecare dimineaţă găseam lipite pe geamuri etichete decolorate, cu inscripţii stupide şi jignitoare, caligrafiate foarte stângaci, iar peste zi mi se aruncau în curte fel de fel de obiecte, fără să-l pot surprinde vreodată pe cel ce-o făcea: când ieşeam în stradă nu se vedea nimenea, şi casele din preajmă păreau mai toropite, mai moarte, mai pustii ca oricând.

Mă gândeam că toate acestea nu trebuie să mă îngrijoreze şi-mi spuneam mereu, îmi recitam pe dinafară pasaje din cele câteva cărţi de căpătâi cu ajutorul cărora încercam să-mi fortific, tot mai în van, cugetul. Silabele zburau în jurul meu ca traiectorii de fulgi sau de fluturi. Eram copil, ascultam povestiri cu sfârşit fericit, îmi proiectam imagini mirifice şi porneam, mereu mai obosit, în închipuite şi palide călătorii fără ţintă. Mă străduiam să închid ochii şi să privesc înăuntrul meu. Dar încetul cu încetul, toate cele din jurul meu mă invadară. Nu-mi rămase decât să le accept.

Ceea ce îmi dădea sentimentul cel mai apăsător era complicitatea tacită a celor apropiaţi mie, cu toate adversităţile subterane ce mă înconjurau. Femeia isterică nu numai că încetase să se mai preocupe de spălatul geamurilor, aşa cum făcuse la început, ci într-o dimineaţă am surprins-o cum lipea ea însăşi o mică etichetă, pe care scrisese câteva reproşuri laconice. Altă dată, pe când mă întorceam de la mare, am văzut-o

întreţinându-se cu patru indivizi, care la apropierea mea se întoarseră, plecând fără să-mi arunce o singură privire.

Până şi câinele îşi luase obiceiul de a nu mai dormi la uşă; când ieşeam dimineaţa din casă, îl vedeam venind dintr-un colţ al curţii unde-mi ţineam blocurile de piatră pentru troiţe. Ajunsesem din ce în ce mai singur, mai ferecat în solitudinea mea desperată, căreia numai iarna, marea şi vântul îi aduceau aceeaşi alinare zadarnică.

De aceea când îmi isprăveam lucrul, când dălţile îmi cădeau din mâinile obosite şi sângerate, porneam spre mare, treceam de crângul de sălcii şi odată ajuns pe plaja pustie mi se făcea iarnă, pescăruşii îmi risipeau gândurile în văzduh, vântul îmi răspundea la întrebările cavernoase ale unui glas pe care nu mi-l recunoşteam, şi până târziu hălăduiam într-o lume fantastică, populată de fiinţe înalte şi generoase, măşti ale unor idealuri din ce în ce mai înceţoşate.

IV

Apoi, într-o zi, cerşetorul, ivit la uşă ca întotdeauna la ceasurile când se întuneca, mi-a părut a fi altul. Statura, costumul, mersul, umbra, toate erau altminteri decât le ştiusem până atunci, şi chiar zgomotul paşilor pe acoperiş nu mai avea rezonanţa ce-mi devenise familiară. Cine să mi-l fi schimbat? Semnul putea fi grav, dar, cum nu

izbutii să-i aflu tâlcul, am continuat să observ chipul şi comportarea lui, cu gândul de a descifra sensul substituirii.

Femeia însă îl primi ca şi cum l-ar fi cunoscut de mult. Poate că ei i se va fi părut acelaşi sau – aşa cum crezusem atunci – poate ci ca însăşi nu era cu totul străină de cercul ce se strângea tot mai mult în jurul meu. La plecare îl zării pe geam cum risipea prin colţurile curţii şi la poartă o cenuşă albă, ce lumina vag în întunericul compact.

Noaptea care a urmat mi-a fost plină de o spaimă nedesluşită; mă deşteptam, mi se părea că văd feţe necunoscute la fereastră, sau simţeam pe pleoape cenuşa albă aruncată de cerşetor, iar când adormeam din nou, mă urmăreau glasuri ce-şi şopteau unul altuia felurite îndemnuri absconse. Era o noapte de la sfârşitul lui martie, o noapte bătrână, răvăşită, obscură. Undeva se auzeau răbufnirile unor gheţuri plutitoare, izbite de poduri metalice, deşi niciun fluviu nu trecea prin oraş. Se auzeau din timp în timp chemări venind din câmpul mare şi gol, ce pornea de la nord, pierzându-se prin orizonturi încremenite.

Spre sud, marea se liniştise, şi deasupra ei umbla o adiere de moarte, o adiere tremurată ca undele clopotelor scufundate odinioară, care pătrund venind de departe spre noi, mângâindu-ne şi aducându-ne în memorie întâmplări din viaţa necunoscuţilor.

Chiar de a doua zi, oamenii începură să nu-şi mai ducă troiţele pe care le ciopleam pentru ei. Mi

le plăteau doar, şi le lăsau în curtea casei mele, unde se adunară din ce în ce mai multe, una lângă alta, ca într-un cimitir părăsit. Surori pietrificate, stane tăcute şi ameninţătoare, mumii trismegiste, troiţele mă sufocau, îmi torturau zilele şi nopţile, când le visam căzându-mi pe piept, îmbrăţişându-mă cu braţele lor poroase şi reci, sugrumându-mă pe întuneric, asemenea unor călăi muţi ai cine ştie cărui tiran bizantin.

Primăvara veni repede. Crizele femeii se înmulţiră, iar câinele avea în jurul ochilor cercuri roşii. Am uitat iarna, am uitat viscolele de pe ţărmul pustiu, aripile lor albastre şi albe, stelele lor. Numai gândul pieziş al plecării, numai fuga mă obseda. De undeva, cine ştie din ce deltă ascunsă, se întoarse un singur cocor; obosit şi bolnav, l-am văzut într-o dimineaţă căzând mort peste acoperişurile îngrămădite ale oraşului. Şi în prima noapte care a urmat am ieşit pe nesimţite din casă, pornind la un drum al desperării şi-al groazei.

V

Multă vreme simţii pe urmele mele o umbră care dispărea îndată ce mă întorceam încercând zadarnic s-o surprind. Putea fi om, câine sau pasăre moartă. Putea fi gândul meu, care nu mai era cu mine, sau o parte din propria-mi viaţă, rămasă în oraşul acela. Când anii se scutură de umbrele lor, se face un gol în suflet şi ţi se pare

mereu că te urmează cineva.

Apoi, toate au pierit, s-au limpezit orizonturile şi mi-au ieşit în cale zile şi nopţi feerice. Poate şi luni, poate şi ani, întorşi dintr-o altă viaţă. Am întâlnit ţinuturi fermecate, unde mi-ar fi plăcut să mă opresc şi să rămân prins în reţeaua de raze a unei lumini generoase şi dătătoare de vlagă. Dar nu mi se părea că m-am îndepărtat îndeajuns de răspântia pustie de care fugeam, şi întotdeauna îmi spuneam că vor veni alte şi alte balsamuri să mă întâmpine.

Foarte târziu, când m-a cuprins o oboseală din ce în ce mai puternică, am început a mă gândi la un popas, şi într-o noapte, după amurgul lunii, intrai într-un oraş înceţoşat, scufundat în brumele dense ale lui noiembrie. Nu aveam putere să-mi continui drumul şi nu m-am uitat cu prea multă luare-aminte la casa ce mi-a deschis uşile în crucea miezului de noapte zăbrelit de beznă şi ceaţă. Înainte de a adormi am văzut câteva poligoane fosforescente cum se desenau ca nişte solii ale distanţelor străbătute fără odihnă şi amintire.

Însă în cele din urmă, dat nu mi-a fost să adorm.

Ochii nu izbuteau să mi se închidă, gândurile nu le puteam alunga. La ferestre se iveau capete îngrămădite, privind în întunericul încăperii mele; oameni, fiecare cu braţele sprijinite pe umerii celuilalt, se aglomerau la ferestrele mele, şi profilul unui grifon se ghicea pe ziduri, dilatându-

se şi strângându-se iar, pierzându-şi aripile şi tremurând în tăcerea spectrală. Noaptea părea că se întoarce înapoi către seară. Un zgomot se-nfiripa vag şi creştea, venind ca un tunet îndepărtat, până când m-am trezit numărând: unu, doi, trei, patru… Erau paşi, ce sunau tot mai clar pe acoperişul casei. Bezna de afară se dilua mereu, şi oamenii de la geamuri începură să-şi arate în lumină braţele şi capetele de piatră.

Olga Caba

Istoria celor cincizeci de coţi de pânză

Tare mai era ciudată vechea casă de la O. de pe strada pe unde-mi era drumul când umblam la şcoala primară. Mă întreb dacă o mai fi existând azi. Acum câţiva ani, aflându-mă cu treburi în oraşul acela, am trecut pe lângă ea de mai multe ori, dar n-am văzut pe nimeni intrând sau ieşind pe portiţa înnegrită de ploi. Să intru mi-era frică, mă temeam că nu voi mai găsi pe nimeni din vechii locuitori, oameni ciudaţi şi ei şi pe care amintirea mea nu-i poate nicicum despărţi de zidurile vechi mâncate de igrasie şi îndoite spre vârf, gata parcă să se surpe în partea aceea sub greutatea acoperişului foarte înalt de şindrilă crescută cu muşchi şi ierburi.

Acum aproape jumătate de secol, acolo locuia bătrânul preot Dietz cu nevasta lui şi două fete. Era foarte sărac. Îmi părea grozav de slab şi deşirat în reverenda lui lustruită de atâta frecuş şi înverzită de vreme, purtată şi acasă în chip de halat, poate numai peste lenjerie, şi faţa lui era verde şi ea, luminată de o ardere lentă ca lemnul fosforescent din pivniţe.

Omul acela era o enigmă pentru mintea mea de copil. Nu pricepeam de ce părea aşa de oropsit de soartă. Pe strada unde locuiam noi, se afla o biserică greco-catolică cu un seminar, vedeam mereu trecând preoţi pe acolo, dar aceia erau

graşi şi joviali. De Bobotează când veneau la noi să mănânce şuncă şi fursecuri, îi vedeam râzând larg cu capul dat la spate, mă uitam la ei cum mâncau şi beau şi împăcarea dintre cer şi pământ ce-o întruchipau îmi părea un deznodământ miraculos de vulgar, căci erau zgomotoşi, vorbeau în acelaşi dialect ca şi lăptarul nostru şi glumele lor erau nesărate şi ţărănoase, deşi decente. Îmi trezeau un sentiment nedesluşit împotriva lui Dumnezeu pentru că avea asemenea slujitori. Se aflau printre ei şi oameni foarte bravi, dar eu nu aveam de unde s-o ştiu pe atunci.

Bătrânul Dietz era cu totul altfel, el avea distincţi unea sărăciei. Parohia lui era cea mai slabă din oraş, avea numai o mână de credincioşi în mica biserică ruteană în miniatură, bătută în bârne, pitită într-o grădiniţă neîngrijită numai urzici şi spini, aşezată între două case destul de joase, abia răsărind printre ele cu turnişorul ei cu căciulă de tinichea. Duminicile când Dietz îşi punea reverenda de sărbătoare ponositâ, şi ea destul, şi se ducea la slujbă urmat de bătrânul Clementis, paracliserul şi mai jerpelit şi mai flămând decât el, ei doi împreună erau ca o paradă a mizeriei.

În biserică îi ascultau doar şapte-opt ruteni aciuiţi nu se ştie cum în oraşul străin unde îşi câştigau pâinea cum puteau, mai mult rău decât bine. Nu erau ei din turma credincioşilor care apar pe neaşteptate în uşa bucătăriei parohiale să înveselească preoteasa cu o bucată de unt învelit

în foaia de varză, ori cu vreo pereche de pui graşi în mână. Ca să-l mai ajute, autorităţile l-au numit profesor de religie la şcoala noastră.

Nu ne-a vorbit niciodată despre nimic. Ne dădea lecţii din carte, separat pentru fiecare, venea şi se aşeza lângă noi în bancă, atunci ne asculta şi ne punea să turuim pe dinafară tot paragraful respectiv, apoi săpa cu unghia o cruce în hârtie la capătul paragrafului următor ceea ce însemna că pentru ora viitoare trebuia să învăţăm până acolo. Nu avea nici măcar un creion. Unghiile lui erau totdeauna înconjurate de un chenar de doliu, degetele-i erau subţiri şi îngălbenite de tutun. Se purta nebărbierit şi astfel figura lui părea şi mai slabă, păru-i aspru şi negru îi năpădea toate ridurile. Gândindu-mă acum la el, înţeleg că avea o faţă frumoasă şi nu lipsită de distincţie, cu nasul lui drept şi ochii trişti că ai unui sfânt nemâncat din oficiu, dar dacă nepăsarea sau lipsa de duh era cea care îl împiedica să stea de vorbă cu noi, n-am s-o mai aflu niciodată.

Eram oarecum vecini, grădina noastră dădea spre curtea lor şi îmi plăcea foarte mult să trec gardul ca să mă duc la ei. Curios lucru; ceea ce mă atrăgea cel mai mult era întunerecul din casa lor. Dintr-o verandă cu trepte de lemn dădeai într-o hardughie de odaie cufundată-n umbră care nu căpăta un pic de soare decât din veranda mohorâtă şi ea pentru că avea un măr uriaş în faţa geamului. În odaia aceea nu puteai citi nici la

amiază. Mirosea a sărăcie acră şi a mucegai; dulapurile neaerisite erau ticsite de haine vechi roase de şoareci, paturile lipite de pereţi se desluşeau greu şi ele, acoperite cu feţe de ştofă verde-închis. Desenul acelor ştofe cu flori de catifea aplicate a rămas o taină pentru toţi musafirii şi până şi cei din casă îl uitaseră; electricitatea nici n-a fost introdusă la ei şi amănuntul ăsta era pentru mine o atracţie în plus. Lămpi mari de faianţă atârnau de grinzile tavanului, susţinute de tufe planturoase de fier aurit.

Familia nu stătea aici de obicei, ci într-o mică bucătărie scăldată în mai multă lumină prin două geamuri cu gratii aşezate la înălţime şi dând spre curte. Niciodată n-am văzut acolo gătindu-se o masă bună în francheţea voioasă a oalelor clocotinde în abur de carne şi zarzavat proaspăt; n-am văzut cozonaci dolofani ieşind din cuptor victorioşi, n-am adulmecat în aer parfum cald de prăjituri cu unt şi mirodenii. Pe plita de fier se sleia vreo zeamă cenuşie ori ceva cir de legume scăzute cu miros acru, terci sau fasole stătută, mâncăruri care nu trezeau pofta nimănui. Codri de pâine rece stăteau uitaţi pe marginea ferestrei ori pe etajeră, printre vase de tuci cu resturi de mâncare pe care nimeni nu se-ndura să le arunce, cu peşteri scobite în aluatul înăcrit de către o mână flămândă, dar mai demult; acum erau însemnate de flori de mucegai de un albastru-verzui nu lipsite de o frumuseţe tristă. Preoteasa

se ţinea aici, mereu în haine negre, şi zâmbea.

Nu demult, fusese încă frumoasă. Zâmbetul ei ştirb mai fermeca printr-o blândă răutate, ranchiuna neputincioasă a unei fiinţe oropsite care pândeşte întruna prilejul de a se bucura de necazul cuiva. Fiicele ei au moştenit acelaşi zâmbet bănuitor ca să le ţină loc de inteligenţă. Cine îi bănuieşte pe toţi, are dreptate mai adesea decât analistul subtil şi lipsit de prejudecăţi.

Adevărate fiice ale mucegaiului, crescute cu cirul sleit de pe plită, erau palide, slabe, mereu înfricoşate. Cea mai mică, Vali, de vreo opt ani, era chiar frumuşică cu părul ei auriu şi ochii albaştri, cu nasul drept, dar tenul ei subţire ca hârtia era de o culoare bolnăvicioasă şi zâmbetul ei se spărgea în riduri în jurul gurii încă de pe acum. Niciun învăţător nu era în stare s-o înveţe să citească decât literele mari; cât despre tabla înmulţirii, nu-i înţelese tâlcul toată viaţa. Iţu, cea de doisprezece ani, era la liceu, învăţa geometrie şi franceză, dar era veşnic repetentă. Avea dinţi mari, pătraţi şi negri şi faţa ei era de un verde foarte închis. Totuşi, nici ea nu era urâtă; avea ochi căprui sclipind de o maliţiozitate perpetuă şi necondiţionată. Dacă atâta răutate râzătoare ar fi întâlnit numai o licărire de inteligenţă în drumul ei spre lumină, Iţu ar fi fost ironică, dar aşa cum era, râsul ei rămânea numai răutăcios şi prostesc.

Copiii ăştia doi aveau foarte adesea râie, dar era ceva firesc la ele. Şi pereţii casei erau măcinate de râia lor proprie şi petele roşii dintre

degetele lor aveau desigur o legătură cu boala pereţilor mustind de umezeală.

Părintele avea o mare pasiune. Nu puteai intra în bucătărie să nu-l găseşti cu un firez micuţ în mână făcând „traforaj”. Pe vremea aceea, multă lume îşi pierdea vremea cu acea îndeletnicire şi se vede că părintele avea o groază de vreme de pierdut. Nu avea niciun prieten, doar bătrânul Clementis îi mai venea în casă, şi între ei doi se desfăşura toată politica parohiei. Clementis aducea adesea vestea că enoriaşul lor principal, Krasnianek, iarăşi şi-a bătut nevasta; atunci amândoi râdeau încet multă vreme şi niciunul nu găsea că ar fi fost treaba lui să se amestece. Duminica după-masa făceau socoteala banilor strânşi la liturghie: Dietz lua două treimi, Clementis rămânea cu restul, de-ajuns cel mult să-şi cumpere pâinea pe o zi. Clementis îl văzuse odată pe Ivan Krasnianek punând cinci lei pe talgerul de chetă la slujbă; pe urmă îl salută mereu cu mare plecăciune, dar gestul mărinimos nu se mai repetă. „Nici la Buda n-a fost târg de câini decât o dată” – zise Dietz şi proverbul unguresc îi făcu să râdă în felul lor liniştit şi se întorceau la el de mai multe ori râzând de fiecare dată. Câteodată Dietz tuşea, se uita în lături şi zicea că ar trebui făcut curăţenie în biserică, atunci Clementis ofta, se uita şi el în altă parte şi zicea că ar fi bine să cumpere o mătură nouă ori că-i prea frig să spele acum geamurile, de altfel s-a şi spart unul că nişte blăstămaţi de băieţi din

vecini l-au nimerit cu mingea că şi ăia de ce nu se duc să se joace în altă parte. De aici pe nesimţite aducea vorba de propriii lui copii cum nu au de nici unele, nici ghete măcar să se poată duce la şcoală, dar Dietz nu găsea niciodată ceva de spus la asta. La Paşti şi la Crăciun îi turna un păhărel de vin oţetit şi preoteasa îi împacheta un rest de cozonac pentru copii lui. El primea darul cu plecăciune, astea erau momentele mari ale vieţii lui, de aceea osul de la gât i se mişca-n sus şi-n jos, bărbia slabă îi tremura şi trebuia să se străduiască să nu plângă. El era singura fiinţă căruia părintele Dietz îi părea un om de seamă şi preoteasa o doamnă măreaţă şi supunerea lui credincioasă era mult apreciată de ei doi, căci nimeni altul nu le dădea atenţie. Cam la atâta se rezumau legăturile părintelui cu lumea din afară, căci la şcoala unde i s-a îngăduit să predea religia nu se aşeza niciodată la taifas în cancelarie cu învăţătorii fiindu-i ruşine de hainele lui vechi, se sfia şi de învăţătoarele guralive şi de învăţătorii cu casă proprie şi porc în ogradă şi nu înţelegea nimic din veşnicele dispute politice. Predici rostea numai în cele trei mari sărbători ale anului şi la înmormântări, dacă la şapte-opt ani o dată dădea Dumnezeu să mai moară careva. Spunea mereu acelaşi lucru: oamenii să nu se-mbete, să nu-njure şi să fie cu credinţă la Cel-de-Sus. Astea le repeta şi la înmormântări, dar nimănui nu i s-a părut vreodată că rostea cuvântări nepotrivite cu ocazia. Încolo, rutina liturghiei nu-l costa niciun gând şi,

neavând altceva de făcu, mai ales în lungile după-mese de vară, când preoteasa nu-l punea să taie lemne, îşi alunga urâtul, cum spuneam, cu traforajul. Stătea tot timpul în bucătărie şi cu un firez mititel tăia fel de fel de figuri în placa de lemn, flori, frunze, arabescuri, iar din plăcile astfel disciplinate întocmea apoi cutii, etajere mici şi alte obiecte decorative. Preoteasa admira mult operele bărbatului său, totuşi, odată s-a încumetat să-i spună că ar fi bine să ştie face şi scaune că toate cele din casă scârţâie şi şchiopătează. Dietz îi luă vorbele tare la inimă şi nu mai scoase un cuvânt vreo trei zile la rând, aşa că preoteasa îşi dădu seama că mersese prea departe şi din ziua aceea nu-şi mai permise să cârtească.

Părintele mai avea o slăbiciune: era un mare fumător. Nu-şi cumpăra ţigări niciodată. De grinzile bucătăriei atârnau mereu foi galbene de tutun la uscat, Clementis le aducea de undeva, poate că le fura de pe câmp. Le punea pe fete să-i taie foile pe masa din bucătărie şi le ţinea apoi între ziare în dulap ca să ucidă moliile, de acolo îşi umplea tabachera de tablă cu chipul lui Franz Iosif, de trei ori pe zi. În felul ăsta numai foiţele îl costau câte un leu pachetul de o sută, ridicându-se la zece lei pe lună, singura lui cheltuială pentru a-şi satisface o dorinţă personală. Până şi preoteasa înţelese că un bărbat trebuie să fumeze, şi nu spunea nimic. Doamne fereşte de mai rău!

Aşadar, Dietz stătea cât era ziua de lungă la geamul bucătăriei, scârţâia din firez şi fuma. Toată

casa era plină de operele lui. Nu este exclus că ar fi putut chiar vinde din ele, dar nu i-a trecut niciodată prin minte că s-ar putea vinde ceva, să mai câştige un ban. De aceea principalele podoabe ale casei lui rămăseseră obiecte de traforaj.

În afară de încăperile descrise, casa mai avea două odăi spre stradă, întunecoase şi ele, primind ziua dinspre miazănoapte. Una din aceste odăi primea un surplus de lumină şi dinspre verandă şi era locuită de o pereche de oameni vârstnici, soţii Messer. Acolo nu intram niciodată pentru că nu erau oameni primitori de felul lor. Se spunea că el ar fi fost foarte avut şi trăia în mizerie numai din zgârcenie. Se ocupa cu specula de animale şi era veşnic pe drum, ducându-se pe la toate târgurile de ţară după cai. Rămasă singură, nevasta lui se baricada în odăiţa ce-i servea şi de bucătărie şi nu avea legături cu preoteasa pe care o dispreţuia. La fiecare întâi ale lunii îi număra în palmă cei cincizeci de lei de chirie şi mai încolo, relaţiile lor se rezumau la salutul zilnic.

Cealaltă odaie se numea salon şi avea fotolii îmbrăcate în pluş roşu rărit prin care îşi scotea ţepile agresivul păr de cal. Masa rotundă avea un coşuleţ de rafie la mijloc adăpostind un teanc de cărţi poştale ilustrate îngălbenite de vreme; fetele le ştiau demult pe dinafară; pe cea cu iepurele de Paşti ca şi pe cea cu pomul de Crăciun, cu salutări de la Biharkeresztes şi martiriul Sfântului Sebastian dar mai mult decât toate le preocupa gravura cea mare din perete, înrămată în aur,

unde un tânăr şi o tânără în costum bulgăresc se ţineau de mână şi el îi şoptea ceva la ureche, ori cine ştie, poate o săruta. Dedesubt scrie: *Logodnicii.* Vali susţinea că băiatul îi vorbeşte fetei, dar Iţu îi spunea că e proastă şi că el o sărută. Râdeau prosteşte când se opreau să se uite la ei. Lângă logodnici ceasornicul cu greutăţi de fier nu mai umbla de mult. A murit şi ceasornicarul care îi suflase viaţă pe timpuri, ăştia din oraş nu se mai pricepeau la ornice de teapa lui, totuşi nu-i venea nimănui ideea să-l arunce, căci avea o faţă de porţelan frumos pictată cu flori.

Peste pereţii de culoarea muşchiului ofilit se întindeau mari pete de umezeală. Sobiţa de fier aprinsă poate de trei ori pe an şi geamul cu lumina lui sură de miazănoapte nu se puteau lupta cu ele şi se lăţeau tot mai tare, dar nimeni din casă nu le dădea atenţie. În peretele din dreapta geamurilor se fălea o cutie măreaţă dintre cele făcute de părinte, un adevărat dulăpior din dantelă de lemn, înăuntru cu poliţe pentru cărţile de rugăciune ale preotesei, legate în pluş roşu. Din peretele de vizavi îi răspundea o etajeră în miniatură de aceeaşi lucrătură, plină cu porţelanuri de bilei. Era vitrina familiei. Se găseau acolo un căţel negru de lut ars pe lângă statueta Fecioarei din Maria Radna, Sfântul Antoniu cu Pruncul, o scrumieră cu o găină şi un cocoş de culoarea ciocolatei, vechi cutii de cremă de faţă din imitaţie de alabastru şi vase micuţe de lemn

pictate cu flori, scoici văpsite, lumânări de ceară, şi altele multe. Fetele nu aveau voie să umble acolo, să nu spargă ceva. Soră-sa, de câte ori o prindea pe Vali cotrobăind printre căţei şi sfinţi, o pocnea peste degete, dar ea însăşi îşi permitea totuşi această plăcere. Covorul verde cu trandafiri roşii nu mai era covor decât cu numele, căci florile lui s-au ofilit demult, iar dulapul – (căci se găsea şi un dulap în salon, şi chiar un pat de-a lungul peretelui), data de pe vremea mobilelor biedermeyer cu care însă nu semăna deloc, era văduvit de placaj şi de ce se cheamă stil. Dulapul era tivit sus cu un chenar de mere şi de gutui, de aceea în odaia aceea nu mirosea niciodată neplăcut. Se mai vedeau şi trei sticle de dulceaţă pe dulap, dar ele nu erau menite pentru consum ci simbolizau rosturile unei lumi superioare. Pe masă, alături de coşul cu cărţile poştale, se afla şi un album cu multe fotografii vechi de familie. Soldaţi foarte mustăcioşi şi înholbaţi ca nişte viţei sub chipiul înalt al bătrânului împărat, dame cu pleureuze de struţ şi degetul arătător pus pe bărbie, copii nesofisticaţi şi miraţi cu ciorapi în dungi, apoi o scoică mare, roz, cu inscripţia în tuş: *Amintire din Abbazia,* şi, bineînţeles o cutie în traforaj legată în diagonală cu o panglică albastră de satin veşted.

Se afla pe altă planetă odaia asta decât tot restul lumii de dincolo de geamuri. Nu umbla nimeni aici, nici fetele nu veneau decât împreună, pentru că le era frică. Frică de ce?

Deasupra patului era o veche fotografie mărită, în ramă. Reprezenta o doamnă cu expresia leşinată şi ochii apoşi. Mie nu mi se părea nicidecum, dar fetele vorbeau de ea în şoaptă şi se sfiau s-o numească. Am înţeles totuşi că înfăţişa pe o mătuşă demult trecută în lumea de apoi, care aveau obiceiul să „vorbească”. Vali se jura pe orice că a auzit-o vorbind ziua în amiaza mare şi nimeni din casă nu găsea într-asta ceva curios. Iţu şi cu maică-sa îi dădeau deplină crezare, iar Dietz nu se amesteca; tot ce era de domeniul stafiilor le privea pe femei, asta a fost întotdeauna aşa. Nu pentru că arătări de astea n-ar fi apărut niciodată în faţa bărbaţilor; bunicul în satul lor din Carpaţii de miazănoapte văzuse într-un rând un priculici, dar orişicum, unui bărbat nu-i şade bine să discute despre treburi de astea. Femeile sunt altceva, ele plâng şi ţipă pentru nimic, se sperie de umbra lor, aşa le e felul.

Bătrânul Dietz nu era turmentat de cele supranaturale, asta nu. Dumnezeul pe care îl slujea el şi care îi răsplătea aşa de subţirel pe el şi pe Clementis pentru truda lor, exista desigur undeva şi el, dar la ce bun să te tot întrebi ce-o fi şi cum o fi, dacă tot nu poţi afla niciodată nimic. Nu era el omul să ardă în focul iubirii cereşti, dar lui Dumnezeu îi trebuie şi oameni de felul lui, cine ştie, poate ţine mai mult la ăştia adormiţi decât la cei ce asaltează cerul ziua şi noaptea turmentându-l cu zbuciumul iubirii lor nesăbuite.

Aşadar părintele Dietz fuma şi fireza înainte şi

îşi ţinea firea. Când preoteasa cu fetele ei şi cu doamna Clementis începură să-i tăinuiască ceva, se făcu că nu vede şi nu aude.

Doamna Clementis avea un fiu plecat să muncească în America cu mulţi ani în urmă; nu mai primise veşti de la el de ani de zile, şi voia să afle ceva cu orice preţ. Să se intereseze la consulul general din Bucureşti, aşa ceva nu i-ar fi dat prin gând, s-a dus în schimb la o ghicitoare şi aceea i-a spus cu opt lei că fiul ei trăieşte şi-i merge bine, şi dacă vrea să afle amănunte, să întrebe spiritele. A şi învăţat-o cum să intre cu ele în legătură, dar ea, nepricepută la asemenea treburi înalte, a rugat-o pe preoteasa s-o ajute. Preoteasa s-a gândit la Vali şi la vocile auzite de ea în salon de la fotografie şi se hotărî să cedeze rugăminţilor doamnei Clementis, mai ales pentru că femeia o ajuta la spălat şi nu-i cerea nimic în schimb mulţumindu-se cu resturi de mâncare şi cele câteva bucăţi de mămăligă rece cu care pleca în traistă. Totuşi inima ei de mamă o învăţă la oarecare vicleşuguri în ultima vreme, astfel începu să se vaiete de şale mai mult decât s-ar fi cuvenit, ca să obţină ceva în plus pentru ostenelile ei şi doamna Dietz socoti că-i vine mai uşor s-o răsplătească cu o şedinţă-două de spiritism decât cu o bucată de pâine mai mult, căci pâinea era o problemă şi pentru ea. De atunci în fiecare sâmbătă seara cele două femei şi cu fetele se retrăgeau, în salon desfăşurând pe masă un cerc de carton cu alfabetul scris pe el, la flacăra unei

lumânări de seu.

Pe vremea aceea se petrecură lucruri curioase în casă. Multe obiecte pierdute se regăsiră la locul indicat şi mai urmară şi alte treburi ciudate. Fetiţa cea firavă şi cu mintea întunecată dezlănţui o turmă întreagă de puteri ascunse. Scaune şi farfurii căpătară grai şi începură să şuşotească, lămpi se legănau fără să se fi atins cineva de ele, perne se umflau singure pe sub pături. De cum se însera, mobilele începeau să trosnească, parcă se întindeau din încheieturile roase de carii. Perdelele de ştofă cernită oftau şi Vali le văzu fâlfâind nu o dată. Nu mai era chip să trimiţi copiii afară după ce se lăsa întunericul să aducă un lemn sau pâinea din cămară. Ba nici chiar preoteasa nu ieşea seara bucuros şi-l ruga pe bărbatul ei să aducă apă şi să închidă găinile. Dietz se făcea că nu ştie despre ce e vorba, căci era din fire sfios şi comod şi nu-i plăcea să aibă observaţii de făcut. Pipa şi dădea înainte cu firezul, căci tocmai avea în cap un plan grandios. Voia să facă etajere pentru peretele din curte să-şi ţină muşcatele pe ele. Toată ziua măsura pereţii şi scândurile lui, ca lungimea suporturilor să se potrivească cu intervalele dintre geamuri. Totuşi, într-o bună zi trebui să se trezească şi el.

Tocmai stăteau la masă, era într-o duminică seara şi preoteasa gătise cartofi cu slănină şi se bucurau toţi de ei, vorbeau mult şi repede şi râdeau, ca întotdeauna când aveau ceva bun de mâncare. Deodată preoteasa îşi puse jos furculiţa.

— Ia ascultaţi, zise.

Se opriră toţi din mestecat, dar numai Dietz pricepu despre ce era vorba.

— Doar n-o fi pornit ceasul, zise cu voce schimbată. Preoteasa îşi făcu cruce.

— Doamne fereşte, zise.

Din salon se auziră bătăile ceasului vechi cu greutăţi de fier, ale ceasului care nu mai umblase de peste douăzeci de ani.

— Nu te duce, Sergiu, zise preoteasa când îl văzu că se ridică şi ia sfeşnicul de pe etajeră.

— Nu te duce, tătucule, plângeau fetele, acăţându-i-se de poalele hainei. Îl petrecură scâncind până la uşa salonului. După ce examină ceasul şi căută cu lumânarea sub pat, pe sub masă şi în dosul perdelelor se întoarse cu sfeşnicul în mână. Şi spuse solemn:

— Ceasul merge.

Toate trei se cutremurară până în măduva oaselor, până şi Vali care nu ştia că nici ceasul bun nu porneşte singur, darămite unul cu roţile mâncate de rugină şi înţepenite de un sfert de veac.

— Să nu vă mai prind cu prostiile voastre, fetelor, zise Dietz când ajunseră îndărăt în bucătărie, că vă rup urechile. Le vorbi numai lor, dar aşa ca să înţeleagă şi preoteasa. Şi mai spuse că va face sfeştanie în ziua următoare.

A doua zi se urcă în pod şi luă de acolo nişte cărţi prăfuite, scrise cu litere chirilice, şi căută în ele multă vreme, întorcând foile groase încolo şi

încoace. Se lămuri cum trebuie să procedeze cu sfeştania ca să iasă bine, înspre seară aduse apoi cădelniţa din biserică şi umplu casa cu fum de tămâie, având grijă să ajungă din el şi pe sub paturi şi în fiecare ungher şi între timp cânta pe nas silabe de neînţeles. Preoteasa şi fetele ei umblau ici şi colo în vârful picioarelor, electrizate, vorbindu-şi în şoapte, fericite că la ele în casă aveau loc evenimente de seamă. În timpul sfeştaniei ceasul din salon se opri şi nimeni nu-l mai putu sili după aceea să pornească din nou.

După ce părintele le interzise să mai facă spiritism, femeile se simţiră ca beţivii lipsiţi de tainul lor de spirt. Mai ales pentru Vali vremurile fură grele; de mai multe ori pe zi fu apucată de crize de plâns şi nişte crampe rele; mamă-sa îi făcea descântece cu cărbuni şi o frecă pe tâmple cu oţet. Forţele trezite în fiinţa ei se luptau din greu cu opreliştea sfeştaniei, dar în zadar, că nu mai putea face scaunele să trosnească nici podelele să scârţâie şi nici perdelele să mai fluture pe geamuri. Puteri latente atârnau în aer, interzise, zăceau ferecate în ciorchinile de umbră prin unghere, tânjeau în fundul oglinzii. Nimeni nu-şi mai oferea fiinţa ca ele să poată arde în vâlvătaia ei ca hârtia.

Spiritele erau bolnave şi nu se mai puteau mişca.

Într-o seară se întâmplă ceva ce-i făcu să uite de sfeştanie ca şi de spirite, întrecându-le în groază pe toate.

Într-o joie, puţin înainte de miezul nopţii – era în luna lui aprilie – nişte oameni străini îl aduseră acasă pe Messer, mort. Targa era acoperită cu o pânză de sac şi nu i-au dat voie decât nevestei sale să-l vadă, şi mai târziu, lui Dietz, chemat şi el să-l identifice. Omul fusese înjunghiat în coaste şi găsit în apropierea grajdului de la marginea oraşului unde îşi ţinea caii. Odaia mică se umplu de lume.

Prin gaura cheii, fetele care îşi dădeau coate nerăbdătoare, fiecare împingând-o pe cealaltă să ajungă la rând, o văzură pe doamna Messer albă la faţă şi fără grai. Fusese trezită din somn şi se găsea în etapa când îşi dădea seama că s-a întâmplat ceva groaznic, dar ca bărbatul ei să fi fost ucis, de aşa ceva bineînţeles nu putea fi vorba, era o greşeală sau un vis. Neînduplecaţi, ceilalţi se purtau ca şi când el ar fi murit aievea şi ea avea de luptat cu toţi ăştia acum. Nevăzută după uşă, Iţu o privea fix, fără urmă de compătimire, încremenită, fascinată, cu un zâmbet rău pe gură, de care nu ştia. Din cadavru nu se vedea mare lucru, şi ce n-ar fi dat să-i vadă faţa! Din când în când Vali scâncea emoţionată: „Uite-i picioarele!” – când apăreau cizmele lui grele de noroi, dar până şi cizmele se jucau cu ele de-a ascunselea. Ba se zăreau, ba nu; iar capul nu se vedea niciodată din pricina străinilor gesticulând în jurul lui şi vorbind toţi deodată. Preoteasa stătea în uşa camerei lor dinspre verandă şi fetele fugeau mereu la ea să-i spună ce-au văzut sau

când li se părea că cineva din odaia aceea se apropie de uşă.

A fost o întâmplare de mare răsunet. Căsuţa lor până atunci nebăgată în seamă deveni dintr-odată centru de pelerinaj. Veneau valuri de oameni, vecini şi necunoscuţi deopotrivă, unii în uniformă, să întrebe ce-a fost, cum a fost. Veneau şi mulţi copii. Copii bogaţi de creştini şi chiar de evrei, pentru care Iţu şi Vali nici nu existaseră înainte, se înfiinţau la ei şi le ofereau biscuiţi şi mere ca să-i lase în curte şi să le arate geamul lui Messer şi vorbeau cu ele ca şi când ar fi fost de o seamă. Fetele roşeau de plăcere şi căpătară grai; le descriau figura mortului cu amănunte înfiorătoare: „I-au tăiat gura de două părţi până la urechi şi i-au spart dinţii cu ciocanul”.

— Tu l-ai văzut?

— Sigur că l-am văzut.

— Zi zău.

— Zău.

Vali dădea şi ea din cap a aprobare şi amândouă credeau că exact aşa a fost. Gustau pentru prima oară nectarul îmbătător al succesului social şi li se cam sui la cap. Aveau şi ele acum o aureolă ca şi Hedi, fetiţa cârnă a notarului public care purta pelerină şi se ducea la lecţie de pian. Când treceau pe stradă, auzeau copii şoptind în urma lor:

— La astea în casă stătea Messer acela pe care l-au ucis.

Gloria n-a durat însă prea mult căci peste vreo

două săptămâni nu le mai întreba nimeni de nimic. Copiii cu vază ale cartierului treceau din nou pe lângă ele pe bicicletele lor fără să le vadă, ca şi când în casa lor n-ar fi fost omorât nimeni.

Doamna Messer îşi împachetase lucrurile şi plecase la ţară să stea la sora ei şi odaia fu închisă cu un drug de fier cu lacăt.

În casă iarăşi se încuibă groaza. Spre seară, dacă aveau treburi prin curte, preoteasa îşi lua şi fetele cu ea, nu se mai aventura singură. La lumina lămpiţei de petrol din bucătărie, când alegeau fasolea, îşi şopteau în mare taină, să nu le audă părintele, că din camera zăvorâtă se aud oftaturi şi ciocănituri. Într-o dimineaţă au găsit-o pe Fecioara din Radna căzută de pe etajeră şi spartă în cioburi şi de atunci, groaza lor nu mai cunoscu margini.

Într-o duminică, părintele se întoarse foarte voios de la biserică: găsise în cutia lui Sf. Anton cinci sute de lei. După-masa se sfătuiră îndelung cu Clementis, luând de mai multe ori la rând numele celor care fuseseră la slujbă: pedelul de la şcoala primară, o spălătoreasă cu cei doi copii ai ei, bătrâna Radivoi cu nepotul său cizmarul şi Ivan Krasnianek. Care din toţi ăştia să aibă cinci sute de lei de dat, dacă nu Krasnianek? El era vizitiul prefecturii şi mândria comunităţii lor, cu dolmanul lui înstelat cu bumbi de aramă cât pumnul, când mâna caii prefectului, iar cu hainele lui cele negre de postav scump, când venea la slujbă duminica, arăta măreţ de-ţi creştea inima uitându-te la el.

Avea leafă cât un profesor, pe deasupra mai căpăta şi câte o cinste în bani de la domnii cei mari de la judeţ când îi ducea undeva, că de boierilor le şade bine să-şi mai deschidă portofelul. Krasnianek trăia în altă lume, acolo unde se învârtesc banii, curge vinul şi se aruncă zarul – el mânca sarmale în bucătăria cu faianţă a doamnei prefect, bea vin şi în zile de lucru; domnii ai de sus vorbeau cu el şi ştia multe taine pe care enoriaşii bisericii rutene din strada Ştefan cel Mare n-aveau de unde să le bănuiască. Nevoiaşii care făceau cerc în jurul preotului după slujbă în grădiniţa cu buruieni din faţa bisericii, se dădeau în lături cu respect când Krasnianek se înfăţişa şi el printre ei cu lanţu-i gros de argint de la ceasornic întins ca o ghirlandă strălucită peste burta lui rotunjită de traiul bun. Li se părea mai de seamă decât Dietz însuşi şi nici chiar preotul nu se-ndoia că aşa era, căci îi spunea „domnule Krasnianek” şi îi vorbea cu deferenţă.

— Se vede că l-a adus Domnul pe calea cea bună, îşi ziceau unul altuia cu Clementis după uluitoarea descoperire, numărând banii de mai multe ori. Îi şi împărţiră imediat după aceea: atât pentru reparatul geamului spart, atât pentru mătură, pentru lanţurile lipsă de la gard, pentru vinul de împărtăşanie; la urmă mai rămăseseră vreo două sute de lei.

— Ia dumneata optzeci, Clementis, spuse Dietz şi pune tălpi la ghetele copiilor să poată merge la şcoală.

Ajunse până acolo cu generozitatea încât îi oferi chiar o pereche din încălţămintele lui vechi spre purtare, deşi nu mai aveau, zău, ce oferi cu ele, că te temeai să nu se destrame numai când vorbeai de ele. Mai mult cu numele erau ghete decât prin alte atribute, închipuind doar ideea de gheată, aşa cum spunea Cervantes despre Rosinante, că era doar ideea unui cal. Nu face nimic, căci osul de la gâtul lui Clementis tot începu să muncească exact ca şi când ar fi fost vorba de perechea aceea de pantofi de antilopă pe care îi admirase odată în vitrina lui Papay Jutka pe strada principală, întrebându-se că oare ce fel de oameni poartă asemenea minuni în picioare şi cum nu le este milă să calce pe ele.

Toate astea se întâmplaseră înainte de Paşti. În sâmbăta mare, preoteasa se pomeni cu nevasta lui Krasnianek că-i aduce o frumuseţe de cozonac cu stafide, crescută cât toate zilele.

— Dar stai, doamnă Krasnianek, îi zise, ştergându-şi mâinile ude în şorţ, vino şi şezi în salon să iei ceva.

— Nu, nu, lăsaţi, doamnă preotească, nu pot să stau, că mai am şi eu de lucru acasă. Am venit numai pentru că m-am gândit să aveţi cozonacul ăsta de înviere.

Era o femeie slabă şi plânsă, cu pleoapele roşii, uscată şi cu faţa lungă ca o icoană din cele slute.

— Ce se mai aude cu odaia? întrebă doamna Clementis în şoaptă în ziua de Paşti, când se

încumetă să-l petreacă şi ea pe Clementis să-i felicite pe Dietz şi pe doamna de sărbători, cum făceau de obicei.

— Se aude, dădu din cap preoteasa, cătând cu teamă către părinte, se aud tot felul de zgomote înăuntru. Ia fugiţi de aici, fetelor! – căci fetele se traseră mai aproape mirosind că se tăinuieşte ceva de seamă de cele două femei.

— Mai serveşte-te, Marie, cozonacul ăsta e de la doamna Krasnianek, zise cu părere de rău preoteasa, uitându-se la aluatul pufos şi auriu pe lângă care sărmanul ei colac cu maci părea cenuşiu şi slinos.

— Zice că Krasnianek îşi face casă cu trei odăi şi verandă, zise doamna Clementis, întinzându-şi mâna foarte ruşinată şi cu mari trepidaţii interioare după o altă bucată de cozonac.

— Poate să-şi facă, zise preoteasa cu gura pungă, că are de unde.

— Ăla are, aprobă doamna Clementis dând din cap şi imitându-i strâmbătura. La plecare se opri pe veranda în dreptul uşii ferecate şi îşi lipi urechea de scândură.

— Mi-ar fi şi frică să trec singură seara pe aici. Doamnă preotească, dumneavoastră nu vă e frică?

— Noi cam umblăm cu fetele toate laolaltă de cum se întunecă, răspunse aceasta cu râsul ei gol, greoi.

De multe ori trecea ziua în faţa uşii fără s-o bage de seamă, în ceasurile luminii uşa îşi pierdea însemnătatea şi Messer era foarte departe. Se

furişa însă împreună cu amurgul iar în apropierea casei şi se strecura înăuntru prin gaura cheii în odaia ferecată. Vali spunea că îl aude umblând.

— Dar totuşi, cum de nu se ştie cine l-a omorât? întrebă într-o zi doamna Clementis când limpezeau rufe cu preoteasa în curte.

— Mai ştie Dumnezeu, răspunse aceasta înciudată. Acăţă pe frânghie, bucată cu bucată, toată lenjeria familiei.

Cămăşi şi izmene de pânză grosolană, înverzite de eterna albăstreală, cu petec peste petec, cearşafuri, albituri de corp, toate se duceau, nu şi-a mai făcut nimic de douăzeci şi şase de ani de când se măritase, cearşafurile s-au prefăcut unul după altul în cămăşi şi au rămas foarte puţine la număr, de aceea le şi spăla cu grijă, fără sodă, ca să mai ţină duhul în ele. De câte ori le spăla şi le vedea în ce hal sunt, o apuca jalea. Ce-o să se facă atunci când s-o destrăma toate şi nu le-o mai putea cârpi. Din ajutorul primit de la stat nu-şi putea permite să-şi facă nimic nou, o rochie de stambă vara pentru fete îi încurca toate socotelile. Mătuşa cu portretul grăitor îi lăsase cu cincisprezece ani în urmă o grămadă de haine vechi, de atunci tot de acolo aveau haine de ştofă şi paltoane fetele şi ea, la urmă le purta Vali până se făceau ferfeniţă. Măcar de şi-ar putea închiria odaia încuiată, dar se feresc toţi de ea ca de ciumă. Săptămâna trecută un voiajor comercial o văzuse şi promisese că se va întoarce peste două zile să se mute-n ea, dar nu s-

a mai arătat, pesemne i-o fi spus cineva povestea vechiului chiriaş.

— Măcar de-aş putea închiria odaia, zise tare, uitând că n-au discutat cu doamna Clementis nimic în legătură cu asta. Ia pune jos mâţa aia, Vali, că iar iei râie.

— A murit de două luni şi tot nu se ştie, zise doamna Clementis.

— Ce nu se ştie?

— Că cine l-a răpus. Aşteaptă puţin, apoi adăugă în şoaptă: Ar trebui întrebate spiritele.

— Taci să nu te audă părintele.

— Zău aşa, doamnă preoteasă, spiritele v-au spus unde vi-s foarfecele când le-aţi pierdut. Nu le-aţi găsit sub canapea, cum v-au spus ele? De ce să nu poată spune cine l-a ucis pe Messer?

Ochii preotesei scăpărară.

— Nu acum, zise, aşteaptă până sâmbătă seara când pleacă părintele la nunta aia de la Ioşia. Da apoi să taci să nu sufli acasă nimic, că părintele-i tare supărat când aude de alea.

Cât era de proastă Vali, o înţelese totuşi şi fugi la soru-sa.

— Auzi, Iţu că sâmbăta facem spiritism.

— De unde ştii?

— A vorbit mama cu tuşa Marie.

Aşteptară ziua de sâmbătă ca evreii pe Mesia, dar spiritele nu voiră să spună mai mult decât că ucigaşul fusese stângaci.

Trecu vremea şi cei ai casei începură să dea uitării cele întâmplate. Odaia ferecată îşi găsi

chiriaş, se mută acolo un gropar, spunând că lui nu-i este frică de stafii, că şi-a petrecut toată viaţa între morţi şi s-a dedat cu purtările lor.

În vacanţă, când erau acasă, distracţia zilei pentru fete era să se uite la Krasnianek cum îl duce acasă pe domnul prefect de la birou. În fiecare zi, la douăsprezece punct, prefectul se scula de la masa lui de lucru, îşi punea pălăria şi cobora treptele prefecturii. Vizitiul îl aştepta la scară. Vali îl văzuse de sute de ori, totuşi, evenimentul nu-şi pierdea nicio fărâmă din fascinaţia ei pentru ea.

— Uite-l, mamă, pe Krasnianek, strigă şi în ziua aceea luminoasă de iunie. Pentru ea, Krasnianek era eroul spectacolului şi nu prefectul, şi avea dreptate, pentru că acesta din urmă nu era decât un civil pirpiriu, retras în fundul trăsurii, pe când Krasnianek, cu şapca lui galonată şi surtucu-i albastru nou-nouţ de croială militărească, ei bine, Krasnianek era cu totul altceva.

Prin poarta larg deschisă îl zări şi preoteasa şi fugi în stradă aşa cum era, cu şorţul peticit şi mâinile pline de ouă. Se vede că ceva i s-a părut curios, căci rămase pe gânduri uitându-se după trăsură chiar şi după ce coti spre farmacia lui Păcală. A doua zi se înfiinţă din vreme la geamul salonului, aşteptând să treacă trăsura; a treia zi tot aşa. Atunci nu mai avea nicio îndoială.

— Ia te uită, îşi zise cu surâsul ei blând şi rău. Krasnianek ţine biciul cu mâna stângă. Doamna Clementis era tocmai la ei în ziua aceea şi o

întâmpină în curte.

— L-aţi văzut pe Krasnianek? o întrebă.

— Nu, minţi preoteasa şi o privi cu strânsoare la inimă. De ce?

— Era băut, făcu doamna Clementis cu ochiul, roşu la faţă şi umflat la gât să plesnească. Mă mir de domnul prefect că nu-i e frică să se lase pe mâna lui într-o zi o să-l răstoarne.

— De, oftă preoteasa uşurată, dacă bea, apoi are de unde.

— Ăia are, întări şi doamna Clementis, alţii n-au nici de pâine.

— De, zise preoteasa.

În zilele ce urmară, preoteasa trebăluia prin casă tare tăcută şi nu voia să fie deranjată în gândurile ei. Dietz, care adoptase demult obiceiul de a nu se sinchisi de nimic ce nu-i sărea chiar în ochi, nici el nu putu să observe că se petrece ceva curios cu nevasta lui.

Curios lucru era într-adevăr, şi tare neobişnuit, ca preoteasa să se gândească, bărbatul ei însă nu-şi dădea seama că se gândeşte, pentru că n-o văzuse niciodată în această ipostază. O întrebă dacă n-o doare splina sau ficatul, ea spuse că nu, n-o doare. Şi continua să umble tăcută prin casă, prin curte, nu le mai vorbea nici găinilor. Îi veneau în minte tot felul de treburi.

Îşi aminti, de pildă, că Iţu îi povestise în noaptea când l-au adus acasă pe Messer că o auzise pe doamna Messer spunându-i comisarului că bărbatul ei vânduse în ziua aceea patruzeci de

cai armatei şi trebuia să aibă la el cincizeci de mii de lei, şi poliţia a căutat pe urmă în buzunarele mortului şi nu i-au găsit portofelul. Va să zică, cel care l-a ucis l-a şi jefuit. Îşi mai aminti că odată, mai demult, l-a văzut pe Krasnianek intrând la Messer să vorbească cu el chiar atunci când iapa prefectului a început să şchiopăteze, îl ştia deci pe geambaş, iar cine zice geambaş, zice om cu parale. Îl ştia de om care umblă la el cu parale multe, o fi aflat şi de târgul cu armata şi seara l-a pândit. Dar de ce lângă grajd? Ce-a căutat Messer lângă grajd în seara aceea? Păi cum să nu – i se lumină dintr-odată – grajdul lui se afla la doi paşi de cazărmi. Krasnianek l-a pândit când a ieşit din cazarmă şi a tăbărât pe el în întuneric. Ştia că fusese să-şi încaseze banii. Apoi de acolo casă nouă cu verandă şi grădină, că de cât a câştigat el înainte cam atât a şi băut că banii nu prea făceau rugină la dânsul. Casa şi-o făcea acum din banii lui Messer, era sigur ca moartea. Cei cinci sute de lei dăruiţi bisericii deveniră pentru ea o altă şi hotărâtoare dovadă de vinovăţie. Cine altul poate vârî aşa tam-nesam cinci sute de lei în cutia bisericii, dacă nu un mare păcătos care vrea să obţină iertarea lui Dumnezeu? Şi încă un mare păcătos cu parale multe.

Trecu şi vara şi nu se întâmplă nimic; fetele îşi petrecură vara la un unchi, preot şi el într-un sat pe Târnave şi se întoarseră acasă în septembrie cu obrajii îmbujoraţi; preoteasa trebui să le lărgească fustele şi şorţul de şcoală. De, unchiul avea vaci şi

livadă de mere, ea nu le putea da ca el de mâncare. Deprinse cu năravul de a mânca mult, de unde înainte n-aveau poftă de nimic, simţeau acum că li se lungesc urechile de foame, mai ales încolo pe la cinci după-masă, când se înfiinţau dintr-odată în faţa mamii:

— Mamă, ni-e foame.

— Mâncaţi lictar. Altă delicateţe nu avea de oferit.

— Mmmm! gemeau fetele cu dezgust şi disperare. Nu vrem lictar.

— N-am ce să vă fac atunci.

Într-o după-masă de octombrie – părintele era plecat cu Clementis la vecernie – cine altul apare în uşa bucătăriei decât Krasnianek.

— Sărut mâna, doamnă preoteasă.

Picioarele ei tresăriră sub şorţul umplut cu boabe de porumb.

— Dumneata eşti, domnule Krasnianek? Ce vânt te aduce pe la noi? Se ridică şi îşi scutură porumbul din şorţ într-un blid.

— Iaca v-am adus oleacă de struguri că ieri am cules, zise Ivan Krasnianek ca pentru a se apăra, m-am gândit să mai mânce copiii.

— Apăi mulţămim, domnule Krasnianek. Anu ăsta o fost recoltă frumoasă.

— O fost, slavă Domnului! E acasă domnul părinte? întrebă după o pauză.

— Nu, nu-i acasă.

— Rău îmi pare, că tare-aş fi vrut să vorbesc cu dumnealui.

— Dar şezi, domnule Krasnianek. Şezi şi aşteaptă. Trebuie să vie amu.

Omul îşi puse coşul jos şi se aşeză greoi. Neştiind unde să-şi pună pălăria, începu s-o învârtească între mâinile lui umflate şi roşii.

— Cu mâinile astea l-a înjunghiat pe Messer, îşi zise femeia privindu-i fascinată degetele groase, de culoarea cărnii tocate. Curioasă, Vali intră şi se opri în uşă, privindu-l pe musafir cu râsu-i prostesc.

— Ai spus bună ziua? întrebă mamă-sa.

— Bună ziua, Krasnianek baci, zise Vali cu acelaşi zâmbet, dar nu se apropie.

— Ia, domnişorică, ţi-am adus struguri, îi spuse omul şi se aplecă greoi peste burta-i strânsă în haina de postav cu bumbi. Descoperi coşul şi strugurii se iviră cu o mie de ochi luminoşi şi aurii.

— Na, mâncă. Degetele-i de cârnaţi ridicară ademenitori un ciorchine.

Vali se apropie codindu-se, dar subjugată.

— Ia-l, Vali, îi spuse mama cu zâmbetul ei gol, şi zi „mulţămesc”.

— Mulţămesc, Krasnianek baci.

— Acum du-te şi te joacă.

Când plecă fata, se lăsă o tăcere stânjenită.

— Şi ce mai zici, domnule Krasnianek? Doamna e sănătoasă? N-am văzut-o demult.

— Ea e bine, zise omul cu vocea de lemn, bea, mâncă. Nici capul n-o doare.

Preoteasa îi aruncă o căutătură rapidă. Luă de pe etajeră un blid mare de pământ smălţuit.

— Fii bun, pune coşul aici pe masă să scot strugurii afară, îi spuse.

Omul ridică coşul cu mâna stângă. Preoteasa ocoli aşa ca să aibă masa între ei.

— Ce-ai avut cu Messer? întrebă ea.

Omul tresări, depuse coşul şi-şi descheie bumbul de la gât.

— Ce? Cum? Cu care Messer? întrebă gâtuit. Cu care Messer?

— Ştii foarte bine ce te-am întrebat. Preoteasa vorbi luptându-se să pară liniştită. Dacă face un pas, am să răstorn masa peste el şi am să strig după ajutor, gândi. Răspunde!

Krasnianek îşi plimbă ochii peste odaie şi nu mai văzu nimic. Desigur, plita de fier, geamurile cu zăbrele, patul de lemn al părintelui, erau toate aceleaşi ca înainte, dar nu mai aveau sens. Renăscut din zbucium, se trezi orbit în lume nouă, ciudat de străină şi duşmănoasă. Lumea toată se răcise şi îl înconjura cu o armată de cuţite. De ce dracu' mai era acolo? Şi femeia asta palidă cu zâmbetul rău în gura veştedă, cu doi dinţi lipsă şi sprânceana ascuţită, şi nasul ascuţit ca turnul bisericii, femeia asta a părintelui sluta asta, sărăntoaca asta, grămada asta de zdrenţe, ce vrea? Dacă ar strânge-o de gât? Nu, nu se poate, îi veni gândul ca de departe, parcă de la altul, nu se poate, l-au văzut copiii când a intrat aici.

— Mai ştie cineva? întrebă tot celălalt care îi luase locul şi începuse să gândească pentru el. În liniştea care urmă, auzi dangătul greu al unui

clopot de aramă.

— Nu, zise ea, numai eu o ştiu.

— Dar părintele?

— El nu ştie nimic, dar dacă mai ţii biciul cu stânga, ar putea s-o bănuiască şi alţii…

— Cum? I se părea că femeia aiurează.

— Dumneata ţii biciul cu mâna stângă. Ţine-l de acum înainte cu dreapta şi nu ţi-o avea nimeni grija. Krasnianek înghiţi în sec.

— Dar eu-s stângaci, zise.

— Ştiu. Tocmai de aceea.

— Şi… dumneata nu-mi vrei răul?

— Nu, zise preoteasa, eu nu vreau răul nimănui. Am eu destule necazuri şi aşa, n-am nevoie să mi le iau pe cap şi pe ale altora. Numai treabă şi iar treabă, şi pe copiii ăştia nu-i mai pot sătura nicicum. Azi-mâine n-oi mai avea nici cu ce să-i îmbrac.

Krasnianek se aşează şi îşi şterse fruntea. Rămase aşa o vreme, învârtindu-şi pălăria între mâini.

— Dumneata nu-mi vrei răul, doamnă preoteasă, zise într-un târziu, cu vorbe care ieşeau muncite din gâtlej. Între ele, suflarea chinuită şuiera ca vânturi între stânci colţuroase.

— Dumneata eşti o doamnă bună. Nici eu nu-ţi vreau răul, vreau numai binele dumitale şi a părintelui şi să-ţi păzească Dumnezeu copiii, să-i vezi mari şi sănătoşi… eu vreau numai binele bisericii şi… Îşi despătură batista mare cu careuri albastre şi se şterse pe frunte. Gulerul îl strângea

cumplit, trebui să-l descheie. Mâinile îi tremurau şi degetelor nesigure şi butucănoase le venea greu să găsească nasturele mic.

— Cu mâna asta l-a ucis pe Messer, îşi zise iarăşi preoteasa şi simţi masa ca pe o fortăreaţă între ei doi.

— Poate că Domnul s-o întoarce, reluă omul, Dumneata ce crezi, doamnă preotească, se întoarce oare Domnul dacă m-oi căi şi-oi face numai fapte bune? Părintele zice că da.

— I-ai spus ceva părintelui?

— Da, dar nu chiar despre… asta.

— Dumneata numai să stai liniştit şi să nu vorbeşti cu nime despre nimic, dacă vrei să-ţi meargă bine.

Krasnianek căzu în genunchi.

— Doamnă preotească, dumneata eşti ca Maica Domnului, gemu şi-i sărută poalele rochiei.

Peste o secundă, Vali fu în curte şi-i povesti gâfâind serii sale că baci Krasnianek se roagă la mama în genunchi şi l-a văzut sărutându-i poalele rochiei. Iţu îşi azvârli sandalele din picioare.

— Desculţă-te şi tu îi porunci şi se repeziră amândouă la uşa bucătăriei, desculţe. Prin gaura cheii îl văzură pe musafirul cum se ridica gemând şi începea să scotocească prin buzunare.

— De aceea m-am gândit, zise cu vocea sugrumată, neîndrăznind s-o privească, m-am gândit să ajut sfânta biserică să se ridice şi ea că tare-i nevoiaşă…

— Demult ar fi voit părintele să tocmească un

zugrav să împodobească biserica, dar nu i-a dat mâna, pentru că costă prea mulţi bani.

— Noa, că doar n-or fi chiar aşa mulţi.

— Zugravul o zis şase mii cu vopseaua lui.

Degetele groase scoaseră la iveală un portmoneu umflat, şi, tremurătoare, numărară zece mii de lei acolo pe masă.

— Cu ce e deasupra, să spună părintele şi alte slujbe pentru pacea sufletului meu. Numai să fie bine.

— O să am eu grijă, nu te teme. Preoteasa avea şi ea acum vocea gâtuită. Las că-i spun ce cred eu că-i bine. Dumneata numai du-te acasă liniştit că toate or fi bune. Şi nu uita biciul.

Până ea scotea strugurii din coş, el stătea stingher, cu pălăria-n mână, lăsându-şi greutatea când pe un picior când pe celălalt şi în liniştea ce se lăsase între ei nu se auzea decât scârţâitul cizmelor sale.

„Patru mii de lei, se gândi ea aproape aiurită de norocul ce dăduse peste ea, patru mii de lei îmi rămân mie. Clementis nu trebuie să ştie nimic. Am să cumpăr numai pânză de patru mii de lei. Optzeci de lei costă metrul de jolj, prima de Olandă. Cincizeci de metri de pânză îmi iau de cearşafuri şi cămăşi pentru Sergiu şi pentru fete. Mi-oi face şi eu două. Albiturile vechi am să le dau Mariei lu’ Clementis, să se aleagă şi ea cu ceva. Lui Sergiu am să-i spun numai de cei şase mii dăruiţi pentru biserică. El n-are să observe nimic, lui îi poţi mânca din farfurie, că nu bagă de seamă.

— Ia-ţi coşul, domnule Krasnianek, zise întinzându-i-l. Apăi mulţămim de struguri, iar cu chestia aialaltă, îşi coborî vocea-n şoaptă, să fii pe pace, că toate-or merge cum trebuie. Îi întinse mâna şi omul i-o sărută. Îl petrecu până la uşa verandei.

Fetele de-abia avură vremea să dea buzna afară în curte.

Preoteasa rămase în uşa odăii dinspre verandă şi se gândea că găinile s-au culcat flămânde, că nimeni nu le-a dat de mâncare. Fetele sigur n-au avut grijă. Ieşi pe verandă şi văzu sub uşa groparului o dâră de lumină. S-o fi întors? Deunăzi a fost plecat la Seleuş la fiica lui pentru cules.

— Domnule Muraru, zise, bătându-i în uşă. Te-ai întors, domnule Muraru? Am vrut numai să ştiu dacă te-ai întors, adăugă în chip de scuză, când îl auzi venind.

— Da, m-am întors, îi răspunse şi ieşi în uşă.

Dar nu era Muraru, ci era Messer. În lumina ce venea din cameră prin uşa rămasă deschisă, îl văzu foarte bine. Era el, Messer, omul pe care l-a iubit toată viaţa în taină, care fusese ucis şi pe care ea îl vânduse cu cincizeci de coţi de pânză.

— Domnule Messer, nu! strigă, ridicându-şi braţul ca pentru a se apăra de o lovitură, iartă-mă, domnule Messer, ai văzut cât suntem de nenorociţi!

El continuă doar s-o privească. Era numai în pantaloni şi cămaşă, şi cămaşa lui era plină de sânge. De altfel, era ca întotdeauna, cu mâinile în

buzunar, fumând din pipa lui scurtă, cu părul înfoiat, puţin zburlit şi se uita la ea zâmbind.

Doctorul spuse că a avut o sincopă. Şi-a pus şi ochelarii, când a constatat faptul că înţelepciunea lui părea profundă.

Dar în definitiv, când constaţi moartea cuiva, nu spui despre el chiar nimic.

Ştefan Bănulescu

Dropia

— Iarba ne ajunge la umeri. S-a umplut pământul de prepeliţe. Roua ţine până spre amiază. Când s-o face ziuă, dacă ţi-e cald, intri în iarbă să te scalzi. Aşa fac fetele lui Arşunel, fug dimineaţa din aşternut, aleargă pe câmp şi intră unde e iarba mai mare. Le zboară prepeliţele pe la subţiori şi le cântă prigoriile cu guşă roşie pe la ascuţişurile pieptului.

— Fântâni nu sunt pe câmp?

— Nu sunt. Pentru că nimeni n-a săpat vreuna. Ar fi săpat-o degeaba. Abia la vreo treizeci de metri sub pământ dai de apă. Şi când dai, fuge mai la adânc. Asta în câmp. Acolo unde mergem acum nu ştiu ce e, n-am fost niciodată. Ce folos că în satul pe care l-am lăsat în urmă sunt fântâni şi au avut apă, şi acum n-au decât cirloi cu nisip? Le-a supt seceta cum a supt şi ugerul vacilor. A fost o secetă că şi luna se înnegrise de-i mai rămăsese într-o parte, aşa, ca un bănuţ de ou.

— Era oul începutului şi sfârşitului, zice mormăind unul care mergea într-o margine a convoiului, dar în rând cu cei doi călăreţi din faţă.

— Eu nu ştiu cum se numea oul, răspunde răstit, după o vreme, cel care începuse vorba despre fetele lui Arşunel şi despre secetă. Am spus aşa să înţeleagă omul mai repede, că-i noapte şi nu mă vede la faţă. La ziuă am să-i vorbesc altfel.

După câte ştiu, e şi străin de locuri, şi poate n-a lucrat niciodată pământul şi nu s-a uitat prea des la cer cu praf în ochi. Eu atâta ştiu, a fost o secetă care a ţinut din săptămână Floriilor până acum, spre toamnă. Şi pe urmă a venit o ploaie de cincisprezece zile şi a crescut iarba asta mare prin care călcăm acuma cu caii. Sunt acuma, adică, lunile aprilie, mai, iunie, iulie şi august – toate în septembrie. S-a luat timpul de la început, să-şi petreacă zilele netrăite. E cald ca-n iulie, înfloresc salcâmii ca-n aprilie şi se coc strugurii de toamnă. O gloabă de moş începuse zilele trecute să se ţină după fete tinere şi le făcea în dar basmale galbene. Au roit albinele în septembrie şi şi-au făcut stupi în crăpăturile despicate de secetă de la stâlpii porţilor. Ferice de ai tineri. Se-mbie noaptea cu faguri pe la porţi, iar dimineaţa le e lehamite de miere. Tot în timpul ăsta se zice că s-ar fi ivit şi Fluierea pe cal, nu se mai arătase din toiul secetei. Lui Fluierea îi fugise nevasta de foame şi de sete. Nu se ştia cu cine. El zicea că o luase un vârtej alb, într-o zi la amiază. Fluierea a plecat s-o caute cu calul, dar venea înapoi în fiecare noapte, să vadă dacă nu cumva i s-a întors nevasta în lipsa lui. Făcuse cărare tot alergând cu calul dintr-o parte într-alta. Pe la noi, aşa de mult doar Ivăncel a alergat ca să i se dea răsplata făgăduită pentru braţul pe care şi l-a pierdut acum zece ani la Mărăşeşti. În toiul secetei, Fluierea n-a mai venit să vadă dacă i s-a întors nevasta. Iar pe locul unde bătuse mereu calea, s-a surpat

pământul. Aşa spuneau nişte văduve cu dragostea netrăită, eu n-am prea luat seama la cărare. Unii ziceau că l-au mai auzit în câte-o noapte pe Fluierea, mergând cu calul pe sub pământul cărării şi-şi căuta mai departe nevasta. Eu nu l-am auzit, în fiecare seară aveam oasele frânte de lucru şi adormeam repede. Macii, însă, i-am văzut. Cu macii e adevărat. Când s-a terminat seceta, după ce a plouat cât a plouat, am ieşit şi eu la marginea satului înspre locul unde rămăsese casa părăsită a lui Fluierea. În curte, el avea un plop înalt, plin de pământ până sus, că-l bătea tot anul praful adus de crivăţ. După secetă, zic, când nu mai era nici Fluierea, nici nevasta lui, am văzut cu toţii la încheieturile crengilor de sus maci roşii, înfloriţi. Se vedeau de departe, înalţi ca nişte tufe, printre crengile plopului. Iar plopul era uscat de sus până jos. Cam asta-i. Dacă vrei să mai ştii ceva, întreabă-mă, până nu se scoală ăştia, zice, şi arată înapoi cu mâna peste umăr.

Un timp s-a auzit numai iarba ştergând burţile cailor. Nici dinspre convoiul lung de călăreţi şi căruţe care-i urma pe vorbăreţii din faţă nu se auzeau alte zgomote mai pline şi mai continue decât acelea ale ierbii, ca şi cum oamenii care străbăteau noaptea câmpul ar fi mers dormind. Treji se arătau cel care vorbise despre secetă, apoi străinul care călărea alături de el şi-i asculta spusele, precum şi cel dintr-o margine a grupului din faţă, adică acela care pomenise de oul începutului şi sfârşitului.

Deasupra ierbii, se ivi din convoiul din spate o umbră înaltă care-şi mâna calul când înainte, când înapoi.

— Asta e Corbu, zise cel ce povestise întruna, aplecându-se spre străinul care călărea alături, pe Corbu îl cunoşti şi noaptea, că e lung, şi-a ridicat umbra de seară în picioare şi s-a învelit cu ea. Nici el, nici părinţii lui n-au avut plapomă. Corbu ăsta are un beteşug: mintea îi umblă cu basme, şi când să scoată basmele pe gură, îi ies în formă de cântec. Vorbele nu le cântă, pentru că nu-l ajută glasul, spune cântecele ca şi cum ar vorbi. Nu mai ai somn, Corbule?

— Nu văd prea departe, răspunde Corbu. Şi alerg cu calul să prind ce nu apuc cu vederea, Miroane.

— Fereşte-ţi înţelepciunea de potriveli, îi strigă Miron, adică cel ce vorbise mai înainte despre secetă.

— M-ai chemat din răsărit, şi-ţi răspund din asfinţit. Am plecat de acasă, cu soarele asfinţit în cămaşă.

— Lung mai eşti şi câmpul nu-ţi ajunge, îi strigă iar Miron, râzând, mai mult pentru că, vorbind cu Corbu, simţea că şi vorbele lui sună a cântec.

— Câmpul e mic, îi răspunde Corbu. Îmi întind mâna-napoi şi dau de noapte în toi. Întind mâna înainte, şi lovesc în soare un dinte, care tocmai răsărea. Ai grijă, Miroane, când s-o ridica soarele să nu scape Dănilă prin iarbă şi să-ţi ia porumbul,

şi tu să rămâi cu ochii la soare.

Cu vorbele astea, Corbu tăcu, umbra nu i se mai vedea, plecase. Iarba venea din faţă din ce în ce mai mare. Miron îl strigă pe Corbu de câteva ori, dar nu-i răspunde nimeni.

— S-o fi culcat, zice Miron către străin, are un cal întins şi cu spate lat, se lungeşte pe el şi doarme, cum e cam netuns, părul i se amestecă cu coada calului, iar picioarele şi le sprijină în inelele de la dârlogi, după ce şi-a trecut frâul pe după gât. Cum se lungeşte, şi adoarme, că-i suflă calul în tălpi cu nările.

— Şi Corbu merge *la dropie?* întreabă străinul. N-a mai rămas nimeni în sat? Toţi au plecat în noaptea asta *la dropie?*

— După cum ai să vezi la ziuă. Aproape toţi. De-ai fi întrebat oamenii din sat cu câteva zile în urmă dacă au să plece în noaptea asta la dropie, jumătate ar fi tăcut, un sfert ar fi dat din umeri, iar alt sfert ar fi zis nu. Sfertul care ar fi zis că nu merge ar fi fost *neamul lui Dănilă* şi s-ar fi pregătit pe ascuns, cum s-a şi pregătit, să ajungă înaintea tuturor *la dropie.*

— Mi se pare că se trag dintr-un basm cuvintele astea: neamul lui Dănilă, zice străinul, cam în dunga gurii, simţindu-l pe Miron că măsoară lucrurile cu basmul ca să poată umple noaptea şi iarba mai pe potrivă.

— Din niciun basm. Este în sat neamul lui Dănilă. Să zic aşa, în sat sunt de toate patru-cinci neamuri. Cel mai vechi, neamul lui Pepene. Neam

ostenit, cu meri bătrâni în curte şi cu femei iubeţe. Se spune că neamul ăsta ar fi dat şi câţiva cărturari. Nu ştiu, n-am aflat de soarta lor. Or fi fost şi ei osteniţi dacă nu li s-a auzit glasul în lume. Apoi vine neamul lui Poienaru-Păcuraru, cel mai rămuros. Pe urmă, neamul scurt şi cu talpă lată al lui Dordoacă – şi neamul bătut de vânt al lui Sălcău. De aici se încurcă lucrurile şi încep furturile de fată mare. Vine, adică, un neam cam neştiut şi nou amestecat din toate astea, care nu prea se ţine de amintirea a ce-a fost. Cam astea ar fi. Într-o parte de tot stă neamul lui Dănilă, care-şi ia neveste neştiute de nimeni, din sate străine. Neamul ăsta se puieşte mult, ca să aibă în curte slugi fără plată. Să te uiţi când s-o face ziuă, toate neamurile or să se amestece, numai neamul lui Dănilă o să se ţină într-o latură, dar nu tot neamul la un loc. Ci familie ruptă de altă familie. A fost unul mai adineauri pe aici care vorbea de oul începutului şi sfârşitului şi care s-a făcut nevăzut în spatele convoiului; e din neamul lui Dănilă; ăsta a rămas neînsurat, ca să nu dea la nimeni să mănânce degeaba. Are caii cei mai mărunţi din sat şi cei mai scurţi în burtă.

I se mai spune spionul *Mariei Tereza.* Biata femeie, ea o fi moartă demult, şi oamenii zic că i-a rămas spionul. De ce l-au poreclit aşa, n-am priceput mult timp. Din cât îşi aduc aminte oamenii fără dinţi în gură, pe aici prin Bărăgan n-au trecut decât turcii, şi ăia în goană. Şi ăstuia-i zic spionul *Mariei Tereza.* Ce-o fi căutând el pe

lume aşa de târziu, şi într-un loc aşa nepotrivit, greu de închipuit. Pe la noi porecla e sarea omului, dar pe a ăstuia nu i-am înţeles-o. Până la urmă, tot unul din osteniţii lui Pepene mi-a desluşit-o: l-au poreclit cu un lucru care nu poate să fie pe aici şi n-a fost niciodată, ca să nu intre nici măcar în cuvintele îngăduitoare ale *Eclesiastului: ce este a mai fost, ce a mai fost va fi.* Eu nu le ştiu bine cuvintele, cei din neamul lui Pepene însă, care au mintea sucită, spun bine vorbele din orice parte le-ar lua. Ia să tăcem puţin. Parcă se aude ceva peste câmp. Se auzea iarba ca mai înainte.

— Mi s-a părut. O să-ţi spun eu mai târziu ce mi s-a părut. Că tot o să se-ntâmple până la urmă. Până atunci mai ascultă-mă puţin, ca să fii pregătit şi să înţelegi ce-o să se întâmple. Dar pentru asta, n-am ce face, trebuie să-ţi vorbesc despre mine. Se cheamă că eu sunt încuscrit cu neamul lui Dănilă. Şi să vezi cum: de felul meu sunt din alt sat, vecin cu satul ăsta în care-am venit mai târziu, numai la pământuri, adică destul de departe. În satul din care am fost, era o fată pe care când o strigam seara la poartă îi ziceam, de ochii lumii, *verişoară.* Neam cu mine nu era decât printr-o rudenie de margine, adică deloc. Fata era de-o vârstă cu mine, şi dacă am fi vrut să ne înrudim cu adevărat ar fi trebuit să luăm amândoi lumea de la început şi să ne cunoaştem toate încheieturile. Trebuia. Dar a venit în satul nostru un Dănilă, tomnatic bine, a peţit-o, n-a zis nimeni nu. Eu eram tot plecat prin alte locuri, să aflu cum cântă

cucu. Şi cum fata a tăcut şi era socotită cam de pripas pe la noi, iar cum Dănilă cu pricina ca s-o poată lua şi s-o facă slugă n-a cerut zestre, a dus-o în satul lui fără să se mai uite în urmă. După câţiva ani – să fi fost şase, să fi fost opt – un unchi al meu, Matei, îşi aduce aminte la o cumetrie de fata plecată. I-a venit în cap lucrul ăsta spre dimineaţă, avea paharul gol dinainte şi se uita la mine: „Miroane, unde ţi-e fata?” Şi a strigat spre Nicu al Brăilei, care dormea pe vioară: „Scoală şi cântă-i lui Miron: *Parc-au fost vise de noapte, aşa le-am uitat pe toate”.* Şi au început oamenii de la cumetrie să se întrebe: „Adevărat, ce-o fi cu fata, n-a mai dat un semn de atâţia ani. Ia vezi tu, Miroane”. Matei s-a uitat din nou la mine şi mi-a zis: „Cum crezi”. Am plecat să văd ce-i cu nevasta lui Paminode Dănilă, că Paminode-l chema pe Dănilă care o peţise. N-aveam cunoscuţi prin partea locului decât pe Petre Uraru, pândar pe mai multe hotare. Uraru se trăgea din neamul lui Dordoacă, iar nevastă-sa, Victoria, din neamul lui Pepene. Dar să mai tăcem puţin. Mi se pare că iar sună ceva anapoda pe câmp. Au ascultat amândoi. Iarba suna altfel.

— Da, sună ceva ascuns, zice străinul.

Miron a râs cu hohote, dându-se pe spate şi oprindu-şi calul. A întins mâna, a prins frâul de la calul străinului şi i l-a oprit şi pe al lui.

— Ai zis bine, sună ceva ascuns. Trece pe furiş *la dropie* neamul lui Dănilă.

Miron s-a ridicat în picioare pe cal, şi-a pus

palmele pâlnie la gură şi a strigat:

— Ascultaţi, neam ascuns al lui Dănilă! Întoarceţi-vă caii şi mergeţi omeneşte prin iarba pe care o călcăm cu toţii!

Curgerea egală a convoiului s-a aşezat din nou prin iarbă. Lui Miron nu-i răspunsese nimeni. Un râs gros s-a auzit întârziat, dar nu din marginea câmpului, unde zgomotele surde tăcuseră rupte de vocea lui Miron, ci dinapoia convoiului.

— Asta-i râsul lui Corbu. Are obiceiul de râde în somn. Înseamnă că s-a întors pe partea cealaltă. Am trecut de miezul nopţii, îi spune Miron străinului, suntem prin dreptul *Movilelor* de la *Valea Mieilor*. Acolo ne paştem primăvara mieii. Prin surpăturile de la marginile *Movilelor* a încercat mai adineaori neamul lui Dănilă să treacă. Dar acolo sună pământul, mai ales noaptea şi pe senin. Pe la *Movile* oamenii nu trec decât rar cu căruţele şi numai la nevoie. Numai copitele mieilor nu răsună pe golul de sub *Movile. În Movile* sunt nişte morminte vechi, unde a fost pusă de turci o oştire a lor dintr-un război pe care nu-l mai ştie nimeni. Amărâţi morţi! Neamul ăsta ascuns al lui Dănilă a făcut să sune oasele – şi mi-am adus aminte de miei. Îmi păşteam odată mieii acolo, trecuse câţiva ani de când încercasem s-o văd pe fata pe care o peţise Dănilă şi mă gândeam cum de s-a făcut că nu puteam şti sigur dacă am văzut-o sau nu atunci când am pornit de la cumetria unchiului Matei. Azi sunt nouă ani, dacă nu mai mult, de când am făcut încercarea s-o văd,

şi tot nu pot spune cum mi s-a întâmplat cu adevărat. Poate pentru că eram prea tânăr şi mintea mea punea prea multe deasupra întâmplărilor şi sfărâma ce era de înţeles. Dar n-a fost asta. N-am trecut, când am ajuns în sat, pe la Petre Uraru şi pe la nevastă-sa, Victoria. M-am dus de-a dreptul acasă la Paminode Dănilă. Dar stai puţin, că se apropie iar spionul *Mariei Tereza.* L-am mai simţit de câteva ori, dar nu ţi-am spus.

Pe un cal mărunt şi scurt apare lângă cei doi din faţa convoiului omul numit.

— Ce-i cu tine, îl întreabă Miron, ai pierdut vreun cui?

Cel întrebat şi-a sucit calul şi a dispărut în spatele convoiului.

— M-am dus de-a dreptul acasă la Paminode, începe iar Miron. N-avea casă în rândul oamenilor, ci peste un islaz. Am trecut islazul, şanţurile de unde începeau hotarele dintre câmpuri, şi după o perdea de salcâmi era casa lui Paminode. Am dat roată curţii să-i găsesc poarta, n-am găsit-o, avea un zăplaz înalt până la streşini. Era prea linişte ca să-i bat omului la amiază în zăplaz. Se auzea dincolo de gard numai un hârşâit încoace şi încolo şi mi-am zis că o fi vreun câine care-şi poartă lanţul pe sârmă de la un capăt la altul al ogrăzii. Dar cum de nu latră, mi-am zis, că de simţit mă simţise, se mişca tot mai des şi mai repede, după puţină vreme a început chiar să se zbată, şi zăngănea lanţul, şi zbârnâia sârma, de-ncepuse până şi pe mine să mă doară junghetura gâtului.

După o vreme, o bufnitură ca şi cum cineva ar fi lovit un câine. Şi s-a făcut linişte ca la început. O pasăre a trecut sus, cu aripile întinse, şi abia după ce a lăsat casa în urmă a început să fâlfâie. Nu puteam nici zări ceva în curte, scândurile înalte ale zăplazului erau prinse una lângă alta cu fâşii late de tablă. Am mai aşteptat să aud din nou sârma şi lanţul, că mă simţeam prea uitat acolo, cu soarele amiezii care mă bătea în creştet. Dar nu s-a auzit nimic. Mi-a venit în gând să plec peste câmp, să mă întorc noaptea şi să încerc să sar zăplazul. Măcar câinele să i-l văd. Dar am plecat la Petre Uraru şi i-am spus ce vreau şi ce mi s-a întâmplat. M-a dus în casă şi mi-a zis: „S-o chemăm pe Victoria, să vedem, ea ce zice, că e din neamul lui Pepene”. Eu mă înţelegeam bine cu Victoria. Lumea zicea că am fi fost nimeriţi unul pentru altul, dar nu ne-am ştiut la timp firea, ca să ne luăm şi să facem casă împreună. Petre a chemat-o: „Dă-ne nişte prune uscate şi câte-o cană de apă rece. Pe urmă eu plec la pogoanele de la ceair, am de alergat vreo patru-cinci zile”. Victoria a adus prunele şi apa, şi după o vreme m-a întrebat: „După atâţia ani? Cauţi o fată care s-a măritat, care nu te-a chemat şi nu ţi-a dat niciun semn?” Apoi, către Petre: „Fata pe care o caută omul ăsta crezi că *este?* Şi Paminode care stă cu casa peste islaz, cu streşinile prinse în cuie de vârful gardului, crezi că e chiar Paminode? Dacă nici Paminode, nici ea nu *sunt?”* „Cum adică, Victorio?” a zis Petre uitându-se la ea cu ochi mari

şi dând pe gât o cană de apă. Apoi Petre a încercat să râdă: „Ha, ha, legende. Nu-l mai zăpăci de cap pe omul ăsta, cu mintea ta zburătoare din neamul lui Pepene”. Victoria nu s-a supărat: „Bei apă, Petre, şi prună n-ai luat. O să te ia cu frig, că-i apa rece. Să zicem că şi Paminode *este,* şi fata *este.* E loc pentru toţi. Dar ia ascultaţi ce mi-a spus vătăşelul Dudulină. Se pornise furtună mare într-o sâmbătă la amiază, ploua de sus cu spice de secară şi cu flori de soc. Furtuna l-a prins pe Dudulină pe islaz şi el a fugit de frică să ceară adăpost la Paminode. Dudulină avea o funie la el. Vaca pe care o păştea rupsese funia şi alerga numai pe picioarele dinapoi şi se uita pe cer, la florile de soc. Omul a ajuns la casa lui Paminode, ştia că n-are să-i deschidă, a făcut un ochi la funie, l-a aruncat deasupra zăplazului, s-a suit şi s-a uitat în curte, să găsească un loc potrivit unde să sară ca să nu-şi rupă ceva. N-a mai sărit: văzuse lanţul, zăngănea singur pe sârmă, îl bătea vântul de la un capăt la altul al curţii. Paminode nu are nici măcar un câine mut, cum se zicea! Un capăt al lanţului era tras pe sub o fereastră a casei. Înseamnă că cineva nevăzut trage capătul din casă al lanţului şi-l face să zăngăne în zilele când nu bate vântul! Şi dacă a văzut asta, lui Dudulină nu i-a mai fost frică de furtună şi a plecat liniştit să-şi caute vaca”. Petre a luat o prună, s-a uitat la ea şi a pus-o la loc în strachină. „Petre, ţie ţi-e frică”. „Legende, a zis Petre ştergându-şi palmele pe genunchii pantalonilor, i-o fi fost omului milă de

câine pe aşa furtună şi l-o fi băgat în casă. Mai adă nişte apă”. „Aduc”. Şi Victoria a adus o găleată plină. „Sunt oameni, a zis Petre, după ce şi-a cufundat cana de două-trei ori în găleată şi a băut cu sorbituri, sunt oameni care-şi ţin şi câinii în casă, greu de crezut, dar am auzit”. „Bine, Petre. Să spunem că sunt lucruri fără să fie. Şi am să-ţi arăt că se poate şi asta: Paminode Dărulă, ştiut este, s-a însurat cu fata cu pricina de vreo şase ani şi ceva. Să zicem că a făcut – anul, şi copilul. Ar fi trebuit să aibă cel mult cinci copii, să zicem opt, dacă punem că ar fi făcut câteodată şi gemeni. Lucru cam rar, dar să zicem, cum i s-a-ntâmplat şi lui Bucăţică de la marginea satului dinspre miazănoapte, i-a făcut nevasta de trei ori gemeni – şi numai fete. Dar vorbeam de Paminode. Să zicem că are opt copii. Cel mai mare copil al lui Paminode înseamnă că ar avea cinci ani, aproape şase, dacă i l-a născut nevastă-sa la şapte luni. Atunci, cum rămâne cu întâmplarea din ajunul nopţii de Anul nou?” „O legendă, a zis Petre spre mine, despre ajunul nopţii ăsteia se spun multe legende, doar ştii, le scornesc fetele de măritat ca să le treacă de urât până la peţeală”. „Petre, nu-ţi râde de poveştile oamenilor tineri, că poveştile astea nu albesc cu iarna şi nu trec odată cu anii. Vorbe cu ziua şi cu ceasul, destule, tot să auzi cum le mestecă atâtea perechi de oameni însuraţi”. „He”, a zis Petre, şi a spart un sâmbure de prună între dinţii din faţă. „Frumoşi dinţi mai ai, Petre, pentru dinţii ăştia te-am luat”, a zis Victoria, şi a

povestit mai departe către mine: „Că o fată de măritat a spus întâmplarea pe care ai s-o afli acum, e adevărat. O fată de măritat şi altele din neamul lui Sălcău. Se adunaseră toate, noaptea, într-o odaie, în ajunul Anului nou, să pună orz pe vatră. Au lăsat perdelele, au stins lampa şi au tras cărbunii aprinşi pe vatră. Stăteau în picioare, la lumina jarului, în cămăşi albe până la pământ, închise la gât şi fără nicio podoabă, şi aruncau orz pe vatră, să vadă încotro or să sară boabele şi de unde au să le vină petitorii. Când au început să sară boabele în toate părţile, fetele cu basmale galbene în mână au început să cânte, cum am cântat şi eu, cântecul de cămaşă albă. Cântec de tinereţe, care nu se învaţă. Creşte pe neştiute. Nu-l zic lăutarii, că nu-i pentru uliţă, iar mintea pricepută a lui Corbu nu l-a păscut. Petre, auzi-l”. Şi Victoria s-a ridicat veselă în picioare, n-o credeam aşa înaltă, s-a rezemat de canatul uşii, mi se uita în ochi, avea obrajii roşii şi spunea: „Bobul meu de soartă bună să cadă în humă, între soare şi lună. Să-i priască şi vânt, şi ploaie şi brumă. Boabe rele, boabele, jarule, tu soarbe-le. Boabe bune, boabele, jarule, aruncă-mi-le. Printre ele, bob de aur, faur, taur, iute ca un graur, ban de aur, om de aur. Aur, faur, om de aur, în casă te-aduc. Cât clipeşti din ochii negri şi arunci din ei scântei, să-mi pui la urechi cercei…”. Victoria şi-a potrivit cocul, care era de femeie măritată, şi a stat puţin să-şi aducă aminte despre ce era vorba. Cum nici eu nu ştiam unde rămăsese ea cu întâmplarea, m-

am uitat prin odaie, şi am dat cu ochii de perna de pe pat. De sub pernă ieşeau frunze dinţate de pelin brumat. În casă mirosea a salcie înfloritǎ, de la crengile puse de Victoria pe masă, pe laviţă şi la tocul ferestrei. Avea un carton cu îngeri galbeni deasupra patului şi mi-au rămas ochii la florile roşii prinse pe după ramă. Nu le văzusem la venire. Gura florilor atingea paharul candelei şi li se vedea umbra roşie în oglinda untdelemnului. Victoria se uita şi la untdelemn şi vorbea spre mine: „După ce au sărit boabele, fetele au stins jarul cu bucăţi de gheaţă. S-au îmbrăcat, au aprins lampa, au ridicat perdelele şi au deschis uşa, să intre flăcăii care aşteptau în uliţă. Trebuia să vină zece, câte erau şi ele. Dar nu s-a arătat niciunul. Fetele s-au uitat atunci la streşini şi au numărat ţurţurii de gheaţă. Erau ţurţuri mari, cu vârfuri până spre prispă. I-au numărat, erau mai mult de zece. Însemna că nu-i ajunsese blestemul pe flăcăi, nu se uitaseră adică pe fereastră când au cântat ele cântecul de cămaşă albă, şi aşa că nu picuraseră ţurţurii peste ei ca să-i îngheţe şi să-i prindă de streşini. Zece ţurţuri mari, ţurţuri de tâlhari, nu se făcuseră adică flăcăii. Şi însemna că ei trebuia să fie tot în uliţă şi aşteaptă acolo. I-au strigat, dar n-au venit. Atunci, fetele au ieşit în uliţă să-i caute. Lună era, dar umbra lor nu le-au văzut-o, iau căutat degeaba. Fetele s-au întors în curte, şi când să intre în casă, i-au văzut pe flăcăi: stăteau cu toţii înşiraţi pe prispă, rupeau ţurţurii de la streşini şi-i ronţăiau. «Ce faceţi, mă, aici?» i-

a întrebat o fată. «Mâncăm şi noi ceva, ca să mai prindem putere», au zis ei. Pe urmă au intrat cu toţii în casă, şi la lumina lămpii fetele au văzut că erau cu doi flăcăi mai mult. Le-au pus la toţi dinainte o tingire prăfuită cu sare, plină cu boabe de porumb fiert, ca să mănânce cum e obiceiul şi să le stea peţitorii. Ei s-au aşezat şi luau boabe din tingire. Fetele au rămas în picioare, nu s-au atins de porumb, ca să le fie gura curată. Şi ele se uitau la cei doi străini care erau peste număr: unul să fi avut şaptesprezece ani, celălalt nouăsprezece. Erau băieţii lui Paminode Dănilă şi ieşiseră şi ei pentru întâia oară să vadă fete”. Petre şi-a şters fruntea cu palma, s-a ridicat, a împins strachina cu prune uscate mai încolo şi a zis: „Victorio, eu plec cu omul ăsta prin sat, să mai răsuflăm puţin”. Victoria nu s-a mişcat de la canatul uşii, şi Petre n-a îndrăznit să pornească şi a tăcut, şi a dat din mâini să treacă timpul. „Petre, omul ăsta a venit să prindă vremea din urmă, şi tu vrei să-l duci de căpăstru pe uliţe”. Apoi spre mine: „Eşti în stare s-o vezi cum mai este ea acum?” „O iau şi măritată”, am zis, şi mi-a trecut o amăreală prin gură. Victoria s-a uitat peste creştetul meu şi i-a spus lui bărbatu-său: „Petre, când îi vine rândul lui Paminode Dănilă să fure fân din lunca de la Pădurea Pietroiului?” „Dă-mi lemnul să văd”, a zis Petre, şi s-a frecat la ochi. „Vezi că lemnul e după sobă”, i-a răspuns Victoria. Stătea dreaptă şi rezemată de canatul uşii, cu mâinile sub cap. Avea pielea neagră de soare de la vârful degetelor până

la subţiori. Faţa o avea albă, parcă şi-ar fi ţinut-o numai la lună. Victoria a făcut un semn cu palma să-mi îndepărteze ochii şi l-a întrebat pe Petre: „Ai găsit lemnul?” „Da, a zis Petre potrivind inelele peste crestăturile lemnului de corn, lui Paminode Dănilă îi vine rândul să fure din Pădurea Pietroiului de joi în două săptămâni. Asta e pe lemnul meu de pândar, dar el a mai furat de două ori peste rând. Aşa că lemnul meu e prea scurt ca să ştiu în ce zi peste doi ani mai are dreptul o dată”. „Dacă a furat peste rând, o să vină şi în joia cu crestătură, care i se cuvine”, i-a întors vorba Victoria. „Ar însemna să-mi dea trei părţi din patru, socoti Petre cu inelele de alamă, şi anul viitor o să fie pentru el tot un an necrestat, şi o să fure şi mai mult fără rânduială”. „N-are decât să nu-ţi dea nimic şi să-i rămână anii necrestaţi. Numai omul ăsta să poată vedea *dropia”,* a zis Victoria, şi-a desfăcut cocul, şi-a lăsat părul negru să-i stea o vreme despletit şi pe urmă a început să şi-l împletească, cu capul aplecat pe un umăr. I se dezvelise gâtul înalt în partea stângă dinspre mine şi i se bătea inima sub o alună neagră, aşezată la vârful cercelului alb cu ţepi verzi. „Care dropie?” a deschis gura mare Petre, a scăpat inelele de alamă pe cârligul de la capătul lemnului cu ani crestaţi şi a rămas prostit pe picioarele lui scurte. Victoria *şi-a* aruncat părul împletit spre ceafă şi l-a prins în faţă, la umărul drept, să-l mai împletească o dată. Îşi arata gâtul pe partea cealaltă. Inima îi trecuse sub aluna din dreapta şi bătea lângă spinii

cercelului. A zis: „Petre, tu n-ai văzut niciodată dropie”. Petre nici n-a încercat să mişte, că nu mai ştia. „Petre, a început iar Victoria, dropia e greu şi de văzut, nu numai de prins. Omul ăsta de-i zicem Miron vrea să prindă dropia. Nu vrea să-i treacă anii care-i mai are fără s-o vadă măcar. Dropia nu se poate prinde nici vara, nici toamna, e greu şi de zărit, stă la capăt de mirişte, în soare. Şi în soare nu te poţi uita. Numai iarna pe polei o poţi atinge, când are aripile îngreuiate şi nu poate zbura şi seamănă la mers cu o găină. Greu şi atunci. Rar cineva care să prindă clipa potrivită. De multe ori, când e polei nu-i dropie, şi când e dropie nu cade polei. Pune-l o dată, Petre, pe Corbu să-ţi zică gros cântecul dropiei”. Petre a mai stat o vreme nedesluşit, apoi a zis „Hă!” şi a început să râdă cu scuturături. Se săltau şi inelele de alamă pe lemnul cu ani crestaţi. Şi Petre râdea şi mai tare, vesel că a priceput. I se vedeau dinţii albi şi curaţi până la măseaua de minte. M-a bătut cu palma pe umăr: „Aşa rămâne, vino de joi în două, la Pădurea Pietroiului. Ai să vezi dropia vara, noaptea şi pe lună. Când e vorba de fân pe degeaba, Paminode îşi scoate din ascunziş şi nevasta”. Îşi privi lemnul cu inele, îl răsuci şi zise mirat: „Uită-te, chiar, zău, de joi în două, când fură fân Paminode, e lună plină”. M-am uitat în dreptul crestăturii, unde-şi ţinea Petre degetul mare cu unghie despicată, şi am văzut un bob alb prins în carnea lemnului. Petre şi-a trecut marginea unghiei crăpate în jurul bobului alb şi mi-a zis: „Parninode începe cositul

în toiul nopţii. Când fânul nu e nici moale de rouă, nici atins de căldură. Noi o să ajungem la Pădurea Pietroiului mai târziu, când familia lui Paminode o să se răsfire toată printre sălcii şi o să-i dea zor să nu-i apuce ziua. La ceasul ăla, Paminode îi trece pe toţi la coasă, şi pe nevastă-sa, pe care n-o ştie nimeni”. Petre vorbea otova, parcă spunea lucruri învăţate pe de rost de la Victoria, dar fără miez, numai cu coajă. „Ajunge”, a strigat la el Victoria, care stătea nemişcată la canatul uşii, unde o ştiam. Era, altfel, îmbrăcată într-o rochie roşie lungă, cu cercei roşii, cu părul împletit rotund în jurul tâmplelor, iar în mână ţinea un bici din fâşii de curele unse cu catran. Petre se uita la mine a întrebare şi mi-o arăta pe Victoria, o vreme chiar şi-a trecut palma peste haina mea, să vadă dacă eu mai eram la fel – eram – şi-a mutat ochii şi mai mari spre Victoria, în timp ce mă bătea pe neştiute pe umăr: „Aşa rămâne, de joi în două”. Victoria i-a întins biciul: „Ia-ţi biciul. Trebuia să fii de mult la pogoanele de la ceair”. „Mai dă-mi nişte prune”, a mai apucat să spună Petre. „Ia din cufăr. Vezi, când pleci să nu sperii gâştele”. După o vreme l-am auzit pe Petre cum trece călare din curte pe uliţă. Fluiera şi izbea cu biciul de curele în praful de pe drum.

— Când s-a lăsat noaptea, împreună cu Victoria am aflat de-aproape mirosul de pelin de sub pernă. Dimineaţa m-am trezit singur. În casă rămăsese scândura goală. Am umblat prin odăi, goale erau toate, pe pereţi, pe paturi, la ferestre.

M-am întors în odaia în care visasem că am fost cu Victoria, să văd dacă mai e ceva din ce crezusem că a fost. M-am uitat după sobă: lemnul cu inele al lui Petre era acolo, cu bobul alb înspre mine. Am ridicat capacul de la cufăr: înăuntru – prune uscate. Bătea vântul şi m-am dus spre fereastră s-o închid. Pe pervaz, o rochie răsucită de vânt se strânsese într-un colţ al geamului. Am ieşit în curte, ploua, o femeie arunca iarbă peste nişte ostreţe la un cârd de gâşte. M-am apropiat şi i-am spus în spatele urechii: „Plec şi mă-ntorc de joi în două, aşteaptă-mă, pe urmă merg să văd dropia la Pădurea Pietroiului”. Femeia s-a întors cu faţa spre mine; avea părul veşted, nasul ascuţit şi gura pungă. Nu era ea. Şi-a dus palmele la urechi, şi-a acoperit nişte cercei roşii şi m-a întrebat răstit: „Cine eşti?” Am plecat în sat la mine.

Miron s-a uitat peste câmp, simţise iar ceva, şi după o vreme a întrebat:

— Ce-i, Corbule?

— Mi-a adormit calul şi trebuie să-l trag lângă lume, ca să mai poată merge şi să ţină pasul, a răspuns vocea groasă a lui Corbu din locul unde se afla. Se-apropie ziua şi vreau să fiu şi eu în lumină.

— E adevărat că ştii un cântec despre dropie? întreabă străinul, văzând că Miron tace, se apleacă, smulge iarbă în pasul calului, o duce la nări şi o aruncă.

— Odată ştiam cântecul, zice Corbul. Nu l-am mai spus demult şi au crescut peste el vorbe străine. Mi-ar fi trebuit acum cântecul şi nu ştiu

pe unde i-a adormit fântâna. Mergem *la dropie,* cine o fi numit aşa, nu ştiu, locurile astea, spre care ne-am rupt satul ca să scăpăm de sărăcie şi să luăm în dijmă culesul porumbului. Aş fi cântărit cu cântecul, culesul şi alesul. *La dropie,* pământul întreg e galben de atâta porumb. Când apune soarele, rămâne ziuă, că e porumbul.

— Am auzit, zice străinul, că i-ai spus odată cântecul despre dropie lui Petre Uraru.

— Petre nu cerea cântece, răspunde Corbu. Poate vrei să spui Victoria, nevastă-sa. Ea nu mai e demult. Oale şi ulcele. Nu-mi spune de Petre. El preţăluia paiele cu răboj de aur. Zodiile lumii le mutase pe un băţ din ogradă. Neamul lui Dănilă era însemnat între soare şi lună. Victoria nu era trecută în crestăturile anilor. Nici Corbu pe care-l vezi. Miron, e drept, a venit mai târziu în sat la noi. Dar când a venit, şi de când e la noi, n-avea crestătură, pentru că n-a avut paie. Mi se pare că fac un păcat când e vorba de mine. Petre mi-a trecut o dată pe răboj calul. Se băligase pe nişte fân proaspăt. I-a făcut calului o crestătură în dreptul *spionului Mariei-Tereza,* că fânul era al lui, şi nu mai voia să-l ia.

Corbu îşi trece calul mai aproape.

— Asta-i cântecul lui Petre. Şi ai să te miri că altul era al Victoriei. Numai de-am lua cântecul ei de la urmă, şi tot nu răspundea cu al lui. Victoria simţea că n-o să mai fie, şi doar era mai tânără decât multe fete. Plecase de la Petre de câţiva ani, şi cum voiam s-o iau de nevastă, i-am spus care

mi-e gândul. „Corbule, a zis Victoria, nu-mi vorbi de asta, mie mi se apropie ziua cu lună. Măritată am fost, mi-am strâns într-o dimineaţă lucrurile şi am aşteptat încă o dată peţitorii, asta a fost demult. Dar am rămas cu lucrurile strânse. Acum le-am desfăcut şi le dau singură de pomană la fete, că vremea a trecut străină pe lângă mine. Bun la suflet eşti, Corbule, tu să-mi porţi pe umăr lada cu ce-a mai rămas din zestrea pământului, pe care nici proştii, nici deştepţii nu mi-au văzut-o cum trebuie”. Aşa a fost. Racla eu i-am dus-o. I-am cântat la urmă ce-mi spusese să-i cânt: Nu mai e Gălav Laliu, ţambalagiu, nu mai e de-un an şi-o lună, şi ţambalul tot mai sună. Cântă-n grâu şi-n iarbă verde, de văzut nu se mai vede.

— Mai e puţin până la ziuă, Corbule, schimbă-ţi cântecele şi vorbeşte şi tu ca oamenii, i-a strigat Miron. Când o fi soare şi o să ajungem *la dropie,* să ai mintea trează, ai grijă, ca să poţi vedea porumbul.

— Ştiu un Laliu, tot ţambalagiu, care dă roată prin satele de la Dunăre şi caută să se aşeze pe acolo, vâră şi străinul o vorbă, ca să-l aducă pe Corbu mai spre ziuă.

— Are nume furat. I se opresc cântecele în cutia ţambalului. Apoi, către Miron: Uită-te şi tu bine, Miroane, când s-o face ziuă şi s-o vedea porumbul sau soarele, că mie mi-e foame şi nu le mai deosebesc.

Când Corbu a plecat, Miron şi-a mânat calul mai în faţă, apoi s-a întors şi şi-a luat locul lângă

străin:

— Mai avem puţin, şi ne odihnim caii. Am mers singur atunci, în noaptea de joi în două, la Pădurea Pietroiului. Coseau toţi, printre sălcii, erau mulţi, în cap cu Paminode, chiar un copil de vreo şase ani avea o coasă mică pe măsura lui şi ciopârţea iarba. Printre femeile ţepene, care-şi mişcau coasele printre sălcii, n-am desluşit-o pe fata pe care o ştiam. M-am uitat bine, că era lună plină. La Dunăre, unde am plecat pe urmă şi m-ai întâlnit câţiva ani în şir, când lucram la gardurile de pescărie, am stat împreună cu o ceată de oameni din neamul lui Păcuraru. Din traiul cu ziua m-am ales însurat cu o fată din neamul lor. Cum era o fată veselă, nu m-am mai în tors în satul meu, să n-o desprind de locuri şi să nu se amărască. De două ori nu ştiusem pe lângă ce trec. Aşa am venit din nou în satul ăsta al lor. Nu mai avem mult, şi odihnim caii. La ziuă, caută să stai tot pe lângă mine.

Cocoşii din căruţele convoiului au început pe rând să cânte.

Calul lui Miron mergea cu gâtul întins înainte prin iarbă şi îşi ştergea dinţii cu rouă. În faţă începea să crească o dungă galbenă. Porumbul sau soarele.

Vladimir Colin

O perdea de glicină

— Şi asta? întrebă Ieronim.

Dincolo de suliţele metalice ale gardului, în mijlocul căruia poarta desena o dublă liră, faţada ascunsă sub valuri de glicină îl privea cu ferestre mari, întunecate. Era o vilă cu etaj, lipsită de stil dar nu de farmec, şi se pomeni încercând să ghicească numărul şi destinaţia încăperilor dindărătul perdelei vegetale.

— Vezi şi tu cu cât iese din noua aliniere, spuse fără chef Mitu arătând spre blocul de la capătul străzii, imaculat, cu şiruri de balcoane înguste şi puzderia ferestrelor încă mânjite cu var.

— Păcat. Are ceva…

Se opri din vorbă. Ce dracu’ voia să spună?

— Ţi-ar fi plăcut să locuieşti aici, sugeră Mitu. Dacă n-ai fi plecat.

Şi Ieronim tresări, îi citise gândul înainte de a şi-l fi putut formula şi-l rostise cu simplitate, ca pe o evidenţă.

Neplăcut surprins, se simţi totuşi imediat uşurat de parcă Mitu ar fi rezolvat în locul lui o problemă dificilă, cu toate că nimic nu era dificil. Mitu îl cunoştea ca nimeni altul sau mai bine zis îl cunoscuse, dar nu, când după atâţia ani îi sunase în dimineaţa asta la uşă nu se reîntâlniseră ca doi străini şi firul se înnodase din prima clipă, ba Mitu păruse chiar puţin stânjenit cu întârziere, dând

impresia că are nevoie de timp pentru a realiza într-adevăr că vechiul prieten era din nou acolo, un timp în care evalua tot ce nu mai ştiau unul despre celălalt şi abia apoi, reacţionând aşa cum ar fi fost de aşteptat s-o facă din capul locului de vreme ce se pomenise cu el fără să fi fost înştiinţat, ca după o despărţire în seara dinainte, arătă cumva încurcat, poate nedumerit, oricum nu în apele lui. Dar se regăsi curând, Mitu se schimbase uimitor de puţin şi vorbea cu aceeaşi băgare de seamă, ca şi cum inventa chiar atunci cuvinte pe care nimeni nu le mai rostise. Nici peste mine anii să nu fi trecut cu prea mare asprime? se întrebă Ieronim. La observaţia lui Mitu răspunse cu întârziere, poate, şi revăzu în minte apartamentul din Bucureşti aranjat de Sorana cu gustul pe care prietenii i-l invidiau.

În cele patru încăperi totul era funcţional, mobilele îşi proclamau destinaţia cu o modernă lipsă de complexe etalând bare nichelate şi plăci de lemn plastificat de culoarea untului, gama coloristică a pereţilor zugrăviţi unitar în tonuri studiate se asorta sau contrasta voit nu doar cu gravurile colorate, nonfigurative, prinse între sticle fixate cu lucitoare colţare metalice, dar şi cu mochetele comandate anume, lămpile aveau tije reglabile şi abajure de metal eloxat, vasele pentru flori şi scrumierele de sticlă masivă, cu forme neobişnuite, expuneau surprinzătoare bule de aer captate în materia lor transparentă. Joase, cu perne groase de plastic, fotoliile de *living-room*

erau încântător de comode. Vitrina semănând cu severul dulăpior pentru instrumente al unui dentist adăpostea o extraordinară colecţie de scoici exotice adunate de Sorana sau dăruite de colegi din Ministerul Comerţului Exterior, la întoarcerea din numeroasele lor călătorii.

Acum, prezenţe familiare, bătrânii platani tăceau de ambele laturi ale străzii pavată cu piatră de râu. Când se gândea la târguşorul din care plecase, de fapt, de ce am plecat, se întrebă Ieronim fără să-şi amintească răspunsul, i se înfăţişau numai răspunsuri, adică pretexte, revedea asemenea, vechi străduţe în pantă, cu ierburi crescute printre pietrele rotunjite de apă, de vreme, de tălpi şi roţi şi copite, revedea praful depus în rigolele trotuarelor înalte şi demodate ca nişte gulere tari, praful devenit pământ sub ocrotirea bolţii alcătuită de coroanele unite ale platanilor, umbra străpunsă de ochiurile mişcătoare ale luminii. Dar se gândea rar la orăşelul părăsit, în câte o oră de insomnie sau când îi întâlnea numele în ziar. Uneori, fără să ştie, îl regăsea în vis.

— De când n-ai mai dat tu pe aici? întrebă Mitu şi felul lui lent de a rotunji cuvintele acorda întrebării anodine o disproporţionată gravitate.

— De când am plecat, răspunse Ieronim surprinzându-se că vorbeşte în şoaptă.

— Mai bine de douăzeci de ani! Mitu părea neîncrezător, ca şi cum n-ar fi putut concepe o atât, de lungă despărţire de tot ce-i înconjura.

Apoi, scuturând din cap: Apuci să le mai vezi pe toate cum le ştii, adăugă. O zi-două să fi întârziat…

Dar Ieronim aflase că noul plan de sistematizare fusese aprobat şi simţise că pelerinajul la sursă, cu ideea căruia se amăgise atâta vreme, nu mai putea fi amânat. Ar fi vrut s-o ia cu el şi pe Sorana, dar ce să caut eu acolo, se împotrivise, înţeleg, ai amintirile tale, pe mine totuşi să mă scuteşti, de altfel Aslan s-a întors din Filipine şi-mi aduce o scoică nemaipomenită culeasă cu mâna lui pe o plajă de acolo şi nu vreau şi nu pot să-l amân. Ştii că depind de el.

— Te-ai întristat, constată Mitu.

Avusese întotdeauna darul de a citi în el. Ieronim ridică din umeri.

— Pare pustie…

Nu încetase să privească vila cu faţada inundată de glicina triumfând în ciorchinii florilor violete. Un rond de nu-mă-uita în faţa intrării, ca un mare preş despărţind casa de curtea modestă. De o parte şi de alta a clădirii, tufe înalte de liliac. În fund o fi vreo grădină? Şi deodată văzu limpede chioşcul de lemn vopsit în verde, cu acoperiş ţuguiat, şi văzu cele două trepte de piatră şi uşoara scobitură făcută de tălpi pe suprafaţa lor „parcă muiată de căldură.

— E părăsită? întrebă din nou, mirat că Mitu nu răspunde, apoi întoarse capul spre el.

Mitu nu-l privea.

— Nu ştiu, spuse cam în silă. Parcă stătea

aici… o pereche… oameni retraşi. S-ar fi mutat. Mâine-poimâine, oricum…

— Vrei să spui că nu ştii cine stătea aici?

Neîncrezător, Ieronim îl măsură din cap până în picioare.

— Oameni retraşi, repetă Mitu cu o încăpăţânare greoaie. Netezea cu talpa trotuarul şi urmărea mişcarea pantofului ca şi cum ar fi fost al altcuiva. Ce te miri? izbucni deodată ridicând privirile şi, descumpănit, Ieronim se dădu cu un pas îndărăt.

— Iartă-mă, eu…

Era limpede că Mitu ştia cine locuia sau locuise acolo, dar relaţiile într-un orăşel în care, vrând-nevrând, oamenii ajung să se cunoască mai bine decât ar dori presupun probabil complicaţii pe care nu mi le mai pot închipui, îşi spuse Ieronim, cine ştie unde şi cum s-au ciocnit, raporturile dintre ei trebuie să fie mai rigide pentru că legile nescrise ale convenienţelor funcţionează aici după norme desuete, de ridicolul cărora puţini îşi dau seama şi, când le înfrâng, se pomenesc izolaţi, devin simpli oameni retraşi.

— Mda, mormăi Mitu şi tuşi copilăreşte adăugând cu o vioiciune la fel de copilărească, ei, hai s-o luăm din loc, vreau să-ţi mai arăt fosta casă a lui Emilian şi pe urmă gata, Viorica ne aşteaptă cu masa, nu uita că noi nu mâncăm la patru, ca voi.

În grădina casei lui Emilian fusese explorată jungla Amazonului, acolo se desfăşuraseră

cruciadele şi inamicul public nr. 1 fusese constrâns să se predea eliberând-o pe Anda, Smaranda, Dumnezeule, au trecut peste douăzeci de ani şi, ameţit de năvala amintirilor răscolite de simpla evocare a grădinii de demult, Ieronim strânse din pleoape. Zâmbea, dar simţi o strângere de inimă la gândul că totul dispăruse, până şi locurile urmau să dispară.

Oftând, deschise ochii. Mitu se pusese în mişcare şi, aruncând o ultimă privire vilei năpădită de glicină, Ieronim grăbi să-l ajungă. Îndată însă îl apucă de braţ.

— Mitule… nu ştia ce voia să spună, simţea doar că e ceva foarte important şi pentru o clipă se chinui să priceapă, apoi cuvintele curseră firesc şi-şi dădu seama că dorinţa se deşteptase în el de la început, încă înaintea oricărei raţiuni de a fi, poate chiar de pe când începuseră să urce panta străzii atât de asemănătoare celor din amintirile lui, vreau să văd casa asta, Mitule. La a lui Emilian mergem mâine, dacă n-ai nimic împotrivă. Dar acum, că tot sunt aici…

Tăcut, Mitu îşi mozolea buza de jos. Într-un târziu strigă:

— Uite ce-i, făcu o pauză şi continuă cu un alt glas, neutru, să nu întârzii la masă. Ca străin, eşti totuşi un străin acum, poţi face ce vrei, eu nu mă văd dând buzna peste nişte oameni care… şi pe urmă s-ar putea să se fi mutat, casa să fie încuiată.

— Hai să vedem, se însufleţi Ieronim. Aşteptă puţin în stradă. Dacă mă vezi intrând, ne întâlnim

la prânz. Dacă nu deschide nimeni, o pornim spre casa lui Emilian.

— Când îţi intră ceva în cap…

Mitu rămase în faţa porţii închipuind o dublă Ură, iar Ieronim o deschise bucuros de sunetul melodios şi grav, nu era scârţâitul unei porţi banale ci acordul unei mari orchestre ale cărei instrumente de coarde indicau intrarea solistului. Păşind pe aleea cu prundiş mărunt ajunse în dreptul rondului de nu-mă-uita pe care-l ocoli şi se opri în faţa intrării. Nu văzu soneria, dar un miner prins de o tijă ce dispărea în frunzişul glicinei atârna lângă tocul din dreapta. Cu inima bătând deodată mai repede şi pradă unei emoţii amestecate, aşteptare, teamă, inexplicabilă bucurie, trase de miner.

Dincolo de uşa împodobită în partea de sus cu un evantai de sticle colorate, opace şi îngrijit şlefuite, clopoţelul se zbătu într-un clinchet cristalin, nebănuit de pur. Nebănuit? întorcând capul îl zări pe Mitu, nemişcat dincolo de suliţele gardului şi-i făcu un semn liniştitor. Uşa se deschise. Mai întoarse o dată capul spre Mitu care apucase doi drugi de fontă şi-şi apropiase faţa privind prin spaţiul dintre ei ca un prizonier scrutând de după gratii o fascinantă imagine a libertăţii, apoi îşi flutură mâna în chip de salut şi intră.

Îl izbi un miros de levănţică şi ceară de parchet, dar în vestiarul lat şi îngust, despărţit printr-un *glasswand* de holul spre care suiau trei

trepte de marmoră albă, nu se afla nimeni. Sau tocmai plecase cineva, casa nu părea părăsită. Imitând culoarea şi formele lemnului, candelabrul de metal din hol avea mai multe braţe cu becuri mascate de globuri mate, uşor alungite şi cu faţete hexagonale, dar niciun bec nu ardea. Ieronim înregistră mecanic prezenţa unei biblioteci pe peretele din stânga şi i se păru că recunoaşte respectabilul stil vienez, în faţa ei zări o masă rotundă şi două fotolii mari, de piele, dar îi atrase atenţia faptul că unul dintre fotolii era uşor deplasat şi că în dreptul lui, pe masa acoperită cu un cristal gros, fusese lăsat un ziar desfăcut. În scrumiera de metal fumega un muc de ţigară.

— Am venit, anunţă caraghios rotindu-se în căutarea unui interlocutor, îşi dădu seama cât de nepotrivit răsunaseră cuvintele şi se simţi stânjenit de parcă ar fi fost surprins în pielea goală.

Dar nu-i răspunse nimeni. Scara de lemn ducând la etaj pornea din fundul încăperii şi el se îndreptă într-acolo, răzgândindu-se în ultima clipă pentru a deschide uşa aflată în dreapta. Atunci, încremenit în pragul unei sufragerii, se văzu şezând la o masă lângă o femeie care i se păru cunoscută, ştiu cine e, îşi spuse, dar numele avea de străbătut barierele atâtor ani.

— Mulţumesc, destul, se împotrivi Ieronim de la masă acoperind cu mâinile farfuria pentru a o apăra de polonicul pe care femeia îl apropia, iar Ieronim din pragul uşii recunoscu gestul care o

scotea din fire pe Sorana şi de care, cu timpul, se dezbărase. Anda, ştii ce mi-a spus Mitu ieri?

Şocul declanşă un vuiet în urechile lui şi nu mai auzi cuvintele schimbate de cei doi, Anda, bineînţeles, şi se simţi umilit că n-o recunoscuse pe singura şi adevărata prinţesă îndepărtată, în ambele înţelesuri îndepărtată, dar nu de asta era vorba. Anda cu faţa îndulcită de cele două decenii cât n-o văzuse, o nouă Anda în care se ascundea fetişcana cu cozi negre şi studenta păşind cu graţia plină de precauţii a purtătoarei unei invizibile trene, Anda încă frumoasă, altfel frumoasă în calma şi tandra aplecare a capului, în neştiuta succesiune a mişcărilor comandate de ritualul mesei.

Fascinat, Ieronim privea. Umilinţa se estompase şi nu mai simţea acum decât o duioasă melancolie nealterată de mirare, nu se mira că se găsise acolo, nici că Anda era lângă el, o dată recunoscută prezenţa ei i se păru firească şi, pe măsură ce o privea, amintirile identificau gesturi uitate, felul cum îşi ducea mâna la frunte ca şi cum ar fi îndepărtat un voal, s-ar zice că porţi întruna o rochie de mireasă şi că nu te poţi obişnui cu voalul, fetele se îngroapă cu rochii de mireasă, poate că am murit. Îmi, numai ea mi-a spus aşa, îşi aminti Ieronim sprijinit de tocul uşii deschise, cât de tineri şi de împiedicaţi eram, Doamne, şi cât de frumoşi, adăugă, iar vuietul din urechile lui încetă îngăduindu-i s-o audă întrebând auzi tu, Imi, nu, Anda, ar fi vrut să strige, dar îi vorbise celui de la

masă şi larma talazurilor le acoperi din nou cuvintele.

Perechea nu-l vedea, nu percepuse nici zgomotul uşii, când o deschisese, nu-şi dăduse măcar seama că era deschisă. Timpul lui Ieronim era o ţesătură aproape destrămată. Într-un fel de plutire, deşi se afla în pragul sufrageriei, cu tălpile pe vechile lamele ale parchetului care trosneau strâns când îşi muta greutatea trupului de pe un picior pe celălalt, privi mobilele de nuc masiv şi simţi nevoia să le mângâie, dar nu se clinti. Afară, glicina îşi legăna ciorchinii în dreptul ferestrei. Totul *era* şi el ar fi vrut să rămână pentru totdeauna acolo, ocolit de gânduri, împăcat cu încăperea şi cu spectacolul pe care şi-l oferea în toropeala blândă a nesperatei regăsiri.

De la o vreme desluşi zgomotele întâmplătoare ale tacâmurilor atingând farfuriile, gâlgâitul vinului în pahare, scârţâitul scaunelor când unul dintre cei doi îşi schimba poziţia, apoi începu să înregistreze şi cuvintele şi se înfioră în aşteptarea unei revelaţii. Numele lui Mitu revenea des, singur sau însoţit de al Viorichii, auzi nume care nu-i spuneau nimic şi aluzii la o viaţă străină. Totul era surprinzător de obişnuit, până într-atât încât se întrebă dacă revelaţia nu consta în faptul că Ieronim de la masă avea copii, Anda iubea copiii, dar nimic din câte spuneau nu-l lămuri şi întrebarea nu primi răspuns.

— Ei bine, spuse atunci Ieronim care era îmi, mai am o oră până la şedinţă.

— Te întinzi niţel? întrebă Anda.

— Aş vrea. Şedinţa nu se anunţă veselă.

Se ridicară de la masă. Ieronim-Imi îşi trecu braţul pe după umerii ei şi amândoi se îndreptară spre uşa de tocul căreia Ieronim stătea rezemat. Când trecură pe lângă el întinse braţul şi mângâie obrazul Andei, îl simţi real, cald, dar perechea păşi netulburată în hol şi se apropie de scara ce ducea la etaj. Ieronim auzi scârţâitul treptelor de lemn, o uşă se deschise şi se închise.

Mai zăbovi o clipă ascultând răsuflarea casei, era însă propria lui răsuflare. Atunci, ferindu-se inutil să facă zgomot, merse până la poarta încununată de evantaiul sticlelor colorate, ieşi în dreptul rondului de nu-mă-uita. Poarta gardului repetă sunetul în care i se păruse că recunoaşte somptuosul acord al unei mari orchestre, dar se înşelase probabil, acum nu auzi decât un geamăt.

Curând cobora panta străzii pipăind trotuarul cu tălpile. Atingând gardurile şi pereţii pe lângă care trecea i se păru că totul era mai real decât de obicei. Platanii tăceau. Ar fi vrut să se gândească la perechea pe care o lăsa în urmă, îl distrăgeau însă culorile prea violente, glasurile trecătorilor răsunau asurzitor şi nu se putea sustrage mirosurilor. Ameţit, ajunse la Mitu aproape la timp.

— Plec cu primul tren, spuse rar, cu un fel de neîncredere, totuşi.

Mitu şi Viorica nu-i puseră întrebări şi nu stăruiră să-l reţină, vorbiră de una, de alta, iar

pendula bătrânească număra cu indiferenţă clipele unui timp iremediabil străin.

Şi abia pe peron, atunci când Ieronim dădea să urce în vagon, Mitu îl privi în ochi.

— Mai locuia cineva… acolo?

— Nimeni, răspunse Ieronim.

— Bănuiam, spuse Mitu.

Dar după ce trenul se puse în mişcare Ieronim se uită pe fereastră şi-l văzu multă vreme, din ce în ce mai mic pe peronul pustiu, şi-şi spuse că nici pentru Mitu, probabil, nimic nu mai putea fi ca înainte.

Dominic Stanca

Profeţia lui Vasion

Vasion, învăţătorul care-şi pierduse mintea în cărţi, şi acum, din prea multă învăţătură, nu mai era decât un smintit pe care-l arăta oraşul cu mâna, ţopăia pe maidanul Pârlitei şi striga în gura mare: „Aleluia! Nu va mai fi nici Ţara Moldovei, nici Ţara Valahă!”…

Cei câţiva calici, adunaţi pe maidan, se hlizeau întrebându-l: „Vine prăpădul? Se mântuie lumea?”… Nu, răspundea Vasion, abia acum începe să fie…”

Privit de aproape, Vasion semăna c-un Mesia; un Mesia din a cărui târsoagă de barbă se revărsa în lume o nouă credinţă. Privit de departe, semăna cu un corb; cu un corb fantastic, dănţuind în zăpadă, aducând lumii semn sau blestem…

Vardistul de rond îi strigase să plece, spunându-i că glasul nebunului în zadar se toceşte, dar popa Sion – parohul Pârlitei – care tocmai ieşise din mica biserică, spuse oarecum şuguind:

— Cel-de-Sus ne vorbeşte adesea prin graiul nebunilor…

Pe vardist îl descumpăniră vorbele popii – dacă sfinţia-sa presupune astfel, mai ştii ce-o să fie! – şi-l lăsă pe nebun în plata Celui-de-Sus. Vasion dănţui mai departe şi strigă ce strigase mereu. Niciunul din cei adunaţi pe maidan nu

putea bănui că omul, strigând ce striga, păcătuieşte faţă de Ţara Moldovei; dar când trecu pe-acolo Alecu, feciorul agăi Răzvan, flecăreala lui Vasion n-a mai fost flecăreală, ci vorbă cu tâlc.

— Ce strigă nebunul? opri Alecu târlia. Vardistul zâmbi îmbunat:

— Ia, strigă şi el, să nu tacă.

— Şi tu te uiţi în gura lui daurită? Alungă-l de-aici! Atunci Vasion încetă să mai joace şi veni lângă drum:

— Alexandre-băiete, chiar tu mă alungi?... Cine oare ţi-a pus condeiul în mână?! Şi buchiile cine te-a-nvăţat să le ştii? Nu dascălul tău, Vasion? M-ai uitat?

— Nicidecum, răspunse cuconul. Şi bazaconia asta c-o singură ţară tot de la mata am auzit-o întâi. Când vorbeai de Ştefan cel Bun, pomeneai şi de Ţepeş cel Rău; când aminteai de vodă Vasile, aminteai şi de vodă Matei. „Decât să se bată-ntre dânşii, ziceai, mai bine-ar fi cătat să se-mpace, văzând ei că ţările lor sunt o singură ţară...” Şi dacă vorbeai de fraţii Movilă, îl pomeneai negreşit pe Mihai cel Viteaz. „Mihai stăpâni ambe ţările, care de-o limbă sunt şi de-o lege”, aşa ne spuneai şi lăcrămai că ţările s-au desfăcut de sub el. Păcat că n-ai fost şi matale pe-atunci: poate vegheai să nu se desfacă... Vezi dar că nu te-am uitat, *mon vieux.* Dar să ştii de la mine că ziua pe care-o vesteşti e departe: ţara de care tot spui n-o să fie, câtă vreme mai sunt în Moldova oameni cu scaun la cap.

Vasion se miră:

— Alexandre-copile, dacă taică-tu se mai poartă cu poate şi cu ditamai comănacul grecesc, tu, fiule, care-ai lepădat anteriul, socotit-am că petrecând prin Apus ai fi venit de-acolo cu alte păreri. Altminteri ce folos de Paris, dac-ai deprins acolo numai moda şi numai graiul frâncesc?…

— Treaba mea ce-am deprins! se răsti domnişorul. Nicidecum neghiobia pe care o macini mata şi alţii, zevzeci ca matale.

— Eu sunt cum ai zis, întări Vasion, dar alţii nu sunt; şi totuşi gândesc şi ei ca şi mine. Păcat, Alexandre: viţel ai plecat la Paris, şi bou te-ai întors.

Calicii, la astfel de vorbe, să crape de râs. Alecu gândi să nu mai lungească taifasul c-un om de nimic, în auzul prostimii. Dar nici ruşinea n-o putea lăsa nespălată. Strigă:

— Urzeşti împotriva Moldovei? Dacă vreau, te bag la pârnaie!… Şi plesnind telegarii, zbură cu târlia din loc.

Vasion făcu o reverenţă adâncă pe urma târliei şi adăugă o vorbă de duh, în grai franţuzesc:

— Vous etès très aimable avec un pauvre diable… Calicii făcură haz şi mai mare de vorba-i străină şi de schimonoseala în care Vasion încremeni câtva timp. Dar apoi, din gârboveala-i strâmbată săltă ca un arc dezdoit şi ţopăi din nou prin zăpadă şi din nou strigi ce-a strigat. Vardistul însă nu-i mai îngădui să rămână:

— Taci, conule dascăl! Sfârşeşte odată! Cine

seamănă vânt, culege furtună…

Dar Vasion nu sfârşi; strigă şi mai mult.

A doua zi, învăţătorul nu mai veni pe maidan. Cei care se obişnuiseră să-l ştie acolo, să-l vadă jucând sau să-l audă strigând, scorniră – unii că agia l-a trimis la Galaţi, alţii c-a fost dus la Stambul. Dar n-a fost aşa.

Într-o zi – era zi de duminică – se lăsă pe maidanul Pârlitei un corb, croncănind… Ieşenii văzuseră corbi de când lumea, dar corbul acela – parcă mai mare, bizar în mişcări şi straniu în glas – atrase luarea-aminte celor care tocmai atunci ieşeau din mica biserică.

Ţopăind prin omăt, cu aripile larg desfăcute şi croncănind răstit spre oraş, corbul, privit de departe, semăna cu un corb, dar privit de aproape, semăna cu un om. De-altminteri calicii strigaseră de cum l-au văzut: „Iată-l pe dascăl! A venit Vasion!”… Şi se puseseră straşnic pe râs, ca-n zilele când se afla între ei într-adevăr Vasion. Niciunul din cei adunaţi pe maidan n-ar fi putut bănui că pasărea neagră, cârâind pe limba ei păsărească, păcătuia faţă de Ţara Moldovei; dar când feciorul agăi Răzvan, trecând în târlie, se opri ca s-o vadă şi ascultă ce-i ziceau gură-cască, strigătul ei n-a mai fost croncănit, ci vorbă cu tâlc.

— Ce-ndrugă nerozii? îl întrebă pe vardist. Vardistul zâmbi:

— Îndrugă şi ei, să nu tacă.

— Anume, ce zic?

— Cică pasărea asta ar fi Vasion, conu dascăl.

— Vasion… Îngăimă domnişorul. Şi tu ce păzeşti? se răsti la vardist. Îi laşi să facă răzmeriţă ziua-n amiaz?!… Împuşcă pasărea şi alungă buntaşii!

Vardistul ar fi făcut neîndoielnic aşa, dar popa Sion – parohul Pârlitei – care tocmai ieşise din mica biserică, spuse oarecum şuguind:

— Ades Cel-de-Sus ne trimite semne prin păsări… Alecu plecase şi pe vardist îl descumpăniră vorbele popii. Dacă sfinţia-sa presupune astfel, mai ştii ce-o să fie?… Lăsă flinta pe umăr, n-o duse la ochi; dar după ce plecă şi părintele, socoti vrând-nevrând, ca un om al legii ce e, să-şi facă cât de cât datoria. Încercă însă cu duhul blândeţii:

— Hâşşş, conule dascăl! Sfârşeşte odată! Cine seamănă vânt, culege furtună…

Dar corbul nu încetă; cârâi mai amarnic; şi nici nu zbură: avea o aripă ruptă.

Văzându-l aşa, mai gândindu-se poate şi la vorbele popii, vardistul alungă numai gloata, iar pasărea o lăsă, ca-nainte, în plata Celui-de-Sus… Şi corbul săltă mai departe şi croncăni, croncăni… Rămase acolo, pe maidanul Pârlitei, mereu ţopăind prin zăpadă, croncănind, croncănind…

Vestea se răspândi în oraş. Unii au râs, alţii chiar înclinară să creadă că Vasion s-a preschimbat într-un corb.

În zilele care-au urmat mai apoi, corbul obosi să mai sară, stătea cufundat în omăt – şi rar, uneori, se răstea croncănind spre oraş.

Şi când, într-o zi anumită, în târg se strânsese mulţime de oameni jucând laolaltă hora unirii, când forfota străzii, jocul, fanfara ajungeau ca un zvon îngeresc pe maidanul Pârlitei, un calic i-a strigat:

— Ţi s-a-mplinit profeţia, bătrâne! Acum suntem toţi o singură ţară!

Dar corbul păru că nu ştie nimic; şi nici nu ştia. Era corb: nu era Vasion, şi nici sfântul Duh. Cârâia absent şi privea fulgii mari, mătăsoşi ce se lăsau atunci peste Iaşi.

Cuconul Răzvan ocolise mulţimea. Se prefăcea că nu ştie sau că nu vrea să ştie. Îşi luase arma din cui şi plecase, chipurile, la vânătoare de ciori. Şi după ce trecu de Pârlita, corbul zăcea pe maidan împuşcat.

Şi ningea, ningea peste Iaşi.

Alexandru George

Vocea stăpânului

Ça, pour nous élargir, sautons par la fenétre.

RACINE

Recentul congres de filosofie indiană, care şi-a desfăşurat lucrările la Benares, a pus în discuţie o serie de interesante teme ale gândirii vechilor inzi, începând cu noţiunea atât de generală, dar prea ades neînţeleasă, de Atman şi terminând cu teoria obscură şi ameţitoare a celor Cinci Combustii – adevărate pietre de încercare ale unor milenare speculaţii metafizice. Omenirea acaparată de atâtea probleme mărunte şi-a concentrat deodată atenţia asupra acestor dezbateri în care subtilitatea interpretărilor şi profunzimea analizelor au rămas, ca trena unei comete, sensibile mult timp două consumarea pretextelor care le-au dat naştere.

Cu deosebire mi s-au părut interesante discuţiile ce s-au purtat asupra felului în care substanţa spirituală a lumii se manifestă în hipostazele ei supreme, dar şi în formele cele mai simple – însufleţind obiectele în aparenţă inerte. Căci există un suflet al lucrurilor, după cum o proclamă înţelepciunea omenirii în superioarele ei intuiţii, fixate în nenumărate sentinţe lapidare. Ceea ce nu e încă lămurit pe deplin e dacă

manifestările animării lucrurilor sunt o formă a transmigraţiei spiritului etern şi indestructibil sau o etapă a spiritualizării progresive, intrinsecă întregii realităţi? Această din urmă ipoteză e în aparenţă mai logică, pentru că cineva care consideră spectacolul lumii în generalitatea lui nu poate să nu sfârşească prin a nu avea revelaţia devenirii eterne şi deci a marii vieţi cosmice, ce se perpetuează prin alternanţa de naşteri şi morţi. Dar nici prima nu e mai puţin adevărat, pentru că experienţa istorică arată că de multe ori spiritul nu a ezitat să se lase închis – în chip paradoxal – în cadre restrânse în timp şi spaţiu. Perceperea unor asemenea fenomene face obiectul unei înfricoşătoare intuiţii, despre care ne vorbesc uneori marii mistici – încât nu trebuie să ne mai mire faptul că duhul etern şi indestructibil sălăşluieşte pentru un timp bine determinat exact acolo unde te-ai aştepta mai puţin să-l afli. Existenţa unor atari situaţii, oricât de rare, nu mai poate fi însă obiect de controversă şi, într-o epocă mai recentă, Sfânta Tereza de Avila, de pildă, susţinea că într-o anumită împrejurare ea a reuşit să-l facă prizonier chiar pe Dumnezeu!

Sunt convins că într-un viitor nu prea îndepărtat, graţie efortului materialiştilor şi materiologilor, problema aceasta obscură îşi va găsi o rezolvare, căci nimic pe lumea aceasta nu e fără soluţie, dar până atunci visul dulce al omenirii e tulburat uneori în limpezile lui ape curgătoare de cele mai stranii accidente, pe lângă care trec

nepăsători tocmai cei chemaţi să le examineze şi să le explice.

Mă gândesc că aş putea aduce şi eu o oarecare contribuţie în această afacere inextricabilă, dacă nu m-aş teme că omenirea primeşte mai greu o realitate care se înfăţişează cu toate atributele simplităţii, decât o complicată construcţie de ipoteze şi raţionamente care de cele mai multe ori nu e decât o arborescenţă de antinomii şi speculaţii contrazicătoare. Ce valoare probantă poate avea deci o intervenţie din specia argumentelor de fapt, când minţile noastre nu se pleacă decât în faţa acelor teorii care îmbracă Explicaţia într-o armură pedantă cu rigoarea desăvârşită a unei construcţii, uneori chiar, în chip paradoxal, fantastică! Gustul nostru pentru abstracţiune fiind aşa de mare, nu-mi fac în ceea ce mă priveşte nicio iluzie. Oare teologii secolului al XVI-lea nu au respins teoria copernicianã a rotaţiei pământului în jurul soarelui pentru simplul motiv că, nefiind fundamentată logic, era în mod necesar absurdă? Şi aveau, hotărât, dreptate!

În speranţa că faptele relatate de mine ar putea constitui cândva o piesă la dosarul voluminos pe care generaţiile viitoare vor avea misiunea să-l soluţioneze, m-am pus şi aştern pe hârtie această întâmplare. Căci dacă omenirea nu se poate lipsi de ipoteză, ea nu poate, totuşi, ignora nici realitatea unor fapte ce se înfăţişează goale ca şi imaginea mitică a Adevărului, şi care se impun examinării reci şi lucide pe care o

practică ştiinţa noastră modernă – cea fără premise şi înarmată cu curajul de a înfrunta consecinţele acţiunilor ei, ce de obicei năruie edificiul ridicat cu trudă de ea însăşi. Descoperirea adevărului e o muncă de Sisif cu progresiuni mărunte şi mai mulţi paşi înapoi, care cere o anumită independenţă de spirit, o spontaneitate a gândului, un har al hazardului – şi, în ultimă instanţă, chiar îndrăzneala de a fi puţin ridicol… Nepăsător deci la comentariile pe care povestirea mea le-ar putea stârni, mă voi mulţumi cu relatarea nudă a faptelor, abţinându-mă de la orice explicaţii şi interpretări.

…Totul a început în atmosfera de dubii, conjecturi gratuite şi nervozitate concentrată ce se formează în jurul bătrânilor care se încăpăţânează să nu moară. Exista în familia noastră un singuratic octogenar, unchi al mamei mele, pre nume Amilcar, unul dintre acei oameni care au trăit pentru a-şi dovedi prin fiecare clipă a vieţii inutilitatea – şi sfârşitul lui, adăstat de clanul întregii noastre familii, ne adunase pe toţi în jurul patului lui de suferinţă pentru a organiza o proastă şi grăbită parodie sentimentală.

Era un om ciudat dar inofensiv. Trăise toată viaţa în singurătate – şi existenţa lui, zăvorâtă în taine şi consumată între zidurile afumate ale unei case bătrâne, nu începuse să intereseze decât acum, în vremea din urmă, când starea sănătăţii lui născuse în multe inimi speranţa unei moşteniri probabile. Căci, deşi nimeni nu putea spune de ce

anume, era considerat un om bogat. Era un om din specia rară şi în curs de dispariţie a rentierilor, un spirit ascetic şi conservator, ce se ferise îndărătnic de boala secolului şi de nefastele ei zădărnicii: riscuri, muncă, acumulări, activitate – încât ai mei îl considerau un om bogat poate numai sprijiniţi pe credinţa că o avere se multiplică de la sine prin simplul fapt că nu e consumată.

Se făcuse socoteala că, dintre toţi candidaţii la moştenirea presupusei averi a unchiului Amilcar, cele mai multe şanse le aveau mama, care era nepoata lui, şi tanti Agata, bătrâna ei mătuşă care stătea la noi şi care era vara bătrânului. Dacă lucrurile ar fi decurs normal, în ziua sorocită în care unchiul nostru cel uitat de Parce ar fi coborât, în fine, pentru totdeauna în subsolul acestei prea generoase planete, rămâneam de drept moştenitorii lui.

Averea şi moştenirea unchiului Amilcar nu intrau în socotelile imediate ale părinţilor mei, dar erau considerate un soi din stea polară a planurilor lor de viitor, în funcţie de care brodau tot felul de ipoteze şi-şi rostuiau o mulţime de proiecte:

— Cu banii pe care-i luăm…

— Când are să moară Amilcar…

— Dacă moştenirea pe care ne-o lasă… Eventualitatea moştenirii intra pentru ei în categoria certitudinilor, fapt care le dădea un optimism lat şi-i făcea să se intereseze de bătrânul solitar fără niciun gând ascuns, ba chiar, uneori,

să-l compătimească în mod sincer.

...Dar iată că într-o bună zi s-a aflat că boala lui de inimă, de care suferea de multă vreme, s-a agravat. Familia noastră a început să-i facă vizite, încercând să reînnoade în grabă şi silnic firul unei intimităţi întrerupte de decenii. Unchiul Amilcar primea aceste dovezi de afecţiune cu indiferenţă, dar fără mefienţa bătrânilor bogaţi, pândiţi precum caşaloţii bolnavi de roiul rechinilor sentimentali. Discuta totdeauna despre lucruri neutre, se arăta mai mult obosit decât plictisit, nu-şi exprima părerile decât cu transigenţă, nu arăta vreo preferinţă specială pentru vreuna dintre rude – iar prezenţa atât de masivă în jurul lui a neamurilor care până atunci îl ignoraseră îl lăsa indiferent.

Apariţia mea, pe care nu mă mai văzuse de la botez şi despre care nu mai ştia dacă exist – căci, obişnuit să-şi îngroape rudele pe rând, era tentat să considere morţi chiar şi pe supravieţuitori – nu-i provocă nicio emoţie. Se uită totuşi cu un plus de atenţie la mine şi afirmă la un moment dat, într-o tăcere încordată, că semăn la ochi cu el. Constatarea aceasta provocă o comoţiune electrică în rândurile asistenţei, iar mama şi cu tata (căci se aflau şi ei printre alte rude la căpătâiul bolnavului) schimbară între ei o privire semnificativă. Dar asta fu totul. Căci imediat după acea, bătrânul recăzu în toropeala lui obişnuită şi închise obosit pleoapele. Tata însuşi dădu semnalul plecării.

În seara aceea, părinţii mei discutară cu multă însufleţire şi hotărâră să mă trimită mai des, ca pe un mesager destinat să capteze bunăvoinţa bătrânului bolnav. Plecam deci aproape zilnic, şi sub cuvânt că mă duc la unchiul Amilcar îmi vedeam de treburile mele de unde mă întorceam seara târziu cu câte un comunicat sibilin pe care părinţii mei îl disecau în lungi analize.

O singură dată am fost la unchiul Amilcar cu adevărat. L-am găsit pe bătrân mult schimbat în rău. Omul se consuma încet. Gesturile lui erau din ce în ce mai domoale, iar vorbele i se poticneau ca pe nişte trepte rupte. Privirea lui fixă se agăţa de tavanul înalt ca un naufragiat de un colac de salvare în timp ce respiraţia din ce în ce mai precipitată îi răscolea colivia pieptului – ca şi cum sufletul lui s-ar fi zbătut cu furie să scape într-un zbor definitiv din carcasa aceasta coşcovită.

Când, ajuns acasă, le-am comunicat părinţilor mei această ştire, ei au procedat rapid la elaborarea unui vast plan de bătălie şi au hotărât să organizeze un asediu sistematic şi total. Eu am fost mobilizat ca un ostaş în serviciu comandat, având mai ales misiunea să neutralizez pe tanti Agata, care simţise din aer schimbarea şi căuta să facă tot posibilul să-şi creeze o situaţie cât mai favorabilă în raport cu bolnavul ei văr.

Părinţii mei începură să facă acum de gardă cu schimbul la căpătâiul bolnavului, cu o abnegaţie tenace şi exclusivă. Într-o seară m-am dus şi eu după tata, chemat urgent prin telefon de

mama care veghease până atunci pe unchiul Amilcar. În momentul când dădeam să intru în curte, am văzut-o pe mama coborând în grabă scările.

— Vino imediat încoa, îmi spuse ea şoptit, trăgându-mă în vestibul, la asta repede – şi vezi să nu te vadă nimeni.

— Dar ce este? întrebai eu uimit, căci mă trezisem în braţe cu un obiect masiv şi greu de determinat. Unde trebuie să mă duc?

— Şterge-o imediat acasă şi nu mai întreba nimic. Nu ai niciun pic de prezenţă de spirit. Hai, du-te!

Am făcut stânga-mprejur şi, după ce am aruncat o scurtă ochire de-a lungul străzii, am luat-o neliniştit spre casă. Pe drum am înţeles că ţineam în braţe un patefon greoi şi incomod pe care abia puteam să-l duc. Se proceda aşadar, la o devalizare discreta a mobilierului, şi eu fusesem desemnat să servesc drept agent de transport.

Când am ajuns acasă, am depus cu grijă patefonul pe o măsuţă în salon lângă clavir şi m-am dus să mă şterg de praf.

— Ce e asta? mă întrebă mătuşa Agata, apărând numaidecât, ca una căreia nu-i scăpa nimic, pentru că-şi petrecea tot timpul pândind după perdele. De unde ai adus patefonul ăsta?

— I l-a dat mamei unchiul Amilcar.

— Ce spui, i l-a dat cadou? Nu-mi vine să cred, făcu bătrâna, manipulând lorgnonul, atunci să ştii că nu mai are mult de trăit! Aşa ceva nu i s-a mai

întâmplat lui niciodată!

Am desfăcut capacul patefonului. Era o vechitură imundă, un fel de piesă de muzeu, de fabricaţie *His master's voice,* cu o enormă pâlnie de lemn de rezonanţă întărită pe margine cu un cerc de tablă ruginită.

— Uite pe ce-şi cheltuia banii nefericitul Amilcar, constată cu invidie mătuşa Agata. Să fi dat unui sărac, să-şi fi ajutat o rudă – Doamne fereşte!

— Dar crezi că funcţionează? am întrebat eu ridicând de pe platan un disc uitat acolo poate de decenii şi aproape lipit de catifeaua mucegăită, prin solidaritatea ce se creează fatalmente între lucrurile ce stau mult în contact.

— Dacă l-a dat el din casă, înseamnă că patefonul e stricat, comentă sceptic bătrâna încercările mele de a urni din loc maşinăria hodorogită.

Am învârtit totuşi manivela, am pipăit acul, apoi i-am dat drumul. Stupoare! Discul se puse în mişcare.

În clipa aceea însă, au intrat tata şi mama, aşa că am renunţat să ascult placa. Când ne-au văzut pe noi, figurile vesele ale părinţilor mei s-au schimbat în două măşti convenţionale de gravitate şi tristeţe. Am înţeles numaidecât ce se întâmplase.

Tata ne comunică ştirea morţii unchiului Amilcar. Ne-am sărutat cu toţii fără efect, dar cu mult zgomot, ca şi cum am fi încrucişat o salvă de

gloanţe oarbe şi ne-am condolat reciproc. Apoi, ne-am aşezat tăcuţi la masă.

Imediat după sfârşitul cinei, tata a trecut în salon să se reculeagă, iar noi am rămas năruiţi pe scaune.

— Sărmanul de el! făcu mama într-un târziu cu compătimire, mângâind cu privirea gramofonul care stătea în locul unde-l lăsasem eu şi se uita la noi cu gura căscată.

— Am găsit placa asta, zisei eu, sculându-mă de la masă şi luând în mână discul. Ce-ar fi s-o ascultam?

Era un disc de o factură antichisimă şi de o greutate considerabilă. Numai una din feţe era imprimată. Niciodată nu mai văzusem aşa ceva.

— E o idee, aprobă mama ştergându-şi pe furiş o lacrimă şi suflându-şi apoi ostentativ nasul. Ia să auzim!

— Să auzim, să auzim! cârâi şi mătuşa Agata.

Am pus un ac nou, am învârtit bine manivela şi am dat drumul mecanismului. Se produse o serie de scrâşnete, de hârâituri şi pocnete, apoi o scurtă introducere a orchestrei, după care izbucni, forte, vocea unui bariton, ca o tornadă dezlănţuită:

Cortigiani, vil razza dannata.

Per qual prezzo vendeste il mio bene?

A voi nulla per l'oro sconviene…

— Ce e asta? întrebă mama.

— Tita Ruffo… i-am răspuns eu.

— Credeam că e Puccini…

…La rendete… o, se pur disarmata Questa man per voi fora cruenta; Nulla in terra per l'uomo paventa…

Urletul sfâşietor al cântăreţului ne zgândărea timpanele râcâindu-ne celulele nervoase ca mătura unui coşar de horn, pe măsură ce acul miraculos îşi tăia drum triumfător printre trăsnete şi bubuituri.

Quella porta, assassini, în aprite…

— Nu se poate face mai încet? întrebă iritat din cealaltă cameră, tata.

— E într-adevăr prea tare, conveni şi mama.

Am închis cele două portiţe şi vocea tunătoare îşi continuă din cutia înfundată lementul ei plin de recriminări şi de violenţă:

Ah, voi tutti a me contro venite!

Ebben piango… Marullo… signore.

Tu ch hai l'alma gentil come îl core.

Dimmi or tu, dove l hanno nascosta?

E la?… E uero?… tu taci? perché?

Asistenţa trăsnită pe fotolii ca după un duş moleşitor nu îndrăznea să facă nicio mişcare, căci

fiecare se simţea violat în sensibilitatea lui secretă de şuvoiul acesta înfricoşător şi patetic... Şi aria continua să se desfăşoare, dar când baritonul vru să spună:

Ridonarla a voi nulla ora costa

discul, defect în punctul acela, făcu să sară braţul patefonului pe şanţul dinainte cu un pocnet scurt:

Ridonarla... Ridonarla... Ridonarla...

— E stricată placa, zise mama.

Ridonarla... Ridonarla... Ridonarla...

— Ce păcat, făcu şi tanti Agata, era aşa frumos!

Ridonarla... Ridonarla... Ridonarla...

continuă să ţipe cu frenezie Rigoletto.

— Dar terminaţi, frate, odată, cu porcăria asta, interveni tata, apărând cu ziarul în pragul uşii. Ce, aţi înnebunit? Nu avem altceva de făcut în seara asta, când ne-a murit o rudă, decât să ne pierdem vremea cu comediile astea? Ne aud vecinii, pentru numele lui Dumnezeu!

Ridonarla... Ridonarla... Ridonarla...

urla cu vocea egală bufonul.

M-am dus şi am ridicat braţul patefonului de pe disc şi am oprit mecanismul.

— Nu cred să fie un defect iremediabil.

Probabil că şanţul e blocat din vreo cauză şi nu lasă să treacă acul mai departe. Îl aranjez eu fără nicio greutate.

— Bine, bine, spuse tata. Lasă astea pe mâine. Acum haidem la culcare că am avut destule pe cap.

Am luat patefonul şi l-am dus la mine în cameră. L-am şters bine, l-am uns, apoi m-am culcat cu regretul de a nu fi putut repara placa în seara aceea chiar.

...Zilele care au urmat ni le-am petrecut în atmosfera de înfrigurare şi emoţie difuză ce succedă deceselor. Înmormântarea, grandioasă, a unchiului nostru s-a desfăşurat într-o regie impecabilă, dar după dezbateri penibile. (Dricul cine-l plăteşte? Dar florile? Hm, nu credeţi că ajung trei preoţi? Am auzit că au fost ridicate taxele succesorale. Doamne, trebuie să avem grijă şi de parastase!)

A fost o vreme splendidă de primăvară timpurie ziua când ne-am luat rămas bun de la unchiul Amilcar, care, de pe catafalc, privea impasibil infinitul ca un zeu tutelar şi nemulţumit. Slujba urmată după toate canoanele, dricul strălucitor cu caii crispaţi în valtrapurile de doliu, sfeşnicele poleite în argint şi coroanele de flori multicolore au făcut cea mai bună impresie. De asemenea, s-a remarcat cu satisfacţie morga austeră a celor care înconjurau pe mort, uşor voalată de o undă de emoţie – căci rudele, prea depărtate pentru a se simţi obligate să plângă,

erau fermentate doar de grija că ar exista un testament – zvon ce începuse să circule prin asistenţă pe la sfârşitul ceremoniei.

…Şi aşa se şi întâmplă. Unchiul Amilcar ţinuse să-şi precizeze voinţa înainte de moarte şi înjghebase un testament care, oricum ar fi fost, nu putea decât dezavantaja pe moştenitorii fireşti, care eram noi.

Am fost convocaţi într-o bună zi la tribunal un număr suspect de mare de persoane. Şi eu am fost prezent la citirea testamentului, drapat de ai mei într-un costum nou şi purtând pentru circumstanţă o lavalieră neagră.

…Am ascultat deci, în tăcere, înghesuiţi în picioare în jurul unui magistrat tinerel, un text în care cu abile şi dulcege circumlocuţiuni ni se spunea că răposatul unchi Amilcar îşi lăsa întreaga avere epitropiei bisericii din cartierul lui pentru mântuirea sufletului său plin de păcate, iar rudelor pe care le asigura postum că le-a iubit nespus, dubla contravaloare a cheltuielilor de înmormântare – ce dăduseră atâta bătaie de cap tatălui meu. În încheiere, o frază ameninţătoare amintea că paloşul vindictei sale de după moarte va sta mereu gata să cadă asupra celor care vor încerca să-i încalce voinţa.

Când lectura testamentului fu gata, se lăsă o linişte de cimitir vast, cu aleile pustii străjuite de cipreşi elegiaci. Apoi adunarea se mai însufleţi şi începură comentariile. Toţi îl declarară pe răposat: nebun, ingrat, iresponsabil; un avocat dintre

nepoţii depărtaţi ai unchiului Amilcar afirmă că testamentul e anulabil pentru că are cel puţin trei vicii de formă; o cucoană mai impulsivă aminti că în ultima vreme bătrânul nu mai putea deosebi un om viu de o mobilă şi vărsase peste ea un pahar cu doctorii confundând-o cu noptiera; magistratul ne chemă la ordine şi, în sfârşit, ne urnirăm cu toţii spre ieşire cu energiile canalizate într-o singură direcţie: aceea de a zădărnici fanteziile senile ale bătrânului iresponsabil.

...Seara eram din nou acasă, în jurul mesei, toţi cu masca schimbată. A fost prima dată de la moartea unchiului Amilcar când umbra răposatului ne-a vizitat realmente şi ne-a stricat pofta de mâncare. Masa a echivalat într-adevăr cu un praznic funebru: toată lumea tăcea, servitoarea păşea în vârful picioarelor, felurile de mâncare se întorceau neconsumate la bucătărie, convivii ridicau capul din farfurii numai ca să se privească muteşte, cu o mimică semnificativă.

Când tata dădu semnalul ridicării de la masă, toţi ne retraserăm abătuţi pe diferite fotolii într-o tăcere sumbră şi reculeasă. Atunci, nu ştiu ce idee diabolică îmi veni să ascult placa ce ne rămăsese, ca să zic aşa, moştenire de la unchiul nostru decedat. M-am apropiat şi cu mâini tremurânde, ca şi cum aş fi deschis o raclă cu moaşte sfinte, am pus în mişcare gramofonul. Când prin pâlnia lui miraculoasă a irupt vocea închisă în cutia gata să plesnească, tata a lăsat ziarul şi a venit la mine în cameră.

— Asta e marşul funebru al unchiului Amilcar! zise el sarcastic către mama.

Cortigiani, vil razza dannata.

Per qual prezzo vendeste il mio bene?

Dar pe măsură ce aria înainta, vraja se închega mângâindu-ne auzul cu dogoarea patimii dezlănţuite şi cu vibraţiile glasului cunoscut, plin de ecourile amintirii.

Tanti Agata se apropie şi ea de patefon, uşor, ca o pisică.

— Nu vi se pare că e vocea lui Amilcar? zise ea exprimând un gând pe care ezitam să-l rostim.

Tata o privi îndelung şi-i spuse cu gravitate, ca un om care-şi menajează efortul de a se mai enerva:

— Tanti Agata, eşti cam obosită, de ce nu te duci să te culci?

— Stai puţin, interveni şi mama, şi mie mi se pare că aud vocea unchiului Amilcar.

Toţi ascultarăm o clipă în tăcere.

— E vocea lui. Se distinge doar destul de clar. Mama părea cea mai tulburată.

— Voi îl auziţi ce spune?

Dar deodată vocea cântăreţului, copleşitoare şi suplicativă, începu să coboare într-un registru mai grav, pe măsură ce aria se desfăşura, ca şi cum o mână nevăzută îi vârâse un pumn de cârlţi în gură, obligând coloana sonoră să-şi devieze drumul şi să-i iasă pe nas. Când sunetul ajunse să semene cu al unei sirene de remorcher, înţelesei

ce se întâmplase.

— Nu e învârtit acul!

Am apucat manivela şi, din câteva mişcări, placa reîncepu să se învârtească cu viteza normală.

La rendete… o, se pur disarmata;
Questa man per voi fora cruenta;
Nulla in terra per l'uomo paventa.
Se dei figli difende l'onor.

Ascultam cu toţii într-o tăcere compactă, aproape neagră şi încetul cu încetul un văl de teroare se lăsă peste noi ca peste o cetate în amurg.

— Cred, spuse tremurând tanti Agata, că aici nu e lucru curat.

— Cred şi eu, replică tata dur, te-ai agitat prea mult azi, aşa că nu m-aş mira să ai şi vedenii!

Nimeni nu mai îndrăzni să emită vreo opinie, până când acul patefonului ajunse la obstacolul peste care nu putuse trece nici prima oară.

Ridonarla… Ridonarla… Ridonarla…

— Ar fi poate mai bine să-i dăm înapoi patefonul, şopti mama palidă, sprijinindu-se de un scaun.

Ridonarla… Ridonarla… Ridonarla…

— Daţi-i-l şi scăpăm de comedia asta blestemată! adăuga tanti Agata, căreia îi clănţăneau dinţii de spaimă.

Ridonarla… Ridonarla… Ridonarla… urla

parcă mai înverşunat bătrânul şi vocea lui ne zgâlţâia pe toţi ca o mână nevăzută.

— Să i-l înapoiem: în definitiv, când l-am luat de la el credeam că noi suntem singurii lui moştenitori de drept.

Dar tata, ai cărui ochi se holbaseră aşa de tare, încât privise scena parcă numai cu albul corneei, intră atunci într-o furie nemaipomenită. Tot necazul afacerii cu testamentul îl făcu să erupă într-o serie de invective groaznice.

— Ba mai bine am să-l arunc dracului afară şi să şi-l ia el acasă, dacă o vrea! Şi luând în braţe patefonul se îndreptă cu paşi de tigru spre fereastră. Dar din cauza mişcării lui bruşte, acul patefonului sări de pe şanţul său, însă de data asta mult îndărăt, aşa că în momentul când relicva unchiului Amilcar scăpă pentru totdeauna din detenţiunea silnică pe care familia mea i-o impusese, vocea bătrânului disperat se auzi devenită din baritonală, soprano:

Assassini... Assassini... Assassini... apoi cu un vacarm înfiorător, maşinăria se zdrobi de pavajul străzii.

Familia mea rămase îngheţată de spaimă în poziţia în care se afla, fără să mai poată schiţa un gest, ca la un naufragiu al lumii. Dar exact în clipa când inimile, care jucaseră ca nişte mingi de cauciuc, începură şi se întoarcă la locurile lor, de jos se auzi vocea ameninţătoare a unchiului Amilcar, dând replica invizibilului Monterpne:

No, vecchio, t'inganni… un vindice avrai!

La auzul acestor cuvinte, tanti Agata scoase un ţipăt, mama căzu leşinată într-un fotoliu, tata începu să zbiere… Fu nevoie să intervină Poliţia, Salvarea, Pompierii.

Din nefericire, eu însumi, singurul care reuşisem să-mi păstrez calmul relativ şi care am fost folosit ca atare de autorităţi în reconstituirea faptelor, eram într-o stare de adâncă nedumerire: jos în stradă, în locul unde căzuse patefonul unchiului Amilcar, nu se afla nimic – dar absolut nimic. Deşi oamenii se deplasaseră de urgenţă la faţa locului şi grupul de curioşi ce se formase imediat sub ferestrele noastre nu lăsase să le scape nimic – toţi susţineau acelaşi lucru în stradă nu fusese aruncat niciun patefon, nu se găsise din tot ce provocase urgia de la noi din casă nicio urmă. Explicaţiile şi justificările mele căzură aşadar în gol, mai suspecte şi mai de necrezut decât haosul complet al ipotezelor infinite, încât nici până în ziua de azi, când scriu aceste rânduri, nu îndrăznesc a propune vreuna. Şi, în definitiv, cine ar lua în serios cele spuse de mine? Căci într-o lume stăpânită de armonia factice a tuturor părţilor şi a necontenitei eliminări a suprasensibilului, cum este cea în care trăim, e mai uşor să treci sub tăcere inexplicabilul decât să ameninţi a face din realitatea lui (chiar dovedită în fapt!) un principiu de sminteală şi de zădărnicire a echilibrului comod al universului.

Întrucât mă priveşte pe mine, întâmplarea povestită mai sus mi-a servit ca un mare avertisment. Căci din ziua aceea, existenţa mea şi aşa destul de complicată a dobândit o dimensiune în plus: urechea mea se încordează de atunci să perceapă semnalele cele mai oculte, am întins antene şi plase în toate direcţiile pentru a explora zonele de rară densitate ale misterului, îmi ţin simţurile treze pentru viaţa din adâncuri şi spiritul înarmat în permanenţă pentru orice surpriză. Am fost invadat de o lume de semnificaţii, în care simboluri se conectează sau se întrepătrund – şi se încheagă personificări pline de tâlc.

Constatările mele ating uneori sublimul care înmărmureşte mintea cea mai temerară, dar şi straturi dintre cele mai umile, pe care însă m-am obişnuit să nu le dispreţuiesc, căci totul are importanţă în simfonia necunoscută intonată de Duhul Nevăzut îngropat în tăcere.

Şi astfel observ că anumite scaune protestează când mă aşez pe ele – şi altele, dimpotrivă, încearcă să mă reţină tocmai când aş voi să mă ridic; un sertar a refuzat odată să se deschidă cu toate invectivele mele şi nu a făcut-o decât în clipa în care s-a desăvârşit în el un proces ocult, pentru mine inexplicabil. Stiloul meu se crispează la anumite fraze, iar hârtia scârţâie şi-mi dă astfel de ştire asupra unor semnificaţii peste care altul ar trece cu vederea; în sfârşit, anumite obiecte se ascund (e cert că este aşa!) în chip intenţionat pentru un timp şi reapar tot atât de misterios,

lăsându-mă, de bună seamă, perplex. Asemenea fenomene formează un câmp de realităţi şi conexiuni nebănuite, ale căror enigme vor fi cândva dezlegate graţie efortului materialiştilor şi materiologilor – dar pentru a se ajunge acolo, ele trebuie, în primul rând, constatate şi recunoscute. Or, ce greu mi-e să-l conving, de pildă, pe tata de legătura logică ce se poate stabili între anumite evenimente petrecute la noi în familie şi dispariţia cheilor lui de la casa de bani, pentru găsirea cărora el e în stare să facă un tărăboi imens şi să întoarcă totul cu dosul în sus! Sau ce să mai vorbesc de mama care e o mare inamică a lucrurilor şi care simte o adevărată voluptate să spargă farfurii şi pahare, fără să-şi dea seama că în felul acesta încalcă o lege a creşterii cosmogonice, suprimă o existenţă unică în devenirea lumii, mutilează, în fine, tot universul…

…Căci există un suflet al lucrurilor după cum o constat zilnic şi după cum o proclamă înţelepciunea lumii în superioarele ei intuiţii. Numai că, deşi sunt prevenit asupra realităţii lui şi cu toate eforturile mele, nu am mai fost în stare să întâlnesc un caz atât de stringent şi de clar ca acela al patefonului unchiului Amilcar, care, înfruntând legile materiei şi eliberându-se din detenţiunea silnică pe care familia mea i-o impusese, s-a dus la urma lui, ascultând de singurul apel care avea pentru el valoare – de vocea stăpânului.

Maria-Luiza Cristescu

Chloris

Petrecerea fusese strălucită şi gazda, nobila doamnă Chloris, putea fi mulţumită. Izbutise să uimească pe toată lumea cu delicateţea mâncărurilor, cu frăgezimea vinarului, cu muzica flautelor şi cu frumuseţea casei sale.

Toate femeile veniseră curioase să vadă cum mai arată ciudata Chloris. Se retrăsese de mulţi ani la ţară, într-o casă enormă, înconjurată de peluză şi parc, casa în care se născuseră strămoşii ei. N-o mai văzuse nimeni de la o altă petrecere dată cu ani în urmă, unde parcă se întâmplase ceva neplăcut, se certaseră două doamne sau cine mai ştie ce. Cu atâtea baluri, după ani de zile, uitai cât de izbutit a fost unul dat de o femeie ce nu stârnise niciodată invidia sau interesul prin frumuseţe şi nici prin rochii elegante, căci brocartul nu poate face mai subţire o talie grosolană şi nici cerceii cu safire nu schimbă culoarea roşie ca sfecla a unor urechi clăpăuge.

Acum, când nu mai era de mult tânără, Chloris nu părea urâtă şi nici ochii bulbucaţi nu-i mai ţâşneau din orbite şi nici buzele subţiri ca o linie nu le mai observa nimeni. Defectele se văd doar la fetele de măritat. Probabil că ea renunţase de mult la acest gând. Cu toate astea, noaptea dansase cu frumosul şi trufaşul Kit. Poate că dacă n-ar fi fost preocupate atâta de ele însele, celelalte

doamne ar fi putut observa că dansase numai cu el, iar pe toţi ceilalţi bărbaţi îi refuzase. Chloris stătuse mai toată noaptea pe câte una dintre cele patru scări de stejar ce duceau la zecile de dormitoare ale casei. De acolo privea sala, supraveghea servitorii şi zâmbea cu îngăduinţă fericirii de pe feţele tinerelor fete. Kit trecuse vijelios pe lângă ea şi o întrebase:

— De ce ne lipsiţi de suava dumneavoastră făptură?

— Fiindcă vă urăsc, răspunsese Chloris cu un zâmbet ironic, larg şi subţire pe buzele ei.

— Aţi putea fi mai blândă măcar cu mine, umilul vostru servitor? Mi-aţi întinde mâna pentru menuet?

— Da, cu toate că n-am niciun motiv, sau tocmai de aceea, râse Chloris şi, glumind astfel, nu mai era o femeie îmbătrânită, ci o plăcută gazdă.

Astfel petrecură toată noaptea, lăudând vinurile şi scoţând strigăte de entuziasm la fiecare tavă cu păuni fripţi şi piftii de căprioară, aruncând zâmbete şi priviri furişe spre perechile ce se formaseră. Şi, precum se ştie, urmările unui bal sunt viitoarele logodne, prieteniile între mătuşile fetelor şi noi modele de broderie schimbate între bătrânele doamne.

Spre dimineaţă sala cu lumânări enorme rămase pustie, străjuită de cele patru scări. Musafirii care nu locuiau prin împrejurimi se culcaseră deja în dormitoarele ce le fuseseră

pregătite şi încălzite cu o zi înainte. Se întâmplă însă că o bătrână doamnă fusese uitată şi nu era niciun alt dormitor încălzit pentru ea. Chloris, care dăduse o petrecere atât de frumoasă, izbuti să scape fără s-o supere pe nobila doamnă.

— Vai, aveţi pregătită cea mai caldă şi mai confortabilă odaie, îi spuse şi chemă o servitoare care s-o conducă.

Imediat se apropie de o tânără fată ce sta într-un jilţ, parcă odihnindu-se.

— Îmi pare rău, Delia, a trebuit să-i dau odaia pregătită pentru tine. Ştiam că tu nu-ţi duseseşi lucrurile acolo şi am lăsat-o să creadă că i-o pregătisem ei. N-ai să te superi, nu-i aşa?

— Nici vorbă, Chloris, spuse Delia.

Îşi spuneau pe nume, fiindcă Delia era fiica unei prietene din copilărie a doamnei Chloris, care, fiind acum bolnavă şi lipsită de avuţii, se bucurase să-şi trimită fiica în locul ei. Poate un bărbat se îndrăgostea de ea, şi astfel bogăţiile şi ţinuturile pierdute nu vor însemna sfârşitul fericirii iubitei ei fiice.

— Până mă gândesc unde să dormi, mai stăm puţin de vorbă, spuse Chloris. Când mi-a scris mama ta că vii, m-am gândit că va fi un bun prilej pentru tine această petrecere. Îţi vei face prietene şi îţi vei găsi poate un logodnic.

— O, Chloris, cred că am şi găsit…

— Prietene?

— Nu, un logodnic.

Fata avea înfăţişarea sfioasă şi fericită, pielea

delicată a obrajilor i se împurpurase, dar chiar emoţionată cum era i se păru că doamna Chloris e urâtă sau devenise deodată urâtă. Buzele nu i se mai vedeau, ca şi cum şi le ţinea încleştate cu dinţii, ochii ţâşneau bulbucaţi, iar urechile parcă se pleoştiseră, se îndoiseră în afară ca nişte frunze roşii de viţă.

— Da? întrebă ceva mai tare Chloris. Nici n-am văzut cu cine ai dansat mai mult. N-am observat.

— O, am dansat cu toţi…

— Ai stat de vorbă cu el sau poate la masă eraţi aşezaţi alături?

— Nu, nu! Am dansat doar, spuse sfioasă Delia, şi ochii îi scânteiau în întuneric.

— Este înalt şi frumos…

— Da, desigur, este înalt şi frumos şi cu o jartieră galbenă pe piciorul drept.

— Dar mai toţi tinerii au această jartieră, doar sunt nobili, se supără Chloris pe neştiinţa fetei, şi toţi sunt frumoşi şi înalţi, spuse ea mai încet. Ţi s-a părut mai trufaş? S-au l-ai văzut dansând cu mine?

— Nu, n-am avut timp nici să respir. Am dansat mereu şi abia când mă invita iarăşi el, puteam să-l văd. De altfel, sala balului era atât de mare! Trebuie să fii foarte fericită, Chloris, că poţi da petreceri strălucite, să fii admirată de toată lumea.

— Ştii unde ai să dormi, Delia? Hai să vedem. Ori lângă odaia mea, ori în odaia ce dă în seră…

Amândouă sunt la fel de calde şi poţi sta fără nicio grijă. Alege-ţi tu! spuse Chloris şi vocea ei răsună în sala pustie a banchetului ca o ameninţare, ca un avertisment, ca o ultimă îngăduinţă.

Delia se sfia.

— N-aş vrea să te deranjez, n-aş vrea să-mi auzi paşii sau… Mai bine dorm în odaia de lângă seră.

— Ţi se potriveşte, surâse Chloris. Delia e nume de floare. Atunci aşa să fie, spuse şi o perdea de tăcere se lăsă după aceste vorbe.

Paşii lor abia unduiau. Ultimele lumânări ce mai fumegau se stinseră singure.

— Ia-o pe asta, spuse Chloris dând fetei o lumânare. Să nu-ţi fie teamă.

Delia intră în odaie şi parcă se simţi uşurată. Chloris o intimidase, i se păruse tot timpul că nu-i e pe plac şi pe urmă se temuse grozav că ea o să înţeleagă de pe faţa ei, din tremurul vocii cât de urâtă i se pare. Câteva clipe obrazul uscat al gazdei îi mai rămase în minte, apoi doar umerii ascuţiţi şi coatele ieşite nefiresc în afară. În timp ce-şi scotea rochia, imaginea încântătorului ei logodnic îi copleşi inima. Se simţea fericită. Îi rămăsese în palmă strângerea lui de mână delicată, dar bărbătească, talia ei păstrase amintirea braţului puternic. Îi revăzu gura cu buzele abia mişcându-se pentru a-i şopti că dintotdeauna a visat-o, pentru a-i spune cât de fericit îl va face şi cu câtă dragoste ar sta îngenuncheat mereu la picioarele ei. Deliei i se

făcu deodată cald de atâta emoţie şi amintiri. Rămase într-o cămaşă subţire şi se aşeză în pat. Alături, pe măsuţă, puse sfeşnicul cu lumânarea abia începută. Rezemată pe pernă, se gândea şi încerca să-şi aducă aminte cât mai multe amănunte despre logodnicul ei.

În faţa ei se deschidea o altă odaie, în care Chloris păstra iarna câteva dintre cele mai dragi flori ale ei.

Cu gândul la nobilul bărbat a cărui imagine se ştergea încet din mintea ei, cu ochii la florile serei, Delia adormi fericită.

Lumânarea albă abia dacă arsese pe jumătate, când Delia se trezi, sau poate tot ce s-a întâmplat a fost numai în somn. O apăsa parcă aerul fierbinte, care îi oprea respiraţia. În odaie era o lumină neverosimil de albă. Pe măsuţă, deasupra sfeşnicului, se ridica o dâră de fum negru. Şi totuşi i se păru că simte prea tare căldura, lovindu-i pielea în fiecare por al ei. Coborî privirea şi, cu nespusă uimire, întâlni trupul ei gol întins în pat. Un fior o zdruncină de spaimă şi ruşine. Nu dormea niciodată goală şi nu îndrăznise încă să se privească în oglindă. Avea senzaţia îngrozitoare că nu e singură, că o privesc mai mulţi ochi, că o fixează, că îi examinează trupul. Încercă să tragă pe ea un cearşaf, o învelitoare de pat, dar mâna ei nu întâlni în jurul corpului său decât o pânză netedă şi tare, pe care sta şi care nu putea fi apucată. Încercă s-o smulgă cu unghiile, dar nu reuşi. Închise ochii pentru ca măcar ea să nu-şi

vadă albul de var al pielii şi urmele uşoare în jurul taliei, unde fusese prins şi strâns bine juponul în noaptea de petrecere.

Ochii i se deschiseră aproape fără voia ei. Văzu foarte aproape de ea fereastra enormă, cât peretele, în faţa căreia, pe stative, în lăzi şi butoiaşe, în ghivece de forme bizare, se întindeau plantele doamnei Chloris, lăsând să se vadă doar din loc în loc strălucirea geamului.

Din partea aceea se simţea primejdia. Încercă iarăşi şi zadarnic să prindă de pe pat un cearşaf cu care să se învelească, apoi duse mâna sub cap şi vru să scoată perna. Dar era rezemată de tăblia de lemn sculptat al patului. Îi simţi abia acum în carne florile de lemn şi arabescurile savante.

Îngrozită, se rostogoli în pat, să caute cearşafurile căzute. O clipă rămase întinsă, cu obrazul lipit de ţesătura aspră, fără nicio cută de care să poţi apuca, fără nicio îndoitură de care să poţi trage. Cu privirile ascunse simţi că se apropia mai mult de ochii ce o privesc. Răsuflări grele şi calde se topesc pe spatele ei. Se întoarse.

Parcă se îngustase odaia şi parcă lumina crescuse şi devenise, din albă, fosforescentă. Peretele de sticlă cu vegetalele întinse pe ea se apropiase. Acum părea că se sprijină doar în baldachinul patului ei. Deodată auzi pulsaţia gâfâită a unei inimi şi ochii i se opriră pe o enormă gură de floare albă de la care venea un parfum înăbuşitor şi fierbinte. Era o floare de crin, cu petalele cupei ca de cretă, în care erau adăpostite

nişte firişoare lungi şi subţiri, cu măciulie galbenă, ce scuturau un nor de praf ca o pâclă aurie. Aceste tentacule subţiri păreau că ies din cupa albă şi încearcă să se reverse asupra patului. Floarea creştea, staminele ei galbene se scuturau întruna, până când Delia văzu cu spaimă că se ofileşte brusc, se strânge, şi se chirceşte şi în locul ei nu mai rămâne decât o pojghiţă pământie.

De pe buzele fetei scăpă un suspin a cărui căldură păru că se întoarce înapoi spre ea. Ochii îi umblară bezmetici peste frunzele căţărătoare, peste cârceii subţiri care încolăceau fereastra. Îi închise, apoi îi deschise repede şi văzu acelaşi lucru. Încercă să se ridice în capul oaselor, să se îndepărteze astfel de furia verdelui. Simţi atunci pe picior o atingere vâscoasă, şi o plantă de culoare roză, cu tulpini transparente, prin care se puteau vedea vase şi nervuri, îi încolăci glezna. Această tulpină era acum un inel umed şi cald ce-i încingea piciorul. Spaima îi aduse gândul că ar trebui s-o înlăture cu celălalt picior, dar greaţa de a simţi pe alt loc al trupului său aceeaşi senzaţie o înţepeni. Trupul i se încordă, privirile se ridicară în sus, spre baldachinul din brocart greu.

Peste florile ţesute cu fir de aur înaintau agile, pânditoare tulpini subţiri lipsite de frunze, nişte vreţi verzi şi noduroşi. Erau acum deasupra ei. Mai aveau de străbătut jumătate din baldachin, ramificându-se ca într-o plasă, pentru ca apoi să coboare pe tăblia de care se rezema ea.

Simţi o silă fără margini când atinse planta

roză din jurul gleznei cu celălalt picior şi, îngrozită, văzu că aceea se desface şi se prelinge, fără să rămână nimic din ea. Delia îşi cuprinse pieptul cu braţele pentru a-şi apăra astfel, cu sine, trupul gol.

Atunci văzu acel ghiveci violet în formă de amforă pe care îl ocoliseră mereu ochii ei. Planta care se lăfăia în el păru că respiră greu şi că-şi începe drumul spre ea. Delia era sfârşită. Trupul i se răcise, inima abia îi mai bătea. Îşi aţinti ochii pe frunzele mari pătate de roşu, subţiate şi crestate pe margini. Simţi doar cum se târăsc greoaie pe picioarele ei, cum i le mângâie cu firele tulpinii bizare, ce părea asemenea cărnii crude pe care ar creşte peri deşi, cărămizii, un puf uscat, înţepător. Genunchii îi erau înconjuraţi de frunzele parcă obosite. O clipă i se păru că înaintarea plantei se va opri aici.

Închise ochii şi aşteptă să simtă acea pocnitură uşoară cu care muriseră celelalte invadatoare.

Trecu numai o clipă şi simţi că planta roşie îi atinge coapsele. Ridică ochii şi văzu plasa verde din cârcei subţiri şi cârligaţi ce coborâse până în dreptul urechilor sale. Planta cu frunze roşii de carne crudă înainta.

Din acea clipă inima încetă să-i mai bată şi lumânarea sfeşnicului pâlpâi, înecându-se în ultimele picături de ceară topită. Întunericul acoperi trupul gol şi întreaga încăpere. Doar ferestrele sclipeau din loc în loc pentru o clipă,

acoperite repede de mişcările frunzelor şi tulpinilor.

Apoi se făcu dimineaţă, apăru soarele şi casa se trezi.

Musafirii ieşeau să urce în trăsurile şi caretele care îi aşteptau. Tinerii încălecau ca să poată călări alături de ferestrele caretelor în care se aflau doamnele.

Trufaşul Kit fu printre ultimii ce ieşiră din salon. Ochii încercănaţi ai doamnei Chloris îl urmăreau. La lumina zilei aveau o culoare verde spălăcită, ca şi cum ar fi fost invadată de apă.

— Aşteptaţi pe cineva, nobile domn? întrebă gazda.

— Pe nimeni în afară de dumneata, i se răspunse poate puţin ironic.

După ce mulţumi feţei aspre ce aştepta parcă şi altceva de la el, Kit plecă nepăsător.

Chloris rămase singură, când pe scară coborî repede, abia trezit după un somn bun, cu părul copilăreşte zburlit, un fermecător tânăr.

— A, eşti fiul lui Sir Thomas! îi spuse doamna zâmbind. Du-te repede să-ţi prinzi din urmă prietenii.

— Îndată; doamnă, nu înainte însă de a vă ruga să transmiteţi supusele mele omagii minunatei Delia. Vă vom păstra şi eu şi ea mereu recunoştinţă pentru seara în care ne-am găsit pentru totdeauna în casa dumneavoastră.

Pan Izverna

Cântecul sirenei

Trecuse mult timp de când mă aflam pe ţărm şi nu văzusem încă vreo sirenă. Îmi închipuiam eu că pentru aceasta ar trebui să ies în larg şi să fiu, dacă aş putea, singur. Dincolo de insula pescarilor nu trecusem încă niciodată pentru că nu era îngăduit să te avânţi, iar până acolo răzbisem întotdeauna cu nişte tineri, mereu aceiaşi, necunoscuţi unul altuia până aci, dornici foarte de isprăvi noi şi nemaiauzite, zgomotoşi, zbenguindu-se tot timpul, şi care nu prinseseră vreodată un peşte. Un joc nou devenise curând o pasiune adevărată. Anume, să se dezbrace cu frenezie, băieţi şi fete, de ultimele piese ale pudorii şi sfielii şi să înoate între două bărci, întrecându-se pe o distanţă care cerea din plin şi efort şi rezistenţă. Când se întreceau fetele, aceea care ajungea prima era ajutată să urce într-o barcă de către singurul tânăr tras din vreme la sorţi şi care se îndepărtase de dig atât cât crezuse el de cuviinţă. Apoi se afundau în pântecul bărcii care se clătina ca şi părăsită vreme îndelungată. Celelalte se întorceau înotând obosite sau plutind ca nişte leşuri goale spre barca de la care plecaseră ce le aducea la capătul digului încet, tăcute şi învinse. Acolo, în aşteptarea celor doi, îşi încercau cu toţii undiţele căţăraţi pe pietrele imense ale digului. Dar peştii nu erau proşti. Nu ştiu ce eveniment ar

fi părut dacă vreunul dintre noi (căci de un timp eram şi eu cu ei, amator de toate nebuniile) ar fi prins mai mult de un chitic, aruncat şi acela, înapoi, apei de cristal.

Curând cei doi învingători ajungeau pe dig. Îi încoronam cu noi cununi de iarbă de mare şi le aruncam pe trupuri muşchiul de apă verde-negru ce atârna din pietrele digului, abundent, ca nişte franjuri enormi. Ei se aşezau pe piatra cea mai înaltă, gravi, ciudaţi precum ar fi nişte zeităţi marine, privind spre noi, cu un aer olimpian sau neptunic, ca la nişte sărmani adoratori, pământeni de rând, în timp ce dansam în juru-le şi cântam bucuroşi de fericirea lor. Un joc pe zi ar fi fost de ajuns, dar jocul era al hazardului şi al cruzimii. Nu însă şi al ruinei, pentru că niciunul dintre noi nu avea mai mult de douăzeci şi trei de ani. De aceea o luam temerar de la capăt cu alţi sorti şi altă întrecere la care participam fără vreo şansă de a scăpa, de a fi sărit măcar odată în rânduiala jocului, din zori până târziu în apusul soarelui. Marea ne primea jocul acesta tiranic ca şi ofrandele trupurilor noastre cu măreţia unei mame aspre ce nu îngăduie lâncezeala şi plictisul. Eram puternici şi foarte asemănători, între soare şi apă, descătuşaţi şi liberi dincolo de sau poate înaintea oricărui egoism, dominaţi de legile fără de replică ale unei prietenii strălucitoare. Şi mai ales eram departe, pe un pământ al nostru, în luptă cu elementarul, robi fericiţi ai firii devoratoare de sine. Viaţa pe ţărm era un lucru de

care ne-am fi lipsit bucuroşi, dacă ar fi fost cu putinţă. Aci, în mulţimea venită să-şi petreacă vara, ne pierdeam noaptea, indivizi indiferenţi, îndepărtaţi de rosturile obişnuite. Ne plimbam pe sub luminile albe, gravi şi politicoşi, după care ne răspândeam pe la gazdele noastre, fără să ştim aproape cine suntem. După un somn adânc şi cast ne grăbeam să ajungem la capătul cel mai înaintat al digului înaintea răsăritului. Un soare imens şi rece urca din orizontul mării împrăştiindu-i enigmele şi acordându-i strălimpezimi virgine. De acum înainte zeii noştri ne tutelau din adâncuri şi urmele oricărei melancolii se îneca în nemăsuratele ape. Eram însă cuprinşi din când în când de o nelinişte nestatornică. Era gândul că într-o zi soarele va fi palid şi rece ca al Septentrionului iar marea furtunoasă şi neprimitoare. Dar cum am fi bănuit cum arată sfârşitul acesta când ziua noastră era infinită?

Însă gândul apropierii sirenei, la început uşor pieritor, ajunse pentru mine greu de învins, că fie înotând, fie aşteptând în barcă sau pe dig priveam tot mai des înspre larg şi din tăvălugul valurilor aşteptam să zăresc acel corp unduitor şi părul negru ca negura, mai despletit decât al minunatelor noastre prietene, îngrădind ca o leasă un zâmbet himeric. Aşteptam s-o văd dominând apa fără nicio luptă, plutind ca în lumea ei bună, fruct al oazelor mării, necunoscute şi nebănuite nouă, celor ce eram demult pierduţi într-o competiţie barbară. Simţeam că nu o voi zări din

întâmplare şi că trebuie să o aştept necurmat, scrutând mereu largul, şi că numai gândindu-mă la ea voi merita apariţia ei şi întâlnirea noastră unică.

Ajunsesem pesemne departe cu nebunia mea ascunsă, într-atât că băieţii şi fetele începuseră a mă suspecta. Participarea mea era aceeaşi la joc, numai că privirile-mi pierdute înspre larg, tăcerea şi poate melancolia, ce nu le-o puteam ascunde, semănau a trădare. Mă luptam eu însumi din greu refuzând pe cât puteam imaginea aceea de limpezi contururi, din fum împlinite, pe care sufletul meu le cânta în neştire. Apoi au apărut insomniile şi întâlnirile stranii din vise neînţelese, încât dimineaţa ajungeam sfârşit la capătul digului. Înotam leneş în apa caldă, sub cerul senin, spre femeia care aştepta în picioare, în barcă, goală, nerăbdătoare, sprijinită de o vâslă şi aclamând egal şi fără părtinire concurenţii.

Nu-mi mai păsa când un braţ de alături intra în apă, vâjâindu-mi la ureche ca un iatagan, după care se scurgea prea repede pe lângă mine un trup cabrat. Priveam aiurea peste valuri şi acceptam cu resemnare sorţii când mă scoteau câştigător, adică în postul de aşteptare, în barcă. Departe de ei, atrasă de acest joc ciudat, copila nemuritoare a mării poate că s-ar fi apropiat şi mi-ar fi făcut un semn.

Se presimţea toamna şi parcă mă aflam, în barca aceea, binecunoscută în detaliile ei, de la începutul lumii.

Nu m-am mirat când participarea mea absentă a fost pusă la vot. Într-o zi, înaintea răsăritului, au decis cu scoici pentru plecarea mea şi eu am aşteptat apatic rezultatul. N-am avut decât o singură scoică ce mă îndemna să rămân. Am bănuit că este a unei tinere de care sorţii mă ţinuseră mereu departe. Am simţit şi ochiul ei de imputare crudă şi ciuda cu care mi-a întors spatele arcuit şi gol. Eram mâhnit pentru ce mi se întâmplă, sau nu prea eram, doar acestei reguli de fier ne supuneam toţi, drepturi depline de întoarcere nu mai aveam decât după treizeci de zile, dacă mă voi socoti vindecat. Eu pierdeam însă, în timpul zilei, un punct înaintat din larg unde mă obişnuisem să aştept, cu răbdare şi speranţă ascunsă, sirena.

Intrasem de mult într-un septembrie senin, briza devenise mai puternică şi marea îşi schimbase vădit culoarea. Transparenţa aerului crescuse şi pe curbura îndepărtată a apelor se zăreau vase grele de comerţ abia mişcându-se. Îmi schimbasem obiceiurile şi coboram în seara foarte răcoroasă pe ţărm. Ajungeam singur la capătul digului şi mă căţăram pe una dintre cele mai înalte trepte, fiindcă aici bolovani enormi stăteau îngrămădiţi şi colţuroşi ca într-un limb părăsit după o luptă a titanilor. Priveam luna şi largul şi ascultam vuietul valurilor spărgându-se neîncetat de acel zid neregulat şi ciclopic. Unele urcau foarte sus venind ca o pală de negru, mai negru decât orizontul marin, răsturnându-se ca o albie în

dungă, izbind teribil pietrele şi dându-le un straniu luciu furnicător în lumina uscată a lunii. Apoi se retrăgeau bolborosind într-un limbaj înţeles doar de cine ştie ce solomonar îmbătrânit pe ape. Căutau cu tentacule lungi şi cuţite curbate să tragă imensele blocuri de piatră încrucişate bizar în adâncuri. Dar pietrele nu se clătinau, spre siguranţa mea înfioratã. Frământarea talazurilor făcuse să-mi scadă auzul, acele năprasnice zgomote semănau cu toate cele ce-mi vor fi pătruns vreodată în urechi, amintiri intrate în umbră înviau acum ca nişte voci îndepărtate, urmându-se, încălecându-le într-un şir de frenetice chemări. Exclamaţii de fericire, urări, plânsete singulare, sfâşieri, vociferări, blesteme ale tuturor dragostelor moarte se atârnau de timpanele mele într-un vacarm continuu, multiplicându-mă şi despărţindu-mă de mine până la pierderea identităţii. Gândul că stând aici multe ceasuri de noapte şi departe de lume voi înţelege ceva din fiinţa himerică şi primejdioasă a mării, îmi pierise de mult. Întreagă acea nesfârşită scenă, uriaşa mişcare, acel freamăt neptunic, hula unei guri negre şi neistovite îmi dădeau o stare de neliniştită inspiraţie, alta decât cea cu care mă obişnuisem între oameni. Eu însumi deveneam un element al mării, o scoică în care se răsfrângeau avânturi uitate, dorinţe străine şi nostalgii dintr-o altă viaţă, îmi părea că altă dată, într-o lume de unde răzbăteau vagi amintiri şi impulsuri, fusesem o fiinţă a abisurilor. Sau eu însumi eram o mare la

fel cu aceasta, lipsită de inimă, pe care o scrutam cu clarviziune şi mă simţeam la fel de puternic ca ea şi de aceea îmi aşezasem tabăra la marginea întinderilor sale!? Dar ce nesăbuinţă mai putea fi şi asta? Târziu, noaptea, mă înapoiam acasă, fără să întorc în drumul meu capul, printre caraulele imobile ce mă priveau lung, pe străzile largi, pe care se mişcau lent umbrele copacilor. Nimic nu mă îngrijora, eram imun la toate, nici nu mai gândeam ca înainte de venirea mea aici, ci într-un fel infinit mai simplu, elementar, vorbeam unui interlocutor amorf care eram eu însumi. Nimic din juru-mi nu mă preocupa, şi numai instincte sociale atât de zdravăn înrădăcinate mă salvau de a nu părea în ochii oamenilor o făptură năucă. O politeţe gravă mă ajuta să mă îndepărtez repede, înainte de a trezi vreo bănuială. Aş putea spune chiar, că nu vorbisem cu adevărat nimănui de zile şi săptămâni. Ziua înotam în larg spre groaza băieţilor de la salvamar care mă ameninţau cu lopeţile din bărcile lor îndepărtate şi leneşe. Scăpat de încercuirea prudenţei lumii, a grijii ei pentru nesăbuiţii şi amatorii de înec, înaintam în ocean cu o ardoare nesocotită. Poate aici, departe, voi auzi un cântec, – la început firav, apoi adânc, unic şi neînvins, o voi vedea pe ea, femeia apelor, înotând fără să înoate, sprijinindu-şi obrazul în palmă şi cotul de masa apelor, întristată şi mândră de nemurirea ei, aşa cum eu bănuiam că este. Nu-mi pierdeam nicio clipă nădejdea, mă odihneam plutind în ape calme, scrutând întinderea lină, sau

o aşteptam pe furtună în clipa când mă aflam pe creasta unui val, să o zăresc făcându-mi semn, îndepărtându-şi părul de pe frunte, în perspectiva crestelor următoarelor valuri.

Reveneam după ore întregi de plutire uitându-mă mereu în urmă să nu-i scap nemaiauzita chemare. Mă tulbura foşnetul apei, calm, sau unda singulară ce părea a se pierde într-un surâs sau luând adesea forma unui tors sau a unei cozi de peşte. Într-un amurg m-am apropiat cu speranţă ascunsă de o familie de delfini tineri şi fericiţi, dintr-o specie învechită-n mare şi răpită neantului, ce dansau fără vreo grijă trezindu-mi o melancolie pe care n-aveam cum să le-o mărturisesc. Dar dacă aş fi înţeles sunetele lor sugrumate, dacă le-aş fi cunoscut limbajul? Voiau oare să-mi spună ceva important, esenţial pentru mine, repetând cu atâta insistenţă nişte gângureli anumite? Aşa cum nu părăseau o clipă oceanul proteic, dacă ei ştiau ceva (şi poate că ştiau totul) ei poate îi văzuseră corpul de lumină, poate se desfătaseră privind-o. Dar după ce au săltat îndelung în juru-mi, dorind, cine poate şti, să pornesc cu ei în pustiul lichid, m-au lăsat, după ce cred că s-au dumirit asupra neputinţei mele de a-i pricepe şi asupra nevredniciei mele de a lupta cu elementul. S-au arcuit aşadar deasupra apei cu aceeaşi frenezie cu care veniseră, mânând acum spre inima oceanului şi aruncând din cozi jerbe înalte şi sfidătoare.

Mă înturnam pe plajă, uneori, la mare distanţă de locul unde intrasem în apă. Aci ţărmul părea

pustiu, nu se auzea alta decât clipocitul de metronom al undelor şi ţiuitul subţire al greierilor din cosmos. Soarele îmi ardea creştetul, străbăteam kilometri prin nisipul fierbinte şi uniform, scrutam culorile apei în schimbare după oblicitatea razelor, ascultam melodiile răcoroase şi tainice din chivotul scoicilor. Gândurile apucau drumuri aiurea şi mă înfioram de îndrăzneala lor. Ajungeam lângă haine şi dormeam ceasuri întregi, până când briza serilor, acum tot mai reci, mă trezea. Hainele îmi erau răvăşite, umflate de vânt, acoperite de nisip. Eram singur. Intram din nou în oraş pentru robia zilnică a mesei, ziceam bună seara gazdei şi pescarului, le ascultam limbuţia dus pe gânduri. Aceleaşi snoave şi poveşti despre obiceiurile peştilor şi altele despre virtuţile şi întâmplările pescarilor, despre înecaţii necunoscuţi, şi uitaţi, puţine lucruri descărnate şi scheletice mai ţineau minte, oamenii erau pentru ei la fel, şterşi, monotoni, cu toate că veneau mereu alţii, tot mai mulţi, figuri repede dispărute care se scurgeau prin minţile lor stătute ca prin nişte oale hârbe şi găurite. Sirene? Poveşti, el pescar de-o viaţă, nu văzuse niciodată. Iar eu să fiu atent, să nu înot în larg, pe câte unul îl apucă nebunia şi se duce departe. Pe toţi i-a scos fluxul şi valurile la mal a doua zi, răniţi la timp le şi umflaţi de apă. Doi sau trei în toată viaţa lui n-au fost aduşi de ape. I-au căutat, nu se ştie ce s-a întâmplat cu ei, poate au fost sfârtecaţi de rechini. Cine ştie?

Mă îmbrăcam cu haine mai groase, aşteptam să apară luna şi mă îndreptam înfrigurat spre postul meu de schimnică veghe de pe digul singuratic. Încercam să aud în vacarmul ce mă împresura un cântec îndepărtat, de tinereţe mistuitoare, de dragoste şi de moarte. Închideam ochii nepăsător la zidurile de apă clocotind, spărgându-se în juru-mi şi visam îndelung la neînfricata înotătoare, rătăcitoarea femeie a mării pierdută prin apele nopţii. Cum poate îndura oare fiinţa ei plăpândă răceala şi neastâmpărul apelor amare şi reci? Auzeam cântecul ei sfâşietor chemându-mă sau mi se părea numai?

Dar dimineaţa ultimă a aşteptării mele pe ţărm sosise. Gazda m-a întâmpinat când coboram din camera mea în care îmi petreceam atât de puţin timp şi unde lucrurile mi se aflau într-o dezordine nesfârşită. Cărţi vechi de mitologie zăceau aruncate alături de rapsozii greci, cărţi de magie pithagoreică şi metempsihoză atestând realitatea eternă a fiinţelor himerice ale mării, cărţi mai noi despre limbile ce se vorbiseră pe ţărmul acesta odată, graiuri demult dispărute. M-a întâmpinat şi mi-a spus să fiu atent astăzi, să nu intru în apă, că marea este furioasă cum nu mai fusese demult. Se aude cum urlă, astăzi valurile sunt abraşe, nu înalte ci câineşti, te ameţesc şi te poartă, nu te mai poţi întoarce înapoi la mal. Să fiu cu ochii în şapte dacă intru, că apar vârtejuri foarte aproape de ţărm, adâncimi mişcătoare de câteva clipe care pot fi fatale oricărui înotător.

De unde ştia bătrâna aceasta cu conci, care purtase feregea, ce se întâmplă cu marea, ea care n-o văzuse toată vara, iar pe mine nu mă blagoslovise până acum cu grija ei ameninţătoare şi limbută?

Soarele se înălţase uşor, briza bătea subţire şi marea ce fusese calmă în timpul zilei, săptămâni de-a rândul, vuia acum asurzitor. Se vedeau, de pe dealul pe care îl coboram, doi bărbaţi dezbrăcaţi suportând aerul rece şi îndreptându-se încet, fără să privească înapoi, spre dig. Plaja se întindea imensă ca un papirus galben-brun, ei erau mărunţi, cam de aceeaşi înălţime, umăr la umăr, tăcuţi, păreau a-şi privi picioarele ce lăsau primele urme pe nisip din dimineaţa asta. Destul de des o undă de spume, ca laptele, urca în clocot pe gleznele lor obligându-i să se ferească şi să facă un pas mai spre dreapta. Suportau, se vede, mai uşor briza dar le era silă de apa rece răscolită din adâncuri. De sus, din înălţimea falezei, după câteva minute, părea că nu avansaseră deloc. Mergeau încet, nisipul era umed şi conturul unor hărţi, de umezeală se retrăgea părăsind meduzele aruncate pe mal. Treceau tocmai prin dreptul meu privind înainte şi fără să-şi spună nimic. Îi cunoşteam, erau campioni ai înotului, competitorii teribili ai dragostei fără sfârşit. Treceau preocupaţi şi gravi, desigur spre promontoriul fericirii şi ruinei lor zilnice. Oare nu încetaseră nici acum? Estimp nu mă mai gândisem la ei, poate că mă şi uitaseră, oricum nu mai existam

pentru ei, cum nici ei pentru mine.

Dar era toamnă, sezonul tuturor năzdrăvăniilor trecuse, visurile se împliniseră sau arseseră sub frunţi, incendiaseră carnea, se veştejiseră. Marea aceasta oblăduise extazuri şi nesaţuri, vindecase de spaimă şi de bolile oraşelor – acum îşi cerea imperios cine ştie ce tribut. Turbarea ei din senin mi se strecura în suflet ca un alt neastâmpăr, ca o speranţă nouă. Poate acum, pe o asemenea hulă, va ridica un braţ deasupra cazanului de spume şi mă va striga puternic, cu glas limpede, străbătător prin urletul neînvins al apelor. Îşi va înălţa bustul deasupra spumelor, arcuit sau vertical, ţinându-şi cu o mână părul, cu alta potolind valurile, îmi va arăta, dinţii strălucitori de soare, zâmbetu-i încărcat de făgăduinţe? M-am dezbrăcat cu iuţeală şi am intrat în apă alergând. Aproape n-am avut când să simt răceala ei, un val m-a izbit năprasnic în faţă, apoi m-am lăsat înainte înotând, trecând prin spume, biciuit, tăiat, apoi dezgolit, căzând în văgăuni, cu ochii deschişi prin straturi de apă, deodată înălţat pe creste, împuns în coaste, ridicat în picioare şi aruncat spre funduri. Dar înotam, înotam bezmetic, până când sentimentul unei lupte inegale m-a oprit. Am încercat să privesc largul bălăbănindu-mi mâinile. Nu se vedea decât o spumă albă, de var, nebună, aprinzându-se mereu şi pierind pentru o naştere nouă, fără repaus. Cu greu încercam să-mi adun sufletul şi să respir mai în voie, fiindcă pale îngheţate de apă

mă pocneau peste gură şi gheare usturătoare îmi zgâriau obrajii. Simţeam acum şi răceala nebănuită a apelor violente şi dure. Eram ca într-o carapace de gheaţă zbătându-mă între talazuri informe şi reci.

O stare de tihnă şi de abulie, un dor de somn pe patul de ape îşi făcea loc în mine. Doream să mă pierd sub păturile aspre de spume, această răscoală vuitoare, teribilă, copleşitoare, mă îmbrăţişa, sărutându-mă, flagelându-mă, mă îmbia la uitare şi somn, pe o cutremurată saltea, ca după o lungă extatică posesiune. Aproape nu mai auzeam acel urlet decât departe, ca pe o iluzie, moale odihnitor şi necesar. Cămaşa de gheaţă care îmi tăiase răsuflarea la început, mă încălzea acum, membrele mi se desfăceau largi, înspre repaus, după o sarabandă a simţurilor, senzuală şi paroxistică. Zâmbeam, aflam că sunt iubitul acelei mări frenetice, fructul şi prada ei pe vecie. Auzeam un cântec blând, de armonii îmbietoare şi de început de lume. Picioarele mi se îndreptau uşor spre adânc. Era tocmai când pe ţărmul îndepărtat am văzut o femeie înaltă, goală, făcându-mi un semn de chemare. O femeie sau umbra unei femei? Visul mi-o ţinea trează în minte, da, mă chema pe acel ţărm, venise în marginea apelor să mă aştepte. O femeie necunoscută, ca o lumină, zâmbindu-mi într-un răsărit de încredere şi cunoaştere, poate că nici nu visam, îmi făcea semn cu mâna, stătea în picioare şi îşi îndepărta părul de pe frunte.

Trebuia să străbat acea imensă distanţă, mi-am amintit de talazurile care mă împresurau, mă trăgeau înapoi spre larg, îmi răsuceau corpul către adânc. Femeia mă chema întruna de pe un tărâm parcă necunoscut şi eu luptam cu munţi mişcători de apă, ajungeam pe fundul unei albii deodată încremenită, dar a cărei frământare moleculară îţi lua ochii, eram apoi ridicat cu toate membrele îndepărtate pe o creastă, sprijinit de o lamă transversală tăindu-mi pântecele şi din nou prăbuşit în hăul de spume în aceeaşi albie pe care n-o părăsisem parcă nicio clipă. Nu mai vedeam, dar păstram în adâncul ochilor imaginea femeii calme ce mă chema mereu. Înotam împins de o forţă fără margini, de dincolo de mine, mă contram din nou cu elementul furibund căruia mă abandonasem cu totală iubire.

Dar straniu lucru, apele se linişteau, valuri tot mai rare mă împingeau acum vădit spre ţărm, eram aproape şi când simţii scoicile aspre înţepându-mi tălpile, marea nu mai arcuia nicio undă, era doar un lac stătut şi fără suflet.

Ajunsesem, marea mă purtase până la dig unde se afla o întreagă lume strânsă, îngrămădindu-se, cum nu eram obişnuit s-o ştiu acolo. Ieşeam din apă cu picioarele altuia parcă, abia mişcându-mă, îmi simţeam corpul greu, de plumb. Lumea mă privea ostil, unii care mă urmăriseră probabil, îşi făceau semne cu mâna deasupra capului şi fluierau semnificativ, a nebunie. Nu-mi păsa, eram sleit de puteri, nu

ştiam dacă de pe acest tărâm mă chemase femeia aceea ispititoare, sau de aiurea, visasem, eram fireşte nebun, dar n-avea oricum nicio importanţă.

Mă amestecam cu lumea, auzisem prin larmă că e vorba de un cadavru, un tânăr înecat pe care apele îl scoseseră la mal în dimineaţa asta. Mi-am făcut loc şi am ajuns în faţă, în cercul de bărbaţi şi de femei care priveau de aproape mortul. Un leş gol, acoperit cu frunze moi de brusture şi bozii, nu ştiu de unde aduse. I se vedeau picioarele lungi, subţiri şi atletice, umerii laţi, împliniţi, de înotător. O mână strânsă lângă corp, flască, întoarsă cu palma în sus, alta angulată, sprijinită pe prundişul moale de lângă dig, cu degetele desfăcute. Părea că este adâncit în somn, cum stătea cu obrazul stâng în nisip. Cineva luă frunza lată de brusture, ce-i acoperea capul. Ieşi la iveală, ca o floare, o tâmplă vânăt-roşcată, sângerând. Mă apropiai. Era unul dintre prietenii mei de altă dată, unul din campionii iubirii cu care mă întrecusem de atâtea ori, în urmă cu săptămâni, ca să atingem bordul unei bărci, unde aştepta încurajându-ne, o femeie. Mi-am rotit privirea în jur şi i-am recunoscut pe toţi tovarăşii acelui sezon de patimi, băieţi şi fete, tăcuţi, privindu-l cu disperare mută. Păreau că pe mine nu mă mai recunosc. Dar fusesem oare vreodată prieteni, ne zbenguisem şi ne aventurasem cândva, sau nu era decât o falsă memorie din parte-mi? Intrasem în conul de uitare ale oamenilor, sau îmi aminteam cu precizie nişte lucruri şi fapte ce nu avuseseră viaţă niciodată?

Aflam abia acum câte de îndepărtat pot să fiu de un trecut pe care îl strivise tăvălugul greu al uitării. Da, cele uitate nu s-au întâmplat niciodată.

Am privit încă o dată cadavrul şi-am zărit zâmbetul părelnic, enigmatic, aproape fericit. Murise zâmbind şi apele nebune din noaptea trecută îl aduseseră la ţărm. Dacă rana era de dinainte, sau de după moarte, nimeni nu mai ştia. Cineva povestea că plecase în zorii zilei de ieri în larg, că i se găsiseră hainele pe dig, în zadar îl aşteptaseră nişte prieteni care tot speraseră că voise a-i uimi, ieşind la ţărm cât mai departe de locul de plecare cum mai făcuse şi altă dată. Acum erau aşteptaţi brancardierii.

Am ieşit din încercuire şi atunci am văzut-o. Era ea femeia care mă privise şi mă chemase de departe. Înaltă, brună, îmi zâmbea cu o vagă tristeţe, cu gura întredeschisă, i se vedeau dinţii puternici, nespus de albi. Plete negre, lungi până la şolduri îi încadrau faţa, un oval senin şi melancolic. Apoi un tors puternic, drept, de statuie antică, din care năşteau sânii, protuberanţe tari, pe deasupra cărora trecuse o eşarfă verde, legată subţioară. Mâinile lungi, nefiresc de albe, lipsite de semnele muncii, le ţinea parcă temător de-a lungul corpului. De la şolduri în jos era învelită cu o ţesătură de mătase verde-nchis, cu reflexe negre şi umede, acoperindu-i picioarele. Din când în când ridica o mână înlăturându-şi părul care îi acoperea fruntea limpede, lăsând liberă privirii scoica subţiorii

întreagă. Ochii, ah, ochii aşa cum îi mai văd şi azi, aproape aievea, erau verzi-albaştri, de un nedefinit luciu marin.

— Ţi-am făcut semn să vii pe ţărm, marea era supărată, am liniştit-o cât am putut, spuse întinzându-şi mâna spre umărul meu. I-am atins-o repede cu buzele şi tot aşa de repede ea *şi-a* retras-o aproape uimită. Am simţit pe buze şi în nări un straniu şi cald iz de peşte. Lumea se împrăştiase, cadavrul fusese ridicat, rămăsesem doar noi în umbră, lângă pietrele digului, cu apa la picioare. Ea se sprijinea acum de zid, soarele se înălţase, era senin, şi se vedea până departe. Părea că nu poate sta uşor în picioare, mă rugă să ne aşezăm, avea să-mi spună multe. M-am lăsat alături, privind-o încontinuu, îmi era teamă să clipesc, poate că nici nu mai clipeam. Spaima că momentul acesta, se va sfârşi, că va veni cineva şi ne va tulbura, îmi dădea fiori. Eram aproape de ea, înţelegeam întreagă limba ei veche, o latină provincială, uitată, care semăna de departe cu limba noastră. Un sentiment necunoscut mă încerca privindu-i ochii, adâncindu-mă în acel adânc verde-albastru de alge putrede, nestatornic şi egal cum nu mai văzusem. Era, nu iubire sau dorinţă, era un cântec legănat şi cald, cum îi era şi cuvântul nemuritor şi neînfrânt, dar vai, de pierdere şi nimicire. Voiam acum nu s-o ating, ci s-o respir să mă topesc în făptura ei de miracol. Tânărul, mort acum, venise către ea şi se iubiseră atâta cât ţinuse călătoria soarelui între clinurile

zărilor. Era un tânăr frumos, îl ţinuse în braţe o zi întreagă, dar care în asfinţit nu acceptase să coboare cu ea în palatele împărăteşti ale lui Nereus, unde ar fi fost mereu tânăr şi nemuritor, un zeu cuminte al adâncurilor, răsfrânt în veci în cleştare şi răsfăţat de nereide. Pornise noaptea spre ţărmul negru cu toate rugăminţile ei şi cu toate că îi prezisese pieirea. Nimeni, niciun zeu nu l-ar fi scăpat de furia apelor. Ea venise pe ţărm, unde nu mai fusese de vreo şapte veacuri, să-l mai vadă o dată şi atât. Marea va fi neliniştită atâta vreme cât ea va sta pe pământul care o sleia de puteri, ca pe orice fiinţă marină. Apele largi şi adânci o aşteaptă. Îi auzeam melodia ca prin vis, spunându-mi:

— Departe, dincolo de drumul vapoarelor şi încă mai departe mă poţi auzi şi mă poţi vedea. Tu, cred că te vei înspăimânta dacă te voi iubi şi te voi face nemuritor. Înţeleg acum că vouă vă place moartea deşi vă temeţi mereu de ea. Nemurirea vă uluieşte, cu greu ajungeţi să credeţi în ea, ca într-o destoinicie ce v-ar putea fi hărăzită. Voi vreţi să înfrângeţi destinul, ci nu să vă abandonaţi semnelor lui eterne care vă cer mereu să aruncaţi o privire dincolo. Iubindu-l v-ar dărui atunci un sfârşit luminos şi calm. Ne-am născut odată cu voi, muritorii ne căutau altă dată, ne ascultau netemători cântecul şi ne împărtăşeau iubirea. Acum neamul nostru este aproape stins şi se va stinge ca multe alte neamuri. Azi mai suntem puţine şi din dragostea noastră cu muritorii nu se

nasc decât fete asemenea nouă care rămân pe mare. Iubiţii noştri care ne ascultă povaţa ajung nemuritori şi trăiesc în palatele din adânc. Dacă într-un veac niciun om nu se încumetă singur spre noi, până foarte departe, Nereus ne metamorfozează în delfini. Altfel o viaţă întreagă naştem scoici care trebuie să ajungă sub ochii şi la urechile voastre. În ele cântă marea şi chemările noastre îndepărtate şi triste. Perlele lor sunt darul unor suferinţe vechi, de piatră. Aşa doar mai sperăm că vom fi căutate. Încearcă mulţi, mult mai mulţi decât îţi închipui însă ajung să se teamă când s-au îndepărtat de ţărm şi se întorc sau pier. Delfinii care vin aproape sunt surorile noastre care dansează îmbiind la dragoste şi nemurire în adânca noastră împărăţie. Ei sunt în stare să te ducă, dacă o doreşti cu adevărat, departe, în miezul oceanului, de unde nu se mai vede vreun ţărm sau vapor şi să ne dea de veste, de la mare distanţă. De la ei am aflat despre tine şi te aşteptam. Eu sunt singură pe aici, pe câteva sute de mile înăuntrul apelor. Şi să mai ştii că suntem mai blânde decât ştiţi voi din legende şi am cântat mereu spre bucuria voastră. Apoi râse cu melancolie şi îmi păru că aud un ecou dinspre marea ce ne privea fără să ne slăbească.

Iar eu îi priveam cu nesaţ ochii nelămuriţi, de alge moi, albastre-verzi şi o asiguram că o voi urma acum. Îmi cuprinse mijlocul cu putere şi mă sărută pe gură, înfiorându-mă, tulburându-mă până aproape de moarte. O, nu, acum legea lui

Nereus n-o mai lăsa, pierduse doar un muritor, era condamnată să aştepte un an neptunic, adică zece ani omeneşti şi pământeni. Între timp avea să nască o fată din dragostea ei cu tânărul ce nu o ascultase. Când eu voi avea dreptul s-o caut, fata ei va fi o foarte tânără sirenă blondă, adică fără tată, însă cu o fire mai fierbinte şi cu un cântec de tot mistuitor. Ea nu va fi niciodată mamă, viaţa ei este mai scurtă şi într-o zi va deveni o stâncă nevăzută, de mărgean. Aşadar să o caut, să nu uit, peste un an neptunic.

Apoi îşi desfăcu eşarfa verde din jurul sânilor albi şi trufaşi şi desprinzându-şi pânza de alge lucioase din şolduri se întinse în apă, corp unduitor şi magic. O coadă enormă de peşte lovi apa puternic, aproape de mal. Un cântec lin şi somnoros izvora din mare.

Priveam fără a mă putea mântui, cum încă era aproape şi încă ar mai fi fost timp să mă arunc în mare, când un oval brun cu părul despletit îmi încălzea ochii cu un zâmbet senin şi regal îndemnându-mă să aştept şi să plâng, neauzit în sfâşierea mea necurmată de atunci şi până astăzi.

Dumitru M. Ion

Diavolul la Sfântul Ştefan

În C. am avut parte de întreaga magie a toamnei. Parcul regal primea, în zori, culoarea purpurei, iar la apus a firului de aur. De la vechiul palat până la biserica valahă, frunzele luaseră cu asalt pământul. Din dumbrăvi, generaţii de arbori se furişau din ce în ce mai pitice până la Orlov Krş; urcând spre muntele L. mai puteai măsura cu privirea numai ceaiul sălbatic, izma de munte, cimbrul şi muşchiul; mireasma lor tămăduia singurătatea.

Jos, în oraş, erau muzeele cu cărţi vechi şi rare, panopliile cu arme, steagurile de luptă; în sus, spre Orlov Krş, urcau gorunii, tufişurile smochinilor şi drumul zvârcolit. Din faţa mormântului principelui-vlădică D. ţi se deschidea înaintea ochilor panorama largii poiene intramontane C. Sus: vântul cald; jos: casele din piatră calcaroasă, acoperite cu ţiglă, străzile tăiate după un plan bine articulat. De la Orlov Krş se vedeau şi cele trei drumuri care se-ncolăceau pe după stâncile munţilor, luând-o unul spre R.Ţ. Şi spre vechea cetate P., altul spre mare, cât se poate mai drept spre B., celălalt ocolind muntele L. şi coborând la K. Pe primul drum venisem în urmă cu vreo câteva zile; celelalte îmi rămâneau necunoscute; oricum, erau, precum şi cel pe care venisem, drumuri grele şi periculoase, după câte

m-au încredinţat şi localnicii.

Într-o după-amiază am urcat în autobuzul companiei locale şi, după un ceas şi ceva de coborâş, pe marginile prăpăstiilor, printre jnepenişuri, salcâmi, gârniţe, rodii şi smochini, s-a ivit ochiul mării, într-o respiraţie de mii de fluvii. Parcă frunzele tuturor măslinilor de pe coastă tremurau, jucându-se pe apă, ocrotite, în pacea după-amiezii, de binecuvântarea înaltă a soarelui.

Autobuzul a oprit la malul mării, lângă o baracă nu prea arătoasă; după câţiva paşi am intrat pe porţile vechii cetăţi; am bătut, în sus şi-n jos, cele câteva străduţe, am urcat la turnuri, am mai privit o dată marea şi, socotind călătoria încheiată, m-am îndreptat spre poarta secundară a cetăţii. La ieşire mi-a tăiat calea o femeie îmbrăcată în negru; era mică de statură, părea foarte bătrână şi totuşi se mişca atât de repede încât apariţia ei mi-a atras luarea-aminte. A venit lângă mine, în faţa unui chioşc de ziare, mi-a dat un ocol, în fugă, apoi s-a aşezat în dreapta porţii, în aşteptare. Am privit-o şi mi-a surâs. Atunci i-am văzut mai bine faţa zbârcită, slabă, măcinată de ani. Pentru a scăpa de ochii ei, care mi se păreau că mă urmăresc şi nu-mi dau pace, am hotărât să intru din nou în cetate şi să ies pe poarta principală. În aceeaşi clipă, ceva mai puternic m-a atras înapoi. Mi-am scotocit buzunarele, am strâns mărunţişul şi m-am îndreptat către bătrâna care, de data aceasta, se prefăcea că nu mă mai ia în seamă. I-am întins banii, dar ea şi-a strâns mai

straşnic broboada neagră, de lână subţire, frumos ţesută, şi a făcut gesturi, repezi de împotrivire.

Se vedea în împotrivirea bătrânei un soi de zâmbet ironic, un joc al gurii, al obrajilor, al sprâncenelor, un fel de lumină cum nu mai văzusem. Poate că era un zâmbet al demnităţii rănite, amestecat cu celălalt zâmbet, al superiorităţii îngăduitoare. Atunci i-am zărit fulgerând inelele mâinilor care se apărau de atingerea banilor: inele scumpe, cu pietre de preţ. Chiar şi îmbrăcămintea bătrânei, care de departe mi se păruse ponosită, era dintr-o ţesătură de mătase şi lână.

Cum toată întâmplarea intrase într-un punct mort, am încercat să obţin un sprijin al privirii în altă parte, dar femeia de la chioşcul de ziare făcea nişte socoteli, puţinii trecători se îndepărtau parcă dinadins. Am bâiguit câteva vorbe şi am dat să plec, dar am simţit, în juru-mi, ceva care nu mă lăsa să mă desprind.

La vreo cincizeci de metri se zbătea marea; câteva bărci, scoase la mal, se însoreau; turiştii căscau gura, de pe dig, înspre larg; alături a poposit pentru o clipă un autobuz, a făcut un viraj şi a plecat.

În criza aceea de timp, în care mă chinuiam să iau o hotărâre, am auzit glasul bătrânei:

— Fii bun şi ajută-mi să merg în cetate şi să urc treptele, până la turnuri, să văd de acolo marea.

Îmi venea greu să-i resping rugămintea: acum

trebuia să mă supun jocului în care intrasem de bunăvoie. Mă gândeam că, spre norocul meu, vechea cetate B. nu are prea multe străduţe şi nici prea multe trepte şi, din fericire, aveam să scap repede de bătrână; mă bucuram, chiar cu preţul de a o ajuta să coboare după ce va fi văzut marea din turnuri. Până pleca autobuzul înapoi la C. mai era destulă vreme, iar timpul rămas trebuia cheltuit şi el într-un fel. La urma urmelor, nici nu avea de ce să-mi pară rău; obloanele magazinelor erau trase; în vârful amiezii mai rămăseseră doar vânzătorii de covoare şi de salbe din lemn de măslin să se târguiască cu nemţii care, de felul lor, cumpărau orice. Dintr-o cârciumă sau poate de la vreo fereastră deschisă venea un miros puternic de peşte prăjit.

Căutam s-o ţin strâns, de braţul stâng, şi s-o ajut să urce cât mai uşor treptele, printre leandri şi muşcate, dar am băgat de seamă, cu uimire, că făcea paşi iuţi şi nu vădea niciun fel de oboseală; nu s-a oprit nici măcar o dată să-şi tragă sufletul, iar pe chip îi înflorise din nou zâmbetul acela care, mi-a fost dat să descopăr, acum avea şi ceva viclean şi ceva sfios. Da, era o bătrână cu totul şi cu totul ciudată; dar ce-mi păsa mie? O urcasem pe turnuri, putea vedea marea până departe; şi marea, în amiaza de toamnă, era goală şi minunată. Am mai rămas s-o privesc şi eu câteva clipe. Vântul lin îi răscolea mulţimi de pâraie care se întreţeseau ca-ntr-o maramă, pentru a se sfărâma în milioane de frunze de măslin argintii şi

de peştişori care săreau, în puterea amiezii, la suprafaţă, să vadă soarele.

— Ai fost la Sfântul Ştefan; m-a întrebat, deodată, bătrâna.

— Nu, n-am fost niciodată; sunt străin de aceste locuri; m-am gândit şi eu să merg la Sfântul Ştefan dar, acum, e prea târziu.

— Păcat, insula e atât de frumoasă şi e atât de aproape, zise bătrâna şi privi înspre partea aceea a mării în care trebuia să fie insula Sfântul Ştefan. Nu-i nimic; poate altă dată.

— Desigur, altă dată, am încuviinţat. Dacă vreţi, am să vă ajut să coborâţi; eu aş vrea să trag o fugă şi prin partea nouă a oraşului şi să-mi cumpăr bilet de întoarcere…

— Cum vrei, îmi răspunse, indiferentă, bătrâna; du-te, eu rămân să mai privesc marea.

Se întoarse cu spatele spre mine şi privi marea. Nu s-a îndurat nici să-mi mulţumească, nici să mă minuneze cu zâmbetul ei cu totul şi cu totul ciudat. A întors spatele şi gata, ca şi când abia atunci îi trecuse fulgerător prin minte că aş vrea să scap de povara ei. Şi ce povară, fiindcă o bătrână, care să urce nişte trepte atât de repede, nu mai văzusem!

Am străbătut străduţele de jos şi am ieşit din cetate pe poarta principală. Lângă poartă câţiva muncitori ridicau, pe nişte scripeţi, găleţi cu mortar. Nu le prea ardea de lucru şi se prăjeau la soare pe cât puteau. La câţiva paşi se întindea o mică plajă; în mijlocul ei o femeie îşi ridica mâinile

spre soare, îşi unduia pletele într-un ritm pe care numai ea îl auzea.

Deodată, unul dintre muncitorii care pregăteau mortarul scoase un ţipăt de uimire, se depărtă de ziduri punându-şi mâna stângă streaşină la ochi, iar cu mâna dreaptă îi îndemna pe ceilalţi să privească în văzduh.

Am fost singurul care a ascultat la îndemnul lui şi am văzut ceea ce am văzut: o fiinţă zbura sus, în înalturi; se depărta cu iuţeală spre stânga ţărmului, iar veşmintele i se zăreau străvezii, sub razele soarelui, ca platina sau ca aripile fluturelui, apoi s-a prefăcut într-o pată neagră care s-a topit după cotul unui golfuleţ, lăsând în urmă amintirea unei după-amiezi bruscate.

Muncitorul care văzuse zborul acela fără seamăn se grăbi să le explice şi celorlalţi ceea ce văzuse, dar ei izbucniră în râs şi se porniră pe glume; văzându-se neînţeles, el veni spre mine şi mă întrebă:

— Ai văzut, sigur că ai văzut; nu-i aşa?

— Ce să văd, am întrebat pentru a căpăta un răstimp de gândire.

— Fiinţa aceea care zbura spre Sfântul Ştefan.

— Spre Sfântul Ştefan spui?

Am privit împrejur: femeia era pe plajă, câţiva turişti bătrâni ascultau cu gura căscată poveştile unui ghid; nimănui nu-i atrăsese luarea-aminte acel zbor fantastic, de aceea am încercat să zâmbesc şi am continuat:

— Nu, n-am văzut nimic, cu toate că aş fi vrut

să văd şi eu ceea ce spui dumneata c-ai văzut.

— Dar, domnule nu-s nebun!

— Şi cine spune asta? Cum să-ţi explic? Se întâmplă, uneori, să avem iluzii optice: razele soarelui se pot întâlni cu mulţimea de raze reflectate de apele mării, de miile de oglinzi ale micilor valuri şi pot prinde, în unghiul lor de intersectare, vreun stol de păsări care se strânge, se răsfiră şi-ţi dau, astfel, imaginea unei ciudăţenii care zboară. Spui că ţi s-a părut că era fiinţă; nu era de mirare dacă ţi se părea c-ai văzut un elefant, o casă; nu-i nimic anormal, nu te nelinişti şi nu-i lua în seamă pe prietenii dumitale care fac glume.

— E o explicaţie ştiinţifică sau, doar aşa, o poveste de-a dumitale?

— Ei, dacă vrei să mă crezi, bine, dacă nu, mie îmi e totuna. În natură se întâmplă de multe ori minuni de-astea care, aparent, nu-şi găsesc nicio explicaţie.

Nu ştiu din ce pricini căutam să-l liniştesc pe omul care văzuse, ca şi mine, fiinţa care zbura. Poate că, liniştindu-l pe el, mă linişteam pe mine.

Am mărit pasul şi abia am mai prins autobuzul pentru C. care tocmai îşi închidea uşile. Maşina a urcat în munţi, printre livezile de măslini, printre portocali, lămâi, smochini, tot mai sus, printre stâncile calcaroase.

De pe munte, vechea cetate B. se vedea ca o singură clădire din care, la malul mării, creşteau mai multe turnuri.

M-am trezit înaintea răsăritului de soare şi am stat la fereastră să văd cum se schimbă culorile în pădure când cad primele raze. Dimineaţa aceea de toamnă m-a răsplătit din plin şi n-ar fi de niciun folos s-o descriu, fiindcă era ca o petrecere intimă, ca o dimineaţă de dragoste.

Era o zi de vineri şi am hotărât să iau de la capăt muzeele din C, plimbările prin oraş şi prin pădurile din împrejurimi, să mai urc o dată la Orlov Krş. Toată ziua, de fapt, gândul mi-a stat numai la călătoria plănuită pentru a doua zi; ardeam de nerăbdare să străbat şi celălalt drum care ducea spre K., minunata cetate.

Luând din C. autobuzul companiei locale, îmi împlineam dorinţa şi curiozitatea de a bate toate cele trei drumuri care se vedeau de la Orlov Krş. Maşina a urcat pe şoseaua strâmtă, zvârcolită, printre stânci, după o vreme a lăsat în stânga creasta muntelui L., cu mausoleul principelui-vlădică şi, în repetate spasme, a suit, pentru a coborî mai apoi, împletindu-şi urmele cu cele ale vânătorilor care ieşiseră de cu zori prin munţi. După vreo două ceasuri am ajuns în autogara din K.

Am trecut prin piaţa de fructe şi am intrat pe poarta vechii cetăţi. Zi calmă, de sâmbătă, zi de hoinăreală pentru mine, de odihnă pentru alţii: străduţele, vitrinele, curţile caselor în stil baroc, odihna pe treptele bisericii ortodoxe, câteva mandarine descojite pe îndelete… M-am ridicat, cu gândul să ies din cetate, pentru a mă însori pe

malul golfului.

În pragul porţii am simţit cum mi se taie picioarele. Nu-mi venea să cred; mi-am trecut mâinile peste ochi şi m-am scuturat ca în urma unui vis: bătrâna de la B., în carne şi oase, îmi aţinea calea şi, cu acel zâmbet care mi-a rămas pe totdeauna întipărit în minte, îmi zise:

— S-a întâmplat astfel, să vin la K., să fac cumpărături şi să nu am niciun sprijin. Piaţa din K. este cea mai bună în tot lungul coastei şi, chiar dacă n-ar fi cea mai bună, unde te-ai obişnuit în tinereţe să faci cumpărăturile, acolo alergi să le faci mereu. La K. sunt aduse, din munţi şi de pe ţărmurile mării, cele mai bune bucate. Dar sigur, nu te interesează toate aceste mărunţişuri ale vieţii care e făcută să treacă. Ştiam că ai să vii, de ce să te mint, şi te aşteptam. Şi mai ştiam că, de la K., ţi-a trecut prin minte să te îndrepţi spre Sfântul Ştefan.

Bătrâna era îmbrăcată ca şi data trecută, în negru, dar veşmintele erau altele; la fiecare mişcare făceau nişte ape argintii şi mi-am dat seama că mătasea neagră era de cel mai bun soi. Pentru început, bătrâna îşi frământă, cu iuţeală mâinile, aşa cum ai aprinde un foc, apoi îşi drese glasul; avea un joc al ochilor şi o putere a lor care te ţintuiau pe loc. Nu-mi inspira nici teamă, dar nici linişte, ci mai mult un fel de ciudă, din pricină că nu ştiusem s-o ocolesc. Acum bătrâna era ca o mreajă în care mă mişcam liber, şi cu toate acestea, ştiam prea bine că eram prins.

— Să mergem, mă îndemnă, să nu mai zăbovim.

A fost primul şi ultimul popas între două tremurări de undă, clipa când trebuia să încerc să mă desprind, să mă împotrivesc dar, de ce să mint, nu am găsit nicio putere în mine pentru a-mi continua gândul, pentru a prelungi acea revoltă care era a mea şi a sufletului meu. Tocmai atunci glasul bătrânei parcă-mi transmise un ordin, prefăcut de conştiinţa mea într-o ascultare vecină cu o copilărească şi nestăvilită curiozitate.

— Urmează-mă! Ca şi când ai fi tocmit să-mi duci acest coş, şi nu te mai gândi decât la răsplată, şi nu te gândi decât la faptul că ţi-am dat cel mai bun preţ pe care îl poate dobândi cineva în piaţa din K.

Am ridicat coşul pe care, drept să fiu, nu-l văzusem până în clipa aceea, mi l-am pus pe umăr şi am urmat-o bucurându-mă de lumina zilei, de mierea soarelui care îmbuna pământul.

Golful nu avea niciun rid, niciun tremur nu-i mişca unda. Cetatea, ocrotită de ziduri care urcau până sus, pe creste, îmi apăru acum ca o jucărie veche. Priveam, dintr-o cută a golfului, ca printr-un binoclu invers, zimţurile zidurilor. Bătrâna îşi vedea de drum şi, de la o vreme, abia mai ţineam pasul cu ea. Puterile mele să fi fost prea slabe pentru a purta coşul? Nu ştiu.

Am intrat într-o livadă cu măslini pe rod, apoi, pe nebăgate de seamă, măslinii s-au pierdut şi-n locul lor a apărut un hăţiş de gârniţe, de rodii

sălbăticiţi, de aluni şi de rugi. Urmam o potecă pe care se vedea că mai trecuseră oameni dar, ciudat, nu urcam deloc, cu toate că de la K., jur-împrejur, nu zărisem întinderea acea păduroasă, ci numai crestele golaşe. După vreun ceas de drum, bătrâna s-a oprit în faţa unei stânci, şi-a scuturat încălţările pe o piatră, ca în pragul unei case: din clipa aceea nu-mi mai aduc aminte nimic.

M-am trezit într-o cameră largă, în semiîntuneric. Focul căminului lumina roşietic pereţii îmbrăcaţi în mătase aurie, lampadarele, mobilele vechi, oglinzile cu dungă de argint, covoarele cu polog greu. Ferestrele aveau storurile trase. Şedeam într-un pat străin care miroase a iasomie; în linişte se auzea, în răstimpuri, zgomotul focului în cămin.

Nemişcat, în aşteptare, căutam să desluşesc mai bine contururile acelei camere străine şi mă obişnuiesc cu gândul că sunt prins într-o mreajă nevăzută. Focul scăpăta; mă prinsese o lene plăcută şi, cât de curios, şedeam liniştit într-un pat străin, o mică revoltă a focului se petrecea în cămin. Îmi coborâi lin, din pat, picioarele, şi ele mi se odihniră pe blana unei jivine; în aceeaşi clipă o femeie trecu prin faţa focului. I-am văzut părul auriu, coborându-i pe umeri, coapsele zvelte şi lungi; purta o cămaşă dintr-o ţesătură de borangic: a fost ca o nălucă şi astfel se pierdu în întuneric. Apariţia mi-a ascuţit la culme simţurile; femeia venea înspre mine şi aducea cu sine o mireasmă de fân şi de mere văratice; boarea

aceea o simt şi acum:

— Te-ai trezit, ce bine, de-ai şti cât am aşteptat, cât te-am aşteptat, bunul meu Demetrios.

Câteva lacrimi îi căzură, din ochii mari şi miraţi, pe mâinile mele şi, ca şi când aş fi fost omul ei, s-a cuibărit lângă mine, aştepta să-i spun un cuvânt de mângâiere, fiindcă o simţeam ca pe un copil, ca pe-o mică jivină care îşi caută culcuş. Astfel mi se strânse la piept ca un pârâu fermecat de dezgheţul său:

— Atât de mult te-am aşteptat să vii, Demetrios, îmi spunea şi se mângâia de mâinile mele şi de trupul meu, de parcă niciodată nu mai avusese parte de alintare.

— Eşti frumoasă, nespus de frumoasă şi e o ruşine să-ţi spun aceste vorbe caraghioase; eşti ca o fereastră prin care se văd lumina şi minunile ei şi nu te cunosc şi nu te-am mai văzut niciodată şi ai ochi de copil, dar nu te-am mai văzut niciodată şi poate de vină e focul care a adormit.

S-a desprins din braţele mele şi a fugit, într-un pas de dans, spre cămin, a luat un vătrai şi a prins să scormonească tăciunii care s-au trezit la viaţă; a aruncat câţiva butuci şi lemnul uscat n-a întârziat să ardă, iar luminile şi umbrele flăcărilor să joace. Atunci am văzut, cu adevărat, cât era de frumoasă. Ceea ce mi-a atras cel mai mult atenţia erau genunchii mari, neverosimil de mari şi sânii foarte depărtaţi unul de altul, despărţiţi de un câmp pe care-l simţisem sub palme, sub buze.

— Vino lângă mine şi mângâie-mă, Demetrios.

— Te mângâi şi nu ştiu cum te cheamă.

— Mă cheamă Mariove şi, precum vezi, atât de puţin înseamnă pe lume să te numeşti într-un fel sau într-altul. Mângâie-mă, Demetrios; atât de mult te-am aşteptat!

Avea pielea aurie şi mătăsoasă şi era toată ca o pasăre care zbura în faţa focului. Plângea şi din ochii ei mari izvorau lacrimi fierbinţi.

— De ce plângi?

— Nu plâng, mă bucur, Demetrios. Atât de mult te-am aşteptat; mi-a fost teamă că nu ai să vii şi acum mă bucur în felul meu.

Odaia se lumina; limbile focului, înteţite, vorbeau cu pereţii, cu oglinzile; o linguşeală a emoţiei; acele mişcări plăcute (ale dragostei), pe covor, în faţa căminului, ameţitoarea dăruire şi mireasma care tremura în pielea mătăsoasă a femeii.

— Eşti o vrăjitoare, am şoptit; un diavol al focului sau al pământului, nu ştiu, dar ştiu că în toate, pe veci, *femeia e mreaja.*

— Nu te întoarce în trecut, Demetrios, şi nu rosti vorbe vechi; ai venit, aceasta este bucuria; încetul cu încetul are să ţi se dezvăluie şi timpul oprit, şi această unică zăbavă ai s-o înţelegi la preţul ei de mâine; acum, mângâie-mă, Demetrios. Ştiu, dacă pleci, n-ai să te mai întorci niciodată.

— Mâine, o, mâine am să mă întorc. Într-un târziu deschise uşa; plângea:

— Am să te aştept; numai o sută de ani am să te aştept, Demetrios.

Uşa s-a închis. Am auzit ţipătul greu, de zăvor, cu toate că la uşă nu zărisem niciun zăvor. Un ţipăt de zăvor sau de copil?

Am dat un ocol caselor, bisericii, am bătut străduţele cu dale de piatră şi, deodată, am dat ochii cu marea, şi marea mă înconjura cu ochii ei: eram pe insula Sfântului Ştefan. Uliţele zvârcolite, în pantă, arbori şi flori, apoi curăţenia de sărbătoare şi tăcerea oarbă: niciun trecător, niciun suflet care să tulbure pacea.

Îmi întipărisem bine în minte numărul casei din care tocmai ieşeam: şapte sute şaptezeci şi şapte. Neverosimile acele uşi din stejar, noi, proaspăt lăcuite şi dumnezeiască liniştea care ocrotea casele insulei. Am căutat drumul spre ieşire; un zid împrejmuitor, apoi al doilea zid şi porţile de fier întredeschise. Niciun suflet de pază: doar ochiul mării, o privire blajină, o răsuflare caldă, de toamnă. Am trecut pe digul care lega insula de ţărm şi am simţit o strângere de inimă. Mi s-a părut că desluşesc un cântec vechi pe care-l auzisem cândva, în copilărie. Prin livezi se culegeau rodiile, măslinele începuseră să cadă, mirosea a rozmarin şi a dafin. Am mai privit încă o dată spre insulă: unde mai simţisem o asemenea strângere de suflet?

Şi totuşi m-am întors: digul, primul zid şi porţile de fier, al doilea zid cu porţile sale, străduţele care urcau, casele rânduite-n tăcere, numerele de pe uşi, ferestrele care ascundeau dincolo de ele viaţa. Am alergat o dată, de zece

ori: îmi venea să strig de pe ziduri, spre ochiul mării care vedea tot ceea ce nu-mi era dat să văd, mie, sufletului meu, care nu înţelegeam din ce pricini casa cu numărul şapte sute şaptezeci şi şapte nu exista.

Am alergat spre porţile dinspre dig, am bătut cu pumnii în ferestrele cu un cât: a ieşit paznicul bătrân, târându-şi sandalele.

— Pe insula Sfântului Ştefan nu e nicio casă cu numărul şapte sute şaptezeci şi şapte; şi n-a fost niciodată, domnule; aş fi ştiut-o şi n-aş avea de ce-ţi ascunde adevărul; cunosc toate casele de pe insulă, cum sunt pe dinafară şi ce au înăuntru; nu, n-am mai auzit ca, la noi pe insulă, cineva să facă focul în cămin pe o astfel de vreme călduroasă. La noi nu-i niciodată frig; o casă al cărei zăvor e ca un scâncet de copil? Nu, n-am auzit niciodată, domnule; îmi pare rău, îmi pare tare rău, cunosc toate casele de pe insulă ca pe propria-mi casă, şi pe stăpânii lor, numai ceea ce cauţi dumneata n-am văzut niciodată.

Atunci s-a vestit amurgul pe insula Sfântul Ştefan.

1977, Cetinje

Mihai Ursachi

Hotel „Paradis”.

Încă din vremea adolescenţei sunt în umbra acelei femei; povestea, chinuitoare pentru mine, a puţinelor clipe când ne-am aflat oarecum împreună, nu are decât o legătură îndepărtată cu întâmplarea ciudată pe care o voi relata. Destul doar că nu sunt, de multă, foarte multă vreme, decât umbra tăcută, îngăduită printr-o miloasă înţelegere, a doamnei M.; spun miloasă înţelegere pentru că soţul ei, un fost coleg de altfel, mă tolerează de cincisprezece ani în apropierea lor, făcându-se pur şi simplu că nu mă observă. La început ne mai salutam uneori, dar după un timp au neglijat să-mi mai răspundă la salut. E destul dispreţ, meritat desigur, în ţinuta lui; despre milă poate fi vorba cel mult din partea doamnei, deşi cu timpul îmi pare că simţământul soţului faţă de mine a sfârşit prin a i se impune şi ei. Vai, unde-s naturaleţea şi căldura din istoria „tânărului Werther”?

Relaţiile noastre, dacă se pot numi aşa, sunt atât de incomode, de nefireşti pentru fiecare dintre noi şi chiar pentru condiţia zilnică a vieţii obişnuite, încât dacă se mai adaugă şi durata şi constanţa lor, îţi vine să-ţi iei lumea-n cap. Nimic şi nimeni nu mă poate, nu ne poate ajuta să ieşim în vreun fel din insuportabila noastră comuniune, deşi Dumnezeu ştie că-n fiecare ceas al vieţii mele

îmi pare că fac totul, cu disperarea ultimei puteri, pentru a curma odată aceea ce totuşi aş dori să nu aibă sfârşit. Şi pot jura că în felul său, cu fiecare din noi lucrurile stau aidoma. Dar nu despre acestea voiam să vorbesc; se vede însă că e plăcut naturii umane să se lamenteze la orişice pas, iar povestitorului să aducă vorba despre ce-l doare pe el mai curând decât despre aceea ce l-ar putea interesa cu adevărat pe eventualul său cititor.

Întâmplarea curioasă pe care o voi relata este de dată foarte recentă; nici nu sunt încă în stare s-o înţeleg, şi cu atât mai puţin să-i prevăd urmările. Fapt este că soţii M. mai locuiesc încă la hotel „Paradis”, iar eu ocup încă aceeaşi odaie din singura casă pescărească ce s-a mai păstrat pe plaja acestei localităţi de vilegiatură.

Desigur că în numeroşii ani de când sunt o umbră, milioane de gesturi, neobservabile sau imaginabile, inflexiuni neaşteptate ale vocii, chiar câteva întâlniri accidentale sau situaţii aparte, sau câte infinite lucruri în aparenţă mărunte au avut pentru mine însemnătatea unui cutremur universal…

Această ultimă întâmplare însă era o adevărată întâmplare, adică ceva ce are darul de a schimba, într-un fel pe care încă nu-l pot pricepe, însă de a schimba ordinea de mult pietrificată a existenţei „noastre”. Mă gândesc la asta cu exaltare şi cu spaimă, ca la o slobozire sau ca la o plecare îndepărtată. Ca la o lungă călătorie pe mare.

În seara aceea, la barul „Paradis”, unde ne petreceam de obicei serile („ne petreceam” e un fel de a zice, de fapt soţii M. veneau aici pentru a face conversaţie sau a juca „Sekt” cu două familii cu care erau prieteni, iar eu – ca să stau retras într-un ungher mai întunecos şi să urmăresc cu lăcomie şi cu umilinţă fiecare gest sau cuvânt al doamnei M.), în seara aceea la barul „Paradis” a apărut un nou personaj. Trebuie să spun că sezonul era pe sfârşite, de fapt se cam sfârşise, şi chiar de multişor, aşa încât muşteriii se puteau număra pe degete şi se cunoşteau între ei. De altfel se simţea apropiata plecare a tuturor, sau în orice caz eu simţeam că „noi” suntem pe ducă.

Necunoscutul se aşezase în acelaşi colţ ca şi mine, şi deşi înfăţişarea sa ar fi putut atrage atenţia, nimeni nu păru a-i băga în seamă prezenţa. „Bah, îmi spusei, iată unul care s-ar putea să mă plictisească. Sau în orice caz să mă deranjeze prin simpla şi inoportuna sa existenţă”. Dar mă înşelam. Necunoscutul nu scoase niciun cuvânt toată seara, şi, aşa cum părea să treacă neobservat de toţi ceilalţi, el de asemeni părea că nu vede pe nimeni. Eu mai degrabă l-am cercetat de câteva ori cu privirea; insul tăcea impresia că numără întruna ceva, fără glas, dar mişcând uneori buzele; mă puteam desigur înşela, de-altminteri mă interesa prea puţin.

În seara aceea idolul meu a fost de o mare voioşie; o, îi ştiam de când era fragilă şi fecioară ca trestia hohotele cristaline, iar în seara aceea a

băut şampanie. Sunt umbra ei, am băut şi eu şampanie, dintr-o cupă identică. Un soi de voioşie febrilă mă cuprinsese şi pe mine, când într-un târziu, după ce am stat o vreme în stradă contemplându-le siluetele ce se proiectau la fereastra apartamentului lor, am auzit încă o dată hohotul ei, mai plin şi mai bogat, apoi lumina s-a stins şi am plecat, cu o dispoziţie febrilă, pe malul mării, cu intenţia de a mă scălda. Îmi place să înot noaptea gol, înot destul de bine şi cu o voluptate anume.

Marea era încă relativ liniştită, deşi emana ceva ameninţător; a doua zi avea să fie desigur agitată. După ce m-am dezbrăcat, am stat puţin pe digul de unde obişnuiam să intru în apă. Pe neaşteptate răsări în imediata apropiere o siluetă; probabilitatea de a apărea cineva la acea oră în acel loc era practic exclusă, încât stupefacţia mea semăna mai degrabă a spaimă. Dar îmi ţinui cumpătul; se apropie de mine un bărbat, de asemeni dezbrăcat. Trupul lui, de o mare frumuseţe, vădea un vechi şi exersat înotător. Se apropie de mine cu un aer ceremonios şi îmi întinse ceva ce părea a fi un fel de cunună din plante jilave. „Păstraţi-o, doamnă, în amintirea întâlnirii noastre”.

Eram mut de uimire şi, neştiind ce să fac cu obiectul pe care mi-l dăduse, îl pusei pe cap. El urmări gestul cu o privire aprobatoare şi liniştită, apoi se lăsă lin şi fără efort în apa întunecată. „E nebun, îmi spusei, acum desigur că se va îneca în

marea care devine tot mai agitată”. Năucit, sării în apă – culme a ridicolului – cu bazaconia aceea pe cap, singurul gând ce-mi răsuna în minte fiind acela de a nu-l lăsa să se înece totuşi pe acest nebun, despre care-mi dădusem seama a fi străinul de la barul „Paradis”. Înotai din toate puterile – se întâmplă arareori să găsesc un rival serios în materie de înot – lăsându-mă condus de instinct, dar şansele de a vedea pe cineva noaptea pe mare sunt în principiu egale cu zero. După un timp, eram destul de obosit, mi se păru că văd pe cineva înaintea mea; răsărea tocmai luna, şi-n brazda luminoasă vedeam într-adevăr un înotător, un minunat înotător cu care nu mă puteam compara, înotând extrem de uşor şi degajat, dar cu un spor de necrezut, stilul „delfin”. Nu o va ţine mult, îmi zisei, este imposibil s-o ţie aşa mai mult de optzeci de metri”. Şi continuai, în craulul meu, care nu-i lipsit nici de viteză nici de eleganţă şi în care pot ţine câţiva kilometri, şi urmăresc paradoxala apariţie. Dar vai, sub lumina strălucitoare a lunii putui vedea cum distanţa dintre noi creşte vertiginos; că „delfinul” concurentului meu nu cedează deloc în ritm şi energie, ci îşi păstrează o admirabilă, uluitoare constanţă.

Dacă n-ar fi fost dâra luminoasă a lunii l-aş fi pierdut de mult din ochi; îl urmăream acum cu obida şi încăpăţânarea vanităţii – a singurei mele vanităţi, aceea de înotător – înfrântă în condiţii atât de neprevăzute. Dar omul meu se tot ducea,

abia de-l mai zăream; eram departe în larg şi marea devenea tot mai neliniştită. Mă întorsei frânt şi năucit ca după o lovitură în cap. Mă îmbrăcai mecanic, se făcuse frig şi marea vuia ameninţând. Pe dâra orbitoare a lunii nu se vedea nimic; dar această fâşie de lumină brăzdează marea în funcţie de locul şi direcţia din care priveşti, aşa că nu mă aşteptam să văd nimic. Din când în când sălta jucându-se agil în razele de lună silueta fină a unui delfin. Singurătate, tăcere. „Sunt desigur surescitat în seara aceasta. Totul a fost o simplă nălucire”.

Am căutat hainele necunoscutului, trebuie să fie undeva pe ţărm. Nu le-am găsit. Am aşteptat o vreme, cam atât cât socoteam că i-ar trebui pentru a se întoarce. Nu s-a întors. „S-a înecat desigur, îmi spusei, sau se va îneca în orice caz, marea a devenit deja periculoasă”.

În dâra luminoasă a lunii valurile făceau acum coame albe de spumă, iar vântul se înteţise. Am plecat cu gânduri confuze spre casa de pescari în care locuiam. De pe faleză mi se păru că văd din nou, în brazda luminată, jocul graţios de delfini; bineînţeles că nu vedeam nimic, era absurd.

A doua zi a fost una din acele zile de un albastru sfâşietor, stăpânită de vântul acela persistent care amplifica senzaţia de sfâşiere. M-am plimbat îndelung pe plaja pustie, cu gândul nemărturisit de a afla un semn al întâmplării din ajun. Purtarea atât de ciudată a necunoscutului, aerul ceremonios şi familiar totodată cu care îmi

adresase paradoxala formulă şi-mi oferise nu mai puţin extravagantul obiect, în fine ciudata şi, evident, definitiva lui dispariţie mă tulburaseră din reveriile mele monomaniace.

Şi totuşi, ideile dezordonate care mă asaltau rămâneau în continuare un simplu fond pe care se grava şi mai adânc o singură pasiune atotstăpânitoare. Aproape că uitasem excentricul străin, şi nu atât gândul de a-i găsi veşmintele mă purta pe ţărm, cât veşnicele remuşcări şi calcule fără soluţie, întortocheatele spirale ale patimii prin care ispăşesc probabil cine ştie ce păcate obscure. Marea se zbuciuma ca o femeie împătimită, spume albe ţâşneau printre stânci împreună cu hohote demenţiale sau vaiere prelungi şi imprecaţii înăbuşite. Un stol de păsări cenuşii, mari, scoteau ţipete acute în jurul unui cadavru de delfin pe care-l aruncase marea. Zăcea pe nisip într-un mic golfuleţ şi părea că se oferă cu un fel de voluptate festinului aceluia părăsesc, pe care trecerea mea nu avu darul să-l stingherească câtuşi de puţin.

M-am dus cu melancolie la restaurantul „Paradis”, unde luam prânzul la o masă vecină cu a soţilor M. Aşteptarea mea s-a prelungit până către seară fără ca ei să se arate, întors la mine, încercai să-mi trec vremea cu lectura până la ora când obişnuiam să vin la bar. Am apărut ceva mai devreme: soţii M. Împreună cu cele două familii erau deja acolo. Aşezându-mă în ungherul meu, constatai că doamna M. părea trasă la faţă şi cu

un aer preocupat. Bineînţeles că nu mă băga nimeni în seamă, dar eu simţeam un fel de curaj neputincios, o putere neputincioasă dacă se poate spune aşa, neputincioasă prin perfecta ei inutilitate. Puţin după aceea se petrecu ultimul lucru la care m-aş fi aşteptat: îşi făcu apariţia, cu aceeaşi atitudine discret-ceremonioasă, necunoscutul din ajun. Aerul său de bună-cuviinţă şi de gravitate distona strident cu un exorbitant amănunt vestimentar: pe capul cu păr destul de bogat, uşor încărunţit, purta un fel de cunună din iederă şi alge de un verde intens, încă ude. Pe costumul cenuşiu, impecabil tăiat, se prelingeau mici şiroaie provenite de la acest articol de necrezut. Impresia asupra mea a fost aceea de şoc electric şi, ciudat, nu atât din pricina faptului că îl credeam mort, cât mai ales din aceea a obiectului pe care îl purta pe cap. Nimeni însă nu-i sesiza nici apariţia, nici atât de bătătoarea la ochi particularitate.

Şi totuşi, trebuie să spun că oricât de mare ar fi fost uluirea mea în faţa ciudatei arătări, sufletul meu continua de fapt să-şi urmărească cu aceeaşi aviditate idolul; tot restul, deşi îmi dădea o perplexitate soră cu nebunia, avea ceva din inconsistenţa şi ameţeala vagă a unui vis. Eram aceea ce eram: umbra, doar umbra statornică şi umilită a doamnei M., care a fost cândva pentru mine pur şi simplu R. Şi de aceea pot spune că deşi nu părea să fi observat ceva, chipul femeii devenise şi mai palid, de o paloare care mă

îngrijora. Vocea ei, pe care la orice prilej o sorbeam cu toată fiinţa, nu s-a auzit nici o singură dată în cursul acestei de a doua apariţii a bizarului necunoscut. El se aşează netulburat în acelaşi loc ca şi seara precedentă. Părea că nu mă observă sau că nu mă recunoaşte, se prefăcea mai bine-zis. Şederea lui nu dură mult, căci deodată se ridică şi se îndreptă exact spre mine. Trupul lui bine făcut se înclină puţin, când cu o voce stinsă şi uşor rugătoare ce nu mai era aceea de ieri-seară, îmi spuse: „Iată un mesaj pentru dumneavoastră, doamnă. Vă rog să-l primiţi”.

Nu fac parte din generaţia în care e posibilă confuzia sexelor; port mustaţă „Douglas” pe care, spre a-i ascunde cărunteţea, obişnuiesc s-o cănesc. Mă pregăteam să protestez împotriva formulei cu care înţelegea să mi se adreseze şi să-i spun că refuz orice fel de mesaj din partea lui sau a oricărei persoane care are vreo legătură cu el, când îşi înălţă puţin capul ca pentru a mă înfrunta. Pe gât şi prelungindu-se desigur sub cămaşă avea o mulţime de răni mici şi rotunde, însă adânci şi deschise. Nicio picătură de sânge nu se vedea în plăgile totuşi proaspete şi aceasta mă făcu să încerc repulsia pe care o ai faţă de un cadavru. Până să-mi revin, omul dispăruse cu mersul lui lent dar energic, având ceva majestuos şi melancolic totodată.

Urmărit încă de privirea aceea de nuanţa albastrului ultramarin, fixă şi totuşi imprecisă, deschisei plicul puţin umed şi scosei „mesajul”

care, trebuie să mărturisesc, cu toată repulsia ce o resimţeam, mă făcea curios. În acelaşi moment însă se întâmplă ceva nemaipomenit: obiectul adoraţiei mele mă privea, vai, pentru prima oară după atâţia ani (mai precis după cinci mii cinci sute şaizeci şi patru de zile), mă privea fix şi cu un interes nedisimulat.

Copleşit şi neputând suporta nici gândul că s-a înecat sub ochii mei, căutai să mă ocup cu ceva, desfăcui orbeşte hârtia şi citii mecanic, fără să pricep nicio silabă, „mesajul" pe care îl transcriu mai jos:

CÂNTECUL PE APE AL CELUI ÎNECAT

Aegeus, Ageus.
vino, Aeges.
dintre atoli.
Sufletul meu este bufniţa mării.
cercuri concentrice face uitarea prelung
Împrejurul înscufundării.
De jur-împrejur este Marea.
Aegeus, Aegeus.
corabia noastră
unde pleca?
Căci roze greoaie pe ea atârnară
din lemne de roze şi iasomie
corabia noastră ei o lucrară.
ca să dureze o veşnicie…
Aegeus, Aegeus.
Iată beţia de roze a zorilor.

clopote clare, glas de opal.
dorul de ducă al călătorilor.
sufletul meu vrea să vie la mal.
Vino, Aegeus, dintre atoli.
S-a nimerit o fântână acolo, ori crater.
al tuturor lumilor loc mai adânc.
concentricul centru adânci străbateri…
În mâlul albastru mă-nec şi mă sting…
Aegeus, Aegeus.
unde-i, Aegeus.
insula ta?

O, nefericită aşezare a firii mele! În loc să profit de inesperatul noroc şi să mă înec în ochii iubiţi care mă urmăreau, mi se ofereau, eu am citit, dar cum am citit, căci eram orb, eram inexistent, „mesajul" aberant al unui nebun. Chiar în clipa când am isprăvit „citirea", ochii ei s-au îndepărtat, cu un fel de regret şi reproş, cu o nesfârşită şi inexprimabilă duioşie… Erau aceiaşi ochi ce m-au privit aidoma, într-o îndepărtată zi a cărei întreagă vină şi povară o voi purta mereu.

Ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, soţii M. se ridicară urmaţi de ceilalţi. Îndată după aceea plecai şi eu, neobservat şi tot adâncit în calcule fără ieşire, purtând un plic verzui şi jilav în buzunarul de la vestă…

Mă dusei ca de obicei pe malul mării. Recunoscui pe dată, după stil, cine era înotătorul care abia dacă se îndepărtase câteva zeci de metri de la ţărm. Smulsei precipitat veşmintele de pe

mine şi încercai cu disperare să-l ajung. Când, după o cursă epuizantă, reuşii totuşi să mă întorc, un fel de lătrat se auzea din larg, batjocoritor şi infinit de melancolic în acelaşi timp. Un fel de lătrat ca un scâncet de copil şi ca boncăluitul de cerb. Am ascultat îndelung, în timp ce luna plină răsărea deasupra mării. Am înţeles că marele voiaj este într-adevăr aproape.

„Dacă tu locuieşti sub cupolele mării, dacă tu…

Dacă tu te strecori pe furiş dintre valuri la ceasul când marea
este mantia noastră de purpură…
Dacă tu eşti acela ce bate în zori
toaca mării
şi marele clopot al mării îl sună-n adânc…
Dacă tu…”

Când vocea ei şoptea într-un melodios delir aceste cuvinte ce nu se îndreptau către nimeni, cu ochii închişi…

Când noi, cei trei, număram pentru ultima oară şi calculele se vădeau perfecte…

O fragedă fregată, cu inima uşoară ca a unei păsări…

Iar marea fu mantia-n care ne-am învelit goliciunea.

Barbu Cioculescu

Uşa pictată pe zid

„Când tai piatra cu durere, creşte zeul în putere”, cânta pe vremuri Cacaputzin tlaxcaltecul şi noi cântăm la fel, cu toate că mai încet şi mai rar. Cântăm ritmat şi monoton, cu tonuri aspre, ceasurile de năduf trec mai repede. Dezlegarea tainelor zeieşti nu ne priveşte pe noi, cărora ne revine doar sarcina de a ciopli piatra. Scobim în ea suflul zeilor, efigiile monarhului, ciocănim în răstimpuri scăunele cu trei picioare pentru soţiile cacicilor şi jucării luxoase pentru copiii lor, ştim că piatra este ca şi viaţa, adică fără sfârşit, afară de împrejurarea că se sfarmă dintr-o singură lovitură – sau din mai multe.

— Ce-i în mână nu-i fântână, zicea din când în când meşterul meu Titinac, cântărind în palmă câte un bulgăre de gresie roşie, pe care mi-l mai şi scapă pe degetele picioarelor, când lucrul zăboveşte în neştire, iar eu îi răspund politicos, stăpânindu-mi uimirea: când porumbul face picioare, zice că-l doare capul. De auzit, n-a văzut nimeni nimic, tot precum spune proverbul: din borta ei, nu vede broasca cerul. Asta se întâmplă însă pentru că am rămas aşa de puţini, din cei peste o sută de mii de ciopliturі de toate felurile care trudeau de zor, după planurile vechii piramide ce trebuia depăşită de două ori pe latură şi odată şi jumătate în înălţime. Astăzi, dacă mai

suntem câteva mii, cu noii veniţi cu tot, meseriaşi de strânsură, vagabonzi deghizaţi în pietrari, fugari din capitală, preoţi şi răzvrătiţi, lume adunată cu japca sau izgonită de foame, de dorinţa de a asista la jocurile cu mingea, pe care tocmai le-au interzis vizitatorii de peste mări, impostorii ce se dăduseră drept zei, oaspeţii regelui nostru.

Când se pregăteşte furtuna, vântul dă buzna în pavilion, glăsuieşte proverbul şi-mi pare că-mi este dat să mă perpelesc în cimilituri, departe de meşterul meu, de care nu mai ştiu nimic de şapte zile, de la întâmplarea cu pricina. De văzut nu l-a văzut nimeni, sigur nu se ştie nimic, fiecare îşi vede de treaba lui. Este desigur firesc ca într-o lume perfectă, cum este a noastră, nimeni să nu ştie nimic şi nici să nu vrea să ştie dar, în împrejurarea asta, tare bine mi-ar prinde o excepţie. Numai că, tot aşa, nimeni n-are timp de nimic. Noii veniţi nu-şi găsesc locurile şi sunt atât de entuziasmaţi de lucrul lor, încât îl dau mereu peste cap. S-au amestecat şi limbile, căci afară de huasteci au mai apărut pe şantier melchimoşi, maxteci, maltucamezi şi miximaci, ucenici din Atelelco, Tlatitico, Tetecumpe şi Cumpatiti, cetăţi cuprinse şi ele în zidul şarpelui, peste care au sărit vizitatorii. Discută, prin semne, ultima partidă, golul victoriei, chipul elegant în care a fost sacrificată echipa învinsă, conform tradiţiei şi în urma unei erori de arbitraj. Sunt, cei mai mulţi, ageamii şi se întărită de felul părtinitor în care s-a

comportat arbitrul. Ei îşi închipuie că jocul decurge aşa, la întâmplare, şi că biruie cine e mai puternic. Dar cel mai puternic este acela pe care îl iubesc cei şi mai puternici. Poate de aceea au interzis vizitatorii jocul nostru cel mai drag, ca să scoată o spiţă din roata puterii. Indignarea a devenit la ei un obicei, înclinarea de a mai suporta puţin, un altul, la noi. Să tăcem, şi aşa e prea mult zgomot, a spus monarhul, iar noi înţelegându-l, ne ştergem toate gândurile din minte, spre a nu le stânjeni pe ale sale.

Totuşi, oamenii aceştia simpli şi palavragii nu sunt nici pe departe atât de nesuferiţi ca ceştilalţi care s-au aciuiat pe lângă mine, cu aere de oameni ajunşi, deşi poartă quexquemitl de salahor şi o biată centură de cânepă. Sunt huasteci din capitală şi îşi zic singuri când „artişti”, când „sculptori”, când „creatori”, vorbe noi cu tâlcuri schimbătoare. Fumează tot timpul lucrului, dau din mâini şi se aşază pe pietre privindu-şi cu încântare „opera”, o altă vorbă întunecată, se uită ore întregi la ea, ba îi mai cheamă şi pe alţii să o privească. Graba recrutării a fost atât de mare, încât n-a mai fost timp să li se aplice cuvenita însemnare cu fierul roşu pe umăr şi-mi zic că după ce vor trece cu bine prin această mică încercare se vor mai potoli. Pe urmă, de fiecare treaptă a meşteşugului, i se smulge pietrarului o unghie, spre a fi uşurat în munca lui – şi mai uşor de recunoscut. Unde poate fi Titinac? Umala, bătrâna care ne aduce fiertura la prânz, pune mai departe

vasul lui lângă al meu, cu aerul ei absent, căci este oarbă şi mută. I-am spus că Titinac lipseşte, dar ea, deşi aude atât de bine, depune în fiecare zi mai departe blidul lui de mâncare. Îmi pare chiar că citesc pe chipul ei, aparent fără expresie, voluptatea unei complicităţi. Ce poate şti ea, care nu se mişcă de aici? Însă, oarbă şi mută este, tocmai de aceea, martorul ideal, aşa încât supa adusă de ea, cu gustul sălciu, îmi rămâne în gât, cu mămăligă cu tot.

Au venit pe şantier artiştii, în schimb nu-i mai vezi nicăieri pe părinţii cu biciul, s-au rărit simţitor băgătorii de seamă, atât de greu de împrospătat. E o profesiune pentru tinerii din protipendadă, în care aceştia nu întârzie, trecând de îndată pe posturi mai însemnate, pentru care experienţa unui trimestru este nepreţuită. Cât mă priveşte, lustruiesc limba păsării-fluture cu o pilă fină de os, fiindcă e neapărat nevoie să terminăm capetele de Quetzal care întăresc colţurile. Preoţii ne-au adus la cunoştinţă că aceasta le va da de gândit vizitatorilor abătuţi pe aici, determinându-i să se retragă sau, cel puţin, să se îndrepte spre sud. Frec limba şi mintea mi se împiedică în proverbe, câte două odată, ca să nu trag niciun folos. Eu nu i-am văzut încă pe străinii care miros a fiere şi se tămăduiesc stivuind aur, atât de deosebiţi, de adevăraţii zei care miros cu parfumul tuturor florilor şi beau sângele voinicilor, dându-ne în schimb ploaie, ca să crească porumbul şi să se înmoaie piatra. Pe vizitatori i-au văzut până acum

numai preoţii noştri, care nu s-au mai întors, şi cacicii. Cu aceştia se întâmplă un lucru extraordinar de curios: unii se întorc, alţii, nu. În acele lungi adunări de invocaţie a zeilor cu care începem şi sfârşim lucrul, preoţii îi numesc pe străini „vizitatori”, iar cacicii „protectori”, semn că pielea cacicilor e mai gingaşă. De unde şi harababura de pe şantier.

Până de curând, părinţii cu biciul nu pierdeau o clipă, cu ochii pe noi, pentru împrejurarea când am fi lovit prea lung sau prea de aproape colţurile în care scobim. Atunci, munca la un mare bloc de brâu se zădărniceşte într-o clipită. Părintele de sector se apropie de vinovat şi-l atinge uşor cu biciul de fibre peste mână, precum că a greşit. Alţi robotitori răsar ca prin farmec şi înlocuiesc blocul deteriorat cu altul de aceleaşi dimensiuni care, de fapt, se află din timp pregătit, şi lucrul reîncepe numaidecât. În casa soarelui stau strânse la un loc sute de mii de blocuri, iar brâiele, la fiecare naştere de treaptă, sunt cioplite cu grijă, împodobite cu ciocul şarpelui înaripat – sute de efigii ce par cu totul asemănătoare. Par numai, deoarece noi vedem limpede deosebirile, aşa cum văd muieraticii mamela văduvei, prin maxtlat, adică prin pelerină. Aşa ne şi recunoaştem între noi, pe platou, după ştiinţa de a ascunde deosebirile, ştiinţă care se capătă greu şi târziu de către unii, uşor şi niciodată, de către cei mai mulţi. Ochiul părintelui cu biciul ascunde însă asemănările, care i se par prea puţine. Dacă însă

praful de stâncă de la datele noastre îl orbeşte, băgătorul de seamă e pe aproape, gata să-i sufle în pleoape. În realitate, lucrurile sunt mult mai complicate. Titinac a avut răbdare să-mi arate cum două blocuri de aceeaşi mărime şi greutate, tăiate la fel, din aceeaşi carieră şi de către aceiaşi pietrari, la acelaşi ceas, nu mai au niciun fel de asemănare între ele, din momentul în care au fost despărţite. Mai apoi, de cum îi dai la o parte primul obraz, cel al somnului, piatra se sleieşte, până şi leneşa gresie. A fost tare şi seacă şi, deodată, într-un singur punct, dă la iveală o pungă cleioasă, moale. Cum vei lovi, după ce ai ridicat ciocanul?

— Ia te uită, îmi atrăgea atenţia meşterul, de pe blocul ăsta s-au şters semnele. Blocurile ne vin, într-adevăr, punctate cu negru, roşu şi galben, acolo unde urmează să scobim, semnele galbene indicând primul strat de operaţii, iar cele negre, ultimul. Ridicând primul strat, ai şi şters semnele pentru celelalte, totuşi dezlipeşti mai departe piatra dintre dinţii lui Mitzimotli, aşa cum ai apucat. Faptul că zeiţa nici n-ar putea fi altfel, ne iuţeşte munca. Ni se iţeşte că, dincolo de semnele dispărute, fiecare trăsătură, fericită de a fi şi de a se afirma, apucă direct mişcarea ciocanului, o suge, aşezând-o acolo unde trebuie. Dar nu este bine să crezi cu prea multă căldură în ajutorul prezent al unor jocuri de raze trecute. Zeii sunt capricioşi, pot să-ţi rătăcească ajutorul pe care trecutul tocmai ţi-l întindea, spre a simţi în

privirea lor ultragiul unei lovituri greşite. Noi facem tot ce putem, conştienţi că fiecare clipă din traiul nostru e o vinovăţie, orice zi fără pedeapsă, un semn nefast.

Punctarea semnelor o fac copiii cicăliţi, adică foştii cioplitori cărora li s-a retezat mâna obosită de prea multe ezitări. S-a observat că aceia care au greşit cel mai mult când nu trebuiau să greşească deloc, greşesc cel mai puţin când nu mai are nicio importanţă. Noi îi iubim însă şi îi respectăm pe copiii cicăliţi, cu toată firea lor ursuză şi bănuitoare. Se mai spune şi că s-ar fi comis erori, cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, pe alte şantiere, la vecinii cicimaci. Acolo, după cum s-a mărturisit la ceremonia vântului zadarnic, s-a tăiat dreapta unor stângaci, pedepsiţi, poate, pe la spate. Greşelile dintr-un an nu se numără şi în anul următor, însă nimeni nu ştie pe câte degete se socotesc greşelile unei mâini, nici chiar părinţii cu biciul, ca să nu se demoralizeze. Titinac a prăpădit un bloc întreg, curând după poposirea vizitatorilor, pe când se mai credea încă despre ei că ar fi făpturi cereşti. Stătea cu ochii pe cer, după acele strămini misterioase ce străbat duduitor văzduhul, stele în plină zi, clipind roşu şi albastru. Dar se stârnise o asemenea zarvă, încât nimeni n-a mai ţinut seama.

— Credeai că se vor aşeza pe coliba noastră? l-am întrebat, ca să zic şi eu ceva. Ai vrea să vezi dacă din ele coboară cineva?

— De ce eşti tolomac? îmi răspunsese el

înciudat, cu expresia lui favorită, menită să-mi aducă mereu aminte că aparţin unui popor învins şi desconsiderat. Conversaţia a încetat apoi, fiindcă tocmai trăsese în gazdă în careul nostru un ciripitor, cum sunt numiţi cei care îi supraveghează pe băgătorii de seamă, li se spune aşa din cauza fluierului de obsidiană prins la cingătoare. Cântă sau nu cântă? Poate mai cu seamă de aceea li se zice ciripitori, unde sunt asemuiţi păsăruicilor cărora li se îneacă ghiersul în boaba de rouă. Pe vreme de ploaie, ciripitorii ne dau sfaturi…

— Acum, că ai învăţat meseria, nici nu mai ai nevoie de mine, tolomacule, îşi reluase gândul Titinac, după plecarea nepoftitului. Ai putea să mă sugrumi, să mă arunci în mijlocul lacului şi să-ţi iei câmpii, printre ceilalţi dezertori. Ce zici? O vorbă ca să râd, tocmai pentru că noi, tolomacii, nu râdem niciodată, iar el s-a posomorât, deşi ştia prea bine că voi face o sforţare să zâmbesc măcar.

Insul care ciopleşte lângă mine, dar la un alt cap al zeului, poate că n-are mai mult de şaptesprezece ani, dar din cauza pletelor i-ai putea da de două ori mai mult. Este şi neasemuit de gras.

— Cine a sculptat *figura* asta? mă întreabă el, arătând spre ultima lucrare pe care apucasem s-o termin cu meşterul, înainte de dispariţia lui.

— Titinac, huastecul, răspund cu deferenţă, fără să mai pomenesc şi de mine, căci fusesem, cum spun felcerii tăietori de membre, mâna a

doua.

— Un artist fără nicio chemare, cârneşte din nas intrusul şi-i face semn să vină şi altui pletos care ţâţâie din buze cu dispreţ, agitând un scăunel cioplit de el, cu patru picioare, nu cu trei, cum se obişnuieşte. Cum să stai pe un scaun cu patru picioare? Alung o muscă violetă, de piramide, şi-mi stăpânesc uimirea. Lucrarea la care se uită în derâdere cei doi este cioplită impecabil şi cât se poate de asemănător, fiecare solz al lui Mitzimotli se află la locul lui, fiecare trăsătură se opreşte în unghiul alteia, cu extremă precizie.

— Ia priviţi aici! zice celălalt, care pică de slab ce este, şi-mi bagă sub nas o mogâldeaţă ce nu va semăna niciodată cu niciun zeu şi cu niciun om – un bulgăr găurit din care a rămas ceva ca un inel, un gol printr-o montură de granit. Obiectul nu e terminat – şi cum ar putea fi? – încât spun cu rezervă că parcă ar fi făcut de un copil.

— Ei vezi! zâmbeşte uscătura, fericit, încât îmi dau seama că e la mijloc o neînţelegere. Presupui, continuă artistul, că ar mai fi şi o altă cale? Ar mai fi, mă gândesc eu, aceea de a învăţa meseria. Ah! ce le-aş mai pune măturică în mână obraznicilor ăstora, cum i-aş mai alerga prin tot şantierul… Să fi fost Titinac aici, nu şi-ar mai fi dat cu atâta uşurinţă drumul gurii. La asta nu mă gândisem. În huastecă, artist însemna la început „barză în ureche” iar mai apoi, dar mult mai târziu, „clapon pus la îngrăşat”. Însă, şi nimeni n-o ştie, cuvântul e luat din limba noastră, a tolomacilor, unde artă

vrea să zică „buruiană tăiată foarte mărunt”, respectiv „mâncare pentru pasărea-raţă”. Când ne-au cucerit huastecii, s-au minunat cât de complicată ne era limba, totuşi noi o vorbeam foarte bine. Grasul trăncăneşte că un artist adevărat nu ciopleşte piatra pentru zei, ci pentru piatra însăşi în care el, artistul, îşi ascunde gândurile cu atâta concentrată duplicitate, încât nimeni pe lume să nu le poată pătrunde – nici chiar artistul, mai pe urmă. Atunci pentru ce le mai ascunde? Spre a se mortifica la tot ceasul, spre a se naşte din nou, mai neliniştit, mai triumfător, şi, mai cu seamă, pentru că nu poate face altfel. Aici se aprinde o discuţie, apare un dezacord. Slăbănogul suflă ceva despre conştiinţa lumii, despre adevăr, despre memoria conştiinţei, despre lumea adevărului şi despre adevărul memoriei – nu reţin – în fine una dintre acestea ori toate, cuprinse în golul inelului. Câte afirmaţii, atâtea inexactităţi! Aşa stau însă lucrurile că, atunci când vrei să repui realitatea în drepturi, după ce a fost siluită cu mâinile legate, nu ştii cu ce să începi, din noianul de argumente care vor, fiecare, să irumpă şi şovăieşti o secundă, de ajuns ca să auzi răcnetul de triumf al impostorii, argumentul ei suprem. E drept că şi impostura îmbătrâneşte cu vremea, de ajunge să inspire mila. Depinde, fireşte, cui.

Artistul cel gras bea o ceaşcă de ci-ko, artistul celălalt, dezgustător ca o broască prinsă între pietre zice că zeii nu pot ispiti gândurile

creatorului pentru că acesta nici nu gândeşte, vreau să zic nici înainte, nici pe urmă, ci zvâcneşte în imbolduri încăpăţânate, pe care le întipăreşte în piatră. Grasul mai spune că, unui creator ca el, gaura de care e vorba „îi aduce fumegarea trosnitoare a unei trăiri, ştafeta unei arderi sfâşietoare”. „Zexe!” îmi vine să le strig, tot un cuvânt din limba noastră, a celor înfrânţi, unde înseamnă v, „opreşte-te puţin din vorbire, m-ai copleşit!”

Iată-i însă că încetează pălăvrăgeala şi-şi şterg repede uneltele de parcă li s-ar fi umplut de praf. Îi văd cum freacă pietrele cu adoraţie, ţinând mâna învelită în cârpă, cu o grabă nevolnică, de parcă s-ar roti deasupra lor privirea unui cacic. Bine că s-au dus. E destul de trist să asişti la sfârşitul lumii, dar să te mai şi contrarieze cineva, e insuportabil. Vorbim de jaguar şi el ne sare în braţe: este chiar cacicul, dar nu la ei se uită, ci la mine, de un noian de vreme. Cu o sforţare neomenească îmi stăpânesc tremurul, îmi scutur urechile care ţiuie, mă trag uşor de limbă.

— Omule, mi se adresează cacicul, lucrezi vajnic. Nu te pândeşte oboseala? Omule, adică neadus încă în faţa judecătorilor. Lucrezi vajnic, deci: ai oare conştiinţa încărcată? Nu te pândeşte oboseala? prin urmare: n-are rost să mai lucrezi, vreau să-ţi schimb soarta. Am împietrit, înalt, robust, buzat, înzestrat cu nasul cel mai vulturesc pe care l-am văzut vreodată, cacicul pare desprins de-a dreptul din cer, ca un condor prefăcut într-un

bărbat. Pricepi numaidecât că aparţine unui neam ale cărui femei sunt cercetate de zei, de Xipetotec, cel îmbrăcat în ierburi şi cârcei, de Multefufe, cel copleşit de fecioare.

— Pietrarul din colţ va răspunde sincer şi scurt, zic, iar cu coada ochiului privesc în prostie cum se căzneşte unul din artişti să cioplească o gheară a zeului. Îşi dă atâta siluită, scuturat de fiori, încât, dacă din întâmplare va izbuti, gândurile lui cele mai ruşinoase şi mai fierbinţi vor rămâne pentru eternitate în strânsoarea ghearei. Îl văd şi pe slăbănog pigulind la un solz de gresie cu atâta hărnicie încât, încă o spaimă ca aceasta şi va învăţa meseria. Mănâncă amândoi din spaima mea, pe săturatele, dar e o porţie aşa de mare, încât aş mai putea pofti şi pe alţii.

— Ce mai tolomac! suspină cacicul aprobator şi întinde mâna către pieptul meu, retrăgând-o cu atâta grabă, de parcă aş fi atins de ciumă. Apoi mă întreabă limpede, călduros, ca pe dinafară: Aşadar eraţi amândoi uzi, cu ochii acoperiţi de picături şi de spume?

— Noi doi ne dusesem să ne scăldăm, mărturisesc cu modestie, privind în pământ. Cacicul dă din cap în semn că bine am făcut sau că, cel puţin, bine fac că nu tăinuiesc, dar e numai o jumătate de curaj, odată ce împrejurarea e cunoscută – un păcat de nimic.

— Un val înalt v-a ridicat, o lumină orbitoare s-a întins, n-aţi mai ştiut nimic de voi, spune aproape prietenos, cacicul. Însă când un cacic îţi

vorbeşte prietenos, se încreţeşte carnea pe tine. Se iveşte, totuşi, o potecă atrăgătoare, începutul unui compromis convenabil, cu condiţia să nu pun nicio întrebare şi să-l las pe cacic să răspundă la întrebările pe care mi le pune, cum se obişnuieşte. E o regulă în toate, pe care o cunosc şi artiştii, din moment ce se fofilează, plini de discreţie către un loc mai apărat.

— De mine răspund. Cineva m-a adus pe ţărm, însă nu ştiu când. Cacicul mă priveşte îngândurat, de parcă numai trupul i-ar fi de faţă, iar firea departe altundeva.

— Apa clocotea, s-au ridicat valuri, ca în ocean. Mi se albea sângele…

Acum ar trebui să mă întrebe ceva despre Titinac, partea cu adevărat spinoasă. Cacicul mai întinde o dată mâna, de parcă ar vrea să mi-o aşeze pe piept şi din nou şi-o retrage, ca de foc, dându-se doi paşi îndărăt. Apoi se retrage măreţ, cu paşi rari, fără să se uite înapoi. Nu m-a luat în puterea lui, cum se procedează când are de lămurit vreo pricină. Sinceritatea mea l-a mulţumit sau, poate, minciuna mea sfruntată l-a jignit, acesta este sensul demnităţii cu care îşi poartă paşii. Poate că nu mai are puterea în cercul căreia să mă ia. Artistul cel gras se apucă cu mâinile de păr, cel slab înalţă tigva cu ci-ko şi bea cu gâlgâituri rachia de orchidee. Pricep că la apariţia unui cacic, artiştii se pierd cu firea, înţeleg că mi s-a cuibărit şi mie şarpele în scorbură, cum se spune, aşa că mă apropii de

lucrul lor, îl pipăi cu bunăvoinţă, clatin capul: nu e rău, începe să aducă!

— Să trăiţi! strigă amândoi, într-o suflare. Trosneşte fumegos, mai zic şi casc cu fierăstraie în fălci. E limpede că micul interogatoriu pe care mi l-a luat cacicul mi-a creat un ascendent neaşteptat asupra lor. Din păcate faptul n-are nicio importanţă.

S-a făcut noapte, lucrul a încetat, ne-am întins în culcuşuri. Mă simt aşa de bine în hamacul larg din care lipseşte Titinac, maestrul meu, oboseala mă mângâie atât de dulce, fiecare clipă pare atât de preţioasă acum, când s-ar putea să nu se mai repete, încât somn şi trezie se luptă din stânga şi din dreapta mea, mă cuprind şi mă părăsesc pe rând. Va reveni cacicul? Se va întoarce chiar mâine? Firesc ar fi să nu-mi acorde niciun răgaz. Dacă însă nu se va înapoia niciodată şi impasul din ceasul acesta se va risipi ca o ceaţă, mă voi alege cu o noapte nespus de dulce, aceea pe care voi fi crezut-o ultima…

Deci am rămas în coada acelui şir nesfârşit de oameni ce se îndreptau către incinta unde au loc antrenamentele de aruncat cu praştia. Cu această armă ar urma să ne descotorosim de orice alţi vizitatori, afară de cei care, pierzând din vedere riscul, ne-au şi invadat. Titinac îmi dă ghes să ne grăbim, peste trei ore lacul se va umple de miile de cioplitori care au tras de câte trei ori cu praştia.

— Înoţi ca un tolomac, îmi strigă din valuri

huastecul şi mai mult îi ghicesc decât îi desluşesc vorbele, din bulele care urcă risipit la suprafaţă. Când şi când îşi scoate vesel capul din undele repezi – e un înotător excelent. Înoţi ca un tolomac, repetă el sau poate de-abia acuma mi-o spune, furându-mi părerea. Nu e prima oară când îl surprind spunându-mi cuvintele pe care i le atribuisem în gând, însă cu atâta tărie, încât fusesem convins că-mi răsunaseră în urechi. Bat apa greoi, ca toţi ai mei, pe când Titinac, în ciuda vârstei, căci are treizeci şi trei de ani, parcă nici n-o atinge, înaintând cu pliciuiri elegante. Îndeobşte în tinereţe, huastecii sunt frumoşi, în nepotolita lor mişcare, pe când noi tolomacii dobândim de-abia la bătrâneţe acel aer de împietrită demnitate şi suverană inerţie care răscumpără lăţimea fălcilor de sub fruntea strâmtă şi teşită, semn se spune de nesfârşită răbdare. Din păcate Titinac este bătrân, iar eu tânăr, el nu va mai fi zvelt şi mlădios, eu mai am de îndurat, până să pierd orice expresie. De necrezut, dar Titinac se socoteşte mai câştigat, zicând că zilele de bucurie nu i le poate lua nimeni înapoi. Dar suferinţele care mă aşteaptă pe mine? Simt că nu are dreptate şi mă mir că nu-mi dă răspunsul, ca de obicei.

— Ia priveşte sus! îmi strigă el, dar până să mă întorc pe spate simt o zguduitură cumplită, o lumină distrugătoare îmi ia vederea, lacul începe să clocotească. Noi, tolomacii, ne rugam pe vremuri la mica şopârlă galbenă ce palpită sub acul de cactus, îi încredinţam încurcăturile în care

intram, ne făceam destul de bine treaba cu ea, până ce au ochit-o zeii huasteci şi au smuls-o dintre lăptuci, cu noi cu tot. Aş vrea să o invoc, să-i încredinţez sfârşitul meu, să mă gândesc la strămoşii mei, aşa cum se cade în clipa aceasta, dar braţele mi se împleticesc între pitoni inerţi, picioarele mi se izbesc de iguane rupte, ghemotocite pe moviliţele de balsa care-mi ridică pieptul din apă. De pretutindeni ţâşnesc păsări de apă, amestecându-se cu păsări de pădure, cele care ţipă cu vaiete omeneşti, în timp ce deasupra lor condorii rotesc la înălţimi uriaşe, căzând pe rând în valuri, ca nişte bolovani în inima vulcanului. Şi dintr-odată linişte, pace, apele se sting, ţipetele adorm, culese de o lumină albastră care se înteţeşte roind. Acum, de atâta lumină nu mai poţi ţine ochii deschişi. Îl zăresc, totuşi, pe Titinac împingând un trunchi de bridakka spre mine.

— A căzut o piatră mare din cer, râse el. Putea fi ultima noastră zi. Noi tolomacii nu suferim să murim în tovărăşia unui străin şi pe Titinac îl bucură nemulţumirea mea, cu toate că moartea s-a îndepărtat. Nu şi-a luat nici măcar victima întâmplătoare, la care are dreptul. Atât de amară să ne fie soarta şi să fi căzut pe mine obligaţia să pun la loc ţandăra lumii?

— Dar acum mi-e bine, se alintă Titinac, bine de tot, mă simt slobod, slobod, în valuri…

— Nici dumneavoastră nu puteţi dormi? Vă supără luna nouă? mă iscodeşte artistul cel gras

care s-a apropiat de hamacul meu, cu o ceaşcă pe care o manevrează cu nesfârşită atenţie, ca pe o feştilă aprinsă, pe vânt turbat.

— O cacao? mă întreabă el, şi cu toate că nu e momentul potrivit pentru această infuzie, apuc ceaşca de toarte, mai mult ca să n-o răstoarne el, de prea multă grijă. Decoctul este însă preparat după toate regulile, se vede că artistul este un maestru. Asta mă face mai înţelegător faţă de vecinul meu, care soarbe cu înghiţituri mici.

— Nu mi-aş fi închipuit, continuă el, ca 0 autoritate atât de înaltă să descindă personal ca să controleze mersul unor lucrări de rutină – ce zic, al unor detalii.

E pe dinafară. Ca să nu mă angajez îi răspund cu indiferenţă că atunci când au greutăţi cu treburile grele, cacicii se uşurează cu cele uşoare, care, până la urmă, se arată şi mai grele.

— Desigur, desigur, se bâlbâie obezul, dar mă gândeam şi eu aşa, chiar la detalii… atunci unde mai e libertatea?

Tac, fiindcă iar a pronunţat un cuvânt pe care nu l-am mai auzit niciodată, tac şi îl las să-şi răspundă singur.

— Am înălţat la rangul de cacic. E o mică şiretenie ce nu dă greş. N-aş avea vreo dorinţă decât să-l văd ridicat în văzduhuri de Mitzimotli şi depus în borta sulfuroasă a unui vulcan.

— Îmi dau seama, oftează artistul, că e poate prea târziu. Nu credeţi şi dumneavoastră că prea târziul a venit?

— Cam aşa, suspin eu, dar ce boare plăcută!

— Quitzimoc, îl cheamă grasul pe cel costeliv. Vino încoace să auzi ce a spus maestrul. Cel de al doilea artist pune cu regret tălpile în liane, răsturnându-se din hamac. Soseşte şi îmi întinde, la rândul lui, punguţa cu tutun, din care se răspândeşte un discret parfum dulceag. Trebuie să fie tabac din import, maias, incaş, ceva fin, nu se poate compara cu gunoiul ce ni se oferă aici sub denumirea de tutun; – Libertatea e ca stelele, spune el.

— A? fac eu, şi mă cuprinde mânia că mă mir din nimica.

— Sunteţi tolomac? mă chestionează ceremonios cel pricăjit. Artistul cel gras, care mai e şi miop, îmi indică, prin ridicare de deget, o stea, cea mai mare, singura pesemne, pe care o distruge, în spuzeala tuturor astrelor.

— E steaua ploii de dimineaţă, dacă nu mă înşel? Nu-mi plac discuţiile politice, şi la urma urmei ce-l interesează pe el care stea este, odată ce artist i-a fost dat să fie.

— Ciuciumaque şi-a pus în cap să sculpteze o planetă. Vrea să facă o piatră, zice căzătura. Dumneata cum ai interpreta temă asta?

Este o cale să pricepi cuvintele pe care nu le-ai mai auzit vreodată, apăsându-le în încălţările celorlalte dinainte şi de pe urma lor. Înţeleg că mă întreabă cum aş sparge piatra. Dar a face o piatră, ce insolenţă!

— Uite aşa aş face-o: ca pe un peşte rotund, cu

gura deschisă, pe care-l sugrumă gâtul unei lebede cu patru perechi de aripi.

— Nemaipomenit, sughiţă Quitzimoc, ce imaginaţie, câtă forţă, viziune, ce mai! Şi noi care vă credeam academic, figurativ!

Cacaua m-a trezit, însă de fierbinte ce-a fost, mă trage la somn. Păsărească tinerilor mei prieteni începe să mi se lămurească. Şi-au închipuit că aş ciopli dublul astrului ca pe un peşte rotund, cu gura deschisă de sugrumare, în strânsoarea gâtului de lebădă, pentru că aşa îmi trecuse mie prin minte şi nu fiindcă steaua pe care mi-o arătaseră e ultima din constelaţia Peştelui, lângă Lebădă, cu care se împleteşte în zodiac şi care-i acopere lumina. Cum aş putea-o ciopli altfel? Cine ar putea-o ciopli altfel, şi cum, de ce, pentru cine? Ştiu şi locul unde se încastrează piatra cu Peştele divin, blocul al nouălea pe faţada vestică, sub triunghiul Ulciorului şi, fapt capital, la şapte mii de paşi de scara cea mică a templului.

— Cum vă spuneam, se vaită Ciuciumaque, aş putea sculpta oricâte chipuri de zei, le-aş putea da cu uşurinţă înfăţişarea dumneavoastră, de pildă, dar îmi este cu neputinţă să fac două la fel. Trec în artă idei, sentimente, concepte, însă nu repere rutiere. În capitală am executat, e drept, şi comenzi. Lustruiam mobilă pentru granguri, unicate în esenţe rare. Mai ales scaune. Scăunele, vreau să zic. Quitzimoc rupea cuiele…

De ei îmi arde mie acum şi de necazul lor că nu mai pot lustrui scaune, deoarece cacicii au

căzut din scăunel. Dacă mâine în zori, Titinac nu se prezintă la lucru, cacicul revine şi de felul în care va înclina balanţa depinde numărul zilelor mele. Dar poate să revină Titinac? Iată întrebarea, cum şuieră vântul când se aşază trudit peste o casă cuprinsă în flăcări.

— Dormi, nenorocitule, mă zgâlţâie cu tărie meşterul meu, şi mă trezesc de-a binelea, în tăria nopţii.

— Ai băut ci-ko, prăpăditule, mi se adresează, fără pic de consideraţie Titinac, înghiontindu-mă şi sunt atât de uluit încât mă las pradă tremurului ce mi se întinde pe tot trupul.

— Încalţă-te repede, n-avem timp, îmi porunceşte imperios, încălţările mele, fără sfori, mai rău m-ar împiedica în mers. Tocmai de aceea avem obligaţia de a le purta, ca să mergem fără să putem merge. Acum, când au dezertat atâţia pietrari, şantierul e plin de sandale risipite. Un singur cuvânt al preoţilor, totuşi, şi nimeni nu s-ar fi clintit. Mă bate gândul că e la mijloc o măsură de sus deghizată abil în iniţiativă de jos, ceva ce nu e de nasul nostru să înţelegem. Trecem pe lângă străjile care ne privesc prietenos şi cum Titinac mi-a poruncit să-mi iau încălţările, dau să mi le şi leg. De-abia acum sentinela ridică suliţa şi pricep că dacă are dispoziţii să nu împiedice pe nimeni să plece, în schimb iarăşi nimeni n-a ridicat interdicţia de a ne lega sandalele, aşa că le scot repede din picioare şi le arunc cât colo, alergând după Titinac care se îndreaptă hotărât către malul

lacului. Unde a stat ascuns până acum, în ce loc infect, de duhneşte atât de puternic?

— Vom merge să ne scăldăm ca atunci? îl întreb cu sfială, căci e doar meşterul meu.

— Va să zică îţi aminteşti? mă scrutează el, şi-mi trece ca un cuţit prin inimă.

— Spre mine venea trunchiul de bridakka, de care mă agăţasem o clipă, înainte de a-l împinge spre tine, grăieşte Titinac. Atunci m-a orbit scoica zburătoare care cobora iute, mărindu-se, arând luminos lacul. Încă nu zăriseşi nimic, aşa cum înotai câineşte, cu capul în apă. Blidul uriaş s-a cufundat în lac, a pierit în adâncuri, apa spumega. Tu mi-ai arătat, în întinderea de trestii, rotocolul acela care se mişca la fel ca şi acum, se răsucea, scotea pale de fum. Când am pus piciorul pe pragul de pământ am văzut strachina zburătoare cum se legăna deasupra plaurului, suspendată pe un mănunchi de raze albe, care se schimbau între ele. Din farfuria zburătoare s-a desprins o scară, pe ea au descins doi bărbaţi cu reflexe de argint şi o femeie înveşmântată în solzi aurii. Pe umerii ei cădeau plete de aur. Îţi aminteşti?

— Nu, locul îmi este necunoscut. Acum îl văd mai întâi.

— Zeiţa te-a văzut şi a dat un ţipăt neomenesc, a strigat: „au”, iar apoi „o boi”, vorbe ce nu se pot uita. Te-au zărit atunci şi zeii. Ei nu s-au speriat, au fluierat admirativ cu ochii la bărbăţia ta şi au zis „damn”. Zeiţa le-a urmat privirile şi a spus şi ea, în şoaptă „o god”, pe urmă şi-a scuturat pletele

şi a zâmbit. Unul dintre zei şi-a întors un nasture de la cămaşă şi o muzică triumfală de tobe a străpuns văzduhul. Cu fiecare pas al zeiţei, valuri de miresme împânzeau locul. Era ca parfumul unei flori care le-ar fi cuprins pe toate, răzvrătindu-le. Zeii erau tineri şi foarte înalţi, aveau chivere pe cap, când şi le-au scos ne-am mirat, căci erau pleşuvi, cu craniile lucitoare şi prelungi. Zeiţa s-a apropiat de templu, a atins canatul uşii, care s-a deschis. Unul dintre zei, cu priviri muiereşti în ochii verzi a vrut să pornească spre tine, celălalt l-a oprit, punându-şi capul pe pieptul lui. Atunci m-am lăsat în apă până la gât, într-un răstimp când furia tobelor sporea cu şuierături de fluiere şi lovituri în gonguri. Zeii se arătau prietenoşi, fumau, dar nu din lulele de lut, ci dintr-un fel de beţe albe, subţiri, pe care le aprindeau scoţând o flacără lungă din unghia mare. Se îmbrăţişau, săreau în sus, ziceau „le, le” apoi scoteau bucăţi mici de aur din buzunare, pe care le descojeau de foiţe şi le mâncau. Zeiţa a ieşit din templu goală, albă ca inima cocotierului, dar acum avea părul negru cu desăvârşire, cu zulufi, bucle, ce-i cădeau pe şale, şi numai unghiile de la mâini şi picioare îi erau albastre, ca stelele. S-a uitat lung la tine, ţi-a pipăit muşchii braţelor. Unul dintre zei a desfăcut de la piept, unde o ţinea în curele, un fel de ţestoasă neagră, a pus-o la ochi şi v-a ţintit. Zeiţa ţi-a înlănţuit mijlocul şi din nou am auzit sunetul acela ca de săgeată ţâşnind din arc. Pe urmă zeiţa te-a luat de mână şi te-a dus în templu, uşa s-a

închis singură după voi. Zeii au băut sânge dintr-o butelcă, cutremurându-se de plăcere, de parcă ar fi băut ci-ko, s-au suit pe scară în blidul zburător, care acum strălucea verde. Jos în mâl, nenumărate lipitori se suiau pe mine, îmi sugeau coapsele, şalele urcau spre subţiori. Nici nu ştiu câtă vreme a trecut, apa îmi trecea prin spărtura din craniu, mai lua câte un cheag de sânge. Voi aţi ieşit din templu asudaţi şi potoliţi, zeiţa şi-a trecut degetul mic peste buze, care s-au înroşit ca sângele. Era şi mai frumoasă. A pus piciorul pe scară, scara a început să se retragă, de sus, de pe scoică, zeiţa ţi-a spus atât „adiu”, apoi s-a făcut nevăzută. Blidul s-a înroşit ca un ceaun între flăcări, orice carne omenească s-ar fi prefăcut pe loc în scrum, şi chiar aerul din jur fumuia. Steaua a început să se clatine, razele s-au ghemuit sub ea, cu uruit năprasnic. Pe urmă s-a ridicat în văzduh, s-a făcut tot mai mică, lucea între celelalte planete, pe cerul înserării. Liota de lipitori s-a desprins de pe mine, tu te spălai pe faţă liniştit. Ai cunoscut sudoarea zeilor. Toate acestea s-au petrecut aici. Vei pătrunde din nou în templu?

Locul îmi este necunoscut, ceea ce mi se înfăţişează ca un templu pare mai îndată o casă din vechime, năpădită de ierburi, vila de la ţară a unui nobil de demult, de pe când se admitea ca orăşenii să se odihnească la ţară şi ţăranii la oraş. Un adăpost elegant, cu o singură încăpere, lipsită de ferestre, cu o uşă zugrăvită în roşu, şi ea fără ivăr. Caut chipul în care s-ar putea deschide, locul

unde aş putea apăsa vreo pârghie şi-mi dau seama că uşa nu are nicio tăietură. Este zugrăvită pe zid. Se aude doar mestecatul bulgărilor în apă, munca viermilor şi popasul broaştelor, căderea în adâncuri a plaselor de lintiţă, ridicarea spelbă a câte unui boboc de nufăr. Îl strig pe meşter, o pasăre neagră bate din aripă lângă mine şi cade dezordonat în apă. Titinac nu-mi răspunde. Mă întorc pe cărare cu ochii în pământ. Nu oricui îi e dat să pună la loc axul pământului. Meşterul stă culcat pe spate, cu braţele întinse, cu ochii deschişi în cupa stelei de seară care a răsărit. Este mort, mort şi putred, de cel puţin şapte zile, căci a luat culoarea cenuşie a cărnii care se desface. Leşul e umflat, chipul şi-a pierdut trăsăturile, nu-i curge o picătură de sânge, numai lanţurile de furnici firuie roşii, legându-l cu noduri mişcătoare. Ele i-au deschis brâul de cârpă din jurul şoldurilor, care a putrezit, de asemenea. N-ar avea niciun rost să încerc să-l ridic, s-ar desprinde din braţe şi din picioare. Parcă s-a prăbuşit din înălţimi uriaşe peste o creastă de silex. Peste un ceas nu va mai avea niciun chip. Vietăţi mai mari vor veni să-şi ia prada. Îl acopăr cuviincios cu şorţul meu, îl mai privesc o dată, parcă spre a mă încredinţa că a trăit cu adevărat şi mă îndepărtez.

— V-aţi pierdut papucii? mă scutură, cu hamac cu tot, discipolul meu Quitzimoc. Băiatul ăsta este nemaipomenit. Pentru prima oară în viaţă mă trezesc râzând – de mă trec lacrimile. Sub hamac, artiştii au desenat în nisip un vultur cu cap de

coiot, pentru mine, din respect. Unde să pun piciorul ca să nu-i spulber aripile şi să nu-i prăpădesc capul?

— Cacicul cel înalt a fost legat de vizitatori, adaugă slăbănogul. Se aud până aici plânsetele mamei lui. Nici nu ne venea să credem, pentru că tocmai ni se spusese că vizitatorii se pregăteau de plecare. Cer câte un disc de aur pentru fiecare zi de şedere la noi şi se pare că satisfacerea acestei cereri este singurul mijloc sigur de încurajare a turismului.

Cui vor mai şlefui artiştii scaune cu patru picioare? De acum înainte fiii cacicilor îşi vor corcoli singuri jucăriile, din ştiuleţi de porumb, în cazul în care cineva le va arunca ştiuleţi. Cine plânge de dimineaţă, zice proverbul, nu-i mai ajunge pe cei care plâng de cu noapte. Acum, noi cei mărunţi o să rămânem o vreme, de capul nostru.

— Oare câţi să fie la număr străinii? îl întreb pe Quitzimoc, căruia am uitat să-i mulţumesc pentru delicata atenţiune, dar căruia nici mustrări nu-i aduc pentru chipul nepotrivit în care mi-a tot tulburat somnul, bulucindu-mi visele.

— Cu toţii sunt cincizeci şi opt, îmi răspunde radios artistul, încântat de precizia răspunsului său, ca la jocul numit „cine ştie varsă muşte cu şase picioare”. Cel gras aruncă cu o minge mică de cauciuc într-un perete şi e tot atât de fericit. Mi s-a pus un junghi la inimă. Nu-mi închipuisem că situaţia este atât de gravă. Dacă atâţia sunt

vizitatorii, nimeni n-are să-i poată înfrânge şi izgoni, fiindcă sunt prea puţini ca să poată fi învinşi. Vor pleca dacă vor voi şi vor rămâne dacă are să le convină. Huastecii sunt prea numeroşi, ca să li se poată opune. Cine să-i mântuiască? Să-i mântuiască? Timpul se întoarce să spele malurile de oase, din pulberea lacrimilor îşi adună puterea, din marea uitare a tuturor şi a toate. „Cântă, ca să uiţi cântarea” stihuia la curte Cacaputzin tlaxcaltecul, cel care a murit cu ţeasta zdrobită de marea diplomă de marmoră primită ca recompensă pentru cântecele lui – aşezată din greşeală prea la margine, pe un raft prea înalt.

— Ne făgăduiţi că vom lucra sub îndrumarea dumneavoastră? mă ia pe nepregătite artistul cel deşirat. Vom avea cinstea de a fi povăţuiţi de un tolomac? Vă daţi seama ce mare lucru pentru noi să avem o uşă deschisă spre miracol? Ba bine că nu! O uşă mare, zugrăvită pe zid – ce de mai năluci îmi trec pe dinaintea ochilor. Grasul e serios şi sensibil, n-are să-şi spintece niciodată meşterul, cel slab n-are putere în braţe să răstoarne pe spate un păianjen.

— Iată ultima mea piatră, zice acesta cu devotament, întinzându-mi o altă mogâldeaţă, o arătare care stă ca pe un butuc, cu bărbia prinsă în căuşul palmei. Mi-a venit din nou să râd. M-a străfulgerat gândul că dacă s-ar cutremura catapetesmele lumii, amestecându-se toate statuile, iar mai târziu oameni noi de minte le-ar scoate din lut, niţeluş mutilate, ei ar putea crede,

desigur numai o clipă, că la gânditorul acesta ne-am închinat, laolaltă cu chipurile zeilor şi cu marile stele ale calendarului. Artiştii ăştia care-ţi curmă visele, ca să nu ţi le mai aminteşti niciodată, şi poate tocmai când se plăsmui au mai bine, te fac, în schimb, să visezi cu ochii deschişi. Chiar mâine am să le aplic pe umeri fierul roşu, ca să capete puţină încredere, căci, vorba lor, arta e un drum lung, chiar când se scurtează istoria. Poate mai ales atunci.

Monica Pillat

Cadoul

Unde mă aflam când am auzit soneria? Eram acasă. Acasă într-o casă vagon, cu odăile ce dădeau una într-alta, odăi având fiecare câte două uşi: una care se deschidea spre camera vecină, cealaltă, prevăzută cu sonerie, dădea într-un hol lung asemănător cu culoarul unui tren. Locuiam împreună cu părinţii, bunicii, unchii, mătuşile, verii şi nepoţii. Ne vedeam totuşi destul de rar şi asta se întâmplă mai ales pe hol când ne întâlneam incidental cu diverse treburi şi atunci schimbam câteva cuvinte ca: ce mai faci? ce bine îmi pare sau ce plăcută coincidenţă. Uneori se făceau prezentările cu copiii născuţi între timp, cu soţiile, ginerii, socrii, cumnatele şi cuscrii dobândiţi pe parcurs. Restul vremii îl petreceam fiecare în odaia sa, odaie întru totul diferită de celelalte.

De pildă, camera mamei, o mică chilie, avea ca unic mobilier icoane de diferite mărimi sprijinite în unghiurile pereţilor cu podeaua, siluetele pictate ale sfinţilor cu trupuri palide sporeau zidurile, iar patul, alcătuit pe pervazul extrem de lat al ferestrei, era acoperit cu un covor roşiatic de rugăciune. Fereastra dădea spre stradă, o stradă largă cu magazine de confecţii, reclame, cu clini, biciclişti, macarale, serviete, plase, sacoşe şi cărucioare.

Odaia tatii era construită în formă de labirint, spaţiile înguste erau despărţite unele de altele prin etajere şi rafturi cu cărţi, o lampă cruce spânzura de tavan. La nevoie, lampa se putea lăsa în jos printr-un dispozitiv cu pârghii, se scotea becul şi deoarece era suficient de lungă, şi de lată, îi servea drept pat, noaptea. Fereastra camerei lui dădea spre piaţa vecină magazinelor. Acolo se adunau lăzi, căruţe, animale, zarzavaturi, păsări şi legume, la tejghele supraetajate se vindea cumpărându-se necontenit.

Bunica locuia într-o odaie plină cu păpuşi vechi, aşezate cu grijă pe mai multe şiruri la picioarele patului. Deasupra cădea lumina albăstruie a unei lămpi în formă de papuc, cu abajurul moale ca pâsla. În mijlocul camerei, pe un fotoliu balansoar, se legăna mai tot timpul o pisică neagră. Printre ghivecele cu petunii şi muşcate de pe marginea ferestrei, ochii bunicii priveau ore întregi afară. De acolo se vedea un *square* unde parcase diversele maşini ale cartierului – automobile, camioane, basculante; ceva mai încolo era chiar o staţie de benzină, farurile, roţile, motoarele şi pompele funcţionau cu tenacitate zi şi noapte.

Camera mea era mai mult sau mai puţin o punte de corabie, având înfipt în mijloc un catarg în vârful căruia fixasem o lampă rotundă – de fapt o lampă-ceas, iar becul dinăuntru lumina puternic cadranul pe care se roteau limbile.

Această lampă putea fi folosită şi ca busolă, iar

datorită unei mici deschizături dreptunghiulare aflate la baza ei, pe care apăreau gravate ziua, luna şi anul, ştiam tot atât de bine calendarul. Dormeam direct pe podea, înfăşurându-mă uneori când lăsam velele cu pânzele acelea tari de corabie.

Pe fereastră apărea de obicei o întreprindere de reparat televizoare, în vitrinele căreia, pe miile de ecrane, palpitau figuri deformate şi sunete. În dreptul întreprinderii, care avea de altfel zece etaje, treceau din sfert în sfert de ceas două tramvaie, iar subteran, de şase ori pe zi, se auzea circulând metroul.

Deci iată unde mă aflam când a sunat soneria. Lampa de pe catarg arăta orele trei după-amiaza, 15 noiembrie 1970. Ploua mărunt, tocmai venea unul din tramvaie, iar întreprinderea de reparat televizoare îşi continua programul. M-am dus să deschid, puţin contrariată, căci nu aşteptam pe nimeni la ora şi în ziua aceea, şi în pragul uşii se ivi un bărbat scund, cu faţa ascunsă sub borurile largi ale unei pălării pleoştite de ploaie. S-a înclinat în faţa mea şi a rostit pe un ton confidenţial:

— Ştiţi eu sunt comisionarul. V-am adus pachetul, e afară. Câţiva oameni de-ai mei tocmai îl desfac, pentru că singură v-ar veni foarte greu.

Vorbea pe şoptite, ducându-şi mereu mâna la gură, de parcă s-ar fi temut să fie auzit şi de altcineva şi tot timpul arunca priviri bănuitoare în jur, deşi holul era gol în acel moment, iar din

lungul şir de camere, numai uşa mea era deschisă.

— Am uitat să vă spun, continuă comisionarul la fel de tainic, am uitat să vă spun „la mulţi ani!” la mulţi ani de ziua dumneavoastră!

— Domnule, am răspuns, împrumutându-i fără să vreau tonul acela scăzut – nu ştiu cine v-a trimis – nu aştept niciun pachet şi astăzi nu este ziua mea.

— St, făcu comisionarul speriat, uitându-se din nou în preajmă cu aceeaşi nelinişte. Nu spuneţi asta! Azi e ziua dumneavoastră şi nimeni nu ar fi în măsură s-o tăgăduiască. Afară, repetă el, afară oamenii mei încearcă cu greutate să desfacă pachetul adus anume de ziua dumneavoastră.

— Nu se poate, am strigat, ziua mea a fost luna trecută. Probabil că faceţi o eroare, am adăugat, coborând iar glasul.

Comisionarul păli şi cu mâneca îşi şterse broboanele de sudoare ce începuseră a-i acoperi faţa.

— Nu se cade, şopti el după câteva momente, nu se cade să refuzaţi cadoul. Gândiţi-vă numai ce mi s-ar întâmpla mie… ar fi în stare să se spună că mi l-am însuşit, că n-am ajuns la timp, că totul a fost zadarnic.

Nu ştiu ce m-a împiedicat să-i răspund. Poate hainele acelea ude de ploaie, mâna care ştergea cu febrilitate obrajii asudaţi, teama de pe chipul ascuns sub borurile pălăriei.

— Gândiţi-vă, repetă el, oamenii mei afară, cu atâta greutate încearcă…

— Bine, bine, am rostit, hotărându-mă deodată. Deşi ştiu precis şi voi putea dovedi că faceţi cu toţii o nebunească eroare…

— Oamenii aceia în ploaie, reluă comisionarul cu vioiciune.

— Oricum, merg cu dumneata să văd despre ce pachet e vorba, am spus, luându-mi din cui pelerina.

Aş fi putut să mă uit pe geam şi de pe geam s-ar fi zărit ceva, dar am plecat închizând uşa, fără să încui, fără să mă mai uit măcar o dată la lampa rotundă de pe catarg, am închis numai uşa.

Am pornit înainte spre capătul holului în timp ce omul în spatele meu îşi frângea mâinile, vorbindu-mi mereu în şoaptă:

— Oamenii l-au adus atâta drum, la mulţi ani, în ploaie, mulţi ani, cu atâta greutate.

Am ieşit afară. Într-adevăr ploua mărunt, strada se golise de lume, întreprinderea de reparat televizoare părea la fel de tăcută, deşi ecranele continuau să emită din vitrină.

Pe linia tramvaiului, în dreptul staţiei, vreo zece oameni trudeau să desfacă un fel de pachet înalt, pe jumătate chiar reuşiseră să dezvelească o bucată mare de lemn lustruit, cealaltă jumătate se munceau s-o scoată din eşafodajul de hârtie, din stinghii, din frânghiile şi fundele cu care era legată. Comisionarul răsuflă adânc cu bucurie şi strigă:

— Bună treabă, băieţi, încă puţin şi e gata.

Cu fiece minut, mâinile lucrătorilor iveau ceva

mai mult din bucata înaltă de lemn. Era puţin mai înaltă decât mine, mai jos avea o clanţă aurie, pe care oamenii o lustruiau cu migală, frecând-o pe rând cu pulpana hainei. Apoi se opintiră, se încrâncenară într-un efort comun, agăţându-se, trăgând, smucind şi în sfârşit pachetul cedă – hârtiile, cartoanele, sforile căzură în lături şi văzui atunci ridicându-se în faţa mea o uşă nou-nouţă, lăcuită, dintr-un lemn gălbui în care parcă mai sufla copacul.

— Acum, reluă comisionarul cu nestăpânită emoţie, tot ce vă rămâne de făcut este să deschideţi şi să intraţi.

— Cum? aş fi putut întreba. Dincolo de uşă nu se afla nimic, decât strada probabil, cu întreprinderea de reparat televizoare. Dar n-am întrebat. Lucrătorii istoviţi sprijineau uşa din cele două laturi. Am apăsat pe clanţă şi ca într-un joc de-a v-aţi ascunselea, mă gândeam să mă furişez în partea cealaltă şi să mă întorc înapoi în spatele lor strigând pe neaşteptate: Sunt aici!

Dar intrând, am auzit uşa închizându-se în urma mea şi apoi cheia răsucindu-se în broască. Eram în pragul unei camere înţesate de lume. În jurul meu se distingeau voci, murmure, frânturi de conversaţie, foşnete de rochii şi ziare.

În fumul de ţigări ce se ridica deasupra capetelor, pereţii deveneau tot mai vagi, se îndepărtau, încăperea însăşi părea a se lărgi, prelungindu-şi unghiurile în adânc.

La venirea mea, în fum, se produse un soi de

foială, o îmbulzeală de ochi din toate părţile.

— E ziua mea, am spus, încercând să-mi justific prezenţa, deşi ştiam bine că mint.

Nu râse nimeni şi fiindcă aşteptau – de bună seamă ceva trebuia sărbătorit – n-aveam nici vin, nici pâine, dar m-am dus la uşă şi cu greu am izbuti să rup prima bucăţică de lemn ca să i-o dau cuiva din preajmă. Atunci s-au apropiat pe rând şi ceilalţi şi fiecăruia i-am rupt câte o bucăţică şi mulţi alţii veneau din fundul încăperii. Uşa era tot mai puţină şi de-abia mi-a ajuns s-o împart.

La sfârşit, când am ridicat ochii de pe fragmentele pe care cu toţii le strângeau în palme, am văzut că eram undeva afară şi se crăpa de ziuă.

Bucăţelele de lemn deveneau din ce în ce mai mari, le scăparăm din mâini, într-adevăr creşteau, se făceau uşi, dar poate nici nu erau uşi ci nişte pachete bogate învelite în hârtii lucitoare, prinse cu funde. Pe fiecare pachet scria cu litere aurite „La mulţi ani!” iar într-un colţ sus – un nume, o adresă, o zi de naştere.

Ne privirăm adânc, ca după un somn lung, ne recunoscurăm toţi, apoi dintr-odată grăbiţi ne ajutarăm unii pe alţii să săltăm pachetele pe umeri şi plecarăm prin aburii dimineţii, care încotro.

Cu siguranţă, pe o anume stradă, într-o cameră la parterul sau etajul unei case, câte cineva avea să audă dintr-o clipă într-alta sunând soneria.

Ovid S. Crohmălniceanu

Tratatul de la Neuhof

Tratatul de la Neuhof nu seamănă cu absolut niciunul dintre celelalte aranjamente diplomatice pe care istoria le-a cunoscut. Caracterul lui, atât de diferit, se remarcă îndată, datorită câtorva aspecte complet insolite. Astfel, el nu e încheiat între două sau mai multe state, una din părţile semnatare fiind omenirea toată, entitate nemaicuprinsă înaintea lui de asemenea acte. Surpriza vine însă abia de aici încolo: întreg globul pământesc, participând la o înţelegere, e un eveniment nemaiîntâlnit, totuşi imaginabil în ultimă instanţă. Dar cealaltă parte rămâne practic ascunsă cu desăvârşire, fiindcă despre termenul adoptat spre a o desemna, „neuhot”-ienii, nimeni nu poate spune exact cine se află îndărătul lui. Făpturi raţionale, neumane, de proporţii minuscule? Bacterii înzestrate cu inteligenţă? Virusuri care posedă o asemenea însuşire, proprie doar organismelor evoluate? Enzime, energii pure, unde „piş”? – nici dracu’ nu ştie.

Singurul fapt cert e că, indiferent cine sau ce sunt, îşi au sediul în Neuhof.

Dar şi în privinţa aceasta avem de-a face cu o situaţie fără precedent.

Neuhof, nu e, cum s-ar putea crede, o localitate ca Utrecht, Adrianopole, Paris, Nankin, Brest-Litovsk, Riga, Tilsit, Lausanne sau

Versailles, unde au fost semnate diverse tratate de-a lungul veacurilor. O fi atunci o provincie (vezi, de pildă, Westfalia) sau sala vreunui mare palat (Trianon) – veţi presupune. Ei bine, vă înşelaţi!

Neuhof e numele unui om. Un om ca noi toţi, la prima vedere, dar, strict spus, numai atât, întrucât veţi avea repede prilejul să constataţi că până şi afirmaţia rămâne foarte discutabilă.

În secolul al XVIII-lea a existat realmente cineva pe care-l chemase astfel. Fusese un aventurier celebru ca Trenck, Cavalerul d'Eon sau Cagliostro: baronul Neuhof, născut la Colonia în 1694. Se proclamase rege al Corsicăi, reuşise chiar să domnească efectiv doi ani, sub numele de Theodor I, şi a murit în 1756.

Omul nostru nu avea însă nimic comun cu el, asemuindu-i-se poate doar prin vâlva pe care o va stârni numele său, deşi fusese un timp o figură foarte ştearsă. Văzuse lumina zilei la Graz, într-o familie cumsecade, tatăl, farmacist şi mama casnică. Un frate mai mare preluase îndeletnicirea părintelui, transmisă neîntrerupt urmaşilor de şapte generaţii. Martin Neuhof absolvi fără strălucire Academia comercială şi-şi găsi o slujbă la Compania de Asigurare din Linz, unde munci conştiincios multă vreme. Rămăsese necăsătorit, cu toate că împlinise treizeci şi patru de ani şi nu era un burlac convins. Dar femeia care să reprezinte pentru el soţia ideală întârziase să-şi facă apariţia în viaţa lui. Martin Neuhof măsura

1,76, dădea uşoare semne de obezitate (slăbiciunea la dulciuri!), avea ochii căprui, părul blond, lăţos şi purta nişte favoriţi modeşti. Nasul drept, vagi pistrui în dreptul pometţilor, mărul lui Adam pronunţat. Se îmbrăca îngrijit, preferând culorile închise, inspira încredere. Umbla cu capul gol şi iarna, era sănătos tun, nu simţise niciodată nevoia să consulte vreun medic, până într-o zi…

Dar aici intrăm în istorie, fiindcă începe povestea propriu-zis a Tratatului de la Neuhof şi e cazul să marcăm momentul.

Totul a început printr-un accident. Martin Neuhof fu lovit de o maşină, pe când trecea liniştit strada către cafeneaua unde îţi lua micul dejun. Vina revenea exclusiv dementului care, depăşind viteza reglementară, nu dăduse prioritate pietonului pe „zebră”, apreciase greşit distanţele şi frânase prea târziu. Avu, totuşi, prezenţa de spirit să transporte urgent victima la primul spital din apropiere şi norocul să o fi lovit doar în regiunea membrelor inferioare.

Neuhof prezenta trei fracturi ale piciorului stâng şi o fisură în lungul femurului drept. O intervenţie osteoplastică fu prevăzută chiar pentru a doua zi, spre a i se reconstitui accidentatului oasele rupte. Dar în dimineaţa respectivă chirurgul şef o făcu pe doctoriţa-radiolog de două parale constatând că operaţia prevăzută era inutilă, cum dovediră clişeele noi reclamate. Oasele se aflau reaşezate perfect la locul lor şi – lucru incredibil – fracturile dispăruseră.

„Domnişoară, urlă chirurgul şef către autoarea radiografiilor, o persoană de altfel cu mult vino-ncoace, dumitale îţi umblă capul la ştiu eu ce şi încurci fişele. De unde dracu’ ai scos clişeul ăsta cu tibia şi peroneul rupte, când omul n-avea nimic? îl trimiţi pe masa de operaţie, ca să ne dai nouă de lucru? Dacă nu-i pipăiam piciorul, mă apucam să-l tai. Eşti inconştientă? Fiindcă toţi aici îţi dau târcoale, mă crezi şi pe mine dobitocul care să închidă ochii la asemenea neghiobii? Bagă-ţi minţile în cap, auzi, altfel zbori!”

Doctoriţa, plângând în hohote şi stricându-şi tenul, repetă că n-avea nici cea mai mică vină. Clişeul incriminat purta data şi ora fişei de internare a lui Martin Neuhof, 13 h 45, 27 iunie 2189. Oasele rupte semănau aidoma cu cele întregi. Nu existase niciun caz similar, de câteva luni, şi clişeele mai vechi erau ţinute în altă parte. Invoca şi mărturia a doua surori. Ambele îşi dăduseră o mare osteneală ca să-l transporte pe pacient la radiologie, pentru că piciorul lui stâng era vizibil rupt în câteva locuri.

Chirurgul şef nu voi să audă nimic: „Domnişoară, continuă să răcnească, eu sunt om de ştiinţă şi nu mă iau după vorbe. Cum arată aceste două clişee făcute la Interval de o zi? Le vezi? Cască bine ochii la ele! Poţi să mă faci dumneata să cred, oricât ai boci, că aparţin aceleaşi persoane? Atunci, eu sunt nebun sau pacientul s-a făcut bine singur peste noapte. Degeaba îţi mişti speriată genele dumitale mari.

Pe mine n-ai să mă impresionezi”.

Aluziile mult prea dese la farmecele domnişoarei doctor trădau din partea chirurgului şef anumite pulsiuni erotice refulate, poate chiar o tentativă ratată de a intra în graţiile frumoasei doctoriţe, de unde şi violenţa reproşurilor.

Oricum însă, omul avea dreptate. Cele două plăci pledau pentru el, indicau o situaţie imposibilă şi trebuia acceptată singura ipoteză plauzibilă că nu aparţineau aceleiaşi persoane.

Martin Neuhof părăsi spitalul urgent, fără să aibă nevoie măcar de un baston care să-l ajute la mers.

I se întâmplă însă altceva ciudat, peste câteva luni. Îşi vizită fratele mai mare, la Graz, cu ocazia nunţii de argint a acestuia. Aici, evenimentul sărbătorit de numeroşi membri ai familiei (37) era cât pe ce să aibă un sfârşit tragic. Farmacistul, cam distrat (fiica lui susţinea că se ramolise), încurcase nişte prafuri pe care i le comandase soţia pentru o prăjitură specială, cu altele, toxice. Câteva ore, după masa foarte copioasă şi reuşită, oaspeţii fură cuprinşi de violente crampe stomacale. Din fericire, sărbătoritul îşi dădu seama la timp de eroarea săvârşită şi le administră imediat antidotul salvator. Cu nişte spălături intestinale, în plus, nimeni nu păţi nimic.

Şi Martin consumase prăjitura nefericită, ba luase însă o porţie (vechea lui slăbiciune pentru dulciuri). La început simţi şi dânsul crampele, dar, curios, cum află despre ce era vorba, durerile îi

trecură în întregime, pe loc, fără să ia antidotul şi să urmeze restul tratamentului. „Ai moştenit, probabil, o imunitate ereditară. Străbunicul nostru ajunsese ca Mithriade. Asta e grozav pentru meseria noastră! Tu trebuia să te fi făcut farmacist în locul meu”, conchise filosofic fratele lui Martin, bătându-l admirativ pe umăr.

La mijlocul anului următor, Neuhof întâlni – în fine – femeia vieţii sale. Idila evoluă, ajungând repede un amor pătimaş, împărtăşit, aşa încât data căsniciei fu fixată pentru 15 august, de Sfânta Maria, ziua onomastică a viitoarei mirese. Cum nu prea le mai rămânea mult timp, logodnicii trebuiră să facă toate pregătirile necesare în mare grabă.

Totul merse perfect până când Martin voi să-şi scoată certificatul medical marital. Examinându-i buletinul de analiza sângelui, faţa medicului se lungi, privirile lui întârziară pe hârtie; mascând nu prea dibaci, o vizibilă încurcătură, el voi să ştie dacă Neuhof şi-a mai controlat, în ultima vreme, sănătatea. La răspunsul negativ al acestuia – şi, auzind ce scop are analiza, îl sfătui pe Martin să mai consulte un medic şi-i scrise o adresă.

Omul nostru părăsi tulburat cabinetul, cu capul plin de gânduri negre. Ajuns acasă, consultă un dicţionar enciclopedic medical, pe care-l păstra ca amintire de la tatăl său. Numărul globulelor sale albe era 456.000/mm[I CA GORINO]. DACĂ NE

I CA GORINO Era numele matematicianului mort în urma gripei virotice.

LĂSAŢI ÎN PACE, NU VĂ FACEM NICIUN RĂU”.

Mesajul era lipsit de orice semnătură. Cei care-l emiseseră – apărea clar – ţineau să rămână anonimi.

După primirea mesajului, dezbaterile comisiei deveniră furtunoase, specialiştii consultaţi nereuşind să se pună de acord tocmai asupra răspunsului la întrebarea-cheie; cine lansase ameninţarea?

Secretul cercetărilor încetă; faptele deveniră de domeniul public. „Sunt prea grave – hotărâră guvernele – pentru ca lumea să le ignore”. Apărură numeroase ipoteze şi o vastă literatură pe marginea lor. Îi vom scuti pe cititori de ea (deşi a ocupat multă vreme locul principal în atenţia publică), ne vom rezuma doar la menţionarea presupunerilor celor mai serioase.

Să precizăm că în timpul nesfârşitelor dispute, experienţele asupra lui Neuhof fură complet suspendate. Tratat regeşte, el rămase totuşi, la Gotland şi se amenajă în jurul insulei un scut izolator care împiedica orice contact al lumii cu punctul geografic primejdios. Personalul de serviciu, specialiştii, membrii comisiei, ca şi întreaga populaţie localnică erau sortiţi sacrificiului, dacă teribila ameninţare ajungea cumva să fie tradusă în fapt. Legăturile între ei şi restul omenirii se păstrau strict pe calea undelor.

Revenind asupra ipotezelor, prima, foarte populară, aparţinea faimosului astrofizician Rudolf Miels. El o împărţi publicului printr-un interviu,

reprodus de aproape toate ziarele mari din lume, susţinând o opinie – ca să spunem, aşa – la mintea cocoşului. Mesajul s-ar datora unor făpturi extraterestre, dotate cu inteligenţă şi instalate în trupul lui Neuhof, al cărui organism constituind pentru ele spaţiul lor vital, înţelegeau să facă tot ce puteau spre a-l apăra.

Iată explicaţia fantasticei imunităţi fizice a „împuşcatului fără răni", preciza savantul. „Neuhofienii, să le spunem deocamdată aşa, câtă vreme nu ştim mai mult despre ei (termenul se impune) stăpânesc o tehnologie foarte avansată, în multe privinţe superioară celei umane, dovadă fiind sintezele biofizice şi operaţiile ultradificile pe care le execută fulgerător. E drept că o fac din *interiorul corpului omenesc* şi graţie micimii lor pot interveni direct la faţa locului, ceea ce favorizează simţitor condiţiile de lucru". O altă concluzie pentru Miels privea dimensiunea „neuhofienilor". Ei trebuie să fie sigur nişte făpturi ultramicroscopice, probabil, chiar sub mărimea virusurilor, de aceea pot să ajungă fără nicio dificultate în orice punct al organismului pe care şi l-au ales ca sediu. Numai datorită micimii lor au rămas neobservabili la examenele radioscopice şi au scăpat chiar analizelor chimice, ferindu-se să intre în vreo picătură de sânge extrasă din corpul lui Neuhof".

„Cum au pătruns însă acolo? – suna o întrebare a celui care-i luase savantului interviul. Şi de ce l-au ales tocmai pe Neuhof?" insista

reporterul.

Miels avea răspunsul său la aceste chestiuni. Extratereştrii descinseră în universul nostru printr-un „nod al spaţiului”, venind dintr-o lume paralelă. „Ştiţi ce sunt *punctele de răspăr* ale curbelor? Imaginaţi-vă acum aşa ceva în spaţiu, adăugă savantul. Fireşte, spus foarte simplificat, ca să înţeleagă toată lumea. E probabil că, undeva, la un moment dat, în trupul lui Neuhof a apărut o astfel de poartă punctuală”.

„De ce atunci invadatorii nu părăsesc corpul cu pricina, ca să ocupe altul, când primul riscă să piară?” – nu se lăsă jurnalistul.

Aici Miels era mai puţin categoric, dar găsea şi pentru această nedumerire o explicaţie. „S-ar putea, răspunse el, cu obligatoria rezervă pe care i-o dicta dubiul ştiinţific, ca neuhofienii să nu poată trăi decât în interiorul unei fiinţe vii şi să moară de cum ar părăsi-o. Gândiţi-vă, îl invită pe interlocutor, surâzând înduioşat, savantul, la dimensiunea lor. Pentru ei a parcurge distanţa între două trupuri e o problemă grea, ca o călătorie a noastră pe altă planetă”.

Miels furniză încă o explicaţie posibilă: n-ar fi exclus ca Neuhof să aibă anumite particularităţi anatomo-fiziologice, care să-l facă singurul spaţiu habitabil pentru fiinţele instalate în trupul său. Ca exemplu, cita hipertrofia glandei pineale. Poate că numeroase asemenea expediţii au eşuat, până când au găsit terenul prielnic. „Dar asta, adăugă modest savantul, ar putea să o lămurească mai

bine ca mine anatomo-patologii”.

Teza lui Miels întâmpină obiecţii serioase din partea bătrânului genetician Aram Kimurdjian. El şi le expuse cu ocazia unei conferinţe de presă televizate şi transmise pe tot globul, prin sateliţi.

Distinsul meu coleg Rudolph Miels se lansează într-o ipoteză hazardată, atribuind inteligenţă – şi încă una superioară – unor făpturi microscopice, îşi începu cuvântul geneticianul. Materia cerebrală sau orice altă substanţă capabilă să preia funcţiile ei, continuă dânsul, după ce-şi potoli tuşea, care-l îneca, presupune o anumită dezvoltare dimensională apreciabilă. Ne-o dovedeşte întreaga evoluţie a vieţii pe pământ. Dar, şi aşa, neuhofienii, fiinţe inteligente, dacă au ajuns la o tehnologie atât de înaltă, trebuie să fi făurit şi o civilizaţie corespunzătoare. Unde sunt atunci uzinele, laboratoarele, maşinile şi vehiculele lor, căci niciun aparat al nostru nu le-a observat? În ce văgăună invizibilă din corpul lui Neuhof stau ascunse?”

Kimurdjian tuşi iarăşi îndelung ca să reia apoi raţionamentul întrerupt: „Pe urmă, ipoteza onoratului meu coleg lasă neexplicate relaţiile micilor făpturi cu găzduitorul lor. Dacă, ar folosi organismul său doar ca spaţiu vital, nu le-am fi surprins împlinindu-i dorinţele, până la un anumit punct. Cum reuşeşte Neuhof să se facă ascultat de minusculii lui oaspeţi? Şi de ce, dacă ei au asemenea puteri, lucrurile nu se petrec invers?”

Kimurdjian sugeră la rândul său o explicaţie.

După el, neuhofienii erau doar nişte bacterii sau virusuri mai speciale, rezultate dintr-un accident genetic. Habitusul lor natural era organismul unde luaseră naştere şi se puteau înmulţi mai departe. Altundeva nu aveau condiţii necesare. Particularitatea acestor microorganisme ar consta într-o facultate de receptare şi transmitere a anumitor informaţii. Ca urmare, bacteriile sau virusurile cu asemenea însuşiri permit teleghidarea lor dintr-un centru care ar afla astfel orice se întâmplă în corpul lor. Neuhof, având şi posibilitatea de a interveni aproape instantaneu peste tot.

Rolul diriguitor îl joacă, probabil, glanda pineală hipertrofiată. Cine ştie ce funcţiuni miraculoase posedă? Oricum – căută să se facă mai bine înţeles Kimurdjian – ea lucrează ca un mare atelier formidabil utilat şi care-şi trimite imediat echipele de depanare înzestrate cu ustensile ultraperfecţionate, acolo unde apare vreo avarie.

„Cred că foloseşte pentru informaţiile de afară chiar creierul lui Neuhof; de aceea îi şi execută, în anumite condiţii, comenzile prin forţa instinctului de conservare.

În orişice caz, totul vine de la acelaşi ins cu o constituţie anatomică aparte. Mesajul îi aparţine pur şi simplu lui Neuhof, care a găsit, în ultimă instanţă, această cale originală, ca să se apere de moarte. Grav este că nu glumeşte şi poate într-adevăr să-şi exercite ameninţarea, organismul său

putând realmente să producă virusuri de necombătut”.

Alt savant reputat, Harry MacLeod, se declară, într-o bună măsură, de acord cu Kimurdjian. Cum sunt receptate şi transmise informaţiile, acesta era calul de bătaie al parapsihologului din Philadelphia. Comunicarea între centru şi vectorii teleghidaţi trebuie să admită undele „psi”. Şi, dacă e vorba de ele, bacteriile sau virusurile speciale nu mai sunt neapărat necesare. Neuhof ar poseda doar un al şaselea simţ, poate datorat glandei pineale hipertrofiate, oricum bazat pe o foarte înaltă frecvenţă a amintitelor unde. Altfel zis „subiectul” reuşeşte să vadă clar şi amănunţit tot ce se petrece în interiorul corpului său. Dar nu numai atât. Undele „psi” îi permit să şi intervină oriunde în acest spaţiu privilegiat, eliminând repede cauzele dezordinilor. Cum o face? Foarte simplu! Tot printr-o mobilizare a resurselor defensive naturale, dar reacţiile respective sunt amplificate şi accelerate enorm pe calea concentrării psihice.

„N-ar fi cu desăvârşire exclus – adăuga MacLeod, dând şi el dovadă de o prudenţă ştiinţifică sănătoasă – ca Neuhof să dicteze observaţiile iniţiale făcute asupra sa. Altfel zis, el să pară atins de grave maladii fără a avea nimic, examinatorii pacientului suferind o influenţă hipnotică. Nu nişte oameni au făcut, până la urmă, toate constatările, chiar folosind aparate complicate? se întreba retoric MacLeod. Şi atunci,

continua dânsul, e oare imposibil ca Neuhof să-i fi silit să vadă ceea ce el însuşi le sugera? Ba chiar faimosul mesagiu, ce ne garantează că nu a fost halucinaţie colectivă?”

Susţinătorii acestor teorii contradictorii fură invitaţi să şi le expună la o „masă rotundă” televizată. Ea stârni un imens interes, ba chiar prilejul opiniei publice mondiale să fie martora câtorva incidente jenante.

Astfel, Miels îşi exprimă surpriza că ilustrul său coleg genetician habar n-are de existenţa tranzistorilor micronizaţi (asta în legătură cu mărimea neuhofienilor!) Şantajul asupra glandei pineale i se pare, să fie scuzat pentru expresie, cam „ridicol”. Nu e mai uşor imaginabil ca Neuhof să şantajeze el microfiinţele inteligente exact în acelaşi chip?

Cât priveşte undele „psi”, îşi declina orice competenţă în materie de telepsihokinetică, spiritism, ocultistică şi alte asemenea „bazaconii”. Afirmaţia ultimă, MacLeod o consideră dovada analfabetismului la care pot ajunge, datorită unilateralităţii, chiar oameni de ştiinţă celebri. În plus, ţinu să specifice că „expansiunea universului”, „găurile negre”, „quasarii” şi alte produse ale imaginaţiei astrofizicienilor nu i se par mai plauzibile ca undele „psi”.

Miels îl întrebă dacă Neuhof a hipnotizat şi aparatele de filmat. Kimurdjian voi să ştie de ce nişte fiinţe inteligente, care izbutesc să refacă instantaneu viaţa organică perturbată violent, nu

pot străbate fără a pieri distanţa între doi inşi? Sau ce-i împiedică să folosească pentru o atare deplasare... cum să zic – se încurcă el şi tuşi iarăşi, contactele naturale, fizice, ale lui Neuhof, cu soţia sa măcar?

În ciuda împunsăturilor reciproce, participanţii la masa rotundă se înţeleseră perfect asupra unui punct: indiferent ce sunt neuhofienii, ei îi conferă adăpostitorului lor o imunitate de a cărei putere extraordinară lumea ar face bine să ţină seama, fiindcă altfel riscă să piară. Paralel cu agitaţia publică întreţinută pe această temă de presă, radio, televiziune, diverse întruniri şi manifestaţii, se desfăşura şi o febrilă activitate secretă, la nivel diplomatic înalt. Avură loc nenumărate consultaţii între guverne; se examinară tot felul de sugestii şi propuneri în vederea prevenirii unor pericole care ar putea surveni. Comisia din Gotland primi pe calea undelor ordinul să înceapă tratative cu neuhofienii, respectând strict instrucţiile superioare.

Dificultatea principală părea să fie însăşi înfiriparea unui dialog cu ei, dar problema se rezolvă mult mai uşor decât îşi închipuise cineva: Martin Neuhof află în linii generale, dar fără echivoc, cam ce doreau interlocutorii săi de la el. La pronunţarea cuvântului „tratative”, eroul nostru intră brusc într-o stare de somnolenţă, asemănătoare unei anestezii uşoare. Pe faţa lui reapărură arabescurile. Omul fu dezbrăcat, culcat

în pat, iar semnalele, extinse asupra întregului trup, fură filmate cu grijă şi transmise computerelor pentru traducere.

Rezultă o singură invitaţie, formulată răspicat: SPUNEŢI CLAR: CE VREŢI? CE OFERIŢI? (Se verifică astfel că neuhofienii nu-şi identificau interesele cu cele ale persoanei care le dădea adăpost, întrucât înţelegeau să trateze menţinând-o oarecum inconştientă. Aveau – rezulta – şi posibilitatea să-i utilizeze creierul, de vreme ce receptară direct limbajul omenesc.)

Tratativele durară peste doi ani, fură anevoioase şi dramatice. Interveniră pauze, datorate întreruperilor pentru consultări. (În multe din pactele internaţionale trebui introdusă o clauză nouă, specială, botezată M.N.) Nu o dată, discuţiile degenerară în ameninţări, luară forma imprecaţiilor, cunoscură viclenii exprimate sub forme onctuoase. Clar era însă ca bacteriile teleghidabile, undele „psi” sau microfiinţele inteligente nu aveau alte pretenţii fundamentale decât să-şi menţină viu şi sănătos teritoriul lor – adică trupul-gazdă. Împărtăşeau şi ideea de a împiedica pe viitor ca Neuhof să înfăptuiască acte imorale sau primejdioase pentru echilibrul politico-militar al omenirii. Cereau, însă, şi asigurări foarte concrete că nimeni nu va mai căuta să-şi subordoneze fiinţa care constituia patria lor sau să atenteze la securitatea şi independenţa acesteia.

Tratatul de la Neuhof fu semnat în primăvara

anului următor. Insula Gotland, scoasă de sub carantină, primi pe înalţii oaspeţi care căpătaseră din partea întregului glob mandatul iscălirii importantului act.

Cel după care neuhofienii îşi purtau numele era, firește, şi el prezent, bine dispus şi în mare ţinută. Nu lipsiră nici presa şi radioteleviziunea. Pentru protectorii săi invizibili semnă Neuhof ca împuternicit al lor, aşa cum stipulase acordul. Stilourile cu care istoricul document a fost parafat se păstrează şi astăzi în muzeul Skansen din Stockholm.

Iată şi textul Tratatului, redactat în principalele limbi de circulaţie mondială.

„Prin prezentul oamenii şi neuhofienii se angajează solemn să păstreze relaţii paşnice între ei şi să nu-şi provoace niciun fel de daune, sub orice formă.

Pentru aceasta vor fi respectate strict, de ambele părţi, următoarele zece puncte:

1. Martin Neuhof va fi protejat de toate autorităţile din lume, luându-se măsurile cuvenite ca să nu sufere din partea cuiva vreo lezare fizică sau morală.

2. El este liber să se stabilească oriunde vrea, să călătorească după plac, fără a suferi cea mai mică stânjenire. De asemenea poate desfăşura orice îndeletnicire doreşte.

3. Nimeni nu va încerca vreo constrângere asupra lui prin persoane intermediare (soţie, copii, părinţi, fraţi, surori).

4. Toate actele sus-numitului vor respecta strict legile în vigoare, precum şi principiile morale umane, având grijă a nu le ocoli cumva graţie unor însuşiri proprii speciale.

5. I se fixează lui Martin Neuhof o rentă viageră anuală de două milioane dolari, neimpozabilă, sumă pe care are dreptul să o întrebuinţeze cum vrea.

6. Sunt interzise complet şi vor fi pedepsite cu o maximă asprime tentativele de a spiona sub orice pretext organismul sus-numitului.

7. Neuhofienii se vor abţine să întreprindă orice încercare de a ieşi din hotarele teritoriului lor, stabilit prin măsurile antropometrice şi radiografiile anexate.

8. Ei se obligă a nu pune în circulaţie niciun fel de microorganism (bacterie, virus, vibrion etc.) sau produs chimic, necunoscute oamenilor, şi în consecinţă, constituind o ameninţare la existenţa lor.

9. Prezenta înţelegere bilaterală va fi reînnoită obligator la fiecare şapte ani sau, mai curând, dacă progresul ştiinţei o reclamă, impunând modificări corespunzătoare.

10. Tratatul intră în vigoare, începând de astăzi 3 Martie 2200, ora 11,30”.

Martin Neuhof trăieşte şi acum. Arată exact aşa ca la semnarea Tratatului, n-a îmbătrânit niciun pic. A respectat riguros cele zece puncte, dovadă că neuhofienii, orice ar fi ei, se bucură de o autentică autonomie şi au posibilitatea să-şi facă

ascultată voinţa.

Dar toate speculaţiile pe tema lor au încetat, ca să nu cadă sub rigorile unor legi draconice cu acest obiect.

Tratatul a fost reînnoit de repetate ori, fără greutăţi; are în prezent vârsta respectabilă a peste două secole.

Totul e în regulă. Numai că lumea nutreşte o teamă crescândă; ea e efectul ideii vechi, a unui filosof pesimist: nu cumva Martin Neuhof să se sinucidă cândva, plictisit de prea multă viaţă.

1Era numele matematicianului mort în urma gripei virotice.